

ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว

THE ONE STRAW REVOLUTION

ผู้เขียน : Masanobu Fukuoka 1975

ผู้แปล : รสนา โตสิตระกูล ๒๕๓๐

พิมพ์ครั้งแรก มีนาคม ๒๕๓๐

เป้าหมายสูงสุดของเกษตรกรรม
ไม่ใช่การเพาะปลูกพืชผล
แต่คือการบ่มเพาะความสมบูรณ์
แห่งความเป็นมนุษย์

คำนำ

- คำนำสำนักพิมพ์
  - คำนิยม
  - คำชี้แจงของผู้แปล
  - อารัมภกถา
  - บทนำ
  - บันทึกเกี่ยวกับการแปลเป็น
ภาษาอังกฤษ
-

คำนำสำนักพิมพ์

เมื่อใดที่สังคมเกิดวิกฤตการณ์อันไม่อาจแก้ไขได้ด้วยแนวคิดและวิธีการแบบเดิม เมื่อนั้นผู้คนย่อมคาดหวังว่า "การปฏิวัติ" จะสามารถเป็นทางออกของยุคสมัยได้ คนจำนวนไม่น้อยมองไปที่การปฏิวัติโครงสร้างของสังคม และแล้วเราก็ได้เห็นการปฏิวัติทางการเมืองและเศรษฐกิจครั้งแล้วครั้งเล่าในหลายศตวรรษที่ผ่านมา คนอีกมากมีความหวังกับการปฏิวัติทางเทคโนโลยีและแล้วก็เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม การปฏิวัติเขียว ล่าสุดคือการปฏิวัติทางสารสนเทศโดยมีคอมพิวเตอร์เป็นสัญลักษณ์ แต่แล้ววิกฤตการณ์ต่าง ๆ ก็ยังเวียนวนไม่จบสิ้น โครงสร้างต่าง ๆ แม้จะถูกถอนรากถอนโคน แต่วิกฤตการณ์ต่าง ๆ ก็ยังเวียนมาอีกเช่นเคย เผด็จการโดยคนกลุ่มน้อยผลัดเปลี่ยนกันมาอย่างซ้ำซากโดยการปฏิวัติเขียวก็ไม่ช่วยให้ความมอดออยากหิวโหยสูญหายไปจากโลก ซ้ำกลับทำให้การเบียดบังเอาเปรียบคนยากไร้เป็นไปอย่างหนักช้อยิ่งขึ้น

การปฏิวัติที่แท้จริงนั้น มิได้อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมหรือการเนรมิตเทคโนโลยีอันมหัศจรรย์ สิ่งหนึ่งที่คนทั่วไปมักมองข้ามก็คือการปฏิวัติทางทัศนคติอย่างถึงรากฐาน วิกฤตการณ์ในปัจจุบัน โดยเนื้อแท้แล้วเป็นวิกฤตการณ์ทางด้านแนวคิดและทัศนคติชั้นปฐมฐาน เราจำเป็นต้องกลับมามองที่ทัศนคติพื้นฐานของเรา อันได้แก่ ทัศนคติต่อธรรมชาติ และทัศนคติต่อตัวเราในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เป็นเพราะเราเห็นธรรมชาตินั้นไร้ชีวิตจิตใจ เราจึงครอบงำเบียดบังธรรมชาติเพียงเพื่อปรนเปรอตัณหาและสนองความยิ่งใหญ่ที่เราเข้าใจว่ามีอยู่ในตัวเรา โดยไม่คำนึงถึงความพินาศของระบบนิเวศน์ที่เกิดขึ้นทั่วทั้งโลก เป็นเพราะเราเข้าใจอย่างฉาบฉวยว่า ธรรมชาติเป็นดังเครื่องจักรที่ประกอบไปด้วยชิ้นส่วนที่แยกจากกันตั้งพันเฟือง เราจึงแยกทุกสิ่งทุกอย่างออกเป็นส่วน ๆ แยกสัตว์ออกจากป่า แยกต้นไม้ออกจากภูเขา แยกมนุษย์ออกจากธรรมชาติ จนแม้กระทั่งกายและใจก็ถูกแยกออกจากกันเป็นส่วน ๆ จนต่อกันแทบไม่ติด แล้วเราก็ปรนเปรอตัวเองด้วยวัตถุที่ตัดดวงจากธรรมชาติอย่างมโหฬาร จนเกิดวิกฤตการณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และในระบบนิเวศน์ทั้งระบบ

เราจำต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติขั้นพื้นฐาน เราจะต้องลดความเชื่อมั่นในโลหะและคอนกรีต และหันมาศรัทธาในพื้นดิน ลำธาร และต้นไม้กันให้มากขึ้น มองให้เห็นถึงคุณค่าและศักยภาพอันยิ่งใหญ่ที่แฝงอยู่ในธรรมชาติอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน และจะต้องร่วมมือกับธรรมชาติ ยิ่งกว่าที่จะเอาชนะระคนธรรมชาติ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติอย่างประสานกลมกลืน ยิ่งกว่าที่จะตั้งตัวเป็นเอกเทศเพื่อครองความเป็นเจ้าเหนือธรรมชาติในที่สุด

ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว เป็นเรื่องของชวานาผู้หนึ่งซึ่งได้ผ่านการปฏิวัติทางทัศนคติอย่างถึงรากฐาน เป็นการปฏิวัติอันเนื่องมาจากฟางข้าว ซึ่งได้แสดงให้เห็นเขาประจักษ์ว่า ธรรมชาตินั้นยิ่งใหญ่กว่าสารเคมีและประดิษฐ์กรรมทางวิทยาศาสตร์ทั้งปวง การค้นพบดังกล่าวมิเพียงแต่จะมีความหมายต่อเกษตรกรรม ซึ่งกำลังมาถึงจุดอดตัน มันเป็นผลจากการปฏิวัติเขียว

ที่เห็นเทคโนโลยีเป็นคำตอบเท่านั้น หากยังมีความหมายต่ออารยธรรมมนุษย์อย่างสำคัญ ในยุคสมัยที่มนุษย์ทั้งมวลกำลังประสบกับความอัปมงคลครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ ชนิดที่อาจมีผลทำลายมนุษยชาติให้สูญสิ้นเผ่าพันธุ์ไปนั้น มาซาโนบุ ฟูกุโอกะได้บอกให้เราเห็นว่า ฟางข้าวนั้นสามารถปฏิวัติยุคสมัยให้ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ไปได้ การปฏิวัตินี้ก็คือการปฏิวัติทางทัศนคติ ที่มีความตระหนักและสำนึกในคุณค่าอันยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ ซึ่งดูเผิน ๆ แล้ว เหมือนว่าไร้ค่า ดังที่เราทั่วไปมักมองเช่นนั้นกับฟางข้าวในท้องทุ่ง นี่แหละคือการปฏิวัติที่แท้จริงที่ยุคสมัยของเรากำลังต้องการอย่างยิ่งยวด

ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว เป็นงานเล่มแรกของ *มาซาโนบุ ฟูกุโอกะ* ที่สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทองได้พิมพ์เผยแพร่ต่อผู้อ่านชาวไทย เพื่อเสนอแนวคิดใหม่อันสามารถเป็นทางออกสำหรับสังคมปัจจุบันได้ พอ ๆ กับที่เป็นทางออกของกลุ่มบุคคลหรือปัจเจกชนที่ปรารถนาสังคมใหม่ที่มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออาทรต่อมนุษย์และสรรพชีวิต .....

กลับขึ้นไปหัวข้อความนำ

คำนิยม

หากถือตามหลักพุทธศาสนา สรรพสิ่งย่อมเป็นอนิจจัง นั่นคือมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หากสภาพเช่นนี้เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งหรือรวดเร็วก็อาจเรียกว่า "การปฏิวัติ" ได้ ซึ่งการปฏิวัตินั้นเองก็อาจกลายเป็นปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ต่อเนื่องกันไปได้อีกเป็นลูกโซ่ ดังเช่น "การปฏิวัติอุตสาหกรรม" ในยุโรปเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ นำไปสู่การขยายตัวของลัทธิอาณานิคมและต่อมาเป็นชนวนให้เกิดมหาสงครามโลกขึ้น เป็นต้น

ในด้านการเกษตรนั้น การเปลี่ยนแปลงครั้งล่าสุดที่อาจถือได้ว่าเป็นการปฏิวัติก็คือ "การปฏิวัติเขียว" (The Green Revolution) ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ ๖ คือประมาณ ๓๐ ปีที่ผ่านมา โดยเริ่มต้นจากเทคโนโลยีการผลิต เช่น การผสมพันธุ์พืชสัตว์ที่ให้ผลผลิตสูง การใช้สารเคมีชนิดต่าง ๆ เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ และการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ตลอดจนสุขภาพอนามัยและระบบนิเวศวิทยาของโลก

จุดเด่นของการปฏิวัติเขียวอยู่ที่การนำเอาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอย่างได้ผลชัดเจนดังเช่นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของพันธุ์ข้าว "มหัศจรรย์" ต่าง ๆ เป็นต้น แต่จุดอ่อนของมันก็คือละเลยต่อผลกระทบด้านอื่น ๆ เช่น สังคมและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาซึ่งมีความละเอียดอ่อนและซับซ้อนเป็นอย่างยิ่ง

โดยอาศัยเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ในที่สุดระบบการเกษตรในแนวทาง "การปฏิวัติเขียว" ก็กลายเป็นนโยบายหลักของแทบทุกประเทศและประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพาะเกษตรกรต่างถูกชักจูงให้ยอมรับระบบการเกษตรดังกล่าวด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งผ่านระบบการศึกษาและสื่อสารมวลชนนานาชนิด จนกระทั่งกลายเป็นกระแสหลักของระบบการเกษตรในปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป ระบบการเกษตรปัจจุบันตั้งอยู่บนหลักการใหญ่ ๆ เพียง ๒ ประการคือ ความมั่งคั่งและความรุนแรง

"ความมั่งคั่ง" แสดงออกโดยการมองทุกสิ่งอย่างแยกส่วน เช่น มองเห็นดินเป็นเพียงพื้นที่สำหรับพืชอาศัยยืนต้นและเป็นแหล่งธาตุอาหารเท่านั้นเมื่อดินขาดความอุดมสมบูรณ์ก็เพียงแต่ใส่ธาตุอาหารลงไปโดยตรงในรูปของปุ๋ยเคมี ซึ่งในที่สุดก็พัฒนาจนไม่ต้องปลูกพืชบนดินก็ได้ กล่าวคือ ปลูกบนกรวดทรายที่มีสารละลายของธาตุอาหารหล่อเลี้ยงอยู่แทน (Hydroponic)

ส่วน "ความรุนแรง" จะเห็นได้จากการแก้ปัญหาศัตรูพืช เช่น โรครา แมลง วัชพืชหรือสัตว์อื่น ๆ เช่นหนูนา โดยการฆ่าหรือทำลายโดยตรงด้วยสารเคมีพิษชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นยากำจัดเชื้อรา ยาฆ่าแมลง ยากำจัดวัชพืช หรือยาเบื่อหนูก็ตาม

ระบบการเกษตรปัจจุบันพยายามแยกตัวออกจากธรรมชาติ โดยใช้วิธีการควบคุมและบังคับธรรมชาติไปในทิศทางที่มนุษย์ต้องการ เพียงเพื่อสนอง "ความต้องการเทียม" ของคนกลุ่มน้อยที่มีกำลังซื้อ ตัวอย่างเช่น การปลูกพืชเมืองร้อนในประเทศเขตหนาว หรือปลูกพืชเมืองหนาวในประเทศเขตร้อน รวมทั้งการบังคับให้ต้นไม้ออกผลนอกฤดูกาล เป็นต้น

รูปธรรมอันเป็นผลจากระบบการเกษตรดังกล่าวที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบัน ก็คือ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของกิจการกลุ่มบริษัทผลิตรวมและเครื่องจักรกลที่ใช้ในการเกษตร การล่มสลายของเกษตรกรรายย่อย หนี้สินต่างประเทศของประเทศเกษตรกรรม ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยา ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนทั่วไปในฐานะผู้บริโภคผลจากระบบการเกษตรนี้

และเมื่อวิเคราะห์ลึกลงไปอีกก็พบว่าแท้จริงแล้ว ระบบการเกษตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ กลับมิได้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นดังที่กล่าวอ้างกันมาแต่ต้น หากแต่เป็นระบบที่ด้อยประสิทธิภาพอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการผลิตอาหารให้ได้พลังงาน ๑ แคลอรีนั้น จะต้องใช้พลังงานในการผลิตถึง ๗ แคลอรี ในขณะที่ระบบการเกษตรดั้งเดิมนั้นใช้พลังงานการผลิตเพียง ๑ แคลอรี แต่ผลิตอาหารได้พลังงานถึง ๕๐ แคลอรี ดังนั้น ระบบการเกษตรในปัจจุบันจึงใช้ทรัพยากรของโลกอย่างฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดและไม่อาจหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้อีก เช่น น้ำมันดิบ ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติและแร่ธาตุต่าง ๆ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เกิดของเสียซึ่งเป็นพิษต่อดิน น้ำ อากาศ ตลอดจนปนเปื้อนมากับอาหารที่ผลิตได้ เป็นพิษภัยต่อผู้บริโภคอีกด้วย

ปัญหาอันเกิดจากระบบการเกษตรทั้งทางตรงและทางอ้อมที่โลกกำลังเผชิญอยู่ทุก

วันนี้ ทวีความรุนแรงและซับซ้อนยิ่งขึ้นทุกขณะ จนอาจกล่าวได้ว่าใกล้ถึงจุด "วิกฤต" แล้ว เช่นเดียวกับปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ฯลฯ

ทางออกของ "วิกฤตการณ์" ดังกล่าวก็คือ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น "การปฏิวัติ" ครั้งใหม่ในระบบการเกษตรของโลก

ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว ของมาซาโนบุ ฟูกุโอกะ เป็นทั้งแนวความคิดและรูปแบบในการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านดังกล่าว แต่เป็น *การปฏิวัติด้วยฟางเส้นเดียว* กล่าวคือ เปลี่ยนระบบการเกษตรปัจจุบัน เป็นระบบเกษตรกรรมธรรมชาติ (Natural Farming) นั่นเอง

ฟูกุโอกะเชื่อว่าแท้จริงแล้วมนุษย์ไม่รู้อะไรเลย และไม่อาจเข้าใจธรรมชาติได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นกิจกรรมทุกชนิดของมนุษย์จึงไร้ประโยชน์และสูญเปล่า นอกจากกิจกรรมประเภท "อกรรม" (Do-nothing) ซึ่งเป็นการร่วมมือกับธรรมชาติอย่างสอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกันเท่านั้น

เกษตรกรรมธรรมชาติคือตัวอย่างหนึ่งของกิจกรรมชนิดอกรรม ซึ่งมีได้หมายถึงการไม่ทำอะไรเลย หรือปล่อยตามยถากรรม หากแต่เป็นการงดเว้นกิจกรรมที่ไม่จำเป็นทุกชนิด ใช้แรงงานที่มีอยู่โดยไม่ใช้แรงงานจากสัตว์หรือเครื่องจักร ไม่พึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก และไม่แยกทุกสิ่งออกจากธรรมชาติ เป็นต้น

ด้วยการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายแต่สูงส่งในด้านจิตวิญญาณ มีเวลาเหลือเฟือสำหรับพักผ่อนและทำงานอดิเรกที่เขารัก เช่น การเขียนกวีไฮกุหรือแต่งบทเพลง ฟูกุโอกะได้แสดงให้เห็นว่า มนุษย์แต่ละคนมีศักยภาพอย่างเต็มเปี่ยมสำหรับการดำรงชีวิตที่เป็นอิสระและสมบูรณ์ โดยอาศัยเกษตรกรรมธรรมชาติเป็นหนทางที่จะนำไปสู่วิถีชีวิตดังกล่าว

ดังนั้น *ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว* จึงไม่ใช่เพียงเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดหรือประสบการณ์ด้านเกษตรเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องชีวิตทั้งชีวิตของชาวนาญี่ปุ่นคนหนึ่งซึ่งมีอดีตเป็นนักวิทยาศาสตร์ และมีใจเรื่องสวนตัวหรือเฉพาะสำหรับประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องสากลสำหรับมนุษยชาติทั้งปวงบนโลกใบนี้ด้วยเหมือนกันและยุคสมัยเดียวกันนี้

สำหรับหนังสือ *ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว* นี้ทราบมาว่าผู้แปลใช้เวลาหลายเดือนในการถอดความจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ด้วยความอุตสาหะและพิถีพิถัน จนทำให้สามารถรักษาอรรถรสและความหมายตามต้นฉบับไว้ได้ครบถ้วน ทั้ง ๆ ที่มิได้สันหัดหรือมีพื้นฐานด้านเกษตรกรรมมาก่อนเลย นับว่าสมควรได้รับการชื่นชมอย่างจริงใจ

เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้จบลงแล้ว หลายคนคงมีความรู้สึกคล้ายคลึงกันคือเกิดแรงบันดาลใจที่จะเข้าร่วมในขบวนการ "ปฏิวัติ" ด้วยวิถีทางเกษตรกรรมธรรมชาตินี้บ้าง แต่คงจะมีเพียงไม่กี่คนเท่านั้น ที่กล้าอุทิศตนดำเนินชีวิตไปตามแรงบันดาลใจดังกล่าวอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงอันยิ่งใหญ่หรือ "การปฏิวัติ" ที่แท้จริงทั้งหลาย ต่างก็เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ด้วยกันทั้งนั้นมิใช่หรือ

เดชา ศิริภัทร

๘ มีนาคม ๒๕๓๐

กลับขึ้นไปหัวข้อความนำ

คำชี้แจงของผู้แปล

ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว มีชื่อในพากย์อังกฤษว่า *The One Straw Revolution* ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในภาษาญี่ปุ่นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และถอดความเป็นพากย์อังกฤษในปีรุ่งขึ้น ส่วนฉบับแปลไทยนี้ตีพิมพ์เผยแพร่โดยมีระยะเวลาห่างจากต้นฉบับเดิมถึง ๑๒ ปี แต่กระนั้น เนื้อหาสาระที่มาจากงานของฟูคุโอกะตั้งใจสื่อสารกับผู้อ่านยังคงความมีชีวิตชีวา ที่ไม่ล้าสมัยไปตามวันเวลาที่ผ่านไป ทั้งยังกลับจะเป็นการเสนอทางออกให้กับยุคแห่งความตึบตันของเราในขณะนี้ได้อย่างสมสมัย

ข้าพเจ้าเชื่อว่าใครก็ตามที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ ย่อมจะได้รับแรงบันดาลใจจากทัศนคติอันลุ่มลึก และประสบการณ์อันน่าทึ่งผ่านงานเกษตรกรรมของฟูคุโอกะ ดังเช่นที่ข้าพเจ้าได้ประสบสัมผัสจากการอ่านและแปลงานของเขาเล่มนี้ สิ่งที่ฟูคุโอกะได้สื่อสารกับเราด้วยการใช้ชีวิตตลอด ๕๐ ปีกับงานเกษตรกรรมที่เขาได้เลือกแล้วก็คือ "การปฏิวัติ" ที่แท้จริงสามารถเริ่มต้นขึ้นได้จากคนเล็ก ๆ คนหนึ่ง และจากสิ่งธรรมดาสามัญที่ดูเสมือนไร้คุณค่าดังเช่นฟางข้าวในท้องทุ่ง ขอเพียงแต่เราแลเห็นคุณค่าในสิ่งธรรมดาสามัญนั้นอย่างแท้จริง

ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว เป็นหนังสือหนึ่งในจำนวน ๕ เล่มของฟูคุโอกะ ที่ได้รับการตีพิมพ์ออกมาในขณะนี้ และในจำนวนดังกล่าวมี ๓ เล่มที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นพากย์อังกฤษแล้ว *ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว* เป็นหนังสือเล่มแรกของฟูคุโอกะ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นข้อเขียนที่เสนอความคิดที่เป็นแม่บทของเขาไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ งานเขียนหลังจากนั้นล้วนเป็นการเพิ่มเติมและลงรายละเอียดต่อความคิดพื้นฐานดังกล่าว

ในฉบับแปลเป็นไทยนี้ ข้าพเจ้าได้ทำนามานุกรมชื่อพืชและสัตว์เฉพาะที่เป็นอาหารเพิ่มเติมไว้ท้ายเล่ม ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความรกรุงรังจากการกำกับชื่ออังกฤษไว้ในเนื้อหา ชื่อเหล่านี้ได้พยายามเทียบให้เป็นไทยมากที่สุด แต่กระนั้นก็ยังมีส่วนที่ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากเป็นพืชและสัตว์ที่หาไม่ได้ในประเทศไทย ซึ่งก็ใช้วิธีเรียกชื่อทับศัพท์ตามต้นฉบับ

อังกฤษ แม้ชื่อที่ได้เทียบเป็นไทยแล้ว ก็ขอให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจด้วยว่า ชื่อของพืชและสัตว์เหล่านั้นมิได้เป็นชนิดเดียวกันเสียทีเดียวกับที่พบในบ้านเรา โดยมากจะเป็นพืชและสัตว์ที่อยู่ในตระกูลเดียวกัน ส่วนชนิดพันธุ์อาจแตกต่างกันบ้าง สำหรับพืชและสัตว์ที่ชาวไทยไม่คุ้นเคย ข้าพเจ้าได้พยายามหารายละเอียดเพิ่มลงในนามานุกรมเท่านี้จะสามารถหาข้อมูลได้ โดยหวังว่าเนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านชาวไทยบ้าง นอกจากนี้ยังได้ทำเชิงอรรถเพิ่มเติมในบทแปลนี้ โดยกำกับต่อท้ายว่า *ผู้แปล* ส่วนเชิงอรรถนอกนั้นเป็นเชิงอรรถของผู้แปลเป็นอังกฤษได้ทำไว้แต่เดิม

ข้าพเจ้าขอกราบขอบคุณ พระไพศาล วิสาโล ขอขอบคุณ คุณเดชา ศิริภัทร ที่กรุณาช่วยอ่านต้นฉบับ ตรวจสอบและให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับศัพท์เฉพาะทางเกษตรกรรม ขอขอบคุณ คุณสมยศ สุภาพรเหมินทร์ ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มใจในการทำนามานุกรมชื่อพืชและสัตว์ ด้วยการเทียบชื่ออังกฤษให้เป็นชื่อทางวิทยาศาสตร์จากนั้นจึงเทียบกลับมาเป็นชื่อไทย ซึ่งเป็นงานที่ใช้เวลาและต้องอาศัยความอดสาหะอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังเอื้อเฟื้อรูปถ่ายของฟูกุโอะกะเป็นภาพประกอบในเล่ม ข้าพเจ้ายังได้รับภาพประกอบบางส่วนจาก คุณพิภพ ธงไชย และคุณมานะ วิทยาวัชรินทร์ ซึ่งทั้งสามท่านมีโอกาสได้พบกับฟูกุโอะกะที่ไร่นาของเขา เมื่อคราวไปดูงานที่ญี่ปุ่น ข้าพเจ้าขอถือโอกาสขอบคุณในน้ำใจและความเอื้อเฟื้อ คนสุดท้ายที่ข้าพเจ้าไม่อาจจะละเลยกล่าวถึงในที่นี้คือคุณพจนา อรุณสันติโรจน์ ที่ได้อดหลับอดนอนเร่งตีพิมพ์ต้นฉบับ *ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว* ให้อย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ข้าพเจ้าขอขอบคุณ เพื่อนคนอื่น ๆ และเจ้าหน้าที่ของสำนักพิมพ์ที่ไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ ด้วยความสำนึกว่าความสำเร็จของหนังสือเล่มนี้ล้วนได้รับความเอื้อเฟื้อและช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านี้

รสนา โตสิตระกูล

๙ มีนาคม ๒๕๓๐

กลับขึ้นไปที่หัวข้อคาน่า

อารัมภกถา

ผู้อ่านที่คาดหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกษตรเท่านั้น คงจะรู้สึกประหลาดใจที่พบว่าหนังสือเล่มนี้ยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับอาหารสุขภาพ คุณค่าทางวัฒนธรรม ตลอดจนข้อจำกัดของความรู้อีกด้วย ส่วนท่านที่อ่านเพราะได้รับคำบอกเล่าว่าเป็น

เรื่องเกี่ยวกับปรัชญา ก็คงจะรู้สึกประหลาดใจที่พบว่า หนังสือเล่มนี้เต็มไปด้วยความรู้ทาง ภาควิชาปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกข้าว ธัญพืชฤดูหนาว ส้ม และพืชผักสวนครัวในไร่นาของญี่ปุ่น

นี่เป็นความคาดหวังโดยปกติวิสัย เพราะว่าเราคุ้นเคยที่จะคาดหวังบุคคลในลักษณะ ของผู้เชี่ยวชาญ และหนังสือที่มีเนื้อหาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งดังที่เราต้องการ จากหนังสือ *ปฏิบัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว* หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าต่อเราเพราะมันเป็นทั้งคู่มือการปฏิบัติและมีเนื้อหาทางปรัชญาในขณะเดียวกัน เป็นหนังสือเกี่ยวกับการเกษตรที่จำเป็นและให้แรงบันดาลใจ ด้วยเหตุที่ว่ามันมิใช่เพียงเรื่องราวที่เกี่ยวกับการเกษตรเท่านั้น

ผู้อ่านที่มีความรู้ย่อมจะตระหนักได้ว่า เทคนิควิธีการของฟูกุโอะกะไม่อาจนำมาใช้ได้ โดยตรงกับไร่นาส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ก็ไม่ต้องสงสัยว่าความรู้ภาคปฏิบัติ ในหนังสือนี้เป็นสิ่งที่ไม่มีความสำคัญสำหรับเราเพียงเพราะเหตุผลดังกล่าว สิ่งเหล่านี้ควรค่าแก่การ ใส่ใจ ด้วยเหตุที่ว่ามันได้เสนอตัวอย่างอันวิเศษว่ามีอะไรที่เราสามารถทำได้บ้าง เมื่อผืนดิน สภาพอากาศและพืชพันธุ์ได้รับการพิจารณาด้วยความสนใจ ด้วยสายตาแห่งความ เข้าใจ และด้วยการเกี่ยวข้องอย่างถูกต้องเหมาะสม หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าเพราะได้ให้คำแนะนำ ที่น่าใคร่ครวญ และเสริมสร้างแรงบันดาลใจแก่เรา เกษตรกรคนใดก็ตามหากได้อ่านหนังสือเล่ม นี้ย่อมจะพบว่า ความคิดของเขาถูกโน้มน้าครั้งแล้วครั้งเล่าจากหน้าหนังสือสู่ไร่นาของตน และ จากจุดนั้น จะก่อให้เกิดจุดเชื่อมต่อกับระบบทั้งหมดของการเกษตรกรรมในอเมริกา

ฟูกุโอะกะก็เช่นเดียวกับอีกหลาย ๆ คนในประเทศนี้ ที่มีความเข้าใจล้ำหน้ากว่าคนส่วนใหญ่ที่แลเห็นว่า เราไม่สามารถแยกด้านใดด้านหนึ่งของชีวิตออกจากด้านอื่น ๆ เมื่อเรา เปลี่ยนแปลงวิถีการเพาะปลูกธัญญาหารของเรา เท่ากับเราเปลี่ยนแปลงลักษณะอาหาร เปลี่ยนแปลงลักษณะสังคม และเปลี่ยนแปลงค่านิยมของเราไปด้วย ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเป็น หนังสือที่ให้ความใส่ใจต่อเรื่องราวความสัมพันธ์ ต่อสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผล และต่อความ รับผิดชอบในสิ่งที่แต่ละคนรู้

สำหรับผู้ที่คุ้นเคยกับงานเขียนทางด้านเกษตรกรรมอินทรีย์ (Organic Farming) คง จะแลเห็นความคล้ายคลึงระหว่างงานของฟูกุโอะกะกับงานของเซอร์อัลเบิร์ต ไชวาร์ด ซึ่งเป็นผู้ วางรากฐานศาสตร์แห่งเกษตรอินทรีย์ในโลกตะวันตก เช่นเดียวกับไชวาร์ด ฟูกุโอะกะก็เริ่มต้น ด้วยการเป็นนักวิทยาศาสตร์ในห้องทดลอง และเริ่มมองเห็นข้อจำกัดของห้องทดลองในเวลา ต่อมา ไชวาร์ดได้นำงานของเขาออกจากห้องทดลองมาสู่ไร่นา และเมื่อเขาได้ตระหนักว่าความ รับผิดชอบทำให้เขาต้องเริ่มต้นทำตามความเห็นของเขาก่อนที่จะนำเสนอสิ่งนี้ต่อผู้อื่น นี้ทำให้ ชีวิตของเขาเปลี่ยนไป ฟูกุโอะกะก็ทำในสิ่งเดียวกัน "ในท้ายที่สุดผมได้ตัดสินใจที่จะทำให้ ความคิดของผมปรากฏเป็นรูปร่างขึ้น โดยการนำมันมาสู่การปฏิบัติ เพื่อที่จะตัดสินใจว่าความ เข้าใจของผมถูกหรือผิด ผมตัดสินใจที่จะใช้ชีวิตด้วยการทำการเกษตร.....และนี่คือวิถีทางที่ผม เลือกลงเดิน" เขายังกล่าวอีกว่า "แทนที่จะพูดอธิบายเป็นร้อย ๆ ครั้ง สู้ลงมือทำตามความเชื่อจะมี เป็นวิธีที่ดีกว่าหรือ" เมื่อผู้เชี่ยวชาญตัดสินใจที่จะทำตามความเชื่อของตัวเองและเริ่มทำในสิ่งที่ เขาพูด เขาได้ทำลายกำแพงแห่งความเป็นผู้เชี่ยวชาญของเขาลง เรายอมรับฟังเขาอย่างที่เรา ไม่เคยทำมาก่อน นั่นเพราะว่าเขาพูดด้วยหลักฐานซึ่งไม่ใช่จากความรู้เพียงอย่างเดียว เป็น หลักฐานที่ได้จากความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน

เมื่อฟูกุโอะกะพูดถึงเกษตรกรรมแบบ "ไม่กระทำ" (do-nothing) ชาวตะวันตกอาจ รู้สึกได้ถึงข้อความในเซนต์ แมทธิว ๖:๒๖: ที่ว่า *"จงดูนกที่บินอยู่บนฟ้าสิ มันไม่ต้องหว่าน ทั้ง ไม่ต้องเก็บเกี่ยว หรือเก็บสะสมไว้ในยุ้งฉางแต่กระนั้นพระบิดาบนสวรรค์ก็ประทานอาหารให้มัน จนเพียงพอ"* ข้าพเจ้ายกตัวอย่างทั้งสองนี้เพื่อจะเตือนให้เราระลึกถึงสถานะอันเหมาะสมของเรา ในบรรดาสิ่งทั้งหลาย เรามีใช่เป็นผู้สร้างโลกหรือตัวเราเอง เรามีชีวิตอยู่ด้วยการใช้ชีวิต หากใช่ สร้างชีวิตไม่ แต่แน่นอนละ เกษตรกรไม่อาจทำการเกษตรโดยไม่ทำงาน เช่นเดียวกับนกที่ไม่ อาจมีอาหารโดยไม่ออกหากิน นี่เป็นข้อเท็จจริงที่ฟูกุโอะกะยอมรับอย่างมีอารมณ์ขันว่า "ผม

ประกาศสนับสนุนเกษตรกรรมแบบ "ไม่กระทำ" และมีคนจำนวนมากมาที่นี่โดยคิดว่าเขาจะได้พบกับดินแดนในฝัน (Utopia) ที่ซึ่งเขาสามารถมีชีวิตอยู่โดยไม่ต้องทำอะไรแม้แต่เพียงการลุกขึ้นจากเตียง คนเหล่านี้ต้องพบกับความประหลาดใจอย่างยิ่ง" ประเด็นโต้แย้งในที่นี้ไม่ใช่การคัดค้านการทำงาน แต่เป็นการคัดค้านงานที่ไม่จำเป็น บางครั้งคนเราทำงานเกินจำเป็นเพื่อให้ได้สิ่งที่เขาปรารถนา และบางสิ่งที่เขาปรารถนาก็เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นสำหรับเขา และ "การไม่กระทำ" นี้ยังเป็นปฏิกริยาของสามัญสำนึกที่ตอบโต้อำนาจของผู้เชี่ยวชาญ ปฏิกริยานี้ก็คือ "ลองไม่ทำสิ่งนี้ดูสิ ลองไม่ทำสิ่งนั้นดูสิ" นั่นคือวิธีคิดของผม นี่เป็นอาการต่อต้านของเด็ก และคนแก่บางคนที่มีความไม่ไว้วางใจต่อ "ความสมัยใหม่ที่ซับซ้อน" ที่มุ่งรุดไปข้างหน้าโดยปราศจากการตั้งคำถามว่า "เพื่ออะไร"

ฟูโกโอะเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่สงสัยในวิทยาศาสตร์หรือสิ่งที่มักถูกเข้าใจผิดว่าเป็นวิทยาศาสตร์ นี้มิได้หมายความว่าเขาเป็นพวกไม่ปฏิบัติจริงหรือถูกในความรู้ แต่ทว่า ความลึกลับสงสัยของเขาเกิดจากการปฏิบัติจริง และจากสิ่งที่เขารู้ ฟูโกโอะก็เป็นเช่นเดียวกับ เซอร์อัลเบิร์ต ไสวาร์ดที่กล่าวตำหนิความรู้ที่เป็นส่วน ๆ ของบรรดาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางทั้งหลาย เช่นเดียวกับ ไสวาร์ด เขาต้องการที่จะสืบค้นเรื่องราวที่เขาเกี่ยวข้องอยู่ในลักษณะที่เป็นองค์รวมของสิ่งนั้น (Wholeness) และเขาไม่ลืมว่าความเป็นองค์รวมนั้นรวมถึงสิ่งที่เขารู้ และสิ่งที่เขาไม่รู้ด้วย สิ่งที่เขาหวาดเกรงเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ประยุกต์สมัยใหม่ก็คือ ความรู้สึกถูกในสิ่งที่เขานำเสนอ ความสมัครใจที่จะลดส่วนของตัวเองที่เชื่อว่าสามารถรู้ได้และมีสมมติฐานว่าสิ่งที่เขารู้สามารถละลายได้โดยไม่มีผลเสียแต่อย่างใด เขากล่าวว่า "ธรรมชาติที่ถูกรับรู้โดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นธรรมชาติที่ได้ถูกทำลายไปแล้ว เปรียบเหมือนญาติที่มีแต่โครงกระดูก แต่ปราศจากวิญญาณ" ข้อความดังกล่าวข้างคล้ายคลึงกับน้ำเสียงที่แสดงความไม่ไว้วางใจในแบบฉบับแห่งวัฒนธรรมของเรา ซึ่งเขียนขึ้นโดยเวิร์ดสเวิร์ท :

ความฉลาดอันอยู่ไม่สุขของเรา
ได้ทำลายรูปทรงแห่งความงามของสรรพสิ่ง
เรากระทำฆาตกรรมด้วยการผ่าทุกสิ่งออกศึกษา

วิธีการของฟูโกโอะเป็นวิทยาศาสตร์ที่เริ่มต้นและสิ้นสุดลงด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตนด้วยความตระหนักรู้ว่า สิ่งที่มีมนุษย์เข้าใจได้ ย่อมมีน้อยกว่าสิ่งที่มีอยู่จริง ดูเหมือนสิ่งที่เขาต้องการจะกล่าวก็คือ หาใช่ความรู้ไม่ แต่เป็นความรื่นรมย์ต่างหากที่ให้ความรู้สัมผัสกับความเป็นหนึ่งของสรรพสิ่ง ซึ่งจะปรากฏขึ้นก็แต่ในขณะแห่งการไม่ยึดมั่นเท่านั้น เราสามารถพบข้อความที่ยืนยันความจริงข้อนี้ได้ในพระคัมภีร์ และในบทกวีของ วิลเลียม เบลก :

ผู้ซึ่งติดยึดอยู่กับความรื่นรมย์
ได้ทำลายปีกแห่งชีวิต
แต่ผู้ซึ่งจมพิศความรื่นรมย์ขณะที่มันบินจากไป
จะมีชีวิตสถิตในนิรันดรภาพแห่งแสงอรุณ

ความงดงามเช่นนี้แหละคือต้นธารแห่งปรีชาญาณ (insight) ในทางเกษตรกรรมของฟูโกโอะ "เมื่อใดก็ตามที่บุคคลประจักษ์แก่ใจในความจริงที่ว่า ความรื่นรมย์และความสุขจะมลายหายไปเมื่อพยายามจะครอบครองมันไว้ เมื่อนั้นสาระของเกษตรกรรมธรรมชาติก็จะเป็นที่เข้าใจได้"

และเกษตรกรรม "ธรรมชาติ" ซึ่งมีความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นต้นกำเนิดและเป็นจุดสิ้นสุดนี้เอง ที่มีความเป็นมนุษย์และความเมตตากรุณาในทุกหนทุกแห่ง มนุษย์จะทำงานได้ดีที่สุดเมื่อเขาทำเพื่อความดีงามของมนุษย์ไม่ใช่เพื่อ "ผลผลิตที่สูงขึ้น" หรือเพื่อ "เพิ่มประสิทธิภาพ" ซึ่งเป็นเป้าหมายในการดำเนินงานของเกษตรกรรมแบบอุตสาหกรรม ฟูโกโอะกล่าวว่า "เป้าหมายสูงสุดของเกษตรกรรมไม่ใช่การเพาะปลูกพืชผล แต่คือการบ่มเพาะความ

สมบูรณแห่งความเป็นมนุษย์" เขาได้กล่าวถึงเกษตรกรรมในฐานะที่เป็นมรรควิถีว่า "การอยู่ที่นี่ ดูแลทุ่งนาเล็ก ๆ ด้วยความรู้สึกที่เป็นอิสระในแต่ละวันทุก ๆ วัน นี่คืวิถีดั้งเดิมของเกษตรกรรม" งานเกษตรกรรมซึ่งมีความสมบูรณเป็นหนึ่งในเดียวจะหล่อเลี้ยงบุคคลทั้งร่างกายและวิญญาณ เรา มิได้มีชีวิตอยู่ด้วยอาหารเพียงอย่างเดียว

เวนเดล แบริร์

บทนำ

ใกล้กับหมู่บ้านเล็ก ๆ บนเกาะชิโกกุในภาคใต้ของญี่ปุ่น มาซาโนบุ ฟูกุโอกะ ได้พัฒนาวิธีการทำเกษตรกรรมแบบธรรมชาติ ซึ่งสามารถช่วยทวนกระแสของเกษตรกรรมแผนใหม่ที่กำลังตกต่ำลงทุกที เกษตรกรรมธรรมชาติไม่ต้องใช้เครื่องจักร สารเคมี และอาศัยการกำจัดวัชพืชเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ฟูกุโอกะไม่ไถพรวนดิน และไม่ใช้ปุ๋ย เขาไม่กักน้ำไว้ในนาข้าวระหว่างฤดูเพาะปลูกดังที่ชาวนาทั้งในตะวันออกและทั่วโลกกระทำกันมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ ดินในที่นาของเขาไม่เคยถูกไถพรวนมาเป็นเวลากว่า ๒๕ ปีแล้ว แต่กระนั้นผลผลิตที่เขาได้นั้นเมื่อเทียบกับที่นาที่ให้ผลผลิตสูงสุดในญี่ปุ่นแล้ว แทบไม่มีความแตกต่างกันเลย วิธีการเพาะปลูกของเขาใช้แรงงานน้อยกว่าวิธีอื่น ๆ ทั้งไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ และไม่จำเป็นต้องใช้น้ำมันเชื้อเพลิงด้วย

เมื่อผมได้ยินเรื่องราวเกี่ยวกับฟูกุโอกะในตอนแรกๆ นั้น ผมเกิดความรู้สึกสงสัยไม่แน่ใจ จะเป็นไปได้อย่างไรที่จะเพาะปลูกข้าวและธัญพืชฤดูหนาวที่ให้ผลผลิตสูงในแต่ละปี โดยทำเพียงแค่การหว่านเมล็ดพันธุ์ไปบนที่นาที่ไม่มีไถพรวน มันต้องมีวิธีการอะไรที่มากกว่านี้แน่

.....ผมเฝ้าสงสัยว่าเหตุใดใจปรัชญาของผู้คน จึงได้หม่นเร็วเสียยิ่งกว่าการแปรเปลี่ยนของฤดูกาล...
ธรรมชาติไม่ได้เปลี่ยนแปลง แม้ว่า **วิธีการมองดู**
ธรรมชาติ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย
จากยุคหนึ่งสู่ยุคหนึ่ง ....

ภาค ๑

- พินิจดูเมล็ดข้าวนี้
- โลกนี้ไม่มีอะไรเป็นแก่นสาร
- กลับสู่ชนบท
- สู่เกษตรกรรมแบบไม่กระทำ
- กลับคืนสู่ต้นกำเนิด
- สาเหตุที่เกษตรกรรมธรรมชาติไม่แพร่หลาย
- มนุษย์ไม่รู้จักธรรมชาติ

๑.๑

พินิจดูเมล็ดข้าวนี้

ผมเชื่อว่าการปฏิบัติสามารถเริ่มต้นจากฟางข้าวเพียงเส้นเดียว ดูผืน ๆ ฟางข้าวนี้ อาจจะดูบอบบางไร้น้ำหนัก และไม่มีควมสำคัญอะไร จึงยากที่ใครจะเชื่อมั่นว่ามันสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติได้ แต่ผมได้ตระหนักแล้วถึงน้ำหนักและพลังของฟางเส้นนี้ สำหรับผมแล้ว การปฏิบัติดังกล่าวเป็นเรื่องจริงจังมาก

ลองมองดูผืนนาที่ปลูกข้าวไร่และข้าวบาร์เลย์เหล่านี้ มันให้ผลผลิตถึง ๒๒ บูเชล (๕๙๐.๙ กิโลกรัม) ต่อเนื้อที่ ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) ผมเชื่อว่าผลผลิตดังกล่าวเทียบได้กับผลผลิตสูงสุดในจังหวัดอิโฮมิ และหากปริมาณผลผลิตนี้เท่ากับผลผลิตในจังหวัดอิโฮมิแล้ว ย่อมถือได้ว่าเป็นปริมาณผลผลิตที่สูงที่สุดในประเทศ เพราะที่อิโฮมิตือกันว่า เป็นแหล่งที่มีอัตราผลผลิตข้าวสูงที่สุดแห่งหนึ่งในญี่ปุ่น และยิ่งกว่านั้นผืนนาเหล่านี้ไม่เคยถูกไถพรวนมาเป็นเวลา

ถึง ๒๕ ปีแล้ว

เมื่อจะปลูก ผมก็เพียงแต่หว่านเมล็ดข้าวไร่และข้าวบาร์เลย์ลงในที่นาคนละแปลง ในฤดูใบไม้ร่วงในขณะที่ข้าวจ้างยังไม่ได้เก็บเกี่ยว หลายอาทิตย์ต่อมาหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวจ้างเสร็จแล้ว ผมจะนำฟางข้าวมาคลุมให้ทั่วผืนนาที่ถูกเก็บเกี่ยวข้าวไป

การปลูกข้าวเจ้าก็ใช้วิธีการเดียวกัน ธัญพืชฤดูหนาวจะเก็บเกี่ยวได้ประมาณ ๒๐ พฤษภาคม และประมาณ ๒ อาทิตย์ก่อนที่ข้าวจ้างจะสุกเต็มที่ ผมก็จะหว่านเมล็ดข้าวเจ้าซ้อนลงในแปลงข้าวไร่ และข้าวบาร์เลย์ เมื่อการเก็บเกี่ยวธัญพืชฤดูหนาวและการนวดข้าวแล้วเสร็จ ผมจะไถฟางข้าวไร่และข้าวบาร์เลย์ลงคลุมพื้นที่นา

ผมคิดว่าการใช้วิธีปลูกข้าวเจ้าและธัญพืชฤดูหนาวแบบเดียวกัน เป็นวิธีการเฉพาะของการทำเกษตรกรรมชนิดนี้ แต่มีวิธีที่ง่ายกว่านี้ ขณะที่เราเดินตัดไปยังที่นาแปลงถัดไป ผมจะชี้ให้ดูข้าวจ้างที่หว่านพร้อมกับธัญพืชฤดูหนาวเมื่อฤดูใบไม้ร่วงที่แล้ว การปลูกพืชหมุนเวียนตลอดทั้งปีในที่นาแปลงนั้น จะเสร็จสิ้นภายในวันขึ้นปีใหม่

คุณจะได้สังเกตเห็นว่ามีพืชคลุมดินจำพวกถั่ว และวัชพืชงอกอยู่ในที่นาเหล่านี้ด้วย พืชคลุมดินจำพวกถั่วจะถูกหว่านลงในระหว่างต้นข้าวในต้นเดือนตุลาคมก่อนการหว่านข้าวไร่ และบาร์เลย์เล็กน้อย ผมไม่ต้องยุ่งยากเกี่ยวกับการหว่านพืชคลุมดินเหล่านี้ เพราะว่ามันสามารถแพร่พันธุ์ได้เองอย่างง่ายดาย

ดังนั้นแบบแผนการปลูกพืชในที่นาจะเป็นเช่นนี้ พืชคลุมดินจำพวกถั่วจะถูกหว่านลงในระหว่างต้นข้าวในตอนต้นเดือนตุลาคม ธัญพืชฤดูหนาวจะถูกหว่านตามลงไปในตอนกลางเดือน พอต้นเดือนพฤศจิกายนข้าวจ้างก็สามารถเก็บเกี่ยวได้ หลังจากนั้นข้าวจ้างสำหรับปีต่อไปก็จะถูกหว่านลงในที่นา และฟางข้าวจ้างหลังเก็บเกี่ยวจะถูกนำมาไถคลุมที่นาเอาไว้ ข้าวไร่และบาร์เลย์ที่คุณได้เห็นอยู่นี้ก็เติบโตขึ้นมาจากวิธีดังกล่าว

ในการดูแลที่นาขนาด ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) แรงงานคนเพียง ๑ หรือ ๒ คนก็เพียงพอที่จะทำงานทั้งหมด ในการปลูกข้าวเจ้าและธัญพืชฤดูหนาวให้แล้วเสร็จภายในเวลาไม่กี่วัน คงจะไม่มีวิธีเพาะปลูกอื่นใดที่ง่ายยิ่งไปกว่านี้อีกแล้ว

วิธีการนี้มีลักษณะที่ตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงกับเทคนิคทางเกษตรกรรมแผนใหม่ มันได้โยนความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความรู้ในการเพาะปลูกแบบพื้นบ้านทิ้งไปเสียสิ้น วิธีการเพาะปลูกชนิดนี้ ไม่ต้องใช้เครื่องจักร ไม่ต้องอาศัยปุ๋ยและสารเคมี แต่สามารถให้ปริมาณผลผลิตเท่ากับหรือมากกว่าผลผลิตจากที่นาโดยเฉลี่ยในญี่ปุ่น ซึ่งมีหลักฐานให้เห็นประจักษ์แก่ตา

โลกนี้ไม่มีอะไรเป็นแก่นสาร

มีคนถามผมว่าเหตุใดผมจึงเลือกทำเกษตรกรรมวิธีนี้เมื่อหลายปีก่อน จวบจนบัดนี้ผมยังไม่เคยพูดคุยกับใครถึงเรื่องราวเหล่านี้มาก่อน อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีทางที่จะพูดถึงเรื่องราวเช่นนี้ได้ มันเป็นเรื่องสามัญธรรมดา คุณจะพูดอย่างไรละ เป็นอาการช็อก ความกระจำงที่แวบขึ้นมาฉับพลัน ประสบการณ์เล็ก ๆ เรื่องหนึ่งที่เป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องราวทั้งหมด

ความประจักษ์แจ้งนั้นได้เปลี่ยนแปลงชีวิตของผมอย่างสิ้นเชิง มันไม่ใช่สิ่งที่คุณจะสามารถเชื่อมั่นออกมาได้อย่างแท้จริงหรอก แต่ถ้าจะพูดก็อาจจะพูดได้ในทำนองที่ว่า "มนุษย์ไม่รู้อะไรเลย ไม่มีคุณค่าอันเป็นเนื้อแท้ของสิ่งใด ๆ การกระทำทุกชนิดล้วนหาคุณค่าไม่ได้ เป็นความพยายามที่ไร้ความหมาย" นี่อาจจะดูเป็นเรื่องวิตถาร ผิดวิสัย แต่หากว่าคุณจะเชื่อมั่นเป็นคำพูด มันก็เป็นทางเดียวที่จะอธิบายออกมาได้

"ความคิด" นี้พัฒนาขึ้นอย่างฉับพลันในหัวสมองของผม เมื่อครั้งที่ผมยังหนุ่มมาก ผมไม่รู้ว่าความกระจำงแจ้งภายในนี้ ที่ว่าความเข้าใจและความพยายามทั้งหมดของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไร้ประโยชน์ และไร้ความหมายนี้จะถูกต้องหรือไม่ แต่ถ้าผมตรวจสอบความคิดเหล่านี้ และพยายามที่จะกำจัดมัน ผมไม่อาจจะหาข้อที่จะมาคัดค้านความคิดนี้ได้ มันกลับเป็นความเชื่อที่ลึกลับในช่วงในตัวผม

ความเชื่อโดยทั่วไปมักจะเป็นไปในทำนองว่า ไม่มีสิ่งใดที่จะวิเศษยิ่งกว่าเขาวัวปัญญาของมนุษย์ (human intelligence) มนุษย์เป็นนวัตกรรมของคุณค่าอันพิเศษ ทั้งความสำเร็จและประดิษฐ์กรรมของมนุษย์ ซึ่งสะท้อนอยู่ในวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ก็เป็นสิ่งที่มหัศจรรย์ นี่เป็นความเชื่อโดยสามัญทั่วไป และเนื่องจากสิ่งที่ผมคิดนั้นเป็นการปฏิเสธความเชื่อดังกล่าว ผมจึงไม่สามารถจะสื่อสารทัศนะของผมกับใครได้ ในที่สุดผมตัดสินใจที่จะทำให้ความคิดของผมปรากฏเป็นรูปธรรม ด้วยการนำมาปฏิบัติ และเพื่อจะได้ตัดสินใจว่าความเข้าใจของผมนั้นถูกหรือผิดกันแน่ การใช้ชีวิตในการทำเกษตรกรรม ปลูกข้าวและธัญพืชฤดูหนาว นี้คือแนวทางที่ผมเลือก

แล้วประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผมล่ะ คืออะไรกัน?

เมื่อ ๔๐ ปีก่อน ตอนผมอายุ ๒๕ ปี ผมทำงานอยู่ในกรมศุลกากรแห่งเมืองโยโกฮาม่า ในแผนกวิจัยพืช งานหลักของผมคือการตรวจสอบหาแหล่งที่เป็นพาหะของโรคพืชจากพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่จะนำเข้ามาและส่งออก ผมโชคดีที่มีเวลาว่างมาก ในช่วงนั้นจึงมักจะหมกตัวอยู่ในห้องวิจัยทดลอง ทำการทดลองเกี่ยวกับพยาธิสภาพของพืช ซึ่งเป็นสิ่งที่ผมมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ สถานีวิจัยนี้ตั้งอยู่ใกล้กับสวนสาธารณะยามาเตะ และถ้ามองจากหน้าผาลงไปก็จะแลเห็นท่าเรือโยโกฮาม่า ตรงข้ามกับตัวอาคารเป็นโบสถ์คาทอลิก และทางด้านตะวันออกเป็นที่ตั้งของโรงเรียนสตรี สถานที่แห่งนี้มีความสงบเงียบมาก เป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการทำวิจัย

นักวิจัยด้านพยาธิวิทยา (pathology) ในสถานีวิจัยแห่งนี้คือคุณเออิชิ คุโรซาว่า ผมศึกษาพยาธิวิทยาเกี่ยวกับพืชจากคุณมาโคโตะ โอเคระ ซึ่งเป็นอาจารย์สอนอยู่ที่วิทยาลัยเกษตรกรรมแห่งกิฟุ และรับการอบรมจากคุณชูอิโกะ อิคาตะที่สถานีวิจัยทางเกษตรกรรมแห่งจังหวัดโอคายาม่า

ผมโชคดีมากที่เป็นลูกศิษย์ของศาสตราจารย์คุโรซาว่า แม้ว่าท่านจะไม่เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางนักในวงวิชาการ แต่ท่านก็เป็นผู้ที่แยกเชื้อราที่ก่อให้เกิดโรคบาคานาเอะ* ในต้นข้าว

เจ้า และเลี้ยงด้วยวิธีการเพาะเชื้อ ท่านเป็นบุคคลแรกที่สกัดฮอร์โมนเพิ่มการเจริญเติบโตในพืช ชื่อจิบเบอเรลลิน (gibberellin)** จากการเพาะเลี้ยงเชื้อราชนิดนี้ เมื่อข้าวกล้าดูดซึมฮอร์โมนนี้ เข้าไปเพียงจำนวนเล็กน้อย จะมีผลประหลาดคือทำให้ต้นข้าวเจริญเติบโตสูงผิดปกติ แต่เมื่อให้ ฮอร์โมนในปริมาณที่มากกว่าปกติ มันกลับให้ผลในทางตรงกันข้าม คือทำให้ข้าวเจริญเติบโต ช้าลง ในญี่ปุ่นไม่มีใครสนใจการค้นพบนี้ แต่ในต่างประเทศเรื่องนี้กลับเป็นประเด็นที่คนให้ความสนใจ ในการทดลองวิจัยอย่างมาก และหลังจากนั้นไม่นานชาวอเมริกันก็ใช้ประโยชน์จากจิบเบอเรลลินในการพัฒนาองุ่นที่ไม่มีเมล็ด

ผมนับถือคุณครูชาวอเมริกันที่เหมือนกับพ่อแท้ ๆ ของผม และอาศัยการแนะนำของท่าน ผมได้ประดิษฐ์กล้องจุลทรรศน์แบบแยกส่วน และทุ่มเทเวลาให้กับการวิจัยหาสาเหตุของโรคเน่าในลำต้น กิ่งก้าน และผลของส้มในอเมริกาและในญี่ปุ่น

ผมเฝ้าสังเกตการเจริญเติบโตของเชื้อราผ่านกล้องจุลทรรศน์ และเห็นว่าการนำเอา ชนิดพันธุ์ของเชื้อราที่ต่างกันมาผสมพันธุ์กัน จะทำให้เกิดพันธุ์ใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดโรคแตกต่างกัน ผมผลิตเพลินอยู่กับงานของผม งานของผมนี้ต้องการความจดจ่อที่ต่อเนื่องมาก ทำให้มี บางครั้งที่ผมล้มตัวไปเลยในขณะที่ทำงานอยู่ในห้องทดลอง

ในขณะที่เดียวกันนั้นก็เป็นเวลาแห่งวัยหนุ่มที่มีจิตใจคึกคะนอง ผมไม่ได้ใช้เวลา ทั้งหมดอยู่แต่ในห้องทดลอง คงไม่มีที่ใดที่นาเดินเล่นหาความเพลิดเพลินยิ่งไปกว่าบริเวณ ท่าเรือของเมืองโยโกฮาม่า และในช่วงเวลานั้นเองเหตุการณ์จากหนึ่งก็ได้เกิดขึ้น ขณะที่ผม กำลังเดินทอดน่องไปตามบริเวณท่าจอดเรือ พร้อมด้วยกล้องถ่ายรูปในมือ

ฉับพลันผมก็เหลือบไปพบหญิงสาวที่งดงามผู้หนึ่ง ผมคิดว่าเธอจะทำให้ องค์ประกอบของภาพถ่ายนั้นวิเศษมาก จึงเข้าไปขอถ่ายรูปเธอ ผมพาเธอขึ้นไปบนดาดฟ้าเรือที่ จอดทอดสมออยู่บริเวณนั้น จัดทำให้เธอหันไปทางโน้นที่ ทางนี้ที่ และถ่ายรูปเธอไว้มากมาย หลายท่า เธอขอให้ผมส่งรูปไปให้เธอด้วย เมื่อผมถามว่าจะให้ส่งไปที่ไหน เธอเพียงแต่บอกว่า "ที่โอฟุนา" และก็จากไปโดยไม่ได้ออกชื่อของเธอ

หลังจากที่ผมล้างอัดรูปเสร็จ ผมก็นำรูปของเธอมาให้เพื่อนดูและถามเพื่อนว่ารู้จัก เธอหรือไม่ เพื่อนดูรูปแล้วก็บอกว่า "เธอคือ ไมเอโกะ ทาคามิเนะ ดาราภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียง โด่งดัง" ผมรีบส่งรูป ๑๐ ใบไปให้เธอที่เมืองโอฟุนา หลังจากนั้นไม่นานรูปที่ผมส่งไปถูกส่งกลับ มาทางไปรษณีย์ที่เจ้าหน้าที่ช่วยด้วยลายมือเขียน แต่มีอยู่รูปหนึ่งหายไป เมื่อคิดถึงเรื่องนี้ในเวลา ต่อมา ผมก็พบว่ารูปที่หายไปเป็นรูปที่ถ่ายระยะใกล้จนสามารถแลเห็นริ้วรอยบนบางแห่งบน ใบหน้าของเธอ อย่างไรก็ตามผมก็รู้สึกดีใจที่ได้แลเห็นแวบหนึ่งในความงามของสตรี

ผมมักจะไปที่โรงเดินรำบริเวณนั้นคืนใดอยู่เสมอ แม้ว่าจะรู้สึกเคอะเขินอยู่บ้าง ครั้ง หนึ่งผมพบกับนักร้องชื่อดังคนหนึ่งคือ คุณโนริโกะ อาวายุฯ ผมเคยไปขอเดินรำกับเธอ ผมไม่มี วันลืมความรู้สึกจากการเดินรำครั้งนั้นได้เลย เพราะว่าร่างของผผมถูกโอบอ้อมด้วยร่างกายอัน มที่มาจากเธอ ที่แม้แต่แขนของผผมก็ไม่สามารถโอบไ้รอบเอวของเธอด้วยซ้ำ

จะอย่างไรก็ตาม ผมก็เป็นคนหนุ่มที่ยุ่งเหยิงไปด้วยธุระการงาน แต่ก็โชคดีมากใน เวลาเดียวกัน ผมใช้เวลาวัน ๆ อยู่กับความน่าตื่นตาตื่นใจในโลกของธรรมชาติที่มองเห็นผ่าน เลนส์กล้องจุลทรรศน์ ถูกสะกดด้วยความรู้สึกที่ใจในโลกล้านกระจิริดจึงช่างละม้ายเหมือนโลก แห่งจักรวาลอันไร้ขอบเขต ในยามเย็นไม่ว่าจะตกอยู่ในห้วงรักหรือไม่ก็ตาม ผมมักจะออกเที่ยว หาความเพลิดเพลินให้กับตัวเองเสมอ ผมคิดว่าชีวิตที่ไร้เป้าหมายเช่นนี้ บวกกับความอ่อนล้า จากการตรากตรำกับงานมากเกินไป ทำให้ผมเป็นลมล้มฟุบลงไปในห้องทดลอง จากการ วินิจฉัยพบว่าผมเป็นโรคปอดอักเสบเฉียบพลัน ผมถูกจัดให้อยู่ในห้องพักพิเศษบน ชั้นสูงสุดในโรงพยาบาลตำรวจ

ขณะนั้นเป็นฤดูหนาว ลมได้พัดหอบเอาละอองหิมะเข้ามาในห้องผ่านทางช่องหน้าต่างที่กระจกแตก ร่างกายภายใต้ผ้าห่มนั้นอบอุ่น แต่ใบหน้าของผมเย็นเฉียบราวกับน้ำแข็ง นางพยาบาลเข้ามาวัดอุณหภูมิชั่วคราวแล้วก็กลับออกไป

เนื่องจากเป็นห้องพิเศษ จึงไม่ค่อยมีใครโผล่เข้ามาดู ผมรู้สึกที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ในความหนาวเย็นอันขมขื่น และในทันใดก็หลุดเข้าไปยังโลกแห่งความอ้างว้างโดดเดี่ยว ผมพบว่าตัวเองต้องเผชิญหน้ากับความกลัวตาย เมื่อผมมาหวนคิดถึงมันในขณะนี้ ผมพบว่ามันเป็นความกลัวที่ไร้ประโยชน์จริง ๆ แต่ในขณะนั้นมันเป็นเรื่องจริงจังสำหรับผมมาก

ในที่สุดผมก็ออกจากโรงพยาบาล แต่ผมไม่อาจดึงตัวเองออกจากความรู้สึกหดหู่ใจได้เลย ที่ผ่านมามีความมั่นใจของผมเกิดจากอะไรกันหนอ ผมไม่เคยแยแสใส่ใจ มีแต่ความพึงพอใจ แต่อะไรคือธรรมชาติของความพึงพอใจนั้นล่ะ ผมปวดร้าวทรมานอยู่กับความสงสัยเกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตและความตาย ผมไม่สามารถขมตาหลับได้เลย ทั้งไม่มีกระจิตกระใจจะทำงานด้วย ในยามค่ำคืน ผมจะเดินเตร็ดเตร่ไปตามเชิงผาและริมอ่าว ความวิตกกังวลยังคงเกาะกุมจิตใจของผมอยู่ไม่เสื่อมคลาย

คืนหนึ่งขณะที่เดินเตร็ดเตร่อย่างไร้จุดหมาย ผมก็ทรุดกายลงด้วยความเหนื่อยอ่อนบนเนินเขาเหนืออ่าว ในที่สุดก็เอนหลังพิงกับไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง ผมนอนอยู่ที่นั่นในลักษณะครึ่งหลับครึ่งตื่นจนรุ่งสาง ผมยังจำได้ดีว่าเช้าวันนั้นเป็นวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ในอาการสะลึมสะลือ ผมแลเห็นแสงสว่างค่อย ๆ เรื่องรองขึ้นที่ละน้อยที่ริมอ่าว ในขณะที่ดวงตะวันยังไม่ทันโผล่พ้นจากทะเล เมื่อลมอ่อน ๆ โบกพัดมาจากหุบผาเบื้องล่าง หมอกยามเช้าก็พลันสลายตัวไป

ในทันใดนั้น นกกระสากลางคืนก็ปรากฏกายขึ้น ส่งเสียงร้องแหลม และบินลับจากสายตาไปผมสามารถได้ยินเสียงกระพือปีกของมัน ในช่วงขณะนั้นเอง หมอกมัวแห่งความขุ่นข้องสับสนและความลึกลับของผมก็ปลาสนาการไป ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผมเคยยึดถืออย่างเหนียวแน่น ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผมเคยเชื่อมั่นเป็นปกติวิสัยล้วนสลายไปกับสายลม ผมรู้สึกว่าผมเข้าใจเรื่อง ๆ หนึ่งขึ้นมา ผมถึงกับหลุดคำพูดออกมาโดยไม่ได้คิดมาก่อนว่า

"ในโลกนี้ไม่มีอะไรเป็นแก่นสารเลยหนอ...."

ผมรู้สึกขึ้นมาว่าผมไม่ได้เข้าใจอะไรเลย***

ผมแลเห็นได้ว่าบัญญัติ (concepts) ทั้งหลายแหล่งที่ผมเคยยึดถือ ความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับความมีอยู่ โดยตัวมันเอง ล้วนเป็นโครงอันว่างเปล่า จิตใจของผมโปร่งเบา และใสกระจ่าง ผมกระโดดโลดเต้นด้วยความร่าเริง ผมได้ยินเสียงนกเล็ก ๆ ร้องจ๊กจ๊กอยู่ในพุ่มไม้ และแลเห็นเกลียวคลื่นสะท้อนประกายแสงอรุณอยู่ลิบ ๆ ใบไม้พลิ้วทอประกายเขียวเลื่อมพราย ผมรู้สึกว่าเป็นอิสระจวบจนกระทั่งจริงบนพื้นพิภพ ความปวดร้าวทรมานใจทั้งหลายแหล่งที่เกาะกุมใจผมล้วนแต่ปลาสนาการไปดุจความฝันและมายาภาพ และสิ่งหนึ่งที่เรอาจเรียกมันว่า "ธรรมชาติที่แท้" ก็ได้ปรากฏตัวออกมาอย่างเปิดเผย

ผมคิดว่าคงจะพูดได้ว่า นับแต่ประสบการณ์ในเช้าวันนั้นแล้ว ชีวิตของผมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง

แม้จะมีความเปลี่ยนแปลง แต่ผมก็ยังคงเป็นคนบึ้ง ๆ เมื่อเทียบกับคนอื่น และนี่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงจากเวลานั้นจนถึงปัจจุบัน มองจากภายนอกคงจะไม่มีใครที่ดูราบเรียบไม่มีอะไรโดดเด่นเป็นพิเศษเช่นผม และไม่มีอะไรพิเศษเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของผม แต่ความมั่นใจที่ผมได้รู้สิ่งนั้นไม่เคยเปลี่ยนแปลงนับจากเวลานั้น ผมได้ใช้เวลา ๓๐-๔๐ ปีในการทดสอบว่าผมเข้าใจผิดหรือไม่ แต่ไม่เคยมีสักครั้งที่ผมสามารถหาหลักฐานมาหักล้างความเชื่อมั่นนั้นได้ ซึ่งได้แสดงออกด้วยการที่ผมดำเนินชีวิตเช่นนี้มา

ความประจักษ์แจ้งนี้ในตัวมันเองเป็นสิ่งมีคุณค่ามาก แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า ผมผูกติดอยู่กับคุณค่าพิเศษอะไรอยู่ ผมยังเป็นคนธรรมดา ๆ จะพูดว่าเหมือนอีกาแก่ตัวหนึ่งก็คงได้ สำหรับคนที่สังเกตอยู่ห่าง ๆ ผมอาจจะดูเหมือนคนอ่อนน้อมถ่อมตน หรือไม่กี่คงหยิ่งยโส จองหงอก็ได้ ผมเตือนหนุ่มสาวที่อยู่ในไร่นาของผมเสมอว่า อย่าพยายามเลียนแบบผม และผมก็โกรธจริง ๆ ด้วยถ้ามีใครไม่ใส่ใจในคำแนะนำของผม ดังที่ผมต้องการคือให้เขาทั้งหลายอยู่กับธรรมชาติและใช้ชีวิตกับงานการประจำวัน ไม่มีอะไรพิเศษเกี่ยวกับตัวผมหรอก แต่สิ่งที่ผมแลเห็นต่างหากที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

*เป็นโรคข้าวชนิดหนึ่งเกิดจากเชื้อราชื่อ *Gibberella Fujikuroi* wol ลักษณะเด่นคือปล้องของต้นข้าวที่เป็นโรคนี้อาจยืดยาวกว่าต้นที่ไม่ได้เป็นโรค ไทยเรียกว่าโรคถอดฝักดาบ : ผู้แปล

**เป็นฮอร์โมนชนิดหนึ่งซึ่งพบมากในส่วนของก้านเจริญเติบโต เช่น ในเมล็ดอ่อน ยอดอ่อนและปลายราก มีผลในการกระตุ้นความเจริญเติบโตของพืช เป็นฮอร์โมนที่พบทั้งในพืชชั้นสูงและพืชชั้นต่ำ : ผู้แปล

*** "การไม่เข้าใจอะไรเลย" ในความหมายนี้ คือการตระหนักถึงความไม่สมบูรณ์ของความรู้ในระดับพุทธิปัญญา (Intellectual knowledge)

๑.๓

กลับสู่ชนบท

วันรุ่งขึ้นที่ ๑๖ พฤษภาคม ผมกลับไปยังที่ทำงานและประกาศลาออกจากงานในทันที ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานของผมต่างพากันประหลาดใจและไม่อาจเข้าใจการกระทำเช่นนี้ได้ พวกเขาจัดงานเลี้ยงอำลาให้ผมในภัตตาคารเหนือท่าจอดเรือ แต่บรรยากาศออกจะพิกลอยู่ ชายหนุ่มผู้นี้แต่ไหนแต่ไรมาเคยเป็นคนเข้ากับใครต่อใครได้อย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งดูเหมือนจะไม่เคยรู้สึกไม่พอใจงานที่ตนทำ ในทางตรงกันข้าม เขาได้ทุ่มเทให้กับงานวิจัยด้วยชีวิตจิตใจทั้งหมด แต่จู่ ๆ ก็ประกาศลาออกจากงานในทันทีทันใด ทั้งผมยังหัวเราะอย่างมีความสุขอีกด้วย

ตอนนั้นผมกล่าวกับทุกคนว่า

"ฝั่งนี้คือท่าจอดเรือ และฝั่งโน้นก็คือสะพานจอดเรือที่ ๔ หากคุณคิดว่าชีวิตอยู่ฝั่งนี้ความตายก็จะอยู่ฝั่งโน้น หากคุณต้องการกำจัดความคิดเกี่ยวกับความตาย คุณก็ต้องกำจัดความคิดที่ว่าชีวิตอยู่ฝั่งนี้ออกไปด้วย เพราะชีวิตและความตายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน"

เมื่อผมกล่าวคำพูดเหล่านั้นออกมา ทุกคนก็ยิ่งพากันเป็นห่วงผมมากขึ้น "เขาพูดอะไรนะ เขาต้องเสียสติไปแล้วแน่ ๆ" พวกเขาคงต้องคิดเช่นนี้ พวกเขาพากันมองดูผมด้วยใบหน้าสลด มีผมเพียงคนเดียวที่เดินอย่างกระฉับกระเฉงด้วยท่าทีร่าเริงสบายใจ

ในเวลานั้น เพื่อนร่วมห้องคนหนึ่งของผมมีความวิตกกังวลห่วงใยผมมาก และแนะนำให้ผมไปพักผ่อนเจียบ ๆ สักระยะที่ฝั่งทะเลโบโซ ผมก็เลยไป ตอนนั้นผมไปทุกที่ที่มีคนแนะนำให้ไป ผมขึ้นรถประจำทางไปเป็นระยะทางหลายไมล์ ผมมองออกไปนอกหน้าต่าง แลดูท้องนา แปลงสีเหลี่ยมเหมือนดาหมากรุกและหมู่บ้านเล็ก ๆ ตามเส้นทางถนนหลวง เมื่อรถจอดที่สถานีหนึ่งผมแลเห็นป้ายเล็ก ๆ แผ่นหนึ่ง อ่านได้ความว่า "เมืองในฝัน" ผมรีบลงจากรถและก็ออกเดินหาสถานที่นั้น

ผมพบโรงเตี๊ยมเล็ก ๆ อยู่บริเวณชายฝั่งทะเล ขณะที่ปีนขึ้นทางหน้าผาผมก็พบสถานที่ที่มีทิวทัศน์งดงามอย่างยิ่ง ผมพักอยู่ที่โรงเตี๊ยมแห่งนั้น และใช้เวลาเป็นวัน ๆ หมดกับการเอนกายเคลิ้มหลับอยู่ในพงหญ้าสูงซึ่งมองลงไปแลเห็นทะเล อาจจะเป็นเวลาหลายวัน เป็นอาทิตย์ หรือเป็นเดือน ที่ผมอยู่ที่นั่น ผมไม่รู้ว่านานเท่าไร เอาเป็นว่าผมได้พักอยู่ที่นั่นระยะหนึ่ง เมื่อเวลาผ่านไป ความร่าเริงเบิกบานของผมก็ค่อย ๆ อาจคลายลง ผมเพิ่งจะเริ่มรู้สึกตัวว่าเกิดอะไรขึ้น คุณอาจจะพูดว่า ในที่สุดผมก็กลับมาเป็นตัวของตัวเองอีกครั้ง

ผมกลับไปโตเกียว และพักอยู่ที่นั่นระยะหนึ่ง ใช้เวลาให้หมดไปวัน ๆ กับการเตร็ดเตร่อยู่ในสวนสาธารณะ พูดคุยกับคนบนท้องถนน ไปนอนที่โน่นบ้าง ที่นี้บ้าง เพื่อนผมเป็นห่วงมากและแะมาดูว่าผมเป็นอย่างไรบ้าง เขาถามว่า

"นี่คุณไม่ได้หลงอยู่ในโลกของความสนุกหรือโลกแห่งมายาอะไรสักอย่างหรือ"

"ไม่" ผมตอบ "คุณต่างหากเล่าที่อยู่ในโลกของความฝัน"

เราทั้งคู่ต่างคิดว่า "ฉันถูกและคุณต่างหากที่อยู่ในโลกของความฝัน"

เมื่อเพื่อนบอกอ้อลา ผมก็ตอบเขาในทำนองนี้ว่า

"อย่าพูดว่าลาก่อน การจากก็คือการจาก"

ดูเหมือนเพื่อนจะรู้สึกหมดหวังในตัวผม

ผมเดินทางออกจากโตเกียวผ่านมณฑลคันไซ* และไปจนถึงได้สุดที่กิวชูที่ผมรู้สึกเพลิดเพลินกับการเร่ร่อนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเหมือนกับสายลม ผมเที่ยวได้ทำทนายใครต่อใครถึงความเชื่อมั่นของตนเองที่ว่า ทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนไร้ความหมาย และปราศจากคุณค่า และสรรพสิ่งกลับคืนสู่ความว่าง

แต่ตอนนี้จะมากเกินไป หรือน้อยเกินไป สำหรับโลกทุกวันนี้ที่จะเข้าใจ ถึงอย่างไรก็ตาม ก็ไม่มีวิธีที่จะสื่อสาร ผมคิดแต่เพียงว่าความคิดเกี่ยวกับความไร้ประโยชน์นี้ เป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ยิ่งใหญ่ต่อโลกมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกปัจจุบันที่กำลังเคลื่อนไปในทิศทางตรงกันข้ามอย่างรวดเร็ว ผมตั้งใจจะท่องเที่ยวไปให้ทั่วประเทศเพื่อประกาศถึงความเชื่อนี้ แต่ผลลัพธ์ก็คือไม่ว่าที่ไหนที่ผมไป ผมไม่เคยได้รับการใส่ใจจากผู้คน เพราะพวกเขาคิดว่าผมเป็นคนไม่เต็มเต็ง ผมจึงตัดสินใจกลับไปบ้านนาของพ่อในชนบท

พ่อผมทำสวนส้มอยู่ในตอนนั้น ผมย้ายเข้าไปอยู่อาศัยในกระท่อมบนภูเขาและใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายที่นั่น ผมคิดว่าถ้าผมเป็นเกษตรกรอยู่ที่นั่น ผมก็จะสามารถทำให้ความจริงที่ผมได้ค้นพบเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้จริง ดังนั้นอาจจะทำให้สิ่งๆ ที่ผมค้นพบเป็นที่ยอมรับได้ การปฏิบัติตามความเชื่อนี้ จะไม่เป็นวิธีที่ดีกว่าการอธิบายด้วยคำพูดเป็นร้อย ๆ ครั้งละหรือเกษตรกรแบบ "ไม่กระทำ"* เริ่มต้นขึ้นบนฐานของความคิดนี้ ขณะนั้นเป็นปีที่ ๑๓ ของรัชกาลปัจจุบันซึ่งตรงกับปี พ.ศ. ๒๔๘๑

ผมปักหลักอยู่ที่นั่นและทุกอย่างก็ดำเนินไปด้วยดี จนกระทั่งพ่อวางมือมอบให้ผมดูแลสวนส้มที่ให้ผลดีมากสวนนั้น พ่อได้ตัดแต่งกิ่งส้มให้เป็นพุ่มคล้ายรูปถ้วยสาเก เพื่อให้การเก็บผลส้มทำได้ง่าย เมื่อผมปล่อยให้ทิ้งไว้ในสภาพนั้นผลก็คือ กิ่งก้านของต้นส้มแตกแขนงซ้อนไขว้กันไปมาอย่างไม่มีระเบียบ แผลงก็รวมกันเข้ามาทำลาย และในที่สุดสวนส้มชนิดนั้นก็เฉาตายไปในเวลาไม่นานนัก

ความเชื่อของผมคือพืชพันธุ์ไม้ทั้งหลายจะเติบโตของมันเอง และไม่มี ความจำเป็นที่ต้องเข้าไปแทรกแซงการเจริญเติบโตของมัน ผมได้ทำตามความเชื่อที่ แต่ผมก็พบว่าหากเรานำเอาความคิดนี้มาปฏิบัติในทันทีทันใด ย่อมจะประสบความล้มเหลว เพราะนี่เป็นการปล่อยให้ปละละเลย ไม่รับผิดชอบ ไม่ใช่เกษตรกรรมธรรมชาติ

พ่อผมตกอกตกใจมากกับเหตุการณ์ครั้งนี้ ท่านบอกว่าผมต้องปรับปรุงตัวเองเสียใหม่ และให้ทำงานในเมืองทำไปพลาง ๆ ก่อน จนกว่าสติสัมปชัญญะจะกลับคืนมา จึงค่อยกลับบ้าน ในเวลานั้นพ่อผมเป็นผู้ใหญ่บ้าน และแลเห็นว่าชาวบ้านคงจะเข้ากับลูกชายไม่เต็มเต็มของท่านได้ยาก เห็นได้ชัดว่าผมเป็นพวกแผลง ๆ ที่ไม่สามารถเข้ากับผู้คนได้ อย่างการแยกตัวไปอยู่คนเดียวที่หลังเขา ยิ่งกว่านั้น ผมไม่ชอบการเป็นทหาร และในระหว่างนั้นสงครามกำลังทวีความรุนแรงขึ้นทุกที ผมจึงตัดสินใจหางานทำตามความประสงค์ของพ่ออย่างว่างาย ในเวลานั้นผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคยังมีอยู่น้อย สถานีทดลองในจังหวัดโคชิได้ยื่นข้อเสนอเกี่ยวกับตัวผม จึงเสนอให้ผมมารับตำแหน่งหัวหน้านักวิจัยทางด้านควบคุมโรคพืชและแมลง ผมจึงตอบสนองความกรุณาของจังหวัดโคชิด้วยการทำงานอยู่ที่นั่นนานเกือบ ๘ ปี ในสถานีทดลองแห่งนี้ ผมยังเป็นทีปรึกษาของแผนกเกษตรกรรมวิทยาศาสตร์อีกด้วย นอกจากนี้ผมยังได้ทุ่มเทให้กับการวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางอาหารในระหว่างสงคราม ในระหว่าง ๘ ปีนั้น ผมครุ่นคิดคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรรมวิทยาศาสตร์และเกษตรกรรมธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา เกษตรกรรมเคมีซึ่งอาศัยสติปัญญาของมนุษย์ มีกีดตีดัดพันในความเหนือกว่า คำถามที่ติดอยู่ในใจของผมตลอดเวลาก็คือ เกษตรกรรมธรรมชาติและสามารถยืนผงาดอย่างทัดเทียมกับวิทยาศาสตร์แผนใหม่ได้หรือไม่

เมื่อสงครามสิ้นสุดลง ผมก็รู้สึกเป็นอิสระอีกครั้งหนึ่ง และเดินทางกลับสู่บ้านเกิดเพื่อเริ่มต้นงานเกษตรที่นั่นใหม่

* โอซาก้า โกะเม เกียวโต

** โดยคำพูดนี้ ฟูกุโอะเกต้องการอธิบายถึงความง่ายโดยเปรียบเทียบกับวิธีอื่น การทำเกษตรกรรมวิธีนี้ต้องทำงานหนัก โดยเฉพาะในฤดูเก็บเกี่ยวแต่ก็น้อยกว่าวิธีแบบอื่น ว่าสรรพสิ่งควรปล่อยให้เติบโตตามธรรมชาติของมัน

เกษตรกรรมแบบไม่กระทำ

ผมใช้ชีวิตอยู่ในไรนาเป็นเวลากว่า ๓๐ ปี โดยติดต่อกับผู้คนและโลกภายนอก ชุมชนที่ผมอยู่อาศัยน้อยมาก ในระหว่างหลายปีนั้น ผมมุ่งมั่นกับวิธีการทำการเกษตรที่เรียกว่า "ไม่กระทำ" อย่างจริงจัง

ตามปกติเมื่อเราคิดที่จะพัฒนาวิธีการอะไรสักอย่าง เรามักจะเริ่มต้นด้วยคำถามว่า "ลองวิธีนี้ดีไหม" หรือ "ลองวิธีนั้นดีไหม" การเริ่มต้นเช่นนี้จะทำให้เรามีเทคนิควิธีการที่หลากหลาย จากวิธีหนึ่งไปสู่อีกวิธีหนึ่ง นี่คือการเกษตรกรรมแบบใหม่ ผลก็คือมักจะทำให้เกษตรกรรมมีเรื่องที่ต้องทำมากขึ้น

ผมทำตรงกันข้าม สิ่งที่ผมมุ่งหวังคือ การทำเกษตรด้วยวิธีที่เป็นธรรมชาติ* และน่าพึงพอใจ ซึ่งส่งผลให้งานง่ายขึ้นยิ่งกว่าหนักขึ้น วิธีคิดของผมก็คือ "ลองไม่ทำสิ่งนี้ดูสิ ลองไม่ทำสิ่งนั้นดูสิ" ผมได้มาถึงข้อยุติที่ว่า ไม่จำเป็นต้องไถพรวนดิน ไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมี ไม่จำเป็นต้องทำปุ๋ยอินทรีย์ ไม่จำเป็นต้องใช้ยาฆ่าแมลง เมื่อคุณปฏิบัติจริง ๆ ดู คุณจะพบว่าวิธีการทางเกษตรกรรมไม่ก็อย่างเท่านั้นที่มีความจำเป็น

เหตุผลที่เทคนิคใหม่ ๆ ของมนุษย์ดูจะมีความจำเป็น ก็เพราะว่าธรรมชาติได้สูญเสียความสมดุลไปมากแล้วจากเทคนิคทั้งหลายก่อนหน้านี้ จนทำให้ต้องพึ่งพิงและขึ้นอยู่กับเทคนิคพวกนั้น

เหตุผลข้อนี้ไม่เพียงแต่ใช้ได้กับเกษตรกรรมเท่านั้น แต่รวมถึงแง่มุมอื่น ๆ ของสังคมมนุษย์ด้วย แพทย์และยากลายเป็นสิ่งจำเป็นเมื่อคนเราก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เจ็บป่วยขึ้นมา การศึกษาในระบบโรงเรียนไม่มีคุณค่าที่แท้จริงแต่กลายเป็นสิ่งจำเป็น เมื่อคนเราสร้างเงื่อนไขให้คนต้องเป็นผู้ "มีการศึกษา" ขึ้นมา

ก่อนที่สงครามโลกจะสิ้นสุด ตอนนั้นผมไปทดลองกับสวนส้มของพ่อด้วยวิธีที่ผมคิดในเวลานั้นว่า คือ เกษตรกรรมธรรมชาติ ผมไม่ตัดแต่งกิ่งของต้นส้มอย่างที่พ่อเคยทำ และปล่อยให้สวนส้มทั้งชนิดนั้นเติบโตของมันไปตามลำพัง ผลปรากฏว่ากิ่งก้านที่งอกขึ้นใหม่ของต้นส้ม ซ่อนกายกันไปมาอย่างไม่เป็นระเบียบ ทั้งแมลงก็ยังพากันมารุมกิน จนในที่สุดสวนส้มเกือบ ๒ เอเคอร์ (๕ ไร่) ก็เหี่ยวเฉา และล้มตายไปหมด จากเวลานั้นเป็นต้นมาคำถามเกิดขึ้นในใจผมตลอดว่า "อะไรคือแบบแผนของธรรมชาติ"

กว่าที่จะได้คำตอบ ผมได้ทำให้ต้นไม้มันต้องเหี่ยวตายไปอีกราว ๔๐๐ ต้น ในที่สุดผมคิดว่าผมสามารถพูดได้อย่างมั่นใจว่า "นี่คือแบบแผนของธรรมชาติ" เมื่อพืชพันธุ์ไม้ถูกทำให้ผิดจากธรรมชาติดั้งเดิมของมันไปแล้ว การตัดแต่งกิ่งใบ และการกำจัดแมลงศัตรูพืชก็กลายเป็นสิ่งจำเป็น เช่นเดียวกับสังคมมนุษย์ที่ชีวิตแยกขาดออกจากธรรมชาติ การศึกษาในโรงเรียนก็กลายเป็นสิ่งจำเป็น ในธรรมชาติการศึกษาด้วยระบบโรงเรียนเป็นสิ่งที่ไม่อาจใช้งานได้จริง

ในการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่จำนวนมากได้กระทำคามผิดพลาด เช่นเดียวกับที่ผมได้ทำต่อสวนส้มในครั้งแรกนั้น ยกตัวอย่างเช่น การสอนดนตรีให้กับเด็กเป็นสิ่งไม่จำเป็นดูจะเกี่ยวกับการตัดแต่งกิ่งใบของพันธุ์ไม้ หูของเด็กสามารถรับรู้เสียงดนตรีอยู่แล้ว เสียงพึมพำของสายน้ำ เสียงกบเขียดระงมอยู่ริมส่งน้ำ เสียงใบไม้แผ่วพลั่วอยู่ในป่า เสียงของธรรมชาติเหล่านี้คือ

เสียงดนตรี เป็นดนตรีที่แท้ แต่เมื่อมีเสียงรบกวนมากมายที่เข้ามาก่อวโนสตประสาท เด็ก ๆ จะสูญเสียความสามารถในการรับรู้ดนตรีที่ตรงและบริสุทธิ์เช่นนี้ไป ถ้าหากเราปล่อยให้เรื่อย ๆ เด็ก ๆ จะไม่สามารถได้ยินเสียงร้องของนกหรือเสียงลมพัดเป็นเสียงเพลงได้เลย และนี่คือเหตุผลที่ว่าทำไมการศึกษาเกี่ยวกับดนตรี จึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก

เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูขึ้นมาในสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้โสตประสาทบริสุทธิ์ และใสกระจ่าง แม้ว่าเขาอาจจะไม่สามารถเล่นไวโอลินหรือเปียโนด้วยตนเองที่ทันสมัยได้ แต่ผมก็ไม่คิดว่ามีความจำเป็นอะไรที่ต้องไปอบรมให้เด็กมีความสามารถในการฟังดนตรี หรือร้องเพลง ต่อเมื่อหัวใจเต็มเปี่ยมด้วยเสียงเพลงเท่านั้น จึงจะกล่าวได้ว่าเด็กคนนั้นมีพรสวรรค์ในทางดนตรี

เกือบทุกคนล้วนคิดว่า "ธรรมชาติ" เป็นสิ่งที่ดี แต่มีน้อยคนที่สามารถรับรู้ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นธรรมชาติและไม่เป็นธรรมชาติ หากว่าตาอ่อนของไม้ผลสักดาหนึ่งถูกตัดออกด้วยกรรไกร นั้นอาจเป็นต้นเหตุของความยุ่งยากที่ไม่อาจปล่อยทิ้งไว้โดยไม่แก้ไขได้ เมื่อปลูกพันธุ์ไม้ในรูปแบบเดิมตามธรรมชาติ กิ่งก้านของต้นไม้จะงอกสลัดกันอย่างเป็นระเบียบ ออกมาจากลำต้น ทำให้ใบสามารถได้รับแสงอาทิตย์อย่างทั่วถึง หากว่าระเบียบของธรรมชาตินี้ ถูกทำลายไป กิ่งก้านจะงอกออกมาอย่างสับสน และจะซ้อนก่ายกันไปมายุ่งเหยิงไม่เป็นระเบียบ และใบที่ไม่ได้รับแสงอาทิตย์ก็จะเหี่ยวเฉาหลุดร่วงไป แมลงศัตรูพืชก็จะแพร่ระบาด และถ้าในปีต่อไปต้นไม้ไม่ได้ถูกตัดแต่งกิ่งใบอีกกิ่งก้านของต้นไม้ก็จะยิ่งเหี่ยวเฉาเพิ่มมากขึ้น

การเข้าไปแทรกแซงของมนุษย์ก่อให้เกิดสิ่งที่ผิดพลาดขึ้น และถ้าความเสียหายดังกล่าวถูกปล่อยทิ้งไว้โดยไม่แก้ไข จนผลร้ายนั้นสะสมมากเข้า คนเราก็จะต้องทุ่มเทความพยายามทั้งหมดเพื่อเข้าไปแก้ไขมัน หากการแก้ไขลุกล่งไปด้วยดี พวกเขาก็จะคิดว่าวิธีการเหล่านี้เป็นความสำเร็จอันงดงาม คนเรามักทำเช่นนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า มันก็เหมือนกับคนโง่ที่ปีนขึ้นไปบนหลังคาบ้านแล้วทำกระเบื้องบนหลังคาแตก พอฝนตกลงมา เพดานก็เริ่มเปียกและปล่อยน้ำฝนรั่วลงมา เขาก็จะรีบปีนขึ้นไปซ่อมหลังคา จากนั้นก็ตึกอกดีใจที่เขาได้ค้นพบวิธีการแก้ปัญหาที่วิเศษมหัศจรรย์

นักวิทยาศาสตร์ก็เป็นเช่นเดียวกัน เขาคร่ำเคร่งกับการอ่านตำรับตำราทั้งวันทั้งคืน ซึ่งเป็นการบั่นทอนสายตาของตนและในที่สุดก็สายตาสั้น หากคุณนึกถึงข่าว่า อะไรหน้าที่ทำให้เขาถึงกับคร่ำเคร่งศึกษาอย่างจริงจังตลอดเวลาเช่นนั้น คำตอบก็คือเขาเป็นนักประดิษฐ์แว่นตาสำหรับคนสายตาสั้น

* ทำการเกษตรด้วยวิธีเรียบง่ายที่สุด ด้วยการร่วมมือกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ยิ่งกว่าที่จะเอาอย่างวิธีการแบบใหม่ที่มุ่งเพิ่มขยายเทคนิคที่ซับซ้อน ในการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติอย่างสิ้นเชิง เพื่อผลได้ของตัวมนุษย์เอง

๑.๕ กลับคืนสู่ต้นกำเนิด

ผมยืนฟังเคียวด้ามยาวในมือ หยุดพักงานในสวนช่วงเช้าแล้วทอดสายตาดำจ้องอยู่ที่ภูเขาและหมู่บ้านเบื้องล่าง ผมเฝ้าสงสัยว่าเหตุใดเจนนปรัชญาของผู้คน จึงได้หมุนเร็วเสียยิ่งกว่าการแปรเปลี่ยนของฤดูกาล

เส้นทางที่ผมเลือกเดิน หรือการทำเกษตรกรรมแบบธรรมชาติ ซึ่งมักจะเป็นสิ่งแปลกประหลาดสำหรับผู้คนส่วนใหญ่ นั้น เคยได้รับการกล่าวขวัญถึงในสมัยแรก ๆ ว่าเป็นปฏิบัติการตอบโต้ความก้าวหน้าและการพัฒนาอย่างปราศจากความยึดติดของวิทยาศาสตร์ แต่ทั้งหมดที่ผมได้กระทำมา ด้วยการออกมาทำเกษตรในชนบท ก็เพียงเพื่อจะแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่รู้อะไรเลย เพราะโลกได้หมุนไปในทิศทางตรงกันข้ามด้วยพลังอันบ้าระห่ำนี้เอง ผมจึงดูเหมือนคนล่าหลัง แต่กระนั้นผมก็ยังเชื่อมั่นว่าหนทางที่ผมเลือกเดินเป็นหนทางที่มีเหตุมีผลอันสมควรมากที่สุดหนทางหนึ่ง

หลายปีที่ผ่านมา คนที่หันมาสนใจการเกษตรกรรมธรรมชาติได้เพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดูเหมือนว่าขีดจำกัดของการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ได้ปรากฏให้เห็นแล้ว ความลึกลับเริ่มเกิดขึ้น และเวลาสำหรับการกลับมากำหนดคุณค่าใหม่ได้มาถึง ดังที่เคยถูกมองว่าเป็นเรื่องโบราณคร่ำครึและล่าหลัง กลับกลายเป็นความก้าวหน้าที่เหนือกว่าวิทยาศาสตร์แผนใหม่ไปได้โดยไม่คาดฝัน ทั้งนี้อาจจะดูแปลกประหลาดในตอนแรก แต่สำหรับผม ไม่เคยรู้สึกว่าเป็นเรื่องแปลกประหลาดเลยแม้แต่น้อย

ผมได้พูดคุยกับศาสตราจารย์ อินูมา แห่งมหาวิทยาลัยเกียวโตเมื่อไม่นานมานี้ว่า เมื่อพันปีที่แล้ว การทำเกษตรกรรมในญี่ปุ่นไม่มีการไถพลิกหน้าดิน จนกระทั่งมาถึงยุคสมัยโตกุ กาวา เมื่อราว ๓๐๐-๔๐๐ ปีที่ผ่านมา การไถหน้าดินต้น ๆ ก็ถูกนำเข้ามาใช้ในญี่ปุ่น การไถดินแบบลึกถูกนำเข้ามาในญี่ปุ่นพร้อมกับเกษตรกรรมแบบตะวันตก ผมกล่าวว่า การแก้ไขปัญหานานาคัต คนรุ่นต่อไปจะกลับไปหาวิธีทำเกษตรกรรมแบบไม่ไถพลิกหน้าดินอีกครั้งหนึ่ง

การเพาะปลูกโดยไม่ไถพลิกหน้าดิน ในตอนแรกอาจจะดูเป็นการถอยหลังกลับไปสู่เกษตรกรรมแบบโบราณ แต่หลายปีที่ผ่านมา จากการทดลองในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัย และสถานีทดลองการเกษตรทั่วประเทศแสดงให้เห็นว่า วิธีทำเกษตรกรรมแบบนี้เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด มีประสิทธิภาพ และเป็นวิธีที่ทันสมัยกว่าทุกวิธีในปัจจุบัน แม้ว่าวิธีทำเกษตรกรรมแบบนี้จะปฏิเสธวิทยาศาสตร์แผนใหม่ แต่วิธีการนี้ก็ก้าวขึ้นมาอยู่ในระดับแนวหน้าของพัฒนาการทางการเกษตรแผนใหม่

ผมได้เสนอวิธีทำเกษตรแบบหว่านเมล็ดข้าวเจ้าและธัญพืชฤดูหนาวลงไปโดยตรงในดินที่ไม่มีการไถพรวนในวารสารการเกษตรเมื่อประมาณ ๒๐ ปีก่อน จากนั้นเป็นต้นมา ก็มีกรนำเนื้อหานี้ไปตีพิมพ์ และออกอากาศทางวิทยุและโทรทัศน์อยู่เสมอ เพื่อให้สาธารณชนได้รับรู้กันอย่างกว้างขวาง แต่ปรากฏว่าไม่มีใครให้ความสนใจเรื่องนี้มากนัก

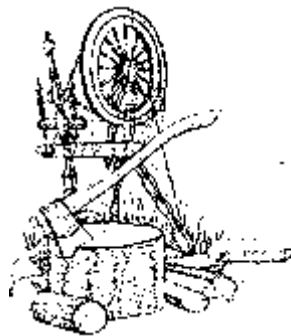
มาบัดนี้ เรื่องราวกลับตาลปัตรไปโดยสิ้นเชิง คุณอาจกล่าวได้ว่าตอนนี้เกษตรกรรม

ธรรมชาติได้กลายเป็นสิ่งน่านิยมน้อยที่สุด นักหนังสือพิมพ์ ศาสตราจารย์ และนักวิจัยทางเทคนิคพากันแห่มาเยี่ยมผมที่ไร่และกระท่อมบนเขา

แต่ละคนที่มาล้วนมีทัศนคติที่แตกต่างกันไป ต่างคนต่างมองจากจุดยืนของตน และให้ความหมายต่อสิ่งที่แลเห็นแตกต่างกัน แล้วก็จากไป บางคนก็บอกว่ามันโบราณ บ้างก็ว่าล้าหลัง บางส่วนก็เห็นว่านี่คือความสำเร็จทางเกษตรกรรมขั้นสูงสุด และบางคนก็เรียกมันเป็นการเบิกทางสู่ออนาคต โดยทั่วไปคนมักสนใจแต่เพียงว่าการทำเกษตรแบบนี้เป็นความก้าวหน้าของอนาคตหรือการย้อนกลับไปหาอดีตกันแน่ มีน้อยคนที่จะสามารถจับสาระได้อย่างถูกต้องว่าแท้จริงแล้วเกษตรกรรมธรรมชาติเกิดขึ้นจากศูนย์กลางแห่งพัฒนาการทางการเกษตรที่ไม่ไหลเลื่อน และไม่เปลี่ยนแปลง

ด้วยเหตุที่ผู้คนแยกตัวออกจากธรรมชาติ เขาจึงหม่นห่างออกจากศูนย์กลางนี้ไหลออกไปทุกที ในขณะที่เดียวกัน ความปรารถนาในการที่จะกลับคืนสู่ศูนย์กลางดังกล่าวก็ค่อยแสดงตัวขึ้น และความปรารถนาที่จะกลับมาหาธรรมชาติก็เกิดขึ้น แต่ถ้าหากว่าผู้คนยังคงคิดอยู่แค่การแสดงปฏิกิริยาโต้กลับ ด้วยการหม่นไปทางซ้ายที่ขวาที่ โดยขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเหตุปัจจัยอื่น ๆ ผลคือจะเป็นเพียงการเพิ่มพูนกิจกรรมให้เกิดมากขึ้นเท่านั้น จุดที่ไม่เคลื่อนไหวของตนกำเนิดดั้งเดิม ยังอยู่นอกอาณาจักรแห่งสัมพันธภาพนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีใครสังเกตเห็นและถูกมองผ่านไป ผมเชื่อว่าแม้ "การกลับสู่ธรรมชาติ" และกิจกรรมที่ต่อต้านมลภาวะ จะเป็นการกระทำที่น่ายกย่องเพียงไรก็ตาม แต่ก็มิได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาวงอย่างแท้จริง トラบใดที่การกระทำนั้นเป็นเพียงการแสดงออกถึงปฏิกิริยาต่อการพัฒนามากเกินไปในสมัยปัจจุบันเท่านั้น

ธรรมชาติไม่ได้เปลี่ยนแปลง แม้ว่าวิธีการมองดูธรรมชาติจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาจากยุคหนึ่งสู่ยุคหนึ่ง แต่ไม่ว่ายุคใด เกษตรกรรมธรรมชาติจะยังคงเป็นต้นกำเนิดของเกษตรกรรมตลอดไป

๑.๖

สาเหตุที่เกษตรกรรมธรรมชาติไม่แพร่หลาย

ในระยะ ๒๐ หรือ ๓๐ ปีที่ผ่านมา วิธีการปลูกข้าวและธัญพืชฤดูหนาวแบบนี้ได้ผ่าน

การปฏิบัติทดลองในขอบข่ายที่กว้างขวาง ทั้งในด้านภูมิอากาศ และเงื่อนไขทางธรรมชาติ เกือบทุกจังหวัดในญี่ปุ่นได้ทำการทดลองเปรียบเทียบผลผลิตที่ได้จาก "การหว่านเมล็ด โดยตรงลงในดินที่ไม่มีกรไถพรวน" และการปลูกข้าว ทั้งข้าวเจ้า ข้าวไรย์ และข้าวบาร์เลย์ด้วย วิธีแบบเดิมคือไถดินยกคันร่อง ผลจากการทดลองทั้งหมดทำให้เห็นชัดว่า เกษตรกรรม ธรรมชาติสามารถนำมาใช้การได้อย่างกว้างขวางและทั่วไป

อาจจะมีผู้ถามว่า ถ้ายังงั้นเหตุใดความจริงในเรื่องนี้จึงไม่เป็นที่ปรากฏหรือแพร่หลาย ออกไป ผมคิดว่าเหตุผลข้อหนึ่งก็คือ โลกเราในปัจจุบันนี้ได้กลายเป็นโลกของผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะทางมากเกินไป จนผู้อื่นไม่อาจจะจับสาระของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในฐานะแห่งความเป็นองค์ รวมอันสมบูรณ์ของสิ่งนั้น ยกตัวอย่างเช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านป้องกันโรคแมลงศัตรูพืชผู้หนึ่งจาก ศูนย์ทดลองการเกษตรที่จังหวัดโคชิได้มาที่นาและถามผมว่า ทำไมจึงมีเพลี้ยจักจั่นข้าว(rice leaf hopper) น้อยมากในนาของผม ทั้ง ๆ ที่ผมไม่ได้ใช้ยาฆ่าแมลงเลย จากการสังเกต สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในนาข้าว เขาพบว่าความสมดุลระหว่างแมลงชนิดต่าง ๆ และศัตรูตาม ธรรมชาติของแมลงเหล่านั้น รวมทั้งอัตราการขยายตัวของแมงมุม และอื่น ๆ ทำให้เพลี้ยจักจั่น ข้าวในนาของผมมีน้อยกว่าที่พบในแปลงทดลองของศูนย์ ทั้ง ๆ ที่แปลงทดลองดังกล่าว ได้ฉีด พ่นยาฆ่าแมลงพิษร้ายแรงสารพัดชนิดอย่างนับครั้งไม่ถ้วนด้วยซ้ำ

ศาสตราจารย์ผู้หนึ่งรู้สึกประหลาดใจที่พบว่า ในขณะที่แมลงศัตรูพืชมีน้อย แต่ศัตรู ตามธรรมชาติของแมลงกลับมีอยู่มากมายในนาข้าวของผม ยิ่งกว่าที่มีอยู่ในแปลงทดลองที่ได้ พ่นยาปราบศัตรูพืชไว้ ในที่สุดเขาก็เข้าใจได้ว่าสภาพเช่นนี้คงอยู่ได้ด้วยความสมดุลตาม ธรรมชาติที่เกิดจากชุมชนแมลงที่มีอยู่หลากหลายในที่นา เขาได้คำตอบว่า หากวิธีการของผมมี การนำไปปฏิบัติอย่างกว้างขวางแล้ว ปัญหาความเสียหายของพืชผลที่เกิดจากเพลี้ยทั้งหลายก็ จะสามารถแก้ไขได้ จากนั้นเขาก็รีบกลับขึ้นรถและกลับไปโคชิทันที

แต่ถ้าคุณถามว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน และผู้เชี่ยวชาญด้าน พืชผลของศูนย์ทดลองนั้นเคยมาที่ไรนาของผมหรือไม่ คำตอบก็คือ ไม่เลย พวกเขาไม่เคยมา และหากว่าคุณจะพยายามเสนอแนะในที่ประชุมว่าวิธีการเช่นนี้ หรือน่าจะเรียกว่าวิธีที่ปราศจาก วิธีการ สมควรจะไปทดลองปฏิบัติในระดับกว้างแล้วละก็ ผมเดาได้เลยว่าเจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่ ของศูนย์ทดลองจะกล่าวว่า "เสียใจครับ มันเร็วเกินไปที่จะทำเช่นนั้น ก่อนอื่นเราต้องทำวิจัย เกี่ยวกับแมงมุมต่าง ๆ ให้รอบด้านที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ ก่อนที่จะมาถึงการอนุมัติขั้น สุดท้าย" และมันต้องใช้เวลาหลายสิบปีกว่าที่จะได้ข้อสรุปออกมา

สภาพเช่นนี้เกิดขึ้นตลอดเวลา ผู้เชี่ยวชาญและนักเทคนิคมากมายจากทั่วประเทศ ได้มาที่ไรนาแห่งนี้ มองดูที่นี้จากจุดยืนตามความชำนาญเฉพาะทางของแต่ละคน นักวิจัย เหล่านี้อย่างน้อยก็รู้ดีกว่าวิธีการดังกล่าวเป็นที่น่าพอใจถ้าเขาไม่รู้สึกว่า เป็นสิ่งมหัศจรรย์น่าทึ่ง แต่อย่างไร แต่ปรากฏว่าตลอดเวลา ๕-๖ ปีหลังจากที่ศาสตราจารย์จากศูนย์ทดลองการเกษตร ผู้นั้นได้แวะมาเยี่ยมดูนาของผมที่นี่ มีความเปลี่ยนแปลงน้อยมากในจังหวัดโคชิ ปีนี้แผนก เกษตรกรรมแห่งมหาวิทยาลัยคินคิได้ตั้งโครงการเกษตรกรรมธรรมชาติขึ้น โดยมีนักศึกษาจาก หลายแผนกเข้าร่วมอยู่ในโครงการ และจะมาทำการทดลองปฏิบัติกันที่นี่ วิธีการนี้ดูจะเป็นก้าว อีกก้าวหนึ่งที่เข้ามาใกล้ขึ้น แต่ผมก็มีความรู้สึก ว่าก้าวต่อไปไปอาจกลายเป็นสองก้าวในทิศ ทางตรงข้ามก็ได้

ผู้เชี่ยวชาญโดยทั่วไปมักให้ความเห็นว่า "ความคิดพื้นฐานของวิธีการเช่นนี้ก็ เป็นสิ่ง ที่ดีอยู่แล้ว แต่มันจะไม่เป็นการสะดวกขึ้นหรือ ถ้าจะใช้เครื่องจักรมาช่วยในการเก็บเกี่ยว" หรือ "ปริมาณผลผลิตจะไม่เพิ่มมากกว่าหรือ หากจะใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงในกรณีเฉพาะ หรือในเวลา ที่แน่นอน" มักจะมีผู้ที่พยายามเอาเกษตรกรรมธรรมชาติ และเกษตรกรรมวิทยาศาสตร์มา รวมเข้าด้วยกันอยู่เสมอ แต่วิธีคิดเช่นนี้เป็นการคิดที่พลาดจากประเด็นอย่างสิ้นเชิง เกษตรกรที่ ก้าวไปสู่การประนีประนอมเช่นนี้ จะไม่สามารถวิพากษ์วิทยาศาสตร์ในระดับรากฐานได้อีกต่อไป

เกษตรกรรมชาติเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน และง่ายตาย ทั้งเป็นการแสดงให้เห็นถึง การกลับสู่ต้นกำเนิดเดิมของการเกษตร การก้าวพลาดออกนอกทางเพียงก้าวเดียวจากจุดตั้งต้น นั้นก็จะพาให้ก้าวผิดทางไปเลย

๑.๗

มนุษย์ไม่รู้จักรักรวมชาติ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ ผมเกิดความคิดขึ้นว่า ประเด็นของเรื่องนี้คงจะบรรลุผลหากบรรดานักวิทยาศาสตร์ นักการเมือง ศิลปิน นักปรัชญา นักการศาสนาและทุก ๆ คนที่ทำงานอยู่ในสาขาดังกล่าวจะมารวมกันยังที่นี้ มองออกไปยังทุ่งนาเหล่านี้ และถกเถียงหาข้อสรุปร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ ผมคิดว่าถึงนี้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้คนสามารถแลเห็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาของตน

นักวิทยาศาสตร์คิดว่าเขาสามารถเข้าใจธรรมชาติ นั่นคือฐานะบทบาทที่เขายึดถืออยู่ เพราะเขาเชื่อว่าเขาสามารถเข้าใจธรรมชาติ พวกเขาจึงพากันเข้าไปศึกษาธรรมชาติอย่างเป็นระบบ และใกล้ชิด และนำธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ แต่ผมคิดว่าความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติอยู่นอกขอบข่ายแห่งเขาวนปัญญาของมนุษย์

ผมมักพบกับคนหนุ่มสาว ที่มาอยู่กับผมที่กระท่อมบนเขา เพื่อเรียนรู้งานเกี่ยวกับเกษตรกรรมธรรมชาติว่าใคร ๆ ก็สามารถมองเห็นต้นไม้บนเขาแห่งนี้ เขาสามารถแลเห็นใบเขียวขจีของมัน สามารถแลเห็นต้นข้าว เขาคิดว่าเขารู้ว่าสีเขียวนั้นคืออะไร การสัมผัสกับธรรมชาติ ทั้งกลางวันกลางคืน บางทีเขาอาจจะคิดว่าเขารู้จักรักรวมชาติ แต่เมื่อใดก็ตามที่เขาคิดว่า เขาเริ่มจะเข้าใจธรรมชาติก็แน่ใจได้เลยว่าเขากำลังเดินผิดทางแล้ว

ทำไมจึงเป็นไปได้ที่จะเข้าใจธรรมชาติ สิ่ง que คิดว่าเป็นธรรมชาติเป็นเพียง "ความคิด" เกี่ยวกับธรรมชาติที่เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละคน ผู้ที่แลเห็นธรรมชาติที่แท้จริงคือเด็กน้อย เขาแลเห็นโดยปราศจากความคิด เป็นการแลเห็นอย่างตรงไปตรงมา และกระฉ่างแจ่มแม้ว่า ชื่อของพันธุ์ไม้จะเป็นที่รู้จัก เช่นส้มแมนดารินในตระกูลส้ม ต้นสนในตระกูลไม้สน แต่สิ่ง

ที่แลเห็นก็หาใช่รูปที่แท้จริงของธรรมชาติไม่

สิ่งที่แลเห็นในลักษณะแยกขาดจากส่วนทั้งหมดของมันไม่ใช่ของแท้

ผู้เชี่ยวชาญจากสาขาต่าง ๆ มาอยู่รวมกันและสังเกตต้นข้าวสีกต้น ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับโรคแมลงก็จะแลเห็นแต่โรคที่เกิดจากแมลง ผู้เชี่ยวชาญด้านธาตุอาหารของพืช (plant nutrition) ก็จะสังเกตแต่ความแข็งแรงของต้นข้าว นี่เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในเวลานี้

ยกตัวอย่างเช่น ผมพูดกับสุภาพบุรุษที่มาจากสถานีทดลอง ตอนที่เขากำลังศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพลี้ยจักจั่นและแมงมุมในนาข้าวของผมว่า "ท่านศาสตราจารย์ครับ เมื่อท่านศึกษาเกี่ยวกับเรื่องแมงมุม ก็เท่ากับท่านสนใจศัตรูธรรมชาติของเพลี้ยจักจั่นเพียงชนิดเดียวในบรรดาศัตรูทั้งหมดของมัน นี่เป็นประชากรของแมงมุมขยายตัวมาก แต่ปีที่แล้วเป็นคางคกแต่ก่อนหน้านั้นกบจะมีมากกว่าสัตว์ชนิดอื่น มันมีลักษณะที่หลากหลายนับไม่ถ้วน"

เป็นไปได้ที่นักวิจัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา จะสามารถเข้าใจถึงบทบาทของสัตว์ที่กินสัตว์อื่นเป็นอาหารเพียงชนิดใดชนิดหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่แน่นอน ภายในระบบความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยกันและกันอย่างซับซ้อนละเอียดอ่อนของแมลง มีบางฤดูที่ประชากรของเพลี้ยมีน้อยเพราะมีแมงมุมมาก มีบางครั้งที่ฝนตกมากกบก็จะกินแมงมุม แต่ถ้าหากฝนตกน้อยก็จะมีทั้งเพลี้ยหรือกบเลย

วิธีควบคุมแมลงโดยละเอียดความสัมพันธ์ในบรรดาแมลงด้วยกัน เป็นสิ่งที่ไร้ประโยชน์โดยสิ้นเชิง การวิจัยเกี่ยวกับแมงมุมและเพลี้ย จะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกบกับแมงมุมด้วย เมื่อพูดถึงประเด็นนี้ก็ต้องมีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกบ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแมงมุมและเพลี้ย ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้าว และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการชลประทานมาประชุมร่วมกัน

ยิ่งกว่านั้น ที่นาของผมยังมีแมงมุมที่มีลักษณะแตกต่างกันประมาณ ๔-๕ ชนิด ผมยังจำได้ว่าเมื่อหลายปีก่อน เพื่อนบ้านคนหนึ่งวิ่งมาหาผมที่บ้านแต่เข้าประตูและถามผมว่าผมเอาดาขายไหมหรืออะไรไปคลุมที่นาเอาไว้หรือเปล่า ผมไม่เข้าใจว่าเขากำลังพูดถึงเรื่องอะไร ดังนั้นผมจึงรีบเดินรุดไปดูทันที

เราเพิ่งจะเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จใหม่ ๆ และเพียงชั่วคืนเดียวทุ่งนาที่เหลือเพียงโคนข้าวที่เหลือจากการเก็บเกี่ยว และหญ้าที่เลื้อยอยู่ตามดินก็ถูกคลุมด้วยใยแมงมุมทุกตารางนิ้วดูราวกับใยไหมสองประกายแวววับเป็นระลอกพริ้วอยู่ในสายหมอกยามเช้า ช่างเป็นภาพที่น่าตื่นตาตื่นใจยิ่งนัก

ความน่าอัศจรรย์ของมันคือ สิ่งที่เกิดขึ้นนาน ๆ ครั้งเช่นนี้ จะคงอยู่เพียงวันสองวันเท่านั้น หากคุณเข้าไปมองดูใกล้ ๆ ก็จะแลเห็นแมงมุมมากมายอยู่ในทุก ๆ ตารางนิ้วของทุ่งนามันอยู่กันอย่างหนาแน่นมากในทุ่งนา จนดูเหมือนจะแทบไม่มีที่ว่างเหลืออยู่ในระหว่างพวกมันในพื้นที่ ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) ต้องมีแมงมุมอยู่เป็นแสนเป็นล้านตัวทีเดียว ถ้าคุณกลับไปดูที่นาในอีก ๒-๓ วันหลังจากนั้น คุณจะเห็นเส้นใยแมงมุมซึ่งยาวเป็นหลา ๆ ขาดลยออกสะบัดอยู่ในสายลม โดยมีแมงมุม ๕-๖ ตัวเกาะอยู่ตามเส้นใยเหล่านั้น ดูราวกับปุยของดอกแดนดิไลอันหรือลูกสนที่ปลิวอยู่ในสายลม แมงมุมเหล่านั้นเกาะอยู่กับเส้นใยแต่ละเส้นที่สะบัดขึ้นลงสู่อท้องฟ้าด้วยแรงลม

ภาพที่น่าตื่นตาตื่นใจเช่นนี้เป็นบทละครแห่งธรรมชาติอันน่าพิศวง เมื่อเห็นเช่นนี้คุณคงเข้าใจว่ากวี และศิลปินก็ควรจะร่วมอยู่ในการประชุมพบปะนี้ด้วยเหมือนกัน

เมื่อสารเคมีถูกพ่นลงในที่นา สิ่งเหล่านี้จะถูกทำลายไปในพริบตา ครั้งหนึ่งผมเคยคิดว่า การใส่ซี้เถ่าลงไปให้นา* คงจะไม่เป็นไร ผลที่ออกมาต่างใจเพราะว่า ๒-๓ วันหลังจากนั้น ปรากฏว่าที่นาทั้งแปลงปราศจากแมงมุมแม้แต่ตัวเดียว ซี้เถ่าทำให้เส้นใยแมงมุมขาดกระจัดกระจาย ไม่รู้ว่ามีแมงมูกี่พันก็หมื่นตัวที่ต้องตกเป็นเหยื่อของซี้เถ่าที่ดูไม่มีพิษสงเพียงกำมือเดียว การใช้ยาฆ่าแมลงไม่เพียงแต่กำจัดเพลี้ยรวมทั้งศัตรูตามธรรมชาติของเพลี้ยไปเท่านั้น ตัวละครแห่งธรรมชาติอันสำคัญเหล่านี้ก็อีกมากมายที่ต้องได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย

ปรากฏการณ์ของแมงมุมจำนวนมหาศาล ซึ่งปรากฏขึ้นในนาข้าวในฤดูใบไม้ร่วง และราวกับศิลปินที่หลบหายไปในช่วงคืน ยังเป็นสิ่งที่ไม่อาจเข้าใจได้ ไม่มีใครรู้ว่ามันมาจากไหน มันจะมีชีวิตรอดในฤดูหนาวด้วยวิธีใด หรือว่ามันหายไปไหน

ดังนั้นการใช้สารเคมีจึงไม่ใช่เป็นเพียงปัญหาของนักกีฏวิทยา หรือผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องแมลงเท่านั้น แต่นักปรัชญา นักการศาสนา ศิลปิน และกวีจะต้องเข้ามาช่วยตัดสินใจว่า ควรอนุญาตให้มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตรหรือไม่ และผลที่เกิดขึ้นจำเป็นอย่างไร แม้จากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ด้วย

ปริมาณผลผลิตของข้าวเจ้าและธัญพืชฤดูหนาวต่อที่ดิน ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) จะได้ในราว ๒๒ บูเชล (๕๙๐.๙ กิโลกรัม) ถ้าเมื่อไรที่เราได้ผลผลิตถึง ๒๙ บูเชล (๗๗๘.๙ กิโลกรัม) ซึ่งเคยได้ในบางครั้ง คุณก็จะไม่สามารถหาผลผลิตที่ไหนทั่วประเทศที่จะสูงไปกว่านี้อีกแล้ว เนื่องจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไม่มีความจำเป็นในการเพาะปลูกด้วยวิธีเช่นนี้ จึงกล่าวได้ว่าเกษตรกรรมธรรมชาติเป็นเรื่องที่สวนทางกับสมมติฐานของวิทยาศาสตร์แผนใหม่ ใครก็ตามที่มาดูผืนนาแห่งนี้ และยอมรับประจักษ์พยานเหล่านี้ จะต้องรู้สึกสงสัยมากยิ่งขึ้นในคำถามที่ว่า มนุษย์รู้จักธรรมชาติหรือไม่ และธรรมชาติอาจรู้จักได้ภายในขอบเขตแห่งความเข้าใจของมนุษย์หรือไม่

ถ้าจะกล่าวอย่างประชดประชันก็ต้องกล่าวว่า วิทยาศาสตร์ช่วยได้เพียงแคทำให้เห็นว่ามนุษย์มีความรู้น้อยเพียงไรเท่านั้น

* พุ่อกะทำปุ๋ยหมักจากซี้เถ่าและพวกเศษอาหารเหลือ เขาใส่ปุ๋ยหมักนี้ในสวนครัวเล็ก ๆ ของเขา

ภาค ๒

- **หลัก ๔ ประการสำหรับเกษตรธรรมชาติ**
- **เกษตรกรรมท่ามกลางวัชพืช**

- ทำการเกษตรด้วยฟาง
- ปลุกข้าวในนาแห้ง
- ไม้สวน
- ดินสวน
- ปลุกผักบ้านแบบผักป่า
- เวลาแห่งการละเลิกสารเคมี
- ข้อจำกัดของวิธีการทางวิทยาศาสตร์

๒.๑

หลักการ ๔ ประการสำหรับเกษตรกรรมธรรมชาติ

ค่อย ๆ เดินอย่างระมัดระวังเข้าไปในท้องนา แผลงปอและผีเสื้อบินฮือขึ้นมาเมื่อมีเสียงแกรกกรากดังขึ้น ผีจะโฉบไปมาจากดอกไม้อดอกหนึ่งไปอีกดอกหนึ่ง ลองแหวกใบไม้ ออก คุณจะมองเห็นแมลงต่าง ๆ แมงมุม กบ กิ้งก่าและสัตว์เล็ก ๆ อีกมากมายที่เบียดเสียดกัน อยู่ในร่มเงาของต้นข้าว ตัวตุนและไส้เดือนจะขุดโพรงอยู่ในดิน

นี่เป็นนาข้าวที่มีความสมดุลในระบบนิเวศน์ ชุมชนของแมลงและพืชช่วยรักษาความสัมพันธ์ที่มีเสถียรภาพเอาไว้ ไม่ใช่สิ่งผิดปกติดอะไรถ้าจะเกิดมีโรคพืชระบาดในบริเวณนี้ แต่พืชผลในที่นาแห่งนี้กลับไม่ได้รับความกระทบกระเทือน

ตอนนี้ลองมองดูที่นาของเพื่อนบ้านดูสักหน่อย วัชพืชถูกกำจัดออกไปหมดโดยยาปราบวัชพืช และการไถพรวน สัตว์ที่อาศัยอยู่ในดินและแมลงถูกกำจัดหมดไปด้วยยาพิษ อินทรีย์วัตถุ และจุลินทรีย์ในดินถูกทำลายจนเกลี้ยงเพราะปุ๋ยเคมี ในฤดูร้อนคุณ将会เห็นเกษตรกรเหล่านี้ทำงานอยู่ในทุ่งนา ใส่หน้ากากป้องกันยาฆ่าแมลง และสวมถุงมือยางถึง

ข้อศอก ทุงนาข้าวเหล่านี้ซึ่งทำการเพาะปลูกอย่างต่อเนื่องมามากกว่า ๑,๕๐๐ ปี ปัจจุบันถูกวิธีทางการเกษตรแบบใหม่ทำลายจนเสียหาย ซึ่งเกิดขึ้นภายในคนชั่วรุ่นเดียว

หลักการ ๔ ประการ

หลักการประการแรก ไม่มีการไถพรวนดิน เป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้วที่เกษตรกรเชื่อว่า การไถเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปลูกพืช อย่างไรก็ตาม การไม่ไถพรวนดินคือพื้นฐานของเกษตรกรรมธรรมชาติ พื้นดินมีการไถพรวนตามธรรมชาติด้วยตัวมันเองอยู่แล้ว โดยการแทรกซอนของรากพืช และการกระทำของพวกจุลินทรีย์ทั้งหลาย สัตว์เล็ก ๆ และไส้เดือน

หลักการประการที่ ๒ ไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมี หรือ ทำปุ๋ยหมัก* คนเรามักจะเข้าไปวุ่นวายกับธรรมชาติ และเขาก็ไม่สามารถแก้ไขผลเสียที่เกิดขึ้นได้ไม่ว่าจะพยายามอย่างไร วิธีการเพาะปลูกที่เลินเล่อสะเพร่าทำให้สูญเสียหน้าดินอันอุดมสมบูรณ์ไป และดินก็จะจืดลงทุกปี แต่ถ้าปล่อยดินอยู่ในสภาพของมันเองดินจะสามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติเอาไว้ได้ ซึ่งเป็นไปตามวงจรชีวิตของพืชและสัตว์อย่างมีระเบียบ

หลักการประการที่ ๓ ไม่มีการกำจัดวัชพืชไม่ว่าโดยการถางหรือใช้ยาปราบวัชพืช วัชพืชมีบทบาทสำคัญในการสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดินและช่วยให้เกิดความสมดุลในสิ่งแวดล้อมทางชีววิทยา ตามหลักการพื้นฐาน วัชพืชเป็นสิ่งที่ต้องควบคุม แต่ไม่ต้องกำจัด การใช้พางคลุม และปลูกพืชคลุมดินจำพวกถั่วปนไปกับพืชผล ตลอดจนการปล่อยน้ำเข้านาเป็นครั้งคราว เป็นวิธีควบคุมวัชพืชได้อย่างดีในนาของผม

หลักการประการที่ ๔ ไม่มีการใช้สารเคมี** เมื่อพืชอ่อนแอลงเพราะผลจากการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ อันได้แก่การไถพลิกดิน การใช้ปุ๋ยเป็นต้น ความไร้สมดุลของโรคพืชและแมลงก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ในการเกษตร ธรรมชาตินั้นหากปล่อยไว้ตามลำพังจะอยู่ในสภาพสมดุล แมลงที่เป็นอันตรายและโรคพืชมักมีอยู่เสมอ แต่ไม่เคยเกิดขึ้นในธรรมชาติจนถึงระดับที่ต้องใช้สารเคมีที่มีพิษเหล่านั้นเลย วิธีการควบคุมโรคและแมลงที่เหมาะสม ก็คือ การปลูกพืชที่แข็งแรงในสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์

การไถพรวนดิน

เมื่อดินถูกไถพรวน สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติจะถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากเกินไปกว่าที่เราจะจดจำได้ ผลสะท้อนกลับที่เกิดจากการกระทำดังกล่าวทำให้เกษตรกรต้องตกอยู่ในฝันร้ายมาหลายชั่วรุ่น ยกตัวอย่างเช่นเมื่อดินถูกไถ วัชพืชที่ทนทานมากเป็นหญ้าตีนกา และผักกาดส้มจะงอกงามยิ่งกว่าพืชที่เราปลูกเสียอีก เมื่อวัชพืชเหล่านี้งอกคลุมพื้นที่ เกษตรกรก็ต้องเผชิญกับงานอันเหลือรับ คือต้องคอยถอนวัชพืชเหล่านี้ทุก ๆ ปี บ่อยครั้งที่เตี๋ยที่ที่ดินเหล่านี้จะถูกปล่อยทิ้งไปเลย

ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีวิธีที่เหมาะสมเพียงวิธีเดียวก็คือ หยุดการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ ซึ่งเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดสถานการณ์เช่นนั้นเสีย เกษตรกรต้องรับผิดชอบในการแก้ไขความเสียหายที่เขาก่อขึ้นด้วย การไถพรวนดินเป็นสิ่งที่ควรงดเว้น ถ้านำวิธีการอันอ่อนโยนเช่นการใช้พางคลุมพื้นที่ และการปลูกพืชคลุมดินมาปฏิบัติแทนการใช้สารเคมีที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นตลอดจนเครื่องจักรในการทำลายล้างแล้วละก็ สภาพแวดล้อมก็จะค่อย ๆ ฟื้นกลับสู่สภาพสมดุลตามธรรมชาติของมัน และแม้แต่วัชพืชที่ก่อความยุ่งยากให้ก็สามารถอยู่ในอำนาจของเราได้

ปุ๋ย

จากการคุยกับผู้เชี่ยวชาญด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน ผมถามว่า "ถ้าที่นาถูกปล่อยไว้ตามสภาพของมันเอง ความอุดมสมบูรณ์ของดินจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง" พวกเขาจะหยุดไปชั่วคราว แล้วก็ตอบในทำนองนี้ว่า "เออ...มันจะลดน้อยลง แต่ถ้าข้าวปลูกอยู่ในนาแปลงเดิมมาเป็นเวลานานโดยไม่มีการใส่ปุ๋ย ผลผลิตของข้าวจะคงตัวในปริมาณ ๙ บูเชล (๒๓๘.๖ กิโลกรัม) ต่อพื้นที่ ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) ความอุดมสมบูรณ์ของดินจะคงสภาพคือไม่เพิ่มขึ้นและไม่ลดลง"

ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้หมายถึงที่นาที่ใช้วิธีไถพรวน และปล่อยน้ำท่วมขัง ถ้าธรรมชาติถูกปล่อยไว้ตามสภาพของมัน ความอุดมสมบูรณ์จะเพิ่มขึ้น อินทรีย์สารจากการทับถมของพืชและสัตว์จะสลายตัวบนผิวดินจากการทำปฏิกิริยาของแบคทีเรียและเชื้อรา และน้ำฝนจะทำให้ธาตุอาหารเหล่านี้แทรกซึมลงไปยังเนื้อดินเบื้องล่าง กลายเป็นอาหารของจุลินทรีย์ ไล่เดือนและสัตว์เล็ก ๆ อื่น ๆ อีกมากมาย รากพืชจะแทรกขอลงไปยังใต้ดิน และนำธาตุอาหารนั้นกลับมาสู่ผิวดินอีกครั้งหนึ่ง

หากคุณต้องการแลเห็นความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติของพื้นที่พิภพ ลองหาโอกาสเข้าไปเดินเล่นในป่าเขา และดูต้นไม้ยักษ์ที่เติบโตโดยปราศจากปุ๋ยและการไถพรวน ในป่า ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติอย่างที่มีนั้น อยู่พ้นขอบเขตแห่งจินตนาการ

ป่าธรรมชาติเช่นไม้สนแดงญี่ปุ่น และป่าต้นซีดาร์ถ้าถูกตัดโค่นลง ภายในเวลาไม่กี่ชั่วอายุคนดินก็จะเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ลง และถูกชะล้างพังทลายได้อย่างง่ายดาย ในอีกด้านหนึ่ง ถ้าลองปลูกป่าสนและป่าไม้ซีดาร์พร้อมกับพืชคลุมดินจำพวกถั่ว เช่นโคลเวอร์ และอัลฟีล ฟาลงบนภูเขาที่แห้งแล้งเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ที่ดินกลายเป็นสีแดง ปุ๋ยพืชสด*** จะช่วยบำรุงดินและทำให้ดินร่วนซุย วัชพืชและไม้พุ่มจะเกิดภายใต้ไม้ใหญ่ และวงจรชีวิตใหม่อันอุดมสมบูรณ์ก็จะเริ่มต้นขึ้น ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าหน้าดินอันอุดมสมบูรณ์หนา ๔ นิ้ว เกิดขึ้นได้ในช่วงเวลาไม่ถึง ๑๐ ปี

แม้การปลูกพืชผลทางการเกษตร ก็พึงมารถที่จะดไม่ใช้ปุ๋ยหมักด้วยเหมือนกัน เพราะเพียงปุ๋ยตามธรรมชาติที่ได้จากการปลูกพืชคลุมดินจำพวกถั่ว และการใช้ฟางตลอดจนแกลบ โปรียคลุมดินก็เป็นสิ่งที่เพียงพอแล้ว การใส่ปุ๋ยมูลสัตว์เพื่อช่วยให้ฟางเปื่อยและสลายตัวดีขึ้น ผมจะใช้วิธีปล่อยให้เปิดเข้าไปภายในนาข้าว ถ้าเอาลูกเปิดเข้าไปเลี้ยงในนาข้าวขณะที่ข้าวกล้ายังอ่อนอยู่ ลูกเปิดก็จะโตไปพร้อมกับต้นข้าวด้วย เปิดเพียง ๑๐ ตัวก็เพียงพอที่จะให้ปุ๋ยสำหรับพื้นที่ขนาด ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) และยังช่วยควบคุมการเจริญเติบโตของวัชพืชได้ด้วย

ผมทำเช่นนี้เป็นเวลาหลายปีจนกระทั่งมีการสร้างทางหลวงขึ้น จึงทำให้เปิดไม่สามารถข้ามถนนกลับเข้าไปในลำของมันได้ ปัจจุบันผมใช้ซีโก้ช่วยทำให้ฟางเปื่อยและสลายตัว ในบางท้องที่เปิดหรือสัตว์กินหญ้าขนาดเล็กอื่น ๆ ยังคงใช้การได้อยู่

การใส่ปุ๋ยมากเกินไปก็จะทำให้เกิดปัญหาได้ มีอยู่ปีหนึ่ง หลังจากที่การ ปักดำเสร็จสิ้นลง ผมได้ขอเช่าที่นาที่ปักดำเสร็จแล้วใหม่ ๆ ๑ ๑/๔ เอเคอร์ (๓.๑ ไร่) เป็นเวลา ๑ ปี ผมปล่อยน้ำในนาออกจนหมด และไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ให้แค่ปุ๋ยจากซีโก้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ที่นา ๔ แปลง เป็นไปอย่างปกติ ยกเว้นแปลงที่ ๕ ไม่ว่าผมจะทำอย่างไรต้นข้าวก็กลับขึ้นอย่างหนาแน่นมากเกินไป จนเกิดโรคใบไหม้ (blast disease) เมื่อผมถามเจ้าของนาเกี่ยวกับเรื่องนี้ เขาจึงบอกว่าเขาได้ใช้ที่นาแปลงนี้เป็นที่กองซีโก้ตลอดฤดูหนาวที่ผ่านมา

การใช้ฟาง ปุ๋ยตามธรรมชาติจากพืชคลุมดิน และปุ๋ยมูลสัตว์เพียงเล็กน้อยก็จะทำให้ได้ผลผลิตในปริมาณสูงโดยไม่จำเป็นต้องใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยเคมีอีกเลย เป็นเวลาหลายทศวรรษมาแล้วที่ผมได้นั่งสังเกตวิธีการของธรรมชาติในการไถพรวนและบำรุงดิน และในการเฝ้าดูนี้ ผมก็ได้เก็บเกี่ยวพืชผลทั้งฝักส้ม ข้าว และธัญพืชฤดูหนาวอย่างมากมาย เป็นของกำนัลจากความอุดม

สมบูรณ์ตามธรรมชาติของพื้นที่ภาพ

การจัดการกับวัชพืช

นี่คือประเด็นหลักบางประการที่ควรจดจำไว้เพื่อจัดการกับวัชพืช

ทันทีที่เลิกการไถพรวนดิน จำนวนวัชพืชจะลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด ประเภทของวัชพืชในที่ดินแปลงนั้นก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

เมื่อเมล็ดพันธุ์ถูกหว่านลงในนาขณะที่ยังมีวัชพืชที่ปลูกก่อนหน้านี้เริ่มจะสุก เมล็ดพันธุ์ที่หว่านลงไปใหม่จะเริ่มงอกขึ้นก่อนพวกวัชพืช วัชพืชฤดูหนาวจะงอกหลังจากเกี่ยวข้าวแล้วเท่านั้น แต่ระหว่างนั้นวัชพืชฤดูหนาวได้งอกขึ้นมาก่อนแล้ว วัชพืชฤดูร้อนจะงอกทันทีหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวบาร์เลย์ และข้าวไรย์แล้ว แต่ข้าวเจ้าก็ได้เจริญเติบโตขึ้นแล้วในตอนนั้น การกำหนดระยะเวลาในการหว่านเช่นนี้ ทำให้ไม่มีช่วงว่างระหว่างพืชผลที่ปลูกตามมา จึงทำให้พืชผลอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบกว่าบรรดาวัชพืช

ถ้าทุ่งนาทุกตารางนิ้วถูกคลุมด้วยฟางข้าวทันทีหลังการเกี่ยวเกี่ยว วัชพืชจะหยุดการเจริญเติบโต พืชจำพวกถั่วที่หว่านพร้อม ๆ กับเมล็ดวัชพืชเพื่อให้เป็นพืชคลุมดินนั้น มีส่วนในการช่วยควบคุมวัชพืชด้วย

วิธีการโดยทั่วไปในการจัดการกับวัชพืชก็คือการไถพรวนดิน แต่เมื่อคุณไถพรวนดิน เมล็ดที่อยู่ลึกในดินซึ่งไม่มีโอกาสงอกอยู่แล้วก็จะถูกพรวนให้ขึ้นมาอยู่ที่ผิวดิน และเป็นโอกาสให้มันได้งอกขึ้นมา ยิ่งกว่านั้นการไถพรวนดินก็เป็นวิธีที่ทำให้วัชพืชที่งอกไวโตเร็วทั้งหลายแพร่ขยายตัวยิ่งขึ้น ดังนั้น คุณอาจพูดได้ว่าเกษตรกรที่พยายามควบคุมการเติบโตของวัชพืชโดยการไถพรวนดินนั้น แท้จริงแล้วเป็นผู้หว่านเมล็ดพันธุ์แห่งความโชคร้ายด้วยตัวเขาเอง

การควบคุมแมลง

ยังมีคนไม่น้อยที่คิดว่าถ้าไม่ใช้สารเคมี ไม้ผล และพืชผลของเขาจะเหี่ยวเฉาตายไปต่อหน้าต่อตาอย่างแน่นอน แต่ความเป็นจริง คือ การใช้สารเคมีเหล่านี้ต่างหากที่กลายเป็นการทำให้สถานการณ์อันไม่มีมูลความจริงดังกล่าวข้างต้นเป็นจริงขึ้นมาโดยที่ผู้ใช้ไม่มีเจตนา

เมื่อไม่นานมานี้ ไม้สนแดงญี่ปุ่นต้องประสบกับความเสียหายอย่างใหญ่หลวงที่เกิดจากการระบาดของโรคด้วงวงเจาะเปลือกสน (pine bark weevils) ปัจจุบันพนักงานป่าไม้ต้องใช้เฮลิคอปเตอร์ขึ้นไปฉีดยาพ่นบนอากาศ เพื่อหยุดยั้งความเสียหายที่เกิดจากการระบาดนี้ ผมไม่ปฏิเสธว่าวิธีนี้เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในระยะสั้น แต่ผมรู้ว่ามันจะต้องมีวิธีอื่นอีก

จากงานวิจัยล่าสุดกล่าวว่าโรคใบแห้งที่มีด้วงวงเป็นพาหะ (Weevil blights) ไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่เกิดขึ้นจากไส้เดือนฝอย (nematode) เป็นสื่อ ไส้เดือนฝอยแพร่พันธุ์ภายในลำต้น ทำให้ท่อลำเลียงเกิดการอุดตัน ทำให้ไม้สนเหี่ยวเฉาและตายไปในที่สุดสาเหตุที่แท้จริงยังไม่เป็นที่เข้าใจกันอย่างแจ่มชัด

ไส้เดือนฝอยได้อาหารจากเชื้อราในลำต้นของต้นไม้ เหตุใดเชื้อราจึงขยายตัวอย่างมากมายในลำต้นของต้นไม้ได้ เชื้อราได้ขยายตัวหลังจากมีไส้เดือนฝอยเกิดขึ้นแล้ว หรือว่าไส้เดือนฝอยเกิดขึ้นเพราะมีเชื้อราเกิดขึ้นก่อนกันแน่ คำถามนั้นสรุปลงที่ว่าอะไรเกิดก่อน เชื้อราหรือไส้เดือนฝอย

ยิ่งกว่านั้น ยังมีสัตว์เล็ก ๆ พวกจุลชีพอีกประเภทหนึ่ง ที่มักจะมาพร้อมกับเชื้อรา และ

ยังมีเชื้อไวรัสที่เป็นพิษต่อเชื้อรา ผลที่เกิดขึ้นกระทบต่อเนื้องอกกันทุกทิศทาง แต่มีเพียงสิ่งเดียวที่อาจกล่าวได้ด้วยความแน่นอน ก็คือ ไม้สนจะเหี่ยวเฉาลงเป็นจำนวนที่มากจนผิดปกติ

ไม่มีใครรู้สาเหตุที่แน่ชัดของโรคใบแห้งของสน (pine blight) ทั้งไม่มีใครรู้ผลที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากการหายจากโรค ถ้าเราเข้าไปยุ่งกับสถานการณ์เช่นนี้โดยที่ยังไม่รู้ชัดเจน ก็เท่ากับได้หว่านเมล็ดพันธุ์แห่งความหายนะที่ยิ่งใหญ่กว่าเดิมไว้ในอนาคต ผมไม่อาจรู้สึกยินดีกับการที่ความเสียหายที่เกิดจากด้วงเจาะนั้นลดลงอย่างฉับพลันเพราะผลจากการฉีดพ่นสารเคมีทางอากาศ การใช้สารเคมีทางการเกษตรเป็นวิธีการที่ไม่สมควรที่สุดในการจัดการกับปัญหาเช่นนี้ วิธีนี้จะนำไปสู่ปัญหาที่ยุ้งยากมากขึ้นในอนาคต

หลักการ ๔ ประการของเกษตรกรรมธรรมชาติ (ไม่ไถพรวนดิน ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยหมัก ไม่กำจัดวัชพืชโดยการไถกลบหรือใช้ยาปราบวัชพืช และไม่ใช้สารเคมี เป็นการเดินทางหลักเกณฑ์ของธรรมชาติ และจะเป็นวิธีบำรุงธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์ขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ผมได้คลำทางมาโดยอาศัยแนวคิดนี้เป็นตัวนำ และนี่คือหัวใจของวิธีการในการปลูกพืชผัก ธัญพืช และส้มของผม

* พุทโศกเตรียมปุ๋ยโดยการปลูกพืชคลุมดินจำพวกถั่ว และใช้ฟางข้าวคลุมพื้นที่ จากนั้นก็ใส่ขี้เปิดขี้ไถลงไปเล็กน้อย

** พุทโศกปลูกธัญพืชโดยปราศจากการใช้สารเคมีไม่ว่าชนิดใด แต่สำหรับไม้ผลบางครั้งเขาจะใช้น้ำมันขี้ไก่เพื่อควบคุมเพลี้ยหอยชนิดต่าง ๆ (Insect scale) และไม่มีการใช้ยาที่มีพิษตกค้าง หรือออกฤทธิ์กว้าง และไม่มีการใช้ยาฆ่าแมลง

*** พืชคลุมดิน เช่น โคลเวอร์ เว็ทซ์ และอัลฟัลฟาจะเป็นตัวปรับสภาพดินและทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๒

๒.๒

เกษตรกรรมท่ามกลางวัชพืช

วัชพืช หลายชนิดได้เติบโตขึ้นร่วมกับธัญพืช และพืชคลุมดินจำพวกถั่วในที่นาแห่งนี้ ฟางข้าวที่โปรยคลุมดินตั้งแต่ฤดูใบไม้ร่วงที่แล้ว ได้สลายตัวกลายเป็นฮิวมัสอันอุดม ปริมาณผลผลิตที่ได้จะประมาณ ๒๒ บูเชล (๕๒๐.๙ กิโลกรัมต่อที่ดิน ๑ ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่))

เมื่อวานนี้ศาสตราจารย์คาวาเอะ ซึ่งถือกันว่าเป็นผู้รู้ชั้นนำทางด้านฟุงหญ้าเลี้ยงสัตว์ และศาสตราจารย์ ฮิโรเอะ นักวิจัยด้านพันธุ์พืชโบราณ แวะมาหาผมที่นา เมื่อทั้งสองท่านได้เห็นข้าวบาร์เลย์ และพืชคลุมดินแพร่ขยายอย่างงดงามในที่นาของผม ท่านทั้งสองเรียกมันว่าเป็นงานศิลปะอันวิจิตรพิสดาร เกษตรกรเพื่อนบ้านที่คาดหมายว่าฟุงนาของผมคงจะมีแต่วัชพืช

ขึ้นรถเต็มพื้นที่ ต่างพากันประหลาดใจที่พบว่าข้าวบาร์เลย์เติบโตอย่างแข็งแรงมากท่ามกลาง พืชชนิดอื่น ๆ ผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคก็มาที่นี้ด้วย พอมองเห็นวัชพืช ผักกาดน้ำ และโคลเวอร์ งอกเต็มไปหมดทั้งพื้นที่ ก็สายหัวก่อนจากไปด้วยความพิศวงงงงวย

เมื่อ ๒๐ ปีก่อน ตอนที่ผมสนับสนุนให้ปลูกพืชคลุมดินถาวรในสวนผลไม้ ในตอนนั้นไม่มีใบหญ้าสักใบให้เห็นในสวน หรือในนาสักแห่งในประเทศ ต่อเมื่อมาเห็นสวนผลไม้ของผม คนจึงค่อยเข้าใจว่าไม้ผลจะปลูกได้ดีท่ามกลางวัชพืชและหญ้า ปัจจุบันสวนผลไม้ที่มีหญ้าปกคลุม กลายเป็นสิ่งธรรมดาในญี่ปุ่น สวนผลไม้ที่ไม่มีหญ้าขึ้นเลยเสียอีกที่กลายเป็นสิ่งหายาก

นาข้าวก็เป็นเช่นเดียวกัน ข้าวเจ้า ข้าวบาร์เลย์ และข้าวไรย์ สามารถปลูกได้ผลดี ท่ามกลางพืชคลุมดิน และวัชพืชที่ขึ้นตลอดทั้งปี

ผมจะลองทบทวนรายละเอียดในการปลูกพืชประจำปี และกำหนดการเก็บเกี่ยวในนา ของผม ตอนต้นเดือนตุลาคมก่อนการเก็บเกี่ยว ไวท์ โคลเวอร์ พืชคลุมดินจำพวกถั่ว และเมล็ด ธัญพืชฤดูหนาวที่โตไวหลายชนิดจะถูกหว่านลงไปในท่ามกลางต้นข้าว* ที่กำลังสูงอ่อม

ถ้าข้าวเจ้าถูกหว่านในฤดูใบไม้ร่วง และปล่อยให้โตโดยไม่มีอะไรห่มเอาไว้เมล็ดข้าว มักจะถูกหนูหรือนกกินไป หรือมีจะนั้นก็อาจจะเน่าเปื่อยไป ด้วยเหตุนี้ผมจึงห่มเมล็ดข้าวใน กระจกสนดินเหนียวเล็ก ๆ ก่อนหว่าน วิธีทำคือ เอาเมล็ดข้าวใส่ในจานแบนหรือกระดิ่งแล้วฝัง จากนั้นเอาผงดินเหนียวละเอียดมาคลุกกับเมล็ดข้าว พรมน้ำเล็กน้อยพอให้ดินจับตัวกัน ปั้นเป็น กระจกสนเล็ก ๆ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางครึ่งนิ้ว

ยังมีวิธีทำกระจกสนเมล็ดข้าวด้วยวิธีอื่นอีก เบื้องแรกนำข้าวเปลือกมาแช่น้ำสักหลาย ชั่วโมง จากนั้นเอาเมล็ดข้าวมาคลุกกับดินเหนียวหยาบ ๆ ใช้มือหรือเท้ากดให้เข้ากัน เอาดิน เหนียวมากกดผ่านตะแกรงลวดให้เป็นก้อนเล็ก ๆ ก้อนดินเล็ก ๆ เหล่านี้ควรปล่อยให้ไว้ราว ๑-๒ วัน ให้แห้ง หรือจนกว่าจะสามารถเอามาคลึงด้วยฝ่ามือให้กลมเป็นกระจกสนได้ง่าย ๆ กระจกสนที่ดีที่สุด ควรมีเมล็ดเพียงเมล็ดเดียว ในวันหนึ่ง ๆ สามารถทำกระจกสนเมล็ดข้าวนี้ได้พอสำหรับที่ดินหลาย เอเคอร์

บางครั้งผมจะใช้วิธีนี้กับเมล็ดพันธุ์อย่างอื่น และเมล็ดผักด้วยก่อนหว่านซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ ละสถานการณ์และเงื่อนไข

ระหว่างกลางเดือนพฤศจิกายน และกลางเดือนธันวาคม เป็นเวลาที่เหมาะแก่การหว่าน กระจกสนเมล็ดข้าวเหล่านี้ลงไปนาข้าวบาร์เลย์ และข้าวไรย์ ซึ่งยังเป็นต้นอ่อนอยู่ แต่จะรอไว้ หว่านในฤดูใบไม้ผลิ* ก็ได้เช่นกัน ปุ๋ยมูลสัตว์จากขี้ไก่จะนำมาโปรยบาง ๆ ไว้ทั่วที่นา เพื่อช่วย ให้ฟางข้าวสลายตัว งานเพาะปลูกในแต่ละปีก็เป็นอันเสร็จสิ้นสมบูรณ์

ในเดือนพฤษภาคม ธัญพืชฤดูหนาวจะถูกเก็บเกี่ยว หลังจากนวดข้าวแล้วฟางทั้งหมด จะนำไปเผ่คลุมที่นาไว้

น้ำจะถูกปล่อยให้ขังอยู่ในนาประมาณ ๑ อาทิตย์ - ๑๐ วัน มันจะทำให้วัชพืช และพืช คลุมดินอ่อนแอ และปล่อยให้เมล็ดข้าวงอกออกมาจากฟางที่คลุม น้ำฝนเพียงอย่างเดียวก็ เพียงพอ สำหรับต้นข้าวในระหว่างเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม พอถึงเดือนสิงหาคมผมจะปล่อย น้ำเข้านาอาทิตย์ละครั้ง โดยไม่ต้องให้น้ำขัง จากนั้นงานเก็บเกี่ยวในฤดูใบไม้ร่วงก็กำลังเริ่มต้น

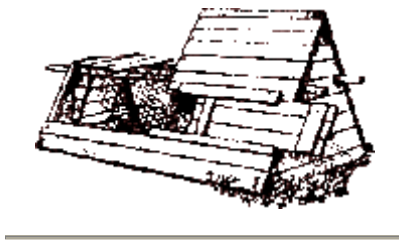
นี่คือวงจรประจำปีของการปลูกข้าวเจ้าและธัญพืชฤดูหนาวด้วยวิธีธรรมชาติ การหว่าน เมล็ดและการเก็บเกี่ยวดำเนินตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติอย่างใกล้ชิด จนอาจกล่าวได้ว่าเป็น กระบวนการตามธรรมชาติ ยิ่งกว่าเป็นเทคนิคทางการเกษตร

เกษตรกรหนึ่งคนจะใช้เวลาเพียง ๑-๒ ชั่วโมงในการหว่านเมล็ด และไปรยฟางคลุมพื้นที่ขนาด ๑ ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) ยกเว้นงานเก็บเกี่ยวแล้ว ธัญพืชฤดูหนาวสามารถปลูกโดยอาศัยคนเพียงคนเดียว และเพียงคน ๒-๓ คนก็สามารถทำงานที่จำเป็นทั้งหมดในการปลูกข้าวเจ้า โดยอาศัยเพียงเครื่องมือเครื่องมือพื้นบ้านของญี่ปุ่นเท่านั้น อาจจะไม่มียุทธศาสตร์การปลูกที่ง่ายตายยิ่งกว่านี้อีกแล้วก็ได้ ยังมีเรื่องอื่นที่นอกเหนือจากการหว่านเมล็ดพืช และไปรยฟางคลุมพื้นที่อยู่เล็กน้อย แต่ผมต้องใช้เวลามากกว่า ๓๐ ปีกว่าจะเข้าถึงความเรียบง่ายที่นี้ได้

วิธีการเกษตรแบบนี้ได้พัฒนาตามเงื่อนไขทางธรรมชาติ ของพื้นที่ที่เป็นเกาะของญี่ปุ่น แต่ผมรู้สึกว่าการเกษตรธรรมชาติสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ และในการปลูกพืชพื้นบ้านชนิดอื่น ๆ ด้วย ในบริเวณที่น้ำอาจจะไม่ค่อยสมบูรณ์ ก็อาจปลูกพืชชนิดอื่น เช่น ข้าวไร่ หรือปลูกธัญพืชชนิดอื่น ๆ เช่น บัควีท ข้าวฟ่าง หรือข้าวมีลเล็ท พืชคลุมดินจำพวกถั่วก็มีหลายชนิดที่สามารถใช้ปลูกทดแทนกันได้ เช่น โคลเวอร์ อัลฟัลฟา เวทซ์ หรือ ลูปิน เกษตรกรรมธรรมชาติมีรูปแบบที่แตกต่างออกไปเป็นพิเศษจากวิธีการอื่น โดยจะเป็นไปตามสภาวะและเงื่อนไขที่เป็นเฉพาะตัวของแต่ละสถานที่ที่ใช้วิธีการดังกล่าว

ในช่วงผ่านก่อนที่จะมาใช้วิธีการเกษตรชนิดนี้ การกำจัดวัชพืช การใช้ปุ๋ยหมัก หรือการตัดแต่งกิ่งใบ อาจจะเป็นสิ่งจำเป็นอยู่ในระยะแรกแต่วิธีการเหล่านี้จะต้องค่อย ๆ ลดลงในแต่ละปี ว่าถึงที่สุดแล้ว เทคนิคในการปลูกไม้ใบประจำปีที่มีความสำคัญที่สุด แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดกลับเป็นสภาพจิตใจของ เกษตรกร

* ในที่ดิน 1/4 เอเคอร์ (0.6 ไร่) จะใช้เมล็ดพันธุ์ไวท์ โคลเวอร์ ประมาณ 0.4 กิโลกรัม ส่วนธัญพืชฤดูหนาวจะใช้ประมาณ 2.9-5.9 กิโลกรัม เกษตรกรที่ยังไม่มีประสบการณ์หรือที่นาซึ่งดินยังแข็ง และไม่อุดมสมบูรณ์ การหว่านเมล็ดพันธุ์ให้มากกว่านี้ในตอนเริ่มต้นจะเป็นการปลอดภัยกว่า เมื่อดินค่อย ๆ ปรับสภาพดีขึ้นจากการสลายตัวของฟางและปุ๋ยธรรมชาติจากพืชคลุมดินและเมื่อเกษตรกรค่อย ๆ ค้นกับวิธีการหว่านเมล็ดโดยตรงลงในดินที่ไม่ต้องไถพรวนแล้ว เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการปลูกก็จะลดลง

** ที่ดิน 1/4 เอเคอร์ (0.6 ไร่) ให้เมล็ดข้าว 2-4.1 กิโลกรัม ในปลายเดือนเมษายน ฟูกโอะกะจะตรวจดูการงอกของต้นข้าวที่ได้หว่านในฤดูใบไม้ร่วง และจะหว่านแซมลงไปเท่าที่จำเป็น

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๒

๒.๓

ทำการเกษตรด้วยฟาง

การ ไปรยฟางคลุมที่นาอาจจะดูไม่สำคัญอะไร แต่มันเป็นพื้นฐานของวิธีปลูกข้าวและธัญพืชฤดูหนาวของผม มันเกี่ยวข้องกับทุกสิ่ง ตั้งแต่เรื่องความอุดมสมบูรณ์ การงอกของต้นอ่อน การควบคุมวัชพืชและป้องกันนกมาจิกกิน ทั้งยังเกี่ยวกับการจัดการระบบนาด้วย

การใช้ฟางในการเกษตรเป็นเรื่องที่สำคัญมากทั้งในภาคปฏิบัติและทฤษฎี นี่เป็นสิ่งหนึ่งที่คุณเหมือนผมจะไม่สามารถทำให้คนเข้าใจมันได้

โปรยฟางที่ไม่ได้สับ

ศูนย์ทดลองการเกษตรที่โอคายามากำลังทดลองปลูกข้าว โดยการหว่านเมล็ดโดยตรงถึงร้อยละ ๘๐ ของแปลงทดลอง เมื่อผมแนะนำให้เขาโปรยฟางที่ไม่ได้สับ พวกเขาทำทำในทำนองว่าเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้อง แต่ก็ยังคงทำการทดลองต่อไปโดยใช้ฟางที่สับโดยเครื่องจักร ผมแวะไปเยี่ยมศูนย์ทดลองนี้เมื่อหลายปีก่อน ผมได้พบว่า เขาแบ่งแปลงทดลองออกเป็นแปลงที่ใช้ฟางสับแล้ว แปลงที่ใช้ฟางไม่สับ และแปลงที่ไม่ใช้ฟางเลย นี่เป็นสิ่งเดียวกับที่ผมเคยทดลองทำมาก่อนหน้านานแล้ว และเมื่อผมพบว่าการใช้ฟางที่ไม่ได้สับดีที่สุด ผมก็เลยใช้วิธีนี้ คุณฟูจิอิ อาจารย์ในวิทยาลัยเกษตรกรรมยาซูกิที่จังหวัดชิมาเนะ ต้องการทดลองการปลูกข้าวที่ช่วยการหว่านเมล็ดโดยตรง ได้แวะมาเยี่ยมผมที่นา ผมแนะนำให้เขาโปรยฟางที่ไม่ได้สับคลุมพื้นที่นา เขากลับมาอีกครั้งในปีรุ่งขึ้นและบอกว่าผลการทดลองนั้นล้มเหลว หลังจากที่ผมฟังเขาอธิบายถึงเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว ผมก็รู้ว่าเขาได้วางฟางอย่างเป็นระเบียบประณีตเหมือนในแปลงสวนครัว ถ้าคุณทำเช่นนั้น เมล็ดข้าวจะงอกได้ไม่ดีเลย เช่นเดียวกับการโปรยฟางข้าวบาร์เลย์หรือข้าวไรย์ ถ้าเราโปรยฟางอย่างเป็นระเบียบเกินไปต้นข้าวกล้าก็จะงอกได้ยากเช่นกัน วิธีที่ดีที่สุดคือการใช้ฟางไปทั่ว ๆ ให้เหมือนกับฟางนั้นตกลงมาอย่างเป็นธรรมชาติ

ฟางจากข้าวเจ้าเหมาะที่จะใช้คลุมพื้นที่ปลูกข้าวที่ฤดูหนาว เช่นเดียวกับฟางจากข้าวที่ฤดูหนาวก็เหมาะกับข้าวเจ้าด้วย ผมต้องการให้สิ่งนี้เป็นที่เข้าใจกันอย่างแจ่มชัด มีโรคหลายชนิดที่ทำอันตรายต่อต้นข้าวเจ้าถ้าใช้ฟางสดจากข้าวชนิดเดียวกันคลุมที่นา แต่โรคของข้าวเจ้าจะไม่ทำอันตรายข้าวที่ฤดูหนาว และถ้านำฟางจากข้าวเจ้ามาแผ่คลุมที่นาดังแต่ฤดูใบไม้ร่วง มันก็จะเปียกได้ที่ เมื่อถึงฤดูใบไม้ผลิ ซึ่งเป็นเวลาที่ข้าวกล้าเริ่มงอก ฟางสดของข้าวเจ้าจะปลอดภัยสำหรับข้าวชนิดอื่น เช่นเดียวกับฟางจากข้าวบรีควิท และข้าวที่พันธุ์อื่น ๆ ก็สามารถนำมาใช้คลุมข้าวเจ้าและข้าวบรีควิทด้วยเช่นกัน โดยทั่วไปฟางสดจากข้าวที่ฤดูหนาว เช่น ข้าวสาลี ข้าวไรย์ และข้าวบาร์เลย์ไม่ควรนำมาใช้กับข้าวที่ฤดูหนาวพันธุ์อื่น ๆ เพราะว่าจะเกิดโรคระบาดก่อความเสียหายขึ้นได้

ฟางและแกลบทั้งหมดที่เหลือจากการนวดในการเก็บเกี่ยวที่เพิ่งผ่านพ้นไปควรนำกลับไปใส่ไว้ในที่นา

ฟางข้าวบำรุงดิน

การใช้ฟางเป็นวิธีรักษาโครงสร้างของดินและบำรุงดิน ดังนั้นปุ๋ยที่เกิดจากการเตรียมจึงเป็นสิ่งไม่จำเป็น วิธีนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับการไม่ไถพรวนดินด้วย ที่นาของผมอาจจะเป็นที่แห่งเดียวในญี่ปุ่น ที่ไม่เคยไถพรวนเลยตลอดเวลามากกว่า ๒๐ ปีที่ผ่านมา และคุณภาพของดินดีขึ้นทุกฤดูกาล ผมคาดว่าหน้าดินที่อุดมด้วยฮิวมัสมีความหนาแน่นมากกว่า ๔ นิ้วในระหว่างหลายปีนี้ นี่คือผลโดยตรงจากการที่นำสิ่งต่าง ๆ ที่ปลูกได้ในนาข้าว ยกเว้นธัญญาหารใส่กลับเข้าไปในที่นาอีกครั้งหนึ่ง

ไม่จำเป็นต้องทำปุ๋ยหมัก

ไม่มีความจำเป็นต้องทำปุ๋ยหมัก ผมไม่ได้พูดว่าคุณไม่ต้องใช้ปุ๋ยหมักเพียงแต่ว่าไม่มีความจำเป็นต้องทำงานมากขึ้นเพื่อการนี้ ถ้าปล่อยให้ฟางคลุมพื้นที่นาในระหว่างฤดูใบไม้ผลิหรือฤดูใบไม้ร่วง และใส่ปุ๋ยมูลสัตว์จากขี้ไก่หรือขี้เป็ดเพียงเล็กน้อย ภายใน ๖ เดือนมันจะเปียกได้ที่

ในการทำปุ๋ยหมักด้วยวิธีทั่วไปนั้น เกษตรกรจะต้องทำงานอย่างเป็นบ้าเป็นหลังท่ามกลางแสงอาทิตย์อันร้อนระอุ ตั้งแต่สัปดาห์ให้เป็นขึ้น ๆ เติมน้ำเติมปุ๋ยขาว พลิกชั้นปุ๋ยและลากเอาปุ๋ยที่หมักได้ที่แล้วมาใช้ในนา เขาทำตัวให้ลำบากเช่นนี้เพราะคิดว่ามันเป็น "วิธีที่ดีกว่า" ผมอยากเห็นเกษตรกรโปรยฟางหรือแกลบ หรือซีลี้อยบนที่นาของพวกเขามากกว่า

ระหว่างที่เดินทางไปยังภาคตะวันตกของญี่ปุ่นโดยรถไฟสายฮ็อกไกโด ผมสังเกตเห็นว่าเริ่มมีการสับฟางอย่างหยาบ ๆ มากขึ้นกว่าเมื่อครั้งที่ผมเริ่มเสนอให้มีการโปรยฟางที่ไม่ต้องสับ ผมรู้สึกเลื่อมใสในเกษตรกรเหล่านั้น แต่ในปัจจุบันผู้เชี่ยวชาญยังคงกล่าวว่า วิธีที่ดีที่สุดควรใช้ฟางหลายร้อยปอนด์ต่อที่ดิน ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) ทำไมเขาไม่บอกว่าจะให้เอาฟางทั้งหมดที่ได้จากการเก็บเกี่ยวใส่กลับเข้าไปในนาข้าว เมื่อมองออกไปนอกหน้าต่าง คุณจะเห็นเกษตรกรเอาฟางมาสับและโปรยฟางประมาณครึ่งหนึ่งลงไป ในนา ส่วนที่เหลือก็ปล่อยให้ไว้ให้มันผุพังไปเมื่อฤดูฝนชะ

ถ้าหากเกษตรกรทั้งหมดในญี่ปุ่นร่วมมือกัน และเริ่มเอาฟางทั้งหมดใส่กลับเข้าไปในนา ผลของมันก็คือปุ๋ยจำนวนมหาศาลจะกลับสู่พื้นโลก

การงอก

เป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้วที่เกษตรกรต้องเตรียมแปลงเพาะกล้า เพื่อที่จะได้ต้นกล้าที่แข็งแรง แปลงเพราะเล็ก ๆ น่าจะได้รับการดูแลอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ราวกับเป็นแทนบุขาของครอบครัวเลยทีเดียว ดินจะถูกไถพรวน ทราบและซีลี้ออกจากการเผาแกลบจะถูกนำมาโปรยไว้ทั่วแปลง มีการสวดมนตร์เพื่อให้ ต้นกล้า เจริญงอกงาม

นี่มิใช่สิ่งไรเหตุผลที่เพื่อนบ้านข้างเคียงจะคิดว่าผมสติไม่ดี ที่หวานเมล็ดในขณะที่ธัญพืชฤดูหนาวยังอยู่ในนา ทั้งยังเต็มไปด้วยวัชพืช และเศษฟางที่กำลังเปื่อยกระจายอยู่เต็มท้องนา

เมล็ดจะงอกได้ดีเมื่อหวานลงในที่นาที่มีการไถอย่างดีก็จริงอยู่ แต่ถ้าฝนตกและที่นากลายเป็นโคลน คุณก็จะลงไปเดินในที่นาไม่ได้ และการหวานก็ต้องเลื่อนออกไป วิธีไม่ไถพรวนดินจึงได้เปรียบกว่าในแง่นี้ แต่ในอีกแง่หนึ่ง ก็มีปัญหากับพวกสัตว์เล็ก ๆ เช่น ตัวตุ่น จิ้งหรีด หนู และทาก ซึ่งชอบกินเมล็ดพืช การใช้กระสุนดินเหนียวหุ้มเมล็ดไว้จึงช่วยแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้

การหวานเมล็ดธัญพืชฤดูหนาว วิธีการโดยทั่วไปมักจะใช้วิธีหวานเมล็ดแล้วเอาดินกลบ แต่ถ้าหยุดเมล็ดไว้สักกินไป มันก็จะเน่าเปื่อยไป ผมเคยทดลองหยุดเมล็ดลงในหลุมเล็ก ๆ หรือใช้วิธียกร่องเป็นคันดินขึ้นมาไม่เอาดินกลบ แต่ผมก็ประสบกับความล้มเหลวหลายครั้งทั้งสองวิธี

ท้ายสุดผมเกิดความซีเกียจ และแทนที่จะยกร่องหรือขุดหลุมปลูก ผมใช้วิธีหุ้มเมล็ดไว้ในกระสุนดินเหนียวและโยนเมล็ดเหล่านั้นลงไปยังที่นาโดยตรงเลย การงอกเป็นไปได้บนผิวดิน เพราะได้ออกซิเจน ผมพบว่าบริเวณที่กระสุนเมล็ดพันธุ์เหล่านี้ถูกปกคลุมด้วยฟาง มันจะงอกได้ดีและไม่เน่าเปื่อยแม้ในปีที่มีฝนตกหนักมากก็ตาม

ฟางช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับวัชพืชและนก

ที่ดิน ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) การจะได้ฟางจากข้าวบาร์เลย์ประมาณ ๙๐๐ ปอนด์ (๔๐๙.๑ กิโลกรัม) ซึ่งนับเป็นเกณฑ์ที่ดีที่สุด ถ้านำฟางทั้งหมดไปโปรยในนามันจะสามารถคลุมที่นาได้ทั้งหมด แม้แต่วัชพืชที่สร้างความยุ่งยากเช่นหญ้าตีนกาซึ่งเป็นปัญหาที่ลำบากมาก

สำหรับการเพาะปลูกด้วยวิธีหว่านเมล็ดโดยตรงและไม่ไถพรวนดิน ก็จะสามารถควบคุมได้

นกระจอกสร้างความปวดเศียรเวียนเกล้าให้ผมมาก การหว่านเมล็ดโดยตรงจะไม่สำเร็จ ถ้าไม่มีวิธีที่วางใจได้ในการจัดการกับพวกนก และในหลาย ๆ ที่ที่การเพาะปลูกด้วยการหว่านเมล็ดโดยตรง ไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายก็เพราะสาเหตุเรื่องนี้ พวกคุณหลายคนก็คงประสบปัญหาเกี่ยวกับบรรดานกกระจอกแบบเดียวกัน และคุณก็คงเข้าใจว่าผมหมายถึงอะไร

ผมยังจำได้ถึงตอนที่บรรดานกพวกนี้บินตามหลังผมและกินเมล็ดที่ผมเพิ่งหว่านไปหยก ๆ จนหมด ก่อนที่ผมจะทันหว่านให้เสร็จอีกฟากหนึ่งของที่นาด้วยซ้ำ ผมลองใช้ทั้งหุ่นไล่กา ตาข่าย และใช้เชือกผูกกระป๋องให้มันเกิดเสียงเวลากระทบกัน แต่ดูเหมือนไม่มีวิธีใดที่ใช้ได้ผลดี แม้ว่าบางวิธีจะใช้ได้ผลแต่ก็ได้ผลไม่นานกว่า ๑-๒ ปีเท่านั้น

ประสบการณ์ส่วนตัวของผมได้แสดงให้เห็นว่า การหว่านเมล็ดในขณะที่พืชผลอีกชนิดก่อนหน้ายังไม่ได้เก็บเกี่ยว เป็นการช่วยให้เมล็ดเหล่านี้สามารถซ่อนตัวอยู่ในพงหญ้าและพืชคลุมดิน ทั้งการแผ่คลุมที่นาด้วยฟางข้าวทันทีที่การเก็บเกี่ยวสิ้นสุดลง ปัญหาเรื่องนกก็จะสามารถแก้ได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพที่สุด

ผมได้ทำผิดพลาดไว้มากขณะทำการทดลองระหว่างหลายปีที่ผ่านมาและก็มีประสบการณ์เกี่ยวกับความล้มเหลวของวิธีการทั้งหลาย ผมอาจจะรู้ดีกว่าทุกคนในญี่ปุ่นด้วยซ้ำว่าวิธีการทำการเกษตรแบบใดที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม เมื่อผมประสบความสำเร็จในการปลูกข้าวและธัญพืชฤดูหนาวด้วยวิธีไม่ไถพรวนดินเป็นครั้งแรกนั้น ผมมีความเบิกบานใจเป็นที่สุด คงจะเหมือนกับที่โคลัมบัสรู้สึกเมื่อเขาค้นพบทวีปอเมริกา

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๒

๒.๔

ปลูกข้าวในนาแห้ง

เมื่อถึงต้นเดือนสิงหาคม ต้นข้าวในที่นาของเพื่อนบ้านจะสูงขนาดเอวในขณะที่ข้าวในนาของผมจะสูงเพียงครึ่งหนึ่งของเพื่อนบ้านเท่านั้น คนที่มาตีเยี่ยมในช่วงปลายเดือนกรกฎาคมมักจะเกิดความสงสัย และถามว่า "คุณฟูกุโอะกะข้าวพวกนี้จะออกรวงได้แน่หรือครับ"

"แน่นอน" ผมตอบ "ไม่ต้องเป็นกังวลเลย ครับ "

ผมไม่พยายามที่จะปลูกข้าวที่ต้นโตเร็วและใบใหญ่ แต่พยายามให้ต้นมีขนาดย่อมและแข็งแรงมากที่สุดที่จะเป็นไปได้ พยายามให้ช่วงบนเล็ก ไม่บำรุงต้นข้าวมากเกินไป และปล่อยให้มันเติบโตตามลักษณะที่เป็นธรรมชาติของต้นข้าว

โดยทั่วไปต้นข้าวสูงประมาณ ๓-๔ ฟุต จะให้ใบงามอุดมสมบูรณ์ และให้ความรู้สึกว่าจะให้เมล็ดมาก แต่ที่จริงแล้วมันเพียงแต่ให้ใบและลำต้นที่แข็งแรงเท่านั้น ผลผลิตของแบ่งจะมีสูงแต่ประสิทธิภาพต่ำ พลังงานส่วนใหญ่จะหมดไปกับการบำรุงให้ต้นเจริญเติบโต จึงไม่มีเหลือพอให้เก็บกักไว้ในเมล็ด ตัวอย่างเช่น ต้นข้าวที่สูงเกินขนาดจะให้ฟางได้หนัก 2,000 ปอนด์ (๙๐๙.๑ กิโลกรัม) ส่วนผลผลิตข้าวจะได้เพียง ๑,๐๐๐-๑,๒๐๐ ปอนด์ (๔๕๗-๕๔๕.๔ กิโลกรัม) ส่วนข้าวต้นเตี้ยที่ปลูกในนาของผม จะได้ฟางหนัก ๒,๐๐๐ ปอนด์ (๙๐๙.๑ กิโลกรัม) และผลผลิตข้าว 2,000 ปอนด์เช่นกัน ในบางปีที่การเพาะปลูกได้ผลดี ผลผลิตข้าวจากนาของผมจะได้ถึง ๒,๔๐๐ ปอนด์ (๑.๐๙๐.๙ กิโลกรัม) ซึ่งแสดงว่าผลผลิตข้าวที่ได้มีน้ำหนักมากกว่าฟางถึงร้อยละ ๒๐

ต้นข้าวที่ปลูกในนาแห้งจะไม่สูงมากนัก แสงอาทิตย์จะส่องถึงโคนต้นและใบที่อยู่ต่ำสุด ขนาดใบกว้าง ๑ ตารางนิ้วก็เพียงพอที่จะให้เมล็ดข้าว ๖ เมล็ด ใบเล็ก ๆ เพียง ๓-๔ ใบก็เพียงพอที่จะให้เมล็ดข้าวเป็นร้อยเมล็ด ผมเห็นว่าเมล็ดข้าวค่อนข้างหนา ซึ่งให้ผลผลิตราวต้นละ ๒๕๐-๓๐๐ เมล็ด (๒๐-๒๕ ต้น) ต่อพื้นที่ ๑ ตารางหลาถ้าคุณมีต้นข้าวมากและไม่พยายามปลูกให้ต้นใหญ่ คุณจะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มากขึ้น การปลูกข้าวสาลี ข้าวไร่ ข้าวบักวีท ข้าวโธ่ดและข้าวมิลเล็ท รวมทั้งธัญพืชอื่น ๆ ก็เป็นเช่นเดียวกัน

วิธีโดยทั่วไป มักจะเก็บกักน้ำไว้ในนาข้าวสูงหลายนิ้วตลอดฤดูการเพาะปลูก เกษตรกรปลูกข้าวในที่น้ำท่วมขังเป็นเวลาหลายศตวรรษ จนกระทั่งคนส่วนใหญ่เชื่อว่าไม่มีการปลูกข้าวด้วยวิธีอื่นอีกแล้ว ข้าวนาลุ่มนานาพันธุ์จะแข็งแรงเมื่อปลูกในที่น้ำท่วมขัง แต่การปลูกวิธีนี้ไม่เป็นผลดีต่อต้นข้าว ต้นข้าวจะเติบโตได้ดีที่สุด เมื่อมีน้ำอยู่ในดินในระหว่างร้อยละ ๖๐-๘๐ ของจุดอิ่มตัวของดินในการรับน้ำ เมื่อไม่ปล่อยให้ท่วมขัง ต้นข้าวจะมีรากแข็งแรง และจะสามารถสู้กับการรุกรานของเชื้อโรคและแมลง

เหตุผลหลักในการปลูกข้าวในที่น้ำท่วมขัง ก็เพื่อควบคุมวัชพืชโดยการจัดการสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้วัชพืชเพียงไม่กี่ชนิดสามารถมีชีวิตรอดอยู่ได้ แต่กระนั้นก็ยังต้องอาศัยการถอนด้วยมือ หรือเครื่องมือในการไถกลบ วิธีแบบพื้นบ้านเป็นนี้เป็นงานที่กินเวลาและทำให้ปวดหลัง ซึ่งเป็นงานที่ต้องทำแล้วทำเล่าหลายครั้งหลายหนในทุกฤดูกาลเพาะปลูก

ในเดือนมิถุนายนอันเป็นหน้ามรสุม ผมจะปล่อยให้ท่วมขังในนาประมาณ ๑ อาทิตย์ มีวัชพืชเพียงไม่กี่ชนิดที่สามารถมีชีวิตรอดอยู่ได้แม้ไม่มีออกซิเจนในช่วงเวลาสั้น ๆ พืชคลุมดินก็พลอยเหี่ยวเฉาและกลายเป็นสีเหลืองไปด้วย นี่ไม่ใช่ความคิดที่จะกำจัดพืชคลุมดิน เพียงแต่ทำให้มันอ่อนแอลง และเปิดโอกาสให้ต้นกล้าเติบโตหยั่งรากมั่นคง เมื่อปล่อยน้ำออก (เร็วที่สุดเท่าที่เป็นไปได้) พืชคลุมดินพวกนี้จะฟื้นตัวขึ้นใหม่ และแพร่ขยายไปคลุมพื้นที่นาอีกครั้ง ภายใต้ต้นข้าวที่โตขึ้น หลังจากนั้นผมก็ไม่ทำอะไรเลยเกี่ยวกับระบบน้ำ ช่วงครั้งแรกของฤดูผมจะไม่ให้น้ำเลยแม้ในปีที่มีฝนตกน้อยมาก เพราะดินที่อยู่ใต้ชั้นฟางและพืชคลุมดินก็ยังคงมีความชุ่มชื้น พอถึงเดือนสิงหาคม ผมจะปล่อยน้ำเข้านาเล็กน้อยเป็นครั้งคราว แต่ไม่ปล่อยให้ท่วมขัง

หากคุณเอาต้นข้าวจากนาของผมไปให้เกษตรกรดู เขาก็จะรู้ได้ทันทีว่ามันมีลักษณะของต้นข้าวอย่างที่ควรจะเป็น และยังมีรูปทรงที่เหมาะสมที่สุด เขารู้ดีกว่าเมล็ดข้าวนั้นงอกขึ้นมาตามธรรมชาติ และไม่ใช้การปักดำ ต้นข้าวนั้นไม่ได้เติบโตขึ้นมาในที่ที่มีน้ำมาก อีกทั้งยัง

ไม่ได้ใช้ปุ๋ยเคมี เกษตรกรคนไหนก็ได้สามารถบอกสิ่งเหล่านี้จากการมองดูรูปทรงโดยรวมของ ต้นข้าว รูปทรงของราก และระยะห่างของข้อที่ลำต้น หากคุณรู้จักรูปทรงที่เป็นเลิศ ก็มาถึงเรื่องว่าจะมีวิธีปลูกพืชให้มีรูปทรงเช่นนั้นภายใต้เงื่อนไขเฉพาะของที่นาของคุณได้อย่างไร

ผมไม่เห็นด้วยกับความคิดของศาสตราจารย์มัทซึชิม่าที่ว่า ต้นข้าวที่ดีที่สุดนั้นใบที่ ๔ นับจากยอดจะเป็นใบยาวที่สุด บางครั้งใบที่ ๒ หรือ ๓ ยาวที่สุดแต่ได้ผลที่ดีที่สุดเช่นกัน ถ้าควบคุมการเจริญเติบโตของต้นข้าวขณะที่ยังเล็กอยู่ในบนสุดหรือใบที่ ๒ มักจะยาวที่สุด แต่ปริมาณผลผลิตก็ยังคงสูงอยู่เช่นเดิม

ทฤษฎีของศาสตราจารย์มัทซึชิม่า มาจากการทดลองปลูกข้าวที่อ่อนแอในแปลงเพาะ และใช้ปุ๋ยช่วย หลังจากนั้นก็นำมาปักดำ ในอีกด้านหนึ่ง ข้าวของผมปลูกตามวงจรชีวิตของต้นข้าวตามธรรมชาติ เหมือนกับว่ามันเติบโตของมันเอง ผมรอคอยอย่างอดทนให้ต้นข้าวเติบโต และสุกเต็มที่ตามวิถีทางของมันเอง

หลายปีมานี้ ผมลองปลูกข้าวเหนียวพันธุ์เดิมจากทางภาคใต้ แต่ละเมล็ดที่หวานในฤดูใบไม้ร่วง จะออกเป็นต้นโดยเฉลี่ย ๑๒ ต้น และให้เมล็ดถึงรวงละ ๒๕๐ เมล็ด จากข้าวพันธุ์นี้ ผมเชื่อว่าสักวันหนึ่งผมจะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ใกล้เคียงกับปริมาณ ซึ่งคำนวณกันว่าเป็นขีดสูงสุดเท่าที่พลังงานแสงอาทิตย์ในท้องนาจะสามารถผลิตได้ ที่นี้บางแปลงของผมได้ผลผลิตจากข้าวพันธุ์นี้ถึง ๒๗ ๑/๒ บุเชล (๗๕๐ กิโลกรัม) ต่อที่ดิน ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่)

เมื่อมองจากสายตาที่ลึกลับสงสัยของนักเทคนิค วิธีการปลูกข้าวของผมอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องระยะสั้น หรือผลชั่วคราว พวกเขาอาจจะพูดว่า "หากการทดลองนี้กินเวลาต่อเนื่องยาวนานขึ้น ปัญหาบางอย่างจะต้องปรากฏขึ้นอย่างไม่ต้องสงสัย" แต่ผมได้ปลูกข้าวด้วยวิธีเช่นนี้มากกว่า ๒๐ ปีแล้ว ผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และดินก็อุดมสมบูรณ์ขึ้นทุกปี

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๒

๒.๕
ไม้สวน

ผมปลูกส้มไว้หลายพันธุ์แถบเชิงเขาใกล้บ้าน เมื่อผมกลับมาทำเกษตรอีกครั้งหลังสงครามโลก ผมเริ่มทำสวนส้มในที่ดิน ๑ ๓/๔ เอเคอร์ (๓.๗ ไร่) และทำนาในพื้นที่ ๓/๘ เอเคอร์ (๐.๘ ไร่) แต่ปัจจุบันเฉพาะสวนส้มกินเนื้อที่ถึง ๑๒ ๑/๒ เอเคอร์ (๓๑.๒ ไร่) ผมเป็นเจ้าของที่ดินแถบนี้โดยการจับจองที่ดินข้างเขาซึ่งเป็นที่รกร้างว่างเปล่า หลังจากนั้นผมก็เริ่มถากถางมันด้วยมือของผมเอง

ต้นสนตามที่ลาดเชิงเขาทั้งหลายถูกโค่นลงหลายปีก่อนหน้านี้ สิ่งที่ผมทำก็คือการขุดหลุมตามแนวสันเขา และปลูกชำต้นส้ม เมื่อเวลาผ่านไปกิ่งก้านก็เริ่มแตกออกจากตอต้นสน และหญ้าตระกูลแซมและเลา รวมทั้งหญ้าคาและผักกูดก็เติบโตขึ้น ต้นอ่อนของส้มก็ถูกกลืนหายไปท่ามกลางพงพอกพวยชาติ

ผมตัดต้นอ่อนของสนออกไปเป็นส่วนใหญ่ แต่เหลือบางส่วนไว้เป็นแนวกันลมทางด้านหลัง จากนั้นผมก็ตัดพุ่มไม้หนาแน่นออกบ้าง และถางหญ้าคาคลุมดินออกพร้อมกับปลูกพืชจำพวกถั่วเช่นโคลเวอร์แทน

๖-๗ ปีให้หลังต้นส้มก็เริ่มออกผล ผมขุดดินด้านหลังของต้นไม้ออก เพื่อทำให้เป็นชั้นบันได และสวนในตอนนั้นก็เริ่มดูแปลกตากว่าของผู้อื่นไปบ้าง

ผมยังคงรักษาหลักการที่ว่าไม่มีการไถพรวนดิน ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ไม่ใช้ยาฆ่าแมลง และไม่กำจัดวัชพืช สิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือ เมื่อต้นอ่อนเติบโตขึ้นภายใต้ไม้ป่าที่เริ่มแตกยอดใหม่ ไม่ปรากฏว่ามีแมลงศัตรูพืชอย่างเพลี้ยหอยหัวธนู (arrowhead scale) ต่อเมื่อพุ่มไม้ที่หนาแน่นและต้นไม้ที่แตกยอดใหม่นั้นถูกถางออก จึงทำให้ที่ดินรกร้างน้อยลงและดูเป็นส่วนมากขึ้น เมื่อนั้นแหละที่แมลงเหล่านั้นจะปรากฏขึ้น

การปล่อยให้ไม้ผลเติบโตตามลักษณะธรรมชาติของมันตั้งแต่ต้นจะเป็นการดีที่สุด ต้นไม้จะให้ผลทุกปี และไม่มี ความจำเป็นที่ต้องตัดแต่งกิ่งใบ ต้นส้มจะเติบโตในลักษณะเดียวกับต้นซีดาร์และต้นสน กล่าวคือ มีลำต้นกลางสูงตรงและมีกิ่งก้านงอกสลับสับหว่างกันแน่นอน ส้มทุกพันธุ์ไม่ได้มีขนาดหรือรูปทรงแบบเดียวกันทั้งหมด อย่างเช่นส้มฮาซากุ และส้มโอ จะมีลำต้นสูงมาก ส้มอุซุพันธุ์ฤดูหนาวจะมีลักษณะเตี้ยป้อม สวนส้มพันธุ์ชัทซума ต้นเล็กแม้เมื่อโตเต็มที่แล้ว แต่ส้มทุกพันธุ์จะมีลำต้นกลางแบบเดียวกัน

อย่าฆ่าสัตว์กินแมลงตามธรรมชาติ

ผมคิดว่าทุกคนคงจะรู้ว่า แมลงศัตรูพืชที่พบทั่วไปในสวน เช่นเพลี้ยหอยแดง (Ruby scale) และเพลี้ยหอยขี้ผึ้งมีเขา (horned wax scale) มีศัตรูตามธรรมชาติของมันอยู่จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้ยาฆ่าแมลงเพื่อควบคุมศัตรูพืชเหล่านี้ เมื่อยาฆ่าแมลงเช่นฟูโซล (Fusol) ถูกนำมาใช้ในญี่ปุ่นสัตว์กินแมลงตามธรรมชาติจะถูกทำลายไปอย่างสิ้นเชิง และปัญหาจากผลลัพท์ดังกล่าวยังคงมีอยู่ในหลายแห่ง จากประสบการณ์นี้ ผมคิดว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เริ่มจะตระหนักว่า การกำจัดศัตรูตามธรรมชาติของแมลงเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา เพราะในระยะยาวแล้วความเสียหายจากแมลงจะเพิ่มมากขึ้น

สำหรับตัวไรและเพลี้ยหอยที่เกิดขึ้น หากใช้น้ำมันเครื่องที่เจือจางประมาณ ๒๐๐-๔๐๐

เท่า ซึ่งเป็นสารเคมีที่ไม่มีอันตรายต่อศัตรูตามธรรมชาติของแมลงเมื่อเทียบกับชนิดอื่น ฉีดพ่น บาง ๆ ในกลางฤดูร้อน และปล่อยให้ชุมชนแมลงปรับสมดุลตามธรรมชาติ หลังจากนั้นปัญหา ต่าง ๆ ก็จะค่อย ๆ แก้ไขได้ด้วยตัวมันเอง แต่นี่จะไม่ได้ผล หากใช้อินทรีย์สารพวกฟอสฟอรัส* เป็นยาฆ่าแมลงในเดือนมิถุนายนหรือกรกฎาคม เพราะว่าศัตรูตามธรรมชาติของแมลงจะพลอย ถูกฆ่าไปด้วย

ผมไม่ได้หมายความว่า จะสนับสนุนให้ใช้สิ่งที่เรียกว่ายาพ่นแบบ "อินทรีย์สาร" ที่ ปราศจากอันตรายเป็นสารละลายเกลือกระเทียม หรือน้ำมันซีลล์ หรือมีความพอใจที่จะนำศัตรู ธรรมชาติของแมลงพันธุ์ต่างประเทศเข้ามาในสวนผลไม้เพื่อควบคุมพวกแมลงนาราคาญ เหล่านั้นแต่อย่างใด การที่ต้นไม้เกิดอ่อนแอและถูกรบกวนจากแมลง เพราะมันได้เบี่ยงเบนออก จากลักษณะตามธรรมชาติของมัน หากต้นไม้เติบโตในลักษณะที่ผิดธรรมชาติ แล้วถูกปล่อยให้ ปละละเลยในสภาพนั้นกิ่งก้านของมันจะงอกไขว้ซ้อนกันไปมา และผลก็คือแมลงจะรุมทำลาย ผมได้เล่าให้ฟังแล้วว่าผมได้ทำให้ต้นล้มตายไปหลายเอเคอร์เพราะการทำเช่นนี้

แต่ถ้าเราค่อย ๆ แก้ไขให้ต้นไม้ได้เติบโตอย่างถูกต้องแล้ว มันก็จะกลับไปสู่ลักษณะ ตามธรรมชาติของมัน ต้นไม้จะแข็งแรงขึ้น และวิธีการควบคุมแมลงก็จะเป็นสิ่งไม่จำเป็น หาก เราปลูกต้นไม้อย่างระมัดระวัง และปล่อยให้มันเป็นไปตามลักษณะธรรมชาติของมันตั้งแต่ต้น ไม้มีความจำเป็นต้องตัดแต่งกิ่งใบหรือพ่นยาชนิดใดเลย ต้นอ่อนส่วนใหญ่จะได้รับการตัดแต่ง กิ่ง หรือมีฉนวนกันรากของมันก็จะถูกทำให้เสียหายตั้งแต่อยู่ในเรือนเพาะก่อนที่จะนำมาปักชำใน สวน ซึ่งทำให้การตัดแต่งกิ่งเป็นสิ่งจำเป็นตั้งแต่เริ่มต้น

ผมพยายามปลูกพืชหลายชนิดเพื่อปรับปรุงดินในสวน ในบรรดาพืชเหล่านี้ผมปลูกต้น โมริซิม่า อะคาเซีย ต้นไม้ชนิดนี้เติบโตตลอดทั้งปี แตกตาใหม่ทุกฤดูกาล เพลี้ยอ่อนชนิดต่าง ๆ (aphids) ที่กินตาอ่อนของต้นไม้มันก็เริ่มขยายพันธุ์อย่างรวดเร็ว แมลงเต่าลาย (lady bug) ที่ อาศัยกินเพลี้ยอ่อนเหล่านี้ ในไม่ช้าไม่นานก็แพร่ขยายพันธุ์เพิ่มขึ้น เมื่อมันกินเพลี้ยอ่อนจนหมด มันจะไต่ลงมาหาต้นส้มและเริ่มกินแมลงชนิดอื่น เช่น ไร เพลี้ยหอยหัวธนู และเพลี้ยหอยนม สาย (cottony - cushion scale)

การปลูกไม้ผลโดยไม่ตัดแต่งกิ่งใบ ไม่ใช้ปุ๋ย และไม่ใช้ยาพ่นจำพวกสารเคมีจะเป็นไป ได้ก็แต่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเท่านั้น

* สารพวก organs-phosphate เช่น พาราไรออน มาลาไรออน ฯลฯ : ผู้แปล

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๒

ดินสวน

การปรับปรุงดินถือเป็นเรื่องพื้นฐานของการจัดการเกี่ยวกับสวน หากว่าคุณใช้ปุ๋ยเคมีต้นไม้มันจะไม่โตขึ้นก็จริงอยู่ แต่ปีแล้วปีเล่าดินจะจืดลงตามลำดับ ปุ๋ยเคมีจะสูบเอาความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดินไปจนหมด และด้วยการทำเพียงเท่านั้นแค่ชั่วรุ่นเดียว ดินจะเสียหายอย่างเห็นได้ชัด

ไม่มีวิธีการในการทำเกษตรที่สุขุมรอบคอบยิ่งกว่าหนทางที่ช่วยให้เกิดการฟื้นฟูสภาพดินอย่างสมบูรณ์ เมื่อ 20 ปีที่แล้ว โจมหน้าของภูเขาลูกนี้เป็นเขาหัวโล้นดินเป็นสีแดง แข็งกระด้างจนคุณไม่สามารถใช้จอบหรือเสียมลงบนดินได้เลย ที่ดินรอบ ๆ บริเวณนี้ก็มีลักษณะเดียวกัน ชาวบ้านแถบนี้ปลูกมัน จนกระทั่งดินหมดสภาพอุดมสมบูรณ์ และหลังจากนั้นที่ดินแถบนี้ก็ถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า อาจพูดได้ว่า ผมช่วยฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินที่นี้ขึ้นมาอีกครั้งยิ่งกว่าจะพูดว่าผมมาปลูกส้มและพืชผักที่นี่

เรามาพูดถึงถึงวิธีที่ผมได้ฟื้นฟูสภาพอันแห้งแล้งของที่ลาดเชิงเขาแห่งนี้กันสักหน่อย หลังสงครามโลก เทคนิคในการไถพลิกดินขนาดลึกเพื่อทำสวนส้มและขุดหลุมเพื่อเติมปุ๋ยอินทรีย์เป็นเทคนิคที่ได้รับการสนับสนุน เมื่อผมออกจากศูนย์วิจัย ผมได้ลองใช้วิธีนี้กับสวนของผมเอง หลายปีต่อมา ผมได้ข้อสรุปว่าวิธีการเช่นนี้ นอกจากจะทำลายสภาพทางกายภาพแล้วยังไม่มีส่วนในการช่วยฟื้นฟูสภาพดินเอาเสียเลย

ตอนแรกผมเอาฟางและต้นเฟิร์น ซึ่งผมนำมาจากหลังเขามาใส่หลุมฝังไว้ การขนของหนักถึง ๙๐ ปอนด์ (๔๐.๙ กิโลกรัม) หรือกว่านั้นเป็นงานใหญ่มาก แต่หลังจากนั้น ๒-๓ ปีก็ไม่มีแม้เพียงชีวมัสสักฝามือหนึ่ง ยิ่งกว่านั้น หลุมที่ผมขุดไว้ใส่อินทรีย์วัตถุก็พังยุบไปกลายเป็นเพียงหลุมโล่ง ๆ

ต่อมาผมพยายามใหม่ด้วยการฝังเศษไม้ ดูเหมือนว่าฟางจะเป็นตัวช่วยที่ดีที่สุดในการฟื้นฟูสภาพดิน แต่ถ้าพิจารณาจากปริมาณขององค์ประกอบของดิน เศษไม้จะดีกว่า วิธีนี้จะดีตรงเท่าที่ยังมีไม้ให้ตัด แต่สำหรับบางคนที่ไม่มิตัดไม้ใกล้ ๆ ย่อมเป็นการดีกว่าที่จะปลูกต้นไม้ในสวนโดยตรง ยิ่งกว่าจะไปขนไม้มาจากที่ไกล ๆ

ในสวนของผมมีต้นซีดาร์ ต้นสน ต้นสาเลื้อยอยู่ ๒-๓ ต้น ต้นพลับ ป๊อปเปิ้ล ต้นเชอร์รี่ญี่ปุ่น และไม้ผลพื้นบ้านอีกหลายชนิดขึ้นปะปนอยู่กับต้นสน ต้นไม้ที่น่าสนใจที่สุดต้นหนึ่งซึ่งแม้จะไม่ใช่ไม้พื้นบ้าน คือต้นโมริชิม่า อะคาเซีย เป็นต้นเดียวกับที่ผมกล่าวถึงก่อนหน้านี้ ที่มีส่วนสัมพันธ์กับการสงวนรักษาศรัทธาตามธรรมชาติของแมลงรวมทั้งแมลงเต่าลาย ต้นไม้ชนิดนี้เป็นไม้เนื้อแข็ง ดอกของมันจะดึงดูดผึ้งมาหาน้ำหวาน ใบของมันเหมาะสำหรับเลี้ยงสัตว์ ทั้งยังช่วยป้องกันแมลงในสวนและช่วยกันลม นอกจากนี้บักเตริที่อาศัยอยู่ในรากยังช่วยทำให้ดินอุดมสมบูรณ์

ต้นไม้พันธุ์นี้นำเข้ามายังญี่ปุ่นจากประเทศออสเตรเลียเมื่อหลายปีก่อนและเป็นไม้โตเร็วกว่าต้นไม้ชนิดใดที่ผมเคยพบมา รากของมันจะหยั่งลึกลงในดินเพียงชั่วเวลาไม่กี่เดือน และเพียง ๖-๗ ปีให้หลังลำตัวของมันจะสูงเท่า ๆ กับเสาโทรศัพท์ที่เดียว นอกจากนี้ ต้นไม้พันธุ์นี้ยังเป็นตัวจริงในโตรเจน ดังนั้นหากปลูกต้นไม้ชนิดนี้สัก ๖-๑๐ ต้นในพื้นที่ ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) มันจะช่วยให้เกิดการฟื้นฟูสภาพดินจนถึงชั้นดินที่อยู่ลึกลงไป และก็ไม่มีความจำเป็นต้องทนหลังขดหลังแข็งในการขนลากไม้จากภูเขาเพื่อมาทำปุ๋ย

สำหรับการบำรุงหน้าดิน ผมจะหว่านเมล็ดไวท์ โคลเวอร์ และหญ้าอัลฟัลฟาบนพื้นดินที่แห้งแล้ง เป็นเวลาหลายปีกว่าพืชคลุมดินเหล่านี้จะสามารถเกาะหน้าดินได้ แต่ในที่สุดมันก็

สามารถขึ้นครอบคลุมพื้นที่ในสวนบริเวณเชิงเขาแห่งนี้ ผมปลูกหัวไชเท้าญี่ปุ่นที่เรียกว่าไดคอนไว้ด้วย รากของมันจะชอนไชลึกลงไปใต้ดิน นำเอาอินทรีย์สารลงไปใต้ดิน และเปิดทางให้การหมุนเวียนของอากาศและน้ำดีขึ้น มันขยายพันธุ์ได้ง่าย และหลังจากหวานไปแล้วครึ่งหนึ่งคุณก็แทบจะลิ้มมันไปได้เลย

เมื่อดินมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น วัชพืชก็เริ่มจะกลับมาอีกครั้ง ๗-๘ ปีให้หลัง พืชจำพวกถั่วที่ปลูกไว้คลุมดินก็แทบจะกลืนหายไปท่ามกลางวัชพืช ผมจึงหว่านเมล็ดโคลเวอร์เพิ่มลงไปอีกเล็กน้อย ในตอนปลายฤดูร้อนหลังจากตัดวัชพืชออกไป* ผลจากพืชคลุมดินจำพวกถั่วและวัชพืชที่ขึ้นหนาแน่นเป็นเวลากว่า ๒๕ ปีทำให้หน้าดินในสวนแห่งนี้ที่เคยแข็งกระด้างและมีสีแดงค่อย ๆ อ่อนตัวลงและมีสีดำ ทั้งยังอุดมไปด้วยไส้เดือนและอินทรีย์วัตถุ

เมื่อพืชคลุมดินได้ช่วยฟื้นฟูสภาพหน้าดิน ในขณะที่เดียวกันรากของต้นโมริชิม่า อะคาเซียก็ช่วยฟื้นฟูสภาพดินที่อยู่ลึกลงไป คุณก็ไม่ต้องมีความจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยและไถพลิกดินระหว่างไม้ผลในสวนอีก สภาพในสวนผลไม้จะมีต้นไม้สูง ๆ สำหรับกันลม ต้นส้มอยู่ตรงกลาง และพืชคลุมดินอยู่เบื้องล่าง ผมได้พบวิธีที่จะอยู่อย่างสบาย ๆ และปล่อยให้สวนจัดการทุกอย่างด้วยตัวมันเอง

* ระหว่างฤดูร้อน พูกุโอจะตัดวัชพืช ไม้หนาม และต้นอ่อนของพืชที่ขึ้นอยู่ในไม้ผลในสวนโดยใช้เคียว

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๒

๒.๗

ปลูกผักบ้านแบบผักป่า

เรามาพูดถึงการปลูกพืชผักสักหน่อย เราอาจจะใช้สวนหลังบ้านเป็นที่ปลูกผักสวนครัว เพื่อเลี้ยงดูคนในครอบครัว หรือมีจะนั้นก็อาจจะปลูกบนที่ดินว่าง ๆ ที่ไม่ใช้ประโยชน์ก็ได้

สำหรับสวนหลังบ้าน ขอแนะนำว่าคุณควรปลูกผักสวนครัวชนิดที่เหมาะสมในเวลาที่เหมาะสม ในแปลงที่เตรียมด้วยปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอกตามธรรมชาติ วิธีการปลูกพืชผักตามตารางสวนครัวแบบเก่าของญี่ปุ่นนั้นสอดคล้องเป็นอย่างดีกับแบบแผนตามธรรมชาติของชีวิตเด็ก ๆ จะเล่นกันได้ต้นไม้ในสวนหลังบ้าน ส่วนหมูก็นินเศษอาหารที่เหลือจากครัวและรากไม้ตามดิน หมากจะเล่นและส่งเสียงเห่า ในขณะที่เกษตรกรจะหว่านเมล็ดพืชในดินอันอุดม ตัว

หนอนและแมลงเติบโตขึ้นพร้อมกับพืชผัก ใก้จิกหนอนและวางไข่ไว้ให้เด็ก ๆ ได้กิน

ครอบครัวชนบทที่เป็นแบบฉบับของญี่ปุ่นจะปลูกพืชผักในลักษณะเช่นนี้จนเมื่อราวไม่กี่ปีให้หลังมานี้เอง

โรคพิษจะป้องกันได้ด้วยการปลูกผักพื้นบ้านในเวลาที่เหมาะสม รักษาดินให้อุดมด้วยการนำของเหลือที่เป็นอินทรีย์สารใส่กลับไปในดิน และปลูกพืชหมุนเวียน แมลงที่ทำอันตรายต่อพืชจะถูกจับทิ้งบ้าง โคนใก้จิกกินไปบ้าง ในภาคใต้ของเกาะชิโกกุ มีใก้พันธุ์หนึ่งที่จะกินเฉพาะตัวหนอนและแมลงที่อยู่บนพืชผัก โดยไม่ค้ำยเชื้อทำลายต้นผักและรากของมัน

ชาวบ้านบางสวนอาจจะวิพากษ์วิจารณ์ในตอนแรกเกี่ยวกับการใช้มูลสัตว์และมูลคนว่าเป็นวิธีการโบราณและสกปรก ปัจจุบันผู้คนนิยมพืชผักที่ "สะอาด" ด้วยเหตุนี้เกษตรกรจึงปลูกพืชผักในเรือนกระจกโดยไม่ต้องอาศัยดินเลย การปลูกพืชผักในกรวด ในทราย และในน้ำโดยไม่อาศัยดินเลยกลายเป็นสิ่งที่ทันสมัยกว่า พืชผักเหล่านี้ปลูกโดยอาศัยสารเคมีเป็นธาตุอาหาร และอาศัยแสงซึ่งส่องผ่านผ้าคลุมเส้นใยสังเคราะห์ เป็นสิ่งที่น่าประหลาดที่ประชาชนมองพืชผักเหล่านี้ว่าเป็นของ "สะอาด" และปลอดภัยที่จะนำมากิน อาหารที่ปลูกในดินที่มีความสมดุลระหว่างการทำงานของไส้เดือน จุลินทรีย์ และการเนาเปื้อยของมูลสัตว์นั้น เป็นสิ่งที่สะอาดที่สุด และมีความอุดมสมบูรณ์ในตัวเองที่สุดยิ่งกว่าสิ่งอื่น ๆ

การปลูกพืชผักในลักษณะ "กิ่งผักป่า" จะทำให้ที่ว่างที่มีอยู่มากมายริมฝั่งแม่น้ำ หรือที่ดินโล่ง ๆ ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์นั้นเกิดเป็นประโยชน์ขึ้นมา ในความคิดของผม วิธีปลูกพืชชนิดนี้ก็คือ เพียงแต่โยนเมล็ดผักไปตามที่เหล่านี้และปล่อยให้มันโตขึ้นพร้อมกับวัชพืช ตัวผมเองปลูกผักอยู่ข้างภูเขาในที่ว่างระหว่างต้นส้ม

สิ่งที่สำคัญคือต้องรู้ว่าเมื่อไหร่ควรจะปลูก สำหรับพืชผักในฤดูใบไม้ผลิเวลาที่ควรปลูกคือ เมื่อวัชพืชฤดูหนาวเริ่มเหี่ยวเฉาตายไป และก่อนที่วัชพืชในฤดูร้อนจะแทงออก* ออกมา การหว่านเมล็ดในฤดูใบไม้ร่วงควรหว่านเมื่อหญ้าในฤดูร้อนกำลังเฉาตาย และวัชพืชฤดูหนาวยังไม่งอกออกมา

เป็นการดีที่สุดที่จะรอฟันซึ่งจะตกติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน ดัดวัชพืชที่คลุมอยู่ออก และหว่านเมล็ดพันธุ์ผัก ไม่จำเป็นต้องใช้ดินกลบ เพียงแต่เอาวัชพืชที่ตัดแล้วคลุมลงไปบนเมล็ดผักเหล่านั้นเหมือนกับคลุมด้วยฟาง วิธีนี้จะซ่อนเมล็ดผักเหล่านั้นจากนกและใก้ จนกว่ามันจะงอกเป็นต้นอ่อน ปกติแล้วควรดัดวัชพืชออกสัก ๒-๓ ครั้ง นี่เป็นการเปิดทางให้ต้นอ่อนของพืชผักได้งอกแต่บางครั้งการตัดหนเดียวก็เพียงพอแล้ว

ที่ที่วัชพืชและพืชคลุมดินจำพวกถั่วไม่ขึ้นหนาแน่นเกินไป คุณสามารถหว่านเมล็ดพันธุ์ผักลงไป ใก้จะจิกกินไปบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะงอกเป็นต้นอ่อน แต่ถ้าคุณปลูกเป็นแนว หรือยกคันร่อง ก็มีโอกาสที่แมลงปีกแข็งและแมลงชนิดต่าง ๆ จะพากันมากินเมล็ดผักเหล่านั้นเสียเป็นจำนวนมาก เพราะแมลงพวกนี้เดินเป็นเส้นตรง ใก้ก็จะจดจำพื้นที่หย่อมที่เราได้ถางไว้ แล้วก็มาค้ำยเชื้อหาอาหารบริเวณนั้น มันเป็นเรื่องธรรมดาของผมที่พบว่า จะเป็นการดีที่สุดที่จะหว่านเมล็ดไว้ที่โนนบ้าง ที่นี้บ้าง

พืชผักที่เติบโตในลักษณะนี้จะแข็งแรงเกินกว่าที่เราคิด หากว่ามันงอกเป็นต้นอ่อนก่อนวัชพืช มันก็จะไม่ถูกวัชพืชขึ้นปกคลุมในภายหลัง มีผักบางชนิดเช่น ผักปวยเล้ง และแครอท ซึ่งจะงอกได้ไม่เร็วนัก ควรเอาเมล็ดแช่น้ำไว้ ๑-๒ วัน แล้วเอาดินเหนียวหุ้มเมล็ดไว้ วิธีนี้จะช่วยแก้ปัญหาได้

ถ้าหว่านเมล็ดหัวไชเท้า ผักกาดหัว และผักใบเขียวชนิดต่าง ๆ ที่ขึ้นในฤดูใบไม้ร่วง ให้

มากสักหน่อย ก็จะสามารถสู้กับวัชพืชฤดูหนาวและต้นฤดูใบไม้ผลิ จะมีบางส่วนที่ไม่ถูกเก็บเกี่ยว และจะแตกหน่อใหม่ด้วยตัวมันเองปีแล้วปีเล่า พวกนี้จะมีรสชาติแปลกออกไป และกินอร่อยเป็นพิเศษ

เป็นภาพที่น่าตื่นตาตื่นใจที่ได้เห็นพืชผักที่ไม่คุ้นเคยหลายชนิด เติบโตงอกงามขึ้นที่โนนบ้างที่นี้บ้างบนภูเขา หัวไชเท้าและผักกาดหัวจะงอกพ้นดินครึ่งหนึ่ง ส่วนอีกครึ่งหนึ่งซ่อนตัวอยู่ในดิน แครอทและเบอร์ดีอกส์ จะมีลักษณะอ้วน เตี้ย และมีรากมากมาย ผมเชื่อว่ารสฝาดและขมเล็กน้อยของมัน คือลักษณะเดิมของมันเมื่อครั้งยังเป็นผักป่า กระเทียม หอมเล็ก และกระเทียมต้นเมื่อปลูกแล้วครึ่งหนึ่ง มันก็จะสามารถขยายพันธุ์ด้วยตัวมันเองปีแล้วปีเล่า

พืชจำพวกถั่วที่ใช้บริโภคฝักหรือเมล็ด เหมาะที่จะหว่านในฤดูใบไม้ผลิ ถั่วฝักยาว และถั่วแดงหลวง เป็นพืชที่ปลูกง่ายและให้ผลผลิตสูง การปลูกถั่วจำพวกถั่วแดงอาซูกิ ถั่วเหลือง ถั่วลาย และถั่วแดงหลวง การงอกเป็นต้นอ่อนได้เร็วเป็นสิ่งจำเป็น มันจะงอกได้ยากถ้าขาดน้ำฝน และคุณก็ต้องคอยดูแลมันให้พ้นจากนกและแมลง

มะเขือเทศและมะเขือยาว ไม่แข็งแรงพอที่จะสู้กับวัชพืชเมื่อมันยังเป็นต้นอ่อนอยู่ ดังนั้นจึงควรปลูกในแปลงเพาะก่อนจนโตพอจึงค่อยย้ายลงดิน มะเขือเทศควรปล่อยให้เลื้อยตามดินแทนที่จะทำรั้วให้ รากจะงอกออกจากตาตามแนวลำต้นใหญ่ ส่วนยอดอ่อนก็จะงอกออกมาและให้ผล

สำหรับแตงกวาพันธุ์ที่งอกเลื้อยตามดินจะดีที่สุด คุณจะต้องดูแลตอนที่ยังเป็นต้นอ่อนอยู่ โดยการตัดวัชพืชให้เป็นครั้งคราว แต่หลังจากนั้นมันจะแข็งแรง เอาไม้ไผ่หรือกิ่งไม้ปักไว้ให้มันเลื้อยพัน วิธีนี้จะช่วยให้ลูกของมันอยู่พ้นดินเป็นการป้องกันไม่ให้ลูกเน่าเปื่อย

วิธีปลูกแตงกวานี้ก็ใช้กับการปลูกแตงเทศและน้ำเต้าด้วย

มันและเผือกเป็นพืชที่แข็งแรงมาก ปลูกเพียงครั้งเดียวมันก็จะขึ้นในที่เดิมทุกปีและไม่เคยถูกวัชพืชขึ้นปกคลุม เวลาที่คุณเก็บเกี่ยวให้ทิ้งบางส่วนไว้ในดิน ถ้าดินแข็งควรปลูกหัวไชเท้าก่อน เพราะเมื่อรากของมันโต มันจะช่วยพรุนดินและทำให้ดินอ่อนนุ่มขึ้น และเพียงไม่กี่ฤดูก็สามารถปลูกมันแทนได้

ผมพบว่าพืชคลุมดินจำพวกถั่วเช่นไวท์ โคลเวอร์ มีประโยชน์ในการยับยั้งการเติบโตของวัชพืช มันจะขึ้นอย่างหนาแน่น และสามารถกำจัดวัชพืชที่แข็งแรง เช่น มักเวิร์ท และหญ้าตีนกา ถ้าหว่านเมล็ดโคลเวอร์คลุกเคล้ากับเมล็ดพันธุ์ผัก มันจะทำหน้าที่เป็นวัตถุคลุมดินที่มีชีวิต ที่ช่วยให้ดินอุดมสมบูรณ์และรักษาความชื้นในดิน ทั้งช่วยให้การระบายอากาศเป็นไปได้ดี

การหว่านเมล็ดโคลเวอร์ก็เช่นเดียวกับพืชผัก กล่าวคือสิ่งสำคัญอยู่ที่การเลือกเวลาที่เหมาะสม การหว่านในปลายฤดูร้อนหรือฤดูใบไม้ร่วงจะดีที่สุด รากจะค่อยเติบโตในระหว่างเดือนที่หนาวเย็น จนในที่สุดลำต้นจะโผล่ขึ้นมาสู้กับวัชพืชในฤดูใบไม้ผลิ พืชคลุมดินจะทำงานได้ดีเช่นกันถ้าหว่านตอนต้นฤดูใบไม้ผลิ จะใช้วิธีหว่านหรือปลูกเป็นแถวห่างกันช่วงละ ๑๒ นิ้วก็ได้ เมื่อพืชคลุมดินสามารถขึ้นปกคลุมพื้นที่ คุณก็ไม่จำเป็นต้องหว่านเมล็ดเพิ่มอีกเป็นเวลาถึง ๕-๖ ปี

จุดประสงค์หลักในการปลูกผักในลักษณะกึ่งผักป่าเช่นนี้ ก็เพื่อให้การปลูกผักเป็นธรรมชาติมากที่สุดที่จะเป็นไปได้ในที่ดินซึ่งถูกทิ้งไว้ไม่ใช้ประโยชน์อยู่แล้ว ถ้าคุณพยายามใช้วิธีการที่พัฒนามากกว่านี้ หรือเพื่อจะเพิ่มผลผลิต คุณจะพบกับความล้มเหลว ความล้มเหลวส่วนใหญ่จะเกิดจากแมลงและโรค ถ้าสมุนไพรรักษาและพันธุ์ผักหลายชนิดถูกนำมาคลุกเคล้ากัน และปลูกท่ามกลางพืชพันธุ์ธรรมชาติอื่น ๆ ความเสียหายจากแมลงและโรคพืชจะน้อย และไม่

จำเป็นต้องใช้ยาพ่นหรือจับแมลงเจาะกินพืชผัก

คุณสามารถปลูกผักที่ไหนก็ได้ที่มีวัชพืชหลายชนิดขึ้นอยู่มากมาย ความสำคัญอยู่ที่ต้องคุ้นเคยกับวงจรในแต่ละปี และแบบแผนการเติบโตของวัชพืชและหญ้าจากการดูความหลากหลายและขนาดของวัชพืชในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง คุณก็จะสามารถรู้ชนิดของดิน และสภาพว่ามีความอุดมสมบูรณ์หรือไม่

ในสวนของผม ผมปลูกเบอร์ด็อกซ์ กะหล่ำปลี มะเขือเทศ แครอท ผักโสมถน ถั่ว ผักกาดหัว และสมุนไพรหลายชนิด รวมทั้งพืชผักจำนวนมากในลักษณะกิ่งผักป่าเช่นนี้

* วิธีปลูกผักเช่นนี้ได้พัฒนามาโดยอาศัยการทดลองของฟูกุโอะกะ ซึ่งสัมพันธ์กับเงื่อนไขของท้องถิ่น ที่ที่เขาอยู่อาศัยจะมีฝนในฤดูใบไม้ผลิซึ่งเป็นเรื่องแน่นอน และอากาศอุ่นพอที่จะปลูกผักได้ทุกฤดูกาล อาศัยการทดลองเป็นเวลาหลายปี เขาเรียนรู้ว่ามีผักชนิดไหนที่สามารถขึ้นพร้อมกับวัชพืชชนิดใด และต้องการดูแลแบบไหน

วิธีการเฉพาะของฟูกุโอะกะในการปลูกพืชผักนี้ ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ส่วนใหญ่ทางอเมริกาเหนือ การปลูกผักในลักษณะกิ่งผักป่าเช่นนี้ต้องขึ้นอยู่กับเกษตรกรแต่ละคน ที่จะพัฒนาวิธีการให้เหมาะสมกับที่ดินและพืชผักตามธรรมชาติในท้องถิ่นของตน

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๒

๒.๘

เวลาแห่งการละเลิกสารเคมี

ทุกวันนี้การปลูกข้าวเจ้าญี่ปุ่นกำลังอยู่ ณ ทางแยกที่สำคัญ ทั้งเกษตรกรและผู้เชี่ยวชาญล้วนอยู่ในความสับสนว่าควรจะไปบนเส้นทางใด จะใช้วิธีปักดำหรือเปลี่ยนไปใช้วิธีหว่านเมล็ดโดยตรง และถ้าเป็นวิธีหลัง จะเลือกการไถพรวนดินหรือไม่ไถพรวนดิน ผมได้พูดมาเป็นเวลา ๒๐ ปีแล้วว่า การหว่านเมล็ดโดยตรงลงในดินที่ไม่ไถพรวน จะค่อย ๆ พิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ความแพร่หลายอย่างรวดเร็วของวิธีหว่านเมล็ดโดยตรง ซึ่งเกิดขึ้นแล้วในจังหวัดโอคายามาเป็นสิ่งยืนยันได้อย่างดี

อย่างไรก็ตาม ยังมีคนจำนวนหนึ่งที่กล่าวว่าการเปลี่ยนไปทำการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีเพื่อสนองตอบความจำเป็นทางอาหารในระดับชาตินั้น เป็นเรื่องเหลือเชื่อ พวกเขาบอกว่า การใช้สารเคมีเป็นสิ่งจำเป็นในการควบคุมโรคข้าวที่สำคัญ ๓ ชนิด คือ โรคลำต้นเน่า (stem rot) โรคใบไหม้และโรคขอบใบแห้ง (bacterial leaf blight) แต่ถ้าเกษตรกรเลิกใช้พันธุ์ข้าว "ปรับปรุง" ที่อ่อนแอพวกนั้น ไม่ใส่ปุ๋ยในโตรเจนมากเกินไปในดิน และลดปริมาณน้ำขังเพื่อให้อากาศสามารถเติบโตแข็งแรงขึ้น โรคเหล่านี้จะหมดไป และยาพ่นสารเคมีเหล่านี้ก็จะกลายเป็นสิ่ง

ไม่จำเป็น

ในตอนแรก ดินสีแดงในที่นาของผมขาดความอุดมและไม่เหมาะที่จะปลูกข้าว โรคใบจุดสีน้ำตาล (brown spot) ก็มักจะเกิดขึ้น แต่เมื่อที่นาค่อย ๆ อุดมสมบูรณ์ขึ้น โรคใบจุดสีน้ำตาลก็ลดน้อยลง หลังจากนั้นก็ไม่เคยปรากฏว่ามีโรคระบาดเลย

ปัญหาการรบกวนจากแมลงก็เช่นเดียวกัน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือต้องไม่ฆ่าศัตรูตามธรรมชาติของแมลง การปล่อยให้ที่นาจมอยู่ในน้ำขังที่นิ่งและเน่าเสียทำให้เกิดปัญหาทางด้านแมลงด้วยเช่นกัน แมลงศัตรูพืชที่ก่อความยุ่งยากที่สุดคือ เพลี้ยจักจั่นในหน้าร้อนกับฤดูใบไม้ร่วงพวกนั้น สามารถควบคุมได้ถ้าไม่ปล่อยให้ น้ำขังในนาข้าว

เพลี้ยจักจั่นสีเขียว (Green rice leaf-hoppers) ที่อาศัยอยู่กับวัชพืชตลอดฤดูหนาว อาจกลายเป็นพาหะของไวรัส ถ้าหากสิ่งนี้เกิดขึ้น ผลคือเราต้องสูญเสียข้าวไปราวร้อยละ ๑๐-๒๐ จากโรคใบไหม้ของข้าว ถ้าเราไม่พ่นสารเคมี จะมีแมงมุมเกิดขึ้นมากมายในที่นา และเราก็สามารถปล่อยให้แมงมุมเหล่านี้จัดการกับปัญหาดังกล่าว แต่แมงมุมนั้นอ่อนไหวมาก การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับมันแม้เพียงเล็กน้อยก็มีผลร้ายต่อมันได้ ดังนั้น จึงควรระมัดระวังอยู่เสมอในแง่นี้

คนส่วนใหญ่คิดว่า ถ้าไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง ปริมาณผลผลิตทางเกษตรกรรมจะตกต่ำลงจากระดับปัจจุบันมาก ผู้เชี่ยวชาญด้านแมลงประมาณความสูญเสียในปีแรกหลังจากเลิกใช้ยาฆ่าแมลงว่า จะตกประมาณร้อยละ ๕ และการเลิกใช้ปุ๋ยเคมีก็จะเพิ่มความสูญเสียอีกราวร้อยละ ๕ อย่างไม่ต้องสงสัย

นั่นคือถ้ามีการลดปริมาณน้ำขังในนาข้าว และเลิกใช้ปุ๋ยเคมีตลอดจนยาฆ่าแมลง ซึ่งสนับสนุนให้ใช้โดยสหกรณ์การเกษตรแล้วละก็ ความสูญเสีย โดยเฉลี่ยในในปีแรกจะตกประมาณร้อยละ ๑๐ พลังแห่งการฟื้นตัวของธรรมชาตินั้นยิ่งใหญ่เกินกว่าที่เราจะจินตนาการได้ และหลังจากการสูญเสียในระยะเริ่มแรกนี้ ผมเชื่อว่าผลผลิตจะเพิ่มขึ้น และค่อย ๆ ก้าวหน้าพ้นระดับเดิมเสียอีก

เมื่อผมทำงานอยู่ที่สถานีวิจัยในจังหวัดโคชิ ผมได้ทดลองวิธีการป้องกันหนอนกอข้าว (stem borers) แมลงเหล่านี้เจาะลำต้นข้าวและอยู่อาศัยในนั้น ทำให้ลำต้นกลายเป็นสีขาวและเฉาตาย วิธีประเมินความเสียหายนั้นทำได้ง่าย ๆ คุณนับจำนวนต้นข้าวที่กลายเป็นสีขาวว่ามีอยู่เท่าไร ในจำนวนข้าว ๑๐๐ ต้นประมาณร้อยละ ๑๐-๒๐ ของมันจะกลายเป็นสีขาว ในกรณีที่รุนแรง มองดูเหมือนว่าต้นข้าวจะเสียหายหมดทั้งแปลง แต่ความเสียหายที่แท้จริงจะประมาณร้อยละ ๓๐

ความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความสูญเสียเช่นนี้ ผมใช้วิธีพ่นยาฆ่าแมลงเพื่อฆ่าหนอนกอข้าวในที่นาแปลงหนึ่ง ส่วนนาอีกแปลงจะปล่อยให้ว่างเฉาตาย เมื่อมาคำนวณผลผลิตที่เกิดขึ้น ปรากฏว่านาแปลงที่ไม่ใช้ยาฆ่าแมลงที่มีลำต้นเฉาอยู่เป็นจำนวนมากกลับมีผลผลิตสูงกว่า ครั้งแรกผมแทบไม่เชื่อตัวเอง และคิดว่ามันเป็นความผิดพลาดของการทดลอง แต่ข้อมูลที่เก็บได้นั้นถูกต้องแน่นอน ดังนั้นผมจึงทำการทดลองต่อ

สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ เมื่อหนอนกอข้าวทำลายต้นข้าวที่อ่อนแอ ทำให้ความหนาแน่นของต้นข้าวลดน้อยลง การเฉาตายของต้นข้าวทำให้เกิดที่ว่างมากขึ้นสำหรับข้าวที่เหลือ ด้วยเหตุนี้แสงแดดจึงสามารถส่องลงไปจนถึงใบที่อยู่ต่ำสุด ผลก็คือต้นข้าวที่เหลือเติบโตแข็งแรงกว่าเก่าแตกต่างมากขึ้น และให้เมล็ดข้าวมากกว่าตอนที่ต้นข้าวยังหนาแน่น เมื่อต้นข้าวขึ้นอย่างหนาแน่นมาก และแมลงไม่ได้รบกวนทำให้ต้นข้าวอุดมสมบูรณ์ดี แต่ในหลายกรณีการเก็บเกี่ยวจะให้ผลต่ำกว่า

ถ้าอ่านรายงานการวิจัยหลาย ๆ ชิ้นของสถานีวิจัยทางการเกษตร คุณจะได้เห็นบันทึกผลการใช้ยาพ่นสารเคมีแต่ละชนิด แต่โดยทั่วไปมักไม่รู้ว่า รายงานดังกล่าวจะบันทึกผลการใช้ไว้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น แน่แน่นอน ไม่ใช่ว่าความตั้งใจที่จะปิดบังอะไรไว้ แต่เมื่อผลการใช้เหล่านี้ได้รับการตีพิมพ์เพื่อการโฆษณาโดยบริษัทผลิตสารเคมีเหล่านั้น ก็ดูเหมือนว่าข้อมูลที่ขัดแย้งกันจะถูกปิดบังไม่เปิดเผยออกมา ผลลัพธ์ที่แสดงปริมาณผลผลิตต่ำสุดที่เกิดขึ้นในการทดลองเกี่ยวกับหนอนกอขำนั้น ถูกคัดออกไปด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นการทดลองที่ให้ผลขัดแย้งกัน และไม่ได้รับความใส่ใจ แน่แน่นอนที่ย่อมจะมีกรณีที่แมลงถูกกำจัดแล้วผลผลิตมีปริมาณสูงขึ้น แต่ก็มีกรณีที่ผลผลิตลดลงด้วยเช่นกัน รายงานเกี่ยวกับผลทดลองประการหลังมักจะไม่ว่างได้ปรากฏออกมาทางสิ่งตีพิมพ์

ในบรรดาสารเคมีเกี่ยวกับการเกษตร ยาปราบวัชพืชจะเป็นสิ่งที่ยากที่สุดที่จะยับยั้งเกษตรกรไม่ให้ใช้ นับตั้งแต่อดีตมาเกษตรกรต้องประสบความยุ่งยากกับสิ่งที่เรียกว่า "การทำสงครามกับวัชพืช" การไถ การพรวน และแบบแผนในการปักดำนั้น ทั้งหมดล้วนเป็นไปเพื่อกำจัดวัชพืช ก่อนที่จะมีการคิดค้นยาปราบวัชพืช เกษตรกรต้องเดินเป็นระยะทางหลายไมล์ตามท้องนาที่มีน้ำท่วมขังในแต่ละฤดูกาล เช่น เครื่องมือตัดหญ้าขึ้น ๆ ลง ๆ ไปตามแนวร่อง หรือใช้วิธีถอนวัชพืชด้วยมือ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องเข้าใจได้ง่ายว่า เหตุใดสารเคมีเหล่านี้จึงได้รับการยอมรับราวกับของขวัญที่สวรรค์ประทานมาให้ จากการใช้ฟาง และพืชคลุมดิน ตลอดจนการปล่อยให้หน้าข้างในนาข้าวเพียงชั่วคราว ผมได้พบวิธีง่าย ๆ ในการควบคุมวัชพืช โดยไม่ต้องทนตรากตรำถอนวัชพืชหรือใช้สารเคมีเลย

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๒

๒.๙

ข้อจำกัดของวิธีการทางวิทยาศาสตร์

ก่อนที่จะวิจัยจะเป็นนักวิจัย เขาควรเป็นนักปรัชญาเสียก่อน เขาควรจะได้พิจารณาว่า อะไรคือเป้าหมายของมนุษย์ อะไรคือสิ่งที่มนุษย์ชาติควรสร้างสรรค์ขึ้นมา แพทย์ก็ควรตัดสินใจในระดับพื้นฐานให้ได้เสียก่อนว่า อะไรที่เป็นปัจจัยให้แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์

ในการประยุกต์ทฤษฎีของผมเข้ากับการทำเกษตรกรรม ผมได้ทดลองปลูกพืชอยู่หลายวิธี ซึ่งล้วนอิงกับความคิดที่จะพัฒนาวิธีการที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ผมได้ทำโดยการลดทอนวิธีการทางการเกษตรที่ไม่จำเป็นลงเสีย

ในด้านหนึ่งเกษตรกรรมวิทยาศาสตร์แผนใหม่ไม่มีทัศนวิสัยเช่นนี้ การวิจัยเคลื่อนไป

อย่างไร้เป้าหมาย นักวิจัยแต่ละคนจะมองเพียงเหตุปัจจัยเดียวของกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาติอันไม่สิ้นสุด ที่มีผลกระทบต่อปริมาณผลผลิต ยิ่งกว่านั้น เหตุปัจจัยของธรรมชาติยังมีความเปลี่ยนแปลงไม่สิ้นสุด

แม้ว่าจะเป็นที่นาแปลงเดิม เกษตรกรก็จะปลูกพืชในแต่ละปีต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงด้านอากาศ ประชากรของแมลง สภาพของดินและเหตุปัจจัยทางธรรมชาติอื่น ๆ ธรรมชาติในทุกหนแห่งจะมีความเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งเสมอ เงื่อนไขต่าง ๆ ไม่มีลักษณะคงที่หรือเหมือนกันเลย ไม่ว่าจะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างปีใด

การวิจัยแบบสมัยใหม่จะแบ่งแยกธรรมชาติออกเป็นส่วนเล็กส่วนน้อย แล้วทำการทดลองซึ่งไม่มีความละม้ายเหมือนทั้งในแง่ของกฎธรรมชาติ หรือประสบการณ์ทางการปฏิบัติเลย ผลของมันถูกกำหนดขึ้นเพื่อความสะดวกของการวิจัย มากกว่าจะเป็นไปตามความจำเป็นของเกษตรกร และการคิดว่าข้อสรุปดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในท้องนาอย่างมีความสำเร็จเป็นนิลสินนั้น ถือว่าเป็นความเข้าใจผิดอย่างใหญ่หลวง

เมื่อเร็ว ๆ นี้ศาสตราจารย์ ทซีโนะ แห่งมหาวิทยาลัยอัสสัม ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระบบเมตาบอลิซึม* ของพืชกับผลผลิตของข้าวไว้อย่างยืดยาว ศาสตราจารย์ผู้นี้มักจะแวะมาเยี่ยมที่นาของผม ท่านจะขุดดินลึกลงไปสัก ๒-๓ ฟุตเพื่อตรวจดูดิน บางทีก็พานักศึกษามาวัดมุมที่แสงอาทิตย์ตกลง และร่มเงา และอะไรต่ออะไรอีกมาก นอกจากนี้ก็เก็บตัวอย่างพืชกลับไปยังห้องทดลองเพื่อจำแนกแยกแยะดู ผมมักจะถามท่านว่า "เมื่อท่านกลับไป ท่านจะทดลองการหว่านเมล็ดโดยตรงลงไปในที่นาที่ "ไม่ไถพรวนหรือเปล่า" ท่านจะตอบหัวเราะ ๆ ว่า "ไม่หรอก ผมปล่อยให้การปฏิบัติเป็นหน้าที่ของคุณ ส่วนผมจะทุ่มเทให้กับการวิจัย"

ดังนั้นทุกอย่างก็จึงเป็นเช่นนี้ คุณศึกษาถึงหน้าที่ของระบบเมตาบอลิซึมของพืช และความสามารถในการดูดซึมสารอาหารจากดิน แล้วเขียนเป็นตำราจากนั้นก็จะได้รับปริญญาเอกในสาขาวิทยาศาสตร์ทางการเกษตร แต่อย่าถามว่าทฤษฎีเกี่ยวกับการดูดซึมนั้นสอดคล้องกับผลผลิตหรือไม่

แม้คุณจะสามารถอธิบายได้ว่าระบบเมตาบอลิซึมมีผลต่อการออกทรงของใบบนสุดได้อย่างไร เมื่ออุณหภูมิโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๘๔ องศาฟาเรนไฮต์ แต่มันก็ยังมีสถานที่หลายแห่งซึ่งอุณหภูมิไม่ถึง ๘๔ องศา และถ้าอุณหภูมิในปีที่อัสสัมเป็น ๘๔ องศา ปีหน้าอุณหภูมิอาจจะเหลือเพียง ๗๕ องศาเท่านั้นก็ได้ การกล่าวถึงการเพิ่มเมตาบอลิซึมอย่างโดด ๆ จะช่วยเพิ่มคาร์โบไฮเดรตและทำให้ผลผลิตสูงขึ้นนั้นเป็นความเข้าใจผิด ภูมิศาสตร์และผังภูมิของที่ดิน สภาพของที่ดิน โครงสร้างของดิน เนื้อดิน การระบายน้ำ การรับแสง ความสัมพันธ์ของแมลงชนิดของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้ วิธีการในการเพาะปลูก ซึ่งล้วนเป็นเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันอย่างไม่สิ้นสุด ทั้งหมดนี้ล้วนต้องนำมาพิจารณาทั้งสิ้น วิธีการทดลองแบบวิทยาศาสตร์ ไม่สามารถนำเหตุปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดเหล่านี้มารวมพิจารณาได้

ทุกวันนี้คุณคงจะได้ยินการพูดถึงผลประโยชน์จาก "ขบวนการข้าวพันธุ์ดีและ "การปฏิวัติเขียว" อยู่บ่อย ๆ เพราะวิธีการเหล่านี้ล้วนขึ้นอยู่กับพันธุ์ข้าว "ปรับปรุง" ที่อ่อนแอ จึงจำเป็นที่เกษตรกรต้องใช้สารเคมี และยาฆ่าแมลง ๘-๑๐ ครั้งในระหว่างฤดูเพาะปลูก เพียงชั่วเวลาอันสั้น อินทรีย์วัตถุและจุลินทรีย์ในดินจะถูกทำลายหมดเกลี้ยง อายุของดินก็ถูกบั่นทอนไปด้วย และพืชผลก็ต้องพึ่งพิงสารอาหารจากภายนอกในรูปของปุ๋ยเคมี

ดูเหมือนว่าทุกอย่างดีขึ้นตั้งแต่เกษตรกรเริ่มหันมาใช้เทคนิคแบบ "วิทยาศาสตร์" แต่ไม่ได้หมายความว่าความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติโดยตัวมันเองไม่เพียงพอ จึงต้องอาศัยวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วย แต่หมายความว่าความช่วยเหลือจากวิทยาศาสตร์กลายเป็นสิ่งจำเป็น

เพราะว่าความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติได้ถูกทำลายไปต่างหาก

การใช้ฟางคลุมพื้นที่ ปลูกพืชคลุมดิน และนำอินทรีย์วัตถุที่เหลือใช้ใส่ลงในดิน จะช่วยให้ที่นาค่อย ๆ มีสารอาหารที่จำเป็นต่อการปลูกข้าวและธัญพืชฤดูหนาวปีแล้วปีเล่าในผืนนาผืนเดิม และเกษตรกรรมธรรมชาติจะช่วยให้ที่นาที่เสียหายจากการเพาะปลูก หรือสารเคมีทางการเกษตรสามารถฟื้นตัวขึ้นใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

* เมตาบอลิซึม (metabolism) มาจากคำกรีกว่า metabole แปลว่า "การเปลี่ยนแปลง" ซึ่งหมายถึงผลรวมของการเปลี่ยนแปลงทางเคมีต่าง ๆ ซึ่งกำลังเกิดขึ้นภายในหน่วยชีวิต และโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในเซลล์ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางเคมี เหล่านี้จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ได้

....มันมีความสำคัญแค่ไหนต่อมนุษย์ในการที่จะได้กินผลไม้นี้ก่อนเวลา ๑ เดือน ความจริงก็จะเป็นว่า มันไม่มีความสำคัญอะไรเลย และเงินก็มีใช้ราคาแพงเพียงอย่างเดียวที่เราจ่ายให้กับการตามใจปากเช่นนั้น ...เมื่อเกษตรกรเริ่มปลูกพืชเพื่อเงินทอง เขาก็หลงลืมหลักการที่แท้จริงของเกษตรกรรม .....

ภาค ๓

- เมื่อเกษตรกรคนหนึ่งพูด
- ทางออกอันอ่อนนุ่มต่อปัญหาที่ยุ่งยาก
- ผลพวงในยามยาก
- อาหารธรรมชาติและการตลาด
- เกษตรกรรมเพื่อการค้าจะล้มเหลว
- วิจัยเพื่อผลประโยชน์ของใคร
- อะไรคืออาหารของมนุษย์
- ความตายอันน่าเวทนาของข้าวบาร์เลย์
- ไร่ใช้ธรรมชาติ
- โรงเรียนเกษตรกรรมธรรมชาติ

๓.๑

เมื่อเกษตรกรคนหนึ่งพูด

ปัจจุบันความกังวลได้ก่อตัวขึ้นในหมู่คนญี่ปุ่น เกี่ยวกับความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อมลภาวะทางอาหาร ประชาชนได้รวมตัวกันคว่ำบาตร และจัดให้มีการเดินขบวนเป็นจำนวนหลายสิบครั้งเพื่อต่อต้านความเฉยเมย ไม่เอาใจใส่ของบรรดาผู้นำทางการเมือง และผู้นำของโรงงานอุตสาหกรรมแต่กิจกรรมทั้งหลายล้วนให้ผลที่สูญเปล่า หากว่ายังกระทำกันด้วยความคิดจิตใจดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การถกเถียงถึงวิธีขจัดมลภาวะเฉพาะกรณี ก็เปรียบได้กับการรักษาโรคตามอาการ โดยปล่อยให้รากเหง้าของความเจ็บป่วยปล่อย พืชร้าย ออกมาอยู่ตลอดเวลา

ตัวอย่างเช่น เมื่อ ๒ ปีก่อน ศูนย์วิจัยการจัดการทางการเกษตร ได้ร่วมกับสภาเกษตรกรอินทรีย์ และสหกรณ์นาตา ได้จัดการประชุมเพื่ออภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับปัญหามลภาวะขึ้น ประธานการประชุมในครั้งนั้นคือคุณเทรูโอะ อิชิรากุ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการของสมาคมเกษตรกรอินทรีย์แห่งญี่ปุ่น และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งในสหกรณ์การเกษตรของรัฐบาล คำแนะนำจากหน่วยงานนี้เป็นสิ่งที่เกษตรกรแทบทุกหมู่บ้านทั่วประเทศญี่ปุ่นถือปฏิบัติ ตาม คำแนะนำนั้นมีตั้งแต่พืชชนิดใดและเมล็ดพันธุ์ชนิดใดที่เกษตรกรควรปลูก ปริมาณปุ๋ยที่ควรใช้ ตลอดจนชนิดของสารเคมีที่ควรใช้

ด้วยเหตุที่มีบุคคลที่ทรงอำนาจและอิทธิพลเข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนมาก ผมจึงเกิดความหวังว่า ผลจากการประชุมจะสามารถนำไปปฏิบัติและส่งผลที่กว้างไกล

การประชุมครั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จ หากมองในแง่ของการตีพิมพ์ปัญหาเกี่ยวกับมลภาวะทางอาหาร แต่ก็เช่นเดียวกับการประชุมครั้งอื่น ๆ การอภิปรายถกเถียงจะถูกดึงลงมาสู่ประเด็นการรายงาน ที่เป็นเรื่องทางเทคนิคอันซับซ้อนของผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิจัย และความเห็นส่วนบุคคลเกี่ยวกับความน่ากลัวของมลภาวะทางอาหาร ดูเหมือนจะไม่มีใครเลยที่คิดจะพูดถึงปัญหานี้ในระดับรากฐานของมัน

ตัวอย่างเช่นในการอภิปรายถึงปัญหาเกี่ยวกับความเป็นพิษจากสารปรอทในปลาโอ ตัวแทนจากองค์การประมงได้อภิปรายเป็นคนแรกถึงความน่ากลัวของปัญหานี้ ในระหว่างนั้นปัญหามลภาวะจากสารปรอทได้ถูกนำมาพูดถึงแทบทุกวันทางสถานีวิทยุและในหน้าหนังสือพิมพ์ ดังนั้นทุกคนจึงเฝ้าหูฟังอย่างตั้งใจในสิ่งที่เขาพูด

ผู้แทนจากองค์การประมงกล่าวว่า ปริมาณสารปรอทที่พบในปลาโอจะมีปริมาณสูง

มาก แม้ว่าปลานั้นจะนำมาจากมหาสมุทรแอนตาร์คติก และบริเวณใกล้กับขั้วโลกเหนือก็ตาม อย่างไรก็ตามตัวอย่างปลาที่เก็บไว้ในห้องทดลองซึ่งมีอายุหลายร้อยปีก่อน เมื่อนำมาผ่าและวิเคราะห์ดู ก็ได้พบสิ่งที่ตรงข้ามกับความคาดหมาย กล่าวคือในตัวปลามีส่วนผสมของสารปรอทอยู่ ผู้แทนคนนั้นสรุปว่า การสะสมสารปรอทเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของปลาชนิดนี้

คนฟังในห้องประชุมต่างมองหน้ากันด้านความงุนงง จุดประสงค์ของการประชุมที่ตั้งไว้ก็เพื่อให้มีการกำหนดวิธีการที่จะจัดการกับมลภาวะที่ได้กระทำให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อม และมาตรการที่จะแก้ไขมัน แทนที่จะมีการพูดถึงปัญหาที่ผู้แทนจากองค์การประมงกลับมาพูดว่า สารปรอทจำเป็นต่อการมีชีวิตของปลาโอ นี่คือนี่ที่ผมหมายถึง ผู้คนไม่เข้าใจถึงรากเหง้าของปัญหามลภาวะ แต่มองเห็นมันจากมุมมองที่คับแคบและผิวเผิน

ผมลุกขึ้นและเสนอว่า เราควรจะกระทำการบางอย่างร่วมกันเพื่อวางแผนการปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหามลภาวะในทันที และขอให้เรามาอภิปรายกันให้ตรงประเด็นในเรื่องเลิกใช้สารเคมี ซึ่งเป็นต้นเหตุของมลภาวะจะไม่เป็นการดีกว่าละหรือ ยกตัวอย่างเช่น ชาวสามารถปลูกได้ดีโดยไม่ต้องใช้สารเคมี สัมก็เช่นเดียวกัน และก็ไม่น่ายากเกินไปที่จะปลูกผักด้วยวิธีนี้ ผมกล่าวว่าเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ และผมก็ได้ทำในที่ของผมเป็นเวลาหลายปีมาแล้ว แต่ตราบนานเท่าที่รัฐบาลยังคงสนับสนุนให้ใช้สารเคมีอยู่ ก็ไม่มีใครที่คิดจะทดลองทำการเกษตรด้วยวิธีนี้

สมาชิกขององค์การประมงได้มาร่วมประชุมอยู่ด้วย และเจ้าหน้าที่จากกระทรวงเกษตรและป่าไม้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่จากสหกรณ์การเกษตรก็มาอยู่ร่วมประชุมด้วย หากพวกเขาและประธานการประชุมคือคุณอิชิรากุ ต้องการให้ทุกอย่างดำเนินการได้จริง และถ้าจะกล่าวแนะนำว่าเกษตรกรทั่วประเทศควรทดลองการปลูกข้าวโดยไม่ใช้สารเคมีแล้วละก็ ความเปลี่ยนแปลงอย่างมหัศจรรย์จะต้องเกิดขึ้นแน่นอน

แต่เรื่องของเรื่องอยู่ที่ว่า หากเกษตรกรปลูกพืชผลโดยไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตร ปุ๋ย หรือเครื่องจักร บริษัทผลิตสารเคมียักษ์ใหญ่นั้นก็จะหมดความจำเป็น และสหกรณ์การเกษตรของรัฐบาลก็จะพลอยล่มจมไปด้วย เพื่อที่จะทำให้ประเด็นปัญหาชัดเจนแจ่มแจ้ง ผมขอพูดว่าสหกรณ์และนักวางแผนนโยบายทางการเกษตรแผนใหม่ล้วนพึ่งพิงการลงทุนขนาดใหญ่ในการผลิตปุ๋ยและเครื่องจักรทางการเกษตร เพื่อฐานอำนาจของพวกเขาเอง การขจัดเครื่องจักรและสารเคมีจะนำการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงในโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ผมบอกได้เลยว่า ไม่มีทางที่คุณอิชิรากุและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจะสามารถพูดถึงมาตรการที่จะส่งผลให้เกิดการแก้ปัญหามลภาวะได้อย่างแท้จริง

เมื่อผมพูดเช่นนี้ ประธานก็กล่าวชัดเจนขึ้นว่า "นี่แน่ะ คุณฟูกุโอะกะ คำพูดของคุณกำลังจะทำให้การประชุมครั้งนี้ต้องล่มไปทีเดียวนะ" ผมเลยต้องปิดปากตัวเองลง นี่ไงล่ะ คือสิ่งที่เกิดขึ้น

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๓

ทางออกอันอ่อนนุ่มต่อปัญหาที่ยุงยาก

เห็น ได้ชัดว่าหน่วยงานของรัฐบาลไม่มีความตั้งใจจริงที่จะหยุดยั้งปัญหามลภาวะ ความล่าช้าประการที่สองคือ ปัญหาทุกแง่มุมของมลภาวะทางอาหารต้องนำมาพิจารณาร่วม และแก้ปัญหาทันทีทั้งหมดนั้นในคราวเดียวกัน ปัญหานี้ไม่อาจแก้ไขโดยบุคคลที่สนใจเพียงด้านใด ด้านหนึ่งของปัญหานั้นเท่านั้น

ปัญหามลภาวะจะไม่มีทางหมดสิ้นไปได้ ธรรมชาติที่จิตสำนึกของทุกคนยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงในระดับพื้นฐาน

ยกตัวอย่างเช่น เกษตรกรคิดว่าทะเลใน* นั้น ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพวกเขา พวกเขา คิดว่าหน้าที่ขององค์การประมงก็คือ เกี่ยวข้องกับการดูแลปลาในน่านน้ำ ส่วนหน้าที่ดูแลปัญหา มลภาวะทางทะเลเป็นงานของสภาสิ่งแวดล้อม วิธีคิดเช่นนี้แหละที่สร้างปัญหาขึ้นมา

ปุ๋ยเคมีที่ใช้กันทั่วไปในจำนวนมาก ๆ เช่น แอมโมเนียม ซัลเฟต ยูเรีย ชูเปอร์ ฟอสเฟต และอื่น ๆ พืชจะดูดซึมสารพวกนี้ไปใช้เพียงบางส่วนเท่านั้น ที่เหลือออกนั้นจะถูกชะ ลงสู่ลำธารและแม่น้ำ และในที่สุดก็ไหลลงสู่ทะเลใน* สารประกอบในโตรเจนพวกนี้จะ กลายเป็นอาหารของพวกสาหร่ายและแพลงตอน ซึ่งสามารถขยายพันธุ์ด้วยการแบ่งตัวออกเป็น จำนวนมหาศาลทำให้เกิดกระแสน้ำเป็นสีแดง แนนอน โรงงานอุตสาหกรรมก็มีส่วนในการทำให้ เกิดมลภาวะ ด้วยการปล่อยสารปรอทและของเสียอื่น ๆ ลงไปในน้ำ แต่ภavnน้ำเป็นพิษในญี่ปุ่น ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร

ด้วยเหตุนี้เกษตรกรจึงเป็นผู้ที่สมควรแบกรับภาระรับผิดชอบหลักต่อการเกิดกระแสน้ำ สีแดงขึ้น เกษตรกรที่ใช้สารเคมีมีพิษเหล่านี้ในที่นาของเขา บริษัทผลิตรวมเคมี และเจ้าหน้าที่ หมูบ้านที่เชื่อในความสะอาดของสารเคมีเหล่านี้ และเป็นผู้ให้คำแนะนำความรู้ทางเทคนิค เกี่ยวกับการใช้ หากผู้คนเหล่านี้ไม่มีใครตรวจพิจารณาถึงปัญหาดังกล่าวอย่างลึกซึ้ง ก็ไม่มี หนทางที่จะแก้ไขปัญหาน้ำเป็นพิษนี้ได้

ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีเพียงผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหามลภาวะที่จะ พยายามเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหานี้อย่างแข็งขัน ดังในกรณีการต่อสู้ของชาวประมงท้องถิ่นต่อ บริษัทน้ำมันยักษ์ใหญ่ที่ทำน้ำมันรั่วไหลในทะเลใกล้กับมิชิชิมา หรือข้อเสนอของศาสตราจารย์ คนหนึ่งในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวด้วยการต่อท่อเข้ามาที่เกาะชิโกกุ เพื่อปล่อยน้ำสะอาด จากมหาสมุทรแปซิฟิกเข้ามาในทะเลใน มีการวิจัยและความพยายามในการแก้ปัญหานี้ใน ลักษณะนี้ครั้งแล้วครั้งเล่า แต่ทางออกที่แท้จริงจะไม่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยวิธีเช่นนี้

ข้อเท็จจริงก็คือไม่ว่าเราจะทำอะไร สถานการณ์ก็มีแต่จะเลวร้ายลง ยิ่งเราแต่งเติม มาตรการป้องกันมากเท่าไร ปัญหาก็กะยิ่งซับซ้อนมากขึ้นเท่านั้น

สมมติว่าท่อน้ำถูกต่อเข้ามาในชิโกกุ และน้ำถูกสูบจากมหาสมุทรแปซิฟิกเข้ามาใน ทะเลใน เราพูดได้ว่า มันอาจจะสามารถทำความสะอาดทะเลในได้ แต่เราจะเอาพลังงานไฟฟ้าจาก ไหนมาใช้ในโรงงานผลิตท่อเหล็ก และพลังงานไฟฟ้าที่ต้องใช้ในการสูบน้ำเข้ามา มาถึงตอนนี้โรง ผลิตไฟฟ้าพลังนิวเคลียร์ก็จะเป็นสิ่งจำเป็น การสร้างโรงงานดังกล่าวต้องมีการระดมวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามา โรงงานแปรรูปธาตุยูเรเนียมก็จะต้องสร้างขึ้นมามากมาย เมื่อทางออกพัฒนาไป ในรูปนี้ พวกเขาก็ได้หว่านเมล็ดพันธุ์ของปัญหามลภาวะให้กับคนชั่วรุ่นที่ ๒ ที่ ๓ ถัดไป ซึ่งเป็น ปัญหาที่ยากยิ่งกว่าเก่า และมีผลกระทบกว้างกว่าเก่ามากมายนัก

กรณีนี้เหมือนกับเรื่องของชายนาโลกคนหนึ่งที่เปิดช่องปล่อยน้ำกว้างเกินไป และปล่อยน้ำทะเลลักเข้ามาในนาข้าวอย่างเต็มที่ ทำให้เกิดรูรั่วและในที่สุดร่องน้ำก็พังทะลาย ในตอนนี้การซ่อมแซมก็เป็นสิ่งจำเป็น ผนังจะได้รับการเสริมให้แข็งแรงขึ้น และท่อปล่อยน้ำก็ทำให้ขยายกว้างขึ้น ความจุของน้ำที่เพิ่มขึ้นย่อมมีความเสี่ยงสูงตามไปด้วย และในอนาคตถ้าร่องน้ำทรุดโทรมลง ก็จะทำให้ยิ่งต้องเพิ่มความพยายามมากขึ้นในการซ่อมแซมหรือสร้างใหม่

เมื่อมีการตัดสินใจเพื่อจัดการกับอาการแสดงออกของปัญหา โดยทั่วไปก็มักจะเหมาเอาว่ามาตรการในการแก้ไขนั้นจะสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวของมันเอง แต่ความจริงแล้วมักไม่เป็นเช่นนั้น วิศวกรก็ดูเหมือนไม่สามารถคิดวิธีแก้ปัญหาได้ มาตรการแก้ไขล้วนอยู่บนพื้นฐานความคิดที่คับแคบในการกำหนดว่าความผิดพลาดอยู่ที่ไหน มาตรการและมาตรการป้องกันของมนุษย์ล้วนเกิดจากการวินิจฉัยและความจริงทางวิทยาศาสตร์อันจำกัด ทางออกที่แท้ไม่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยวิธีการเช่นนี้**

ทางออกอันอ่อนน้อมถ่อมตนของผมได้แก่การโปรยฟางคลุมที่นา และการปลูกพืชคลุมดินซึ่งไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ มันมีประสิทธิภาพเพราะว่ามันได้กำจัดต้นตอของปัญหา ปัญหามลภาวะจะยังคงมีสภาพเลวร้ายมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกว่าความเชื่อสมัยใหม่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาด้วยเทคโนโลยีขนาดใหญ่นั้นจะได้รับการเปลี่ยนแปลง

* ทะเลขขนาดเล็ที่อยู่ระหว่างเกาะฮอนชู คิวชู และชิโกกุ

** คำว่า "การวินิจฉัยและความจริงทางวิทยาศาสตร์อันจำกัด" ฟูกุโอะกะหมายถึงโลกที่เรารับรู้และสร้างขึ้นโดยอาศัยความรู้ทางพุทธิปัญญา เขาลงความเห็นว่าการรับรู้ดังกล่าวถูกจำกัดอยู่ในขอบเขต ซึ่งกำหนดขึ้นจากสมมติฐานของแต่ละคน

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๓

๓.๓

ผลพวงในยามยาก

ผู้บริโภครโดยทั่วไปมักเข้าใจว่าตนเองไม่มีส่วนก่อปัญหามลภาวะในทางการเกษตร พวกเขาจำนวนมากเรียกร่องอาหารที่ปราศจากสารเคมี แต่อาหารที่ใช้สารเคมีนั้นออกสู่ตลาดเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคเป็นหลัก ผู้บริโภคต้องการสินค้าที่มีขนาดใหญ่ ผิวสวย และไม่มีตำหนิ เพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้ สารเคมีทางการเกษตรซึ่งไม่เคยเข้ามา

ก่อนเมื่อ ๕-๖ ปีที่แล้ว ก็ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายรวดเร็ว

สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร ผู้คนกล่าวว่าเขาไม่สนใจหรอกถ้าแตงกวาจะมีรูปร่างตรง เรียว หรือหึงกอ และผลไม้ก็ไม่จำเป็นต้องมีรูปทรงภายนอกที่สวยงาม แต่ลองไปดูในตลาดขายส่งที่โตเกียว ถ้าคุณอยากจะเห็นว่าราคาขึ้นกับความพอใจของผู้บริโภคอย่างไร เมื่อผลไม้มีลักษณะที่ดีกว่าสักเล็กน้อย คุณจะได้ราคาเป็นพิเศษปอนด์ละ ๕-๑๐ เซนต์ เมื่อผลไม้ถูกคัดขนาดเป็น "เล็ก" "กลาง" หรือ "ใหญ่" ราคาต่อปอนด์จะต่างกันถึง ๒-๓ เท่า ตามขนาดที่เพิ่มขึ้น

การที่ผู้บริโภคยินดีจะซื้ออาหารที่ผลิตนอกฤดูกาลในราคาที่สูงขึ้น ก็มีส่วนทำให้เพิ่มการใช้สารเคมี และวิธีการปลูกที่อาศัยเครื่องมือต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ ปีที่แล้วสัมมนาที่ปลูกในเรือนกระจกเพื่อส่งขายในฤดูร้อน* ได้ราคาสูงกว่าสัมมนาฤดูกาลถึง ๑๐-๒๐ เท่า แทนที่ราคาปกติจะตกปอนด์ละ ๑๐-๑๕ เซนต์ ราคาจะพุ่งสูงถึงปอนด์ละ ๘๐ เซนต์ถึง ๑ เหรียญสหรัฐ บางทีจะสูงถึง ๑.๗๕ เหรียญ ดังนั้นถ้าคุณลงทุนเป็นจำนวนพัน ๆ ดอลลาร์ในการติดตั้งอุปกรณ์ ซ็อน้ำมันเชื้อเพลิงและเพิ่มเวลาทำงาน คุณก็จะได้กำไร

การเกษตรนอกฤดูกาลได้กลายเป็นความนิยมมากขึ้นทุกที การได้กินส้มแมนดารินก่อนเวลา ๑ เดือน ก็สามารถทำให้ชาวเมืองยินดีจ่ายราคาเป็นพิเศษให้กับการลงทุนที่เพิ่มทั้งในแรงงานและเครื่องมือของเกษตรกร แต่ถ้าคุณลองถามดูว่ามันมีความสำคัญแค่ไหนต่อมนุษย์ในการที่จะได้กินผลไม้ก่อนเวลา ๑ เดือน ความจริงก็จะเป็นว่า มันไม่มีความสำคัญอะไรเลย และเงินก็มีไคราค่าคงวดเพียงอย่างเดียวที่เราจ่ายให้กับการตามใจปากเช่นนั้น

ยิ่งกว่านั้น สารที่ทำให้เกิดสิ่งไม่เคยใช้เมื่อหลายปีก่อน ปัจจุบันก็นำมาใช้กัน สารตัวนี้ทำให้ผลไม้สีส้มเหมือนสุกเต็มที่เร็วขึ้น ๑ อาทิตย์ ขึ้นอยู่กับว่าผลไม้นี้จะขายได้ก่อนหรือหลังวันที่ ๑๐ ตุลาคมประมาณ ๑ อาทิตย์ ซึ่งราคาอาจจะขึ้นไปเป็นสองเท่า หรือตกลงมาเหลือครึ่งเดียว ด้วยเหตุนี้ เกษตรกรจึงใช้สารเคมีเร่งให้เกิดสี และหลังจากเก็บเกี่ยวแล้วต้องเก็บผลไม้ไว้ในห้องอบเพื่อใช้แก่กรรมให้สุก

ผลไม้ที่ส่งออกขายก่อนเวลา มักจะไม่ค่อยหวาน ดังนั้นจึงต้องใช้สารเคมีเพิ่มความหวาน คนโดยทั่วไปคิดว่าสารเคมีเพิ่มความหวานเป็นสิ่งที่ถูกห้ามใช้ แต่ยาเพิ่มความหวานเทียมบนต้นส้มไม่ถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย คำถามก็คือมันจัดอยู่ในประเภท "สารเคมีทางการเกษตร" หรือไม่ อย่างไรก็ตามเกือบทุกคนล้วนใช้สารเคมีดังกล่าว

จากนั้นผลไม้จะถูกส่งไปยังศูนย์คัดเลือกผลไม้ของสหกรณ์ ผลไม้จะถูกปล่อยให้ตามสายพาน ซึ่งมีความยาวหลายร้อยหลาเพื่อแยกขนาดใหญ่ เล็ก จึงเป็นธรรมดาที่ต้องมีรอยถลอก ยิ่งศูนย์คัดเลือกมีขนาดใหญ่เท่าไร ผลไม้ก็ยิ่งต้องหมุนไปบนสายพานและถูกระแทกกระแทก กลิ้งตกลงมามากเท่านั้น หลังจากใช้น้ำล้างแล้ว ส้มแมนดารินเหล่านี้จะถูกฉีดสารกันเสีย และเคลือบด้วยสารให้สี ขั้นตอนสุดท้ายจะใช้น้ำยาฟาราฟินเพื่อชักเงา และผลไม้จะถูกขัดให้เป็นมันวาว ทุกวันนี้ ผลไม้ล้วนแต่ต้อง "ผ่านโรงงาน" ทั้งสิ้น

ดังนั้นนับจากเวลาก่อนที่จะเก็บเกี่ยวผลไม้ไปจนถึงเวลาที่ส่งออกไปและวางขายอยู่ตามแผงมีสารเคมีที่ถูกนำมาใช้มากถึง ๕-๖ ชนิดนี้ มีต่องกล่าวถึงปุ๋ยเคมีและยาพ่นที่ใช้ในขณะที่ไม้ผลพวกนี้ยังอยู่ในสวน และทั้งหมดนี้ก็เพียงเพราะผู้บริโภคต้องการซื้อผลไม้ที่สวยงามต้องตาขึ้นอีกสักนิด ขอบเขตของความพึงพอใจเพียงเล็กน้อยนี้ ได้ผลักดันให้เกษตรกรไปสู่สถานการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนี้

วิธีการทั้งหลายเหล่านี้มิใช่เพราะเกษตรกรพึงพอใจจะทำเช่นนั้น หรือเพราะเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรพอใจที่จะให้เกษตรกรต้องใช้แรงงานเพิ่มขึ้นเช่นนี้ แต่

ตราใบที่ค่านิยมโดยทั่วไปยังไม่เปลี่ยน ก็ไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นอยู่นี้ได้

เมื่อผมทำงานอยู่ในกรมศุลกากรแห่งเมืองโยโกฮาม่า ประมาณ ๔๐ ปีที่แล้วสัมพันธ์วิ
สก็มีลักษณะการจัดการในรูปแบบนี้ ผมได้คัดค้านอย่างรุนแรงต่อการนำระบบเช่นนี้มาใช้ใน
ญี่ปุ่น แต่คำพูดของผมไม่อาจหยุดยั้งระบบที่นำมาใช้ในปัจจุบันนี้ได้

ถ้าครอบครัวเกษตรกรรู้สึกครอบครัวหนึ่ง หรือสหกรณ์ใช้วิธีการใหม่ เช่น การเคลือบ
ไขลงบนเปลือกส้มแมนดาริน เพราะว่าการเพิ่มการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษยอมทำให้ผลกำไร
สูงขึ้นด้วย สหกรณ์การเกษตรแห่งอื่นก็จะจดจำไว้และไม่ช้าเขาก็จะเอาอย่างบ้าง ผลไม้ที่
ไม่ได้เคลือบไขจะไม่มีราคาสูงนัก และเพียงใช้เวลา ๒-๓ ปี การเคลือบไขบนผลไม้ก็จะ
แพร่หลายไปทั่วประเทศ แต่ในที่สุดการแข่งขันก็จะทำให้ราคาตกต่ำลง และสิ่งที่เหลืออยู่ก็คือ
ภาระของเกษตรกรที่ต้องทำงานหนัก และต้นทุนสูงขึ้นเพราะอุปกรณ์เครื่องมือทั้งหลาย และถึง
ตอนนี้เขาก็จำเป็นต้องเคลือบไขบนผลไม้

แน่นอน ผู้บริโภคได้รับผลเสียด้วย อาหารที่ไม่สด สามารถขายได้เพราะมัน "ดู" สด
พูดตามหลักชีววิทยา ผลไม้ที่เริ่มเหี่ยวจะผ่อนการหายใจคายน้ำและลดการทำงานที่ต้องใช้
พลังงานให้อยู่ในระดับต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ มันก็เหมือนกับคนทำสมาธิที่เมตาบอลิซึม การ
หายใจ การใช้พลังงานของร่างกายอยู่ในระดับที่ต่ำมาก แม้ว่าเขาจะอดอาหารแต่พลังงานใน
ร่างกายก็ยังถูกเก็บรักษาไว้ได้ ในลักษณะเดียวกัน เมื่อส้มแมนดารินเริ่มเหี่ยว ผลไม้เริ่มเฉา
และผักเดิมไม่สด มันจะอยู่ในสภาพที่จะพยายามรักษาคุณค่าทางอาหารให้นานที่สุดเท่าที่จะ
เป็นไปได้

เป็นความผิดพลาดที่พยายามรักษาความสดเพียงสภาพภายนอก เพราะเมื่อคนขาย
พ่นน้ำลงบนผักครั้งแล้วครั้งเล่า ผักอาจจะแลดูสดก็จริงแต่รสชาติและคุณค่าทางอาหารจะลด
น้อยลงไป

อย่างไรก็ตาม สหกรณ์การเกษตรทั้งหลาย และศูนย์คัดเลือกขนาดได้รวมตัวกัน และ
เผยแพร่กิจกรรมอันไม่จำเป็นเหล่านี้ สิ่งนี้เรียกว่า "ความทันสมัย" สินค้าที่ผลิตขึ้นจะถูกนำมา
บรรจุหีบห่อ และอาศัยระบบการขนส่งขนาดใหญ่ และสินค้าก็จะถูกส่งต่อไปยังผู้บริโภค

อาจจะกล่าวได้ว่าตราใบที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยมที่ให้ความสำคัญ
กับขนาดและความสวยงามภายนอกยิ่งกว่าคุณภาพ ก็จะไม่มีความหมายแก่ไขปัญหาภาวะทาง
อาหาร

* ผลไม้ชนิดนี้ตามธรรมชาติจะสุกในตอนปลายฤดูใบไม้ร่วง

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๓

๓.๔

อาหารธรรมชาติและการตลาด

เมื่อหลายปีก่อน ผมเคยส่งข้าวประมาณ ๘๘-๑๑๐ อนุเบล (๒,๒๗๒.๗-๒,๙๕๔.๕ กิโลกรัม) ไปยังร้านขายอาหารธรรมชาติในภาคต่าง ๆ ของประเทศ ผมยังส่งส้มแมนดารินบรรจุกล่อง ๆ ละ ๓๕ ปอนด์ (๑๕.๕ กิโลกรัม) จำนวน ๔๐๐ กล่องไปกับรถบรรทุกขนาด ๑๐ คันไปให้กับสมาคมสหกรณ์ ซึ่งอยู่ที่อำเภอซูจินามิในโตเกียวอีกด้วย ประธานสหกรณ์ต้องการขายผลผลิตที่ไม่ใช้สารเคมี และนี่เป็นที่มาของการทำสัญญาซื้อขายระหว่างเรา

ปีแรกนั้นประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง แต่ก็ยังคงมีเสียงบ่นอยู่บ้างว่าขนาดของผลไม้มีความหลากหลายแตกต่างกันมากเกินไป ผิวนอกยังสกปรกอยู่บ้างเล็กน้อย บางที่ผิวก็มีริ้วรอยเหี่ยวเฉาและอื่น ๆ ผมบรรจุผลไม้ลงในกล่องกระดาษธรรมดา ๆ และก็มีบางคนที่ยังสงสัยโดยไม่มีเหตุผลว่า ผลไม้เหล่านั้นเป็นผลไม้ "ชั้นสอง" ปัจจุบันผมบรรจุผลไม้ในกล่องที่มีตัวอักษรว่า "ส้มแมนดารินธรรมชาติ"

ด้วยเหตุที่อาหารธรรมชาติสามารถผลิตได้โดยใช้ต้นทุนต่ำ ผมจึงเห็นว่ามันควรขายในราคาที่ถูกลงที่สุด ปีที่แล้วผลไม้ของผมมีราคาต่ำที่สุดในเมืองโตเกียว คนขายบอกว่าผลไม้ของผมมีรสชาติอร่อยที่สุด แน่นอเนก ถ้าผลไม้สามารถกระจายขายกันเฉพาะในท้องถิ่น นั้นจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะสามารถตัดเรื่องเสียเวลา และค่าใช้จ่ายเพิ่มในการขนส่ง แต่แม้กระนั้นราคาก็เหมาะสม ผลไม้ไม่ได้ใช้สารเคมีและก็มีรสชาติดี ในปีนี้ผมได้รับใบส่งชื่อผลไม้เพิ่มเติม ๒-๓ เท่า มาถึงจุดนี้ก็มีความเกิดขึ้นว่า อาหารธรรมชาติที่ขายโดยไม่ผ่านตัวกลางควรจะกระจายไปไกลแค่ไหน ผมมีความหวังประการหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ เมื่อไม่นานมานี้ คนปลูกผลไม้ที่ใช้สารเคมีได้ตกอยู่ในสภาพบีบรัดทางเศรษฐกิจและเหตุนี้เองที่ทำให้ผลผลิตที่เป็นอาหารธรรมชาติมีความน่าดึงดูดใจต่อพวกเขามากกว่า ไม่ว่าเกษตรกรจะทำงานหนักมากขึ้นโดยเฉลี่ยแค่ไหน ตั้งแต่การใช้สารเคมี การใส่สี การเคลือบไข และอื่น ๆ เขาจะขายผลไม้ได้ในราคาที่เพียงคุ้มกับค่าใช้จ่ายเท่านั้น ในปีนี้แม้แต่วินผลไม้ที่มีผลดีกว่าสวนอื่น ๆ ก็คาดว่าจะมีกำไรปอนด์ละไม่ถึง ๕ เซนต์ สวนเกษตรกรที่มีผลไม้อุดมกว่าทั่วไปเพียงเล็กน้อย ก็จะต้องขาดทุนย่อยยับแน่

เนื่องจากราคาพืชผลได้ตกต่ำในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทำให้สหกรณ์การเกษตรและศูนย์คัดเลือกขนาดเพิ่มความเข้มงวดมากขึ้น และจะคัดเลือกผลไม้ที่มีคุณภาพสูงจริง ๆ เท่านั้น ผลไม้ที่มีคุณภาพรองลงมาจะไม่สามารถขายให้กับศูนย์คัดเลือกขนาดได้เลย หลังจากใช้เวลาทั้งวันในสวนเพื่อเก็บส้ม ขนมาใส่หีบห่อและบรรทุกมาส่งที่โกดังของศูนย์คัดเลือก เกษตรกรต้องทำงานจนถึง ๕ ทุ่มเที่ยงคืน ในการคัดเลือกผลไม้ที่ละลูก โดยเลือกเอาเฉพาะลูกที่มีขนาดและรูปทรงที่ดีที่สุด*

ผลไม้ที่มีขนาดดีตามต้องการโดยเฉลี่ยแล้ว จะมีเพียงร้อยละ ๒๕-๕๐ ของผลไม้ทั้งหมด และผลไม้ที่คัดแล้วนี้บางส่วนศูนย์คัดเลือกก็ไม่รับซื้อด้วย ถ้ามีกำไรอยู่ในราวปอนด์ละ ๒-๓ เซนต์ ก็ถือว่าเป็นกำไรค่อนข้างดี ชาวสวนส้มที่นำเสนอผลงานนี้ต้องทำงานหนัก และบางทีก็ยิ่งขาดทุนหมดเนื้อหมดตัวอีกด้วย

การปลูกผลไม้โดยไม่ใช้สารเคมี ไม่ใช้ปุ๋ย หรือพรวนดิน ทำให้เสียค่าใช้จ่ายน้อย ดังนั้น ถ้าโรสฤทธิ์ของเกษตรกรจะสูงขึ้น ผลไม้ที่ผมส่งไปขายไม่ได้คัดเลือกขนาด ผมเพียงแต่เอาผลไม้ใส่หีบห่อแล้วส่งไปที่ตลาด และก็เข้านอนแต่หัวค่ำ

เกษตรกรเพื่อนบ้านคนอื่น ๆ ของผมก็รู้ว่าพวกตนนั้นทำงานหนักมากเพียงเพื่อจะหมดเนื้อหมดตัวในที่สุด ความรู้สึกที่ว่าการผลิตอาหารธรรมชาตินั้นไม่ใช่เรื่องแปลกกำลังเพิ่มสูงขึ้น และผู้ผลิตก็พร้อมที่จะเปลี่ยนไปสู่การเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี เกษตรกรโดยเฉลี่ยยังคงกังวลว่าจะไม่มีตลาดรับซื้อผลผลิตของตน จนกว่าอาหารธรรมชาติจะสามารถกระจายในระดับท้องถิ่นมากขึ้น

ในฝ่ายของผู้บริโภค โดยทั่วไปมักจะคิดว่า อาหารธรรมชาติควรมีราคาแพง ถ้าอาหารธรรมชาติไม่แพง คนจะลืมนึกเสียว่าไม่ใช่อาหารธรรมชาติ พ่อค้าขายปลีกคนหนึ่งตั้งข้อสังเกตกับผมว่า คนจะไม่ซื้อสินค้าจากธรรมชาติถ้าราคาไม่แพง

ผมคิดว่าอาหารธรรมชาติควรขายในราคาถูกกว่าอย่างอื่น หลายปีก่อนร้านอาหารธรรมชาติในโตเกียวสั่งซื้อน้ำผึ้งที่เก็บจากสวนส้ม และไข่ไก่จากไรนาของผม เมื่อผมพบว่าพ่อค้าขายสินค้าเหล่านี้ในราคาที่สูงกว่าที่ควร ผมรู้สึกโกรธมาก ผมรู้ว่าพ่อค้าที่ต้องการเอาเปรียบลูกค้าในลักษณะนี้ จะผสมข้าวของผมกับข้าวอื่นด้วยเพื่อเพิ่มน้ำหนัก นี่ทำให้ลูกค้าต้องจ่ายเงินซื้อสินค้าในราคาที่ไม่ยุติธรรม ดังนั้นผมเลยเลิกส่งสินค้าไปให้ร้านนั้นอีก

ถ้าอาหารธรรมชาติมีราคาสูง นั้นแสดงว่าพ่อค้าได้เอากำไรมากเกินไปเกินควรจากลูกค้า ยิ่งกว่านั้นถ้าอาหารธรรมชาติมีราคาแพง มันจะกลายเป็นอาหารฟุ่มเฟือย และมีเพียงคนรวยเท่านั้นที่จะซื้อหากินได้

ถ้าอาหารธรรมชาติได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง สินค้าธรรมชาติก็จะหาซื้อได้ในท้องถิ่นด้วยราคาที่เหมาะสม ถ้าผู้บริโภคเพียงแต่จะปรับทัศนคติของตนว่าราคาต่ำไม่ได้หมายความว่าอาหารนั้นไม่ใช่อาหารธรรมชาติ เมื่อนั้นทุกคนก็จะคิดในแนวทางที่ถูกต้อง

* ผลไม้ที่ศูนย์ไม่รับซื้อ จะขายให้แก่บริษัทเอกชนในราคาเพียงครึ่งเดียว เพื่อเอาไปคั้นเป็นน้ำผลไม้

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๓

๓.๕

เกษตรกรรมเพื่อการค้าจะล้มเหลว

เมื่อ ความคิดเกี่ยวกับเกษตรกรรมเพื่อการค้าเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ผมได้แสดงความเห็นคัดค้าน เกษตรกรรมเพื่อการค้าในญี่ปุ่นจะไม่ก่อให้เกิดผลกำไรแก่เกษตรกรเลย ในหมู่นักค้ามีหลักอยู่ว่าสินค้าซึ่งมีราคาทุนที่แน่นอนจำนวนหนึ่งถ้าเพิ่มกรรมวิธีอะไรเข้าไปอีก ราคาจะเพิ่มสูงขึ้นเมื่อนำสินค้าออกขาย แต่วงการเกษตรกรรมของญี่ปุ่นไม่มีลักษณะตรงไปตรงมานัก ป้าย อาหาร อุปกรณ์ และสารเคมีต้องซื้อมาในราคาที่กำหนดไว้ตายตัวจากต่างประเทศ และไม่มีกรบอกให้รู้ว่าราคาที่แท้จริงต่อปอนด์เป็นเท่าไร เมื่อมีการใช้สินค้านำเข้าพวกนี้ ราคาจะขึ้นอยู่กับพ่อค้าโดยสิ้นเชิง และราคาขายก็ถูกกำหนดไว้ตายตัวเช่นกัน ด้วยเหตุนี้รายได้ของเกษตรกรจึงตกอยู่ภายใต้อำนาจอิทธิพลซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมของพวกเขา

โดยทั่วไป เกษตรกรรมเพื่อการค้าเป็นเรื่องที่ไม่มั่นคง เกษตรกรจะเป็นอยู่ดีกว่าถ้าเขาปลูกธัญญาหารที่จำเป็นต่อการเลี้ยงชีพของเขา โดยไม่ต้องคิดถึงการขายเอาเงิน เมื่อคุณปลูกข้าวเมล็ดหนึ่ง มันจะให้ผลมากกว่าพันเมล็ด ผักกาดหัวเพียงแถวเดียวก็เพียงพอที่จะทำผักดองไว้กินตลอดฤดูหนาว ถ้าคุณปฏิบัติตามแนวคิดนี้ คุณจะมีอาหารกินอย่างเพียงพอโดยไม่ต้องต่อสู้แย่งชิง แต่ถ้าคุณตัดสินใจจะหาเงิน ก็เท่ากับว่าคุณขึ้นนั่งบนยวดยานของการแสวงหากำไร และมันจะควบขับไปด้วยความเร็วชนิดที่คุณควบคุมไม่ได้

เมื่อเร็ว ๆ นี้ ผมเคยคิดเกี่ยวกับไก่พันธุ์ไวท์เล็กฮอร์น เพราะว่าไก่ไวท์เล็กฮอร์นพันธุ์ปรับปรุงให้ใหม่มากกว่า ๒๐๐ วันต่อปี การเลี้ยงเพื่อหากำไรก็ดูจะเป็นธุรกิจที่ดีทีเดียว เมื่อเลี้ยงเพื่อการค้า ไก่พวกนี้จะถูกขังเป็นแถวยาวอยู่ในกรงขนาดเล็กไม่ติดกับคอกในสถานัดสนดานและตลอดชีวิตของพวกเขา มันจะไม่เคยได้สัมผัสกับพื้นดิน ไก่พวกนี้จะเป็นโรคได้ง่าย จึงต้องให้ยาปฏิชีวนะอย่างเต็มที่ และเลี้ยงด้วยอาหารที่ประกอบด้วยไวตามินและฮอร์โมน

ไก่พื้นบ้านสีน้ำตาลและสีดำที่เรียกว่าชาโมและซาโบ เลี้ยงกันมาตั้งแต่สมัยก่อนให้ไข่ได้เพียงครั้งเดียวของไก่พันธุ์เล็กฮอร์น ด้วยเหตุนี้ไก่พื้นบ้านพวกนี้เลยค่อยสูญหายไปจากญี่ปุ่น ผมเลี้ยงไก่ตัวเมีย ๒ ตัว ไก่ตัวผู้ ๑ ตัว และปล่อยให้มันวิ่งเล่นตามเชิงเขาอย่างเสรี หลังจากนั้น ๑ ปี มันกลายเป็น ๒๒ ตัว เมื่อมันเริ่มวางไข่น้อยลง ไก่พื้นบ้านพวกนี้ก็จะวนอยู่กับการเลี้ยงลูกไก่

ในปีแรกไก่เล็กฮอร์นจะวางไข่มากกว่าไก่พื้นบ้านมาก แต่หลังจากนั้น ๑ ปี ไก่ไวท์เล็กฮอร์นเริ่มหมดสมรรถภาพและไม่ออกไข่ ในขณะที่ไก่ชาโมมีลูกไก่ที่แข็งแรงเพิ่มขึ้น ๑๐ ตัว วิ่งเล่นอยู่ไต่ต้นไม้ในสวน ยิ่งกว่านั้นการที่ไก่ไวท์เล็กฮอร์นวางไข่ได้ดี ก็เพราะเลี้ยงมันด้วยอาหารเสริมสำเร็จรูปที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ และต้องซื้อจากพ่อค้า ไก่พื้นบ้านๆเคยเขี้ยวอาหารไปทั่วกินเมล็ดผักหรือแมลงในบริเวณนั้น และวางไข่ที่เป็นธรรมชาติและมีรสอร่อย

ถ้าคุณคิดว่าผักที่ปลูกขายตามท้องตลาดเป็นของธรรมชาติ คุณจะตกใจมากทีเดียวถ้ารู้ว่าพืชผักเหล่านี้สังเคราะห์ขึ้นจากสารเคมีเหลวพวกไนโตรเจนฟอสฟอรัส และโปแตส โดยความช่วยเหลือเพียงเล็กน้อยจากการออกของเมล็ด และนั่นแหละรสชาติของมันจึงเป็นแบบนั้นและไข่ไก่ (ถ้าคุณจะเรียกมันเช่นนั้น) ก็ไม่ใช่อะไรมากไปกว่าเป็นส่วนผสมของอาหารสังเคราะห์ สารเคมีและฮอร์โมนนี้ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่คนสังเคราะห์ขึ้นในรูปของไข่ เกษตรกรผู้ผลิตผักและไข่ในลักษณะนี้ ผมขอเรียกว่า ผู้ผลิตทางอุตสาหกรรมจะเหมาะสมกว่า

เอาละ ถ้าคุณพูดถึงการผลิตทางอุตสาหกรรม คุณก็ต้องฝันหน่อยถ้าต้องการหากำไร เกษตรกรที่ผลิตเพื่อขายถ้าไม่หาเงิน เขาก็จะเหมือนพ่อค้าที่ใช้ลูกคิดไม่เป็น คนแบบนั้นต้องถูกหาว่าเป็นคนโง่ และผลกำไรของเขาจะถูกฉกฉวยไปโดยพวกนักการเมืองและเซลส์แมน

ในอดีต เรามีนักรบ ชาวนา ช่าง และพ่อค้า เกษตรกรรมนั้นถือกันว่าเป็นงานที่ใกล้ชิด

กับต้นกำเนิดแห่งสรรพสิ่งยิ่งกว่าการค้าหรืออุตสาหกรรม กล่าวกันว่า ชาวนาเป็น "ผู้ริเริ่มเครื่องตีกล้วยพระผู้เป็นเจ้าของ" พวกเขาล้วนสามารถจัดการกับชีวิตด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งและหาได้พอกินเสมอ

แต่มาบัดนี้กลับมีความวุ่นวายในการหาเงินหาทอง การผลิตทางการเกษตรที่ล้ำสมัย เช่น องุ่น มะเขือเทศ และแตงเทศ ดอกไม้และผลไม้ปลูกนอกฤดูกาลในห้องกระจก การผสมพันธุ์ปลา และการเลี้ยงวัวควายเพื่อหากำไรก็กำลังเพิ่มสูงขึ้น

แบบแผนเป็นนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า อะไรจะเกิดขึ้นเมื่อการเกษตรไปผูกพันอยู่กับความผันแปรทางเศรษฐกิจ การขึ้นลงของราคาเป็นไปอย่างรุนแรง กำไรนั้นมีจริง แต่ขาดทุนก็จริงเช่นกัน

ความล้มเหลวนั้นเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ เกษตรกรรมของญี่ปุ่นได้หลงทิศหลงทางไปแล้ว และตกอยู่ในสภาพที่ไม่มั่นคง มันได้เฉไฉออกจากหลักการพื้นฐานของเกษตรกรรม และกลายเป็นธุรกิจไปแล้ว

กลับไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๓

๓.๖

วิจัยเพื่อผลประโยชน์ของใคร

ในเมื่อผมเริ่มปลูกข้าวเจ้าและธัญพืชฤดูหนาวด้วยวิธีหว่านเมล็ดโดยตรง ผมวางแผนจะเกี่ยวข้าวด้วยเคียว ผมเลยคิดว่าการหว่านเมล็ดเป็นแถวแบบที่ทำกันตามปกติจะเป็นวิธีที่สะดวกกว่า ผมได้ลองประดิษฐ์เครื่องมือแบบนักสมัครเล่น และด้วยความพยายามหลาย ๆ ครั้ง ผมก็ได้ประดิษฐ์เครื่องมือหว่านเมล็ดขึ้นมา ผมคิดว่าเครื่องมือนี้อาจจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรอื่น ๆ ผมเลยเอาเครื่องมือนี้ไปให้คนในศูนย์ทดลองการเกษตรดู เขาบอกผมว่าเรากำลังอยู่ในยุคของเครื่องจักรขนาดใหญ่ ด้วยเหตุนี้เขาก็ไม่อยากมาเสียเวลากับ "สิ่งประดิษฐ์เล่น ๆ" ของผม

ต่อมาผมไปที่โรงงานอุตสาหกรรมผลิตอุปกรณ์ทางการเกษตร ที่นั่นบอกผมว่า

เครื่องมือง่าย ๆ แบบนี้ "ไม่ว่าผมจะใช้ความพยายามในการทำมากแค่ไหน มันจะขายได้ไม่เกิน
ชั้นละ ๓.๕๐ เหรียญสหรัฐเท่านั้น" ถ้าเราผลิตสิ่งประดิษฐ์กระจกกระจุกแบบนั้น เกษตรกรก็
อาจจะเริ่มได้คิดว่าเขาไม่ต้องการรถแทรกเตอร์ที่มีราคาเป็นพัน ๆ เหรียญสหรัฐ" เขากล่าวว่า
ปัจจุบันผู้คนมีความคิดแต่จะประดิษฐ์เครื่องมือปลูกข้าวอย่างรวดเร็ว แล้วก็ขายอย่างไม่ลืมหูลืม
ตาให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ แล้วก็นำสิ่งที่ใหม่กว่าเข้ามาอีก แทนที่จะใช้รถแทรกเตอร์ขนาดเล็ก
เขาต้องการเปลี่ยนให้เป็นขนาดใหญ่ขึ้นด้วย เหตุนี้สิ่งประดิษฐ์ของผมจึงถูกมองว่าเป็น
ของล้าหลัง เพื่อให้ทันกับความต้องการของยุคสมัย ทรัพยากรจะถูกใช้ไปในงานวิจัยที่ไร้
ประโยชน์ต่อไปอีก และทราบจนทุกวันนี้สิ่งประดิษฐ์ของผมก็ยังถูกเก็บไว้บนหิ้ง

ปุ๋ย และสารเคมี ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน คือ แทนที่จะพัฒนาโดยมีเกษตรกรเป็น
เป้าหมาย กลับกลายเป็นการเน้นอยู่ที่การพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ อะไรก็ได้เพื่อจะขายเอากำไร
หลังจากที่พวกนักเทคนิคลาออกจากศูนย์วิจัย พวกเขาจะไปทำงานให้กับบริษัทผลิตสารเคมี
ใหญ่ ๆ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ผมได้สนทนากับคุณอาซาอะะ เจ้าหน้าที่เทคนิคของกระทรวงเกษตรและป่า
ไม้ เขาเล่าเรื่องที่นาสนใจให้ฟังเรื่องหนึ่งว่า พืชผักที่ปลูกในตู้กระจกเป็นอาหารที่ไม่นาากินอย่าง
ยิ่ง ฟังมาว่ามะเขือยาวที่ส่งไปขายในตอนฤดูหนาวจะไม่มีวิตามิน และแดงกว่าก็ไม่มีรสชาติ
เข้าทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้และก็พบเหตุผล สาเหตุเพราะว่าแสงแดดไม่สามารถทะลุผ่านกระจก
และเครื่องกรองแสงที่ทำจากเส้นใยสังเคราะห์ซึ่งหุ้มตู้กระจกที่ใช้ปลูกพืชผักนั้น การทดสอบ
ของเขาจึงมุ่งไปที่ระบบภายในตู้กระจก

คำถามพื้นฐานในที่นี้ก็คือ มันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์หรือไม่ที่ต้องกินมะเขือยาว
และแดงในฤดูหนาว ถ้ายกประเด็นนี้ออกเสีย เหตุผลเพียงประการเดียวในการปลูกผักชนิดนี้
ในฤดูหนาวก็คือ มันขายได้ราคาดี มีคนพัฒนาวิธีการปลูกผักเหล่านี้ แต่เมื่อเวลาผ่านไป ก็
พบว่าพืชผักเหล่านี้ไม่มีคุณค่าทางโภชนาการเลย ประการต่อมา นักเทคนิคคิดว่าถ้าสารอาหาร
สูญเสียไป ก็ย่อมมีหนทางที่จะป้องกันการสูญเสียนั้นได้ เพราะเขาคิดว่าปัญหานั้นเกิดจากระบบ
แสง เขาก็เริ่มวิจัยเกี่ยวกับแสง เขาคิดว่าทุกอย่างจะเรียบร้อยหากเขาสามารถสร้างตู้กระจก
สำหรับมะเขือยาวที่มีวิตามินอยู่ภายใน ผมได้รับการบอกเล่าว่า มีนักเทคนิคบางคนถึงกับ
อุทิศชีวิตทั้งหมดของเขาให้กับการวิจัยประเภทนี้

เนื่องจากมีการใช้ความพยายามและทรัพยากรอย่างมากมาใช้ในการผลิตมะเขือยาว
และกล่าวกันว่าผักชนิดนี้มีคุณค่าทางโภชนาการสูง จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่ราคาของมันจะยิ่ง
สูงขึ้นไปอีก และรายได้ดีอีกด้วย "ถ้ามันขายได้กำไรดี และคุณสามารถขายได้ มันก็ไม่มีอะไร
ผิดเลย"

ไม่ว่าคนเราจะใช้ความพยายามมากเท่าไร เขาไม่อาจปรับปรุงคุณภาพอาหารให้เท่า
เทียมกับพืชผักและผลไม้ที่ปลูกตามธรรมชาติ ผลผลิตที่ปลูกด้วยวิธีผิดธรรมชาติจะสนองตอบ
ความต้องการชั่วแฉับของผู้คน แต่มันจะทำให้ร่างกายมนุษย์อ่อนแอลง และเปลี่ยนแปลงภาวะ
เคมีในร่างกายคน ทำให้ร่างกายต้องพึ่งพิงอาหารประเภทนั้น เมื่อสภาพเช่นนี้เกิดขึ้น วิตามิน
เสริมและยาก็กลายเป็นสิ่งจำเป็น สถานการณ์เช่นนี้มีแต่สร้างความลำบากให้กับเกษตรกร และ
ความทุกข์ให้กับผู้บริโภค

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๓

๓.๗

อะไรคืออาหารของมนุษย์

เมื่อวันก่อนเจ้าหน้าที่จากสถานีโทรทัศน์เอ็นเอชเคมาเยี่ยม และขอให้ผมพูดอะไรเกี่ยวกับรสชาติของอาหารธรรมชาติ เราสนทนากัน จากนั้นผมขอให้เขาลองเปรียบเทียบไข่จากไก่ที่เลี้ยงในกรงข้างล่าง กับไก่ที่ปล่อยให้วิ่งเล่นอย่างอิสระในสวน เขาพบว่าไข่แดงที่ได้จากไก่ที่เลี้ยงในกรงมีลักษณะอ่อนเหลวและมีสีเหลืองซีด เขาสังเกตเห็นว่าไข่แดงจากไก่ที่เลี้ยงอย่างอิสระบนภูเขาจะมีลักษณะแน่น และยึดหยุ่น ทั้งมีสีส้มสด เมื่อผู้เฒ่าเจ้าของภัตตาคารซูชิ (ชาวญี่ปุ่นหรือสหาย) ในเมืองไดลิ้งรสบังจากธรรมชาติเหล่านี้เข้าไปฟองหนึ่ง ก็ถึงกับกล่าวว่า "นี่แหละไข่ไก่ที่แท้จริง" เหมือนกับเมื่อสมัยก่อน และก็รู้สึกยินดีราวกับว่ามันเป็นสมบัติที่มีค่าเสียเหลือเกิน

ในสวนส้มมีพืชผักหลายชนิดขึ้นปะปนกับวัชพืชและพืชคลุมดิน เช่นผักกาดหัว เบอร์ดี ออกซ์ แดงกวา และน้ำเต้า ถั่วลิสง เก๊กฮวย มันฝรั่ง หัวหอม ผักกาดเขียว กะหล่ำปลี และถั่วอีกหลายชนิด สมุนไพรหลายชนิดและพืชผักปลูกอยู่ในที่เดียวกัน บทสนทนาเปลี่ยนไปเป็นว่า ผักเหล่านี้ที่ปลูกในลักษณะผักป่าจะมีรสชาติดีกว่าผักที่ปลูกในสวนครัวหรืออาศัยปุ๋ยเคมีหรือไม่ เมื่อเราเปรียบเทียบกันก็พบว่ารสชาติมีความต่างกันโดยสิ้นเชิง และเราก็ตัดสินใจว่า "ผักป่า" มีรสชาติดีกว่า

ผมบอกผู้สื่อข่าวคนนั้นว่า ผักที่ปลูกในแปลงเพราะใช้ปุ๋ยเคมีที่มีส่วนผสมของไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโปแตสเป็นตัวย่อย ส่วนผักที่ปลูกปะปนกับพืชคลุมดินที่ขึ้นตามธรรมชาติ ในดินที่อุดมด้วยอินทรีย์วัตถุ มันจะได้รับสารอาหารที่มีความสมดุลกว่า การที่มีวัชพืชและหญ้ามากมายหลายชนิดขึ้นในที่ดินย่อมแสดงว่าในดินมีสารอาหารที่สำคัญหลากหลายสำหรับผัก ด้วย พืชที่ปลูกในดินที่มีความสมดุลเช่นนั้น จะมีรสชาติที่ละเอียดสุขุมมากกว่า

สมุนไพรและผักป่าที่ปลูกบนภูเขาและในทุ่งหญ้า มีคุณค่าทางโภชนาการสูงมาก และยังมีประโยชน์ในทางเภสัชอีกด้วย อาหารและยามี่ใช้สองสิ่งที่แตกต่างกัน มันทั้งสองด้านของสิ่งเดียวกัน ผักที่ปลูกด้วยสารเคมีอาจจะให้เป็นอาหารได้ แต่มันไม่สามารถใช้เป็นยาได้

เมื่อคุณเก็บสมุนไพร ๗ ชนิดในฤดูใบไม้ผลิ* มากิน มันจะช่วยให้คุณจิตใจอ่อนโยน และถ้าคุณกินยอดผักกูด ออสมันต้า และเซฟเพดส์เพิส มันจะช่วยให้คุณจิตใจสงบสุขุม การสงบความกระวนกระวาย ใจร้อน เซฟเพดส์เพิส จะช่วยได้ดีที่สุด กล่าวกันว่า ถ้าให้เด็กกินเซฟเพดส์เพิส ดอกตูมของวิลโลว์ หรือแมลงที่อาศัยอยู่ตามต้นไม้ จะช่วยแก้อาการหงุดหงิดร้องไห้โยเยได้ในสมัยก่อนพ่อแม่มักจะทำให้เด็ก ๆ กินเสมอ ไตคอน (หัวไชเท้าญี่ปุ่น) มีต้นตระกูลมาจากนาซุนา และคำว่านาซุนา มีรากศัพท์เดียวกับคำว่า นาโกมุ ซึ่งหมายถึงการทำให้อ่อนละมุนอ่อนโยน ไตคอน ก็คือ "สมุนไพรที่ช่วยสงบจิตใจและอารมณ์"

ในบรรดาอาหารป่า แมลงมักจะถูกมองข้ามไป ในระหว่างสงคราม เมื่อผมทำงานอยู่กับ

สถานีวิจัย ผมได้รับมอบหมายให้ศึกษาว่าแมลงชนิดใดบ้างในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สามารถกินได้ เมื่อผมศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผมเกิดความรู้สึกประหลาดใจมากที่พบว่า แมลงเกือบทุกชนิดล้วนกินได้

ยกตัวอย่างเช่น คงไม่มีใครคิดว่าตัวเหา และตัวหมัด สามารถเอาไปทำประโยชน์อะไรได้ แต่ตัวเหาเมื่อนำมาบดและกินกับธัญพืชฤดูหนาวเป็นยารักษาโรคลมบ้าหมู และตัวหมัด เป็นยารักษาแผลจากหิมะกัด ตัวอ่อนของแมลงเกือบทุกชนิดกินได้ แต่ต้องยังมีชีวิตอยู่ ผมอ่านพบจากตำราเก่า เกี่ยวกับการทำ "ของอร่อย" ซึ่งเตรียมจากตัวอ่อนของแมลง และรสชาติของหนอนไหมที่เราคุ้นเคย ถือกันว่ามีรสชาติพิเศษยอดเยี่ยมเกินกว่าที่เปรียบเทียบได้ แม้แต่ตัวมอธก็มีรสชาติอร่อยมาก แต่เราต้องเขย่าให้ฝุ่นที่ปีกหลุดออกเสียก่อน

ดังนั้นอาหารหลายชนิดที่คนรู้สึกรังเกียจ ไม่ว่าจะพิจารณาจากแง่ของรสชาติหรือแง่ของสุขภาพ ล้วนมีรสชาติที่อร่อยดีทีเดียว ทั้งยังมีคุณประโยชน์ต่อร่างกายมนุษย์อีกด้วย

พืชผักที่ยังมีความใกล้เคียงทางชีววิทยากับต้นตระกูลที่เป็นผักป่ามากเท่าไร ก็จะมีรสชาติและคุณค่าทางอาหารดีและมากขึ้นเท่านั้น ตัวอย่างเช่นผักที่อยู่ในวงศ์ลิลลี่ (ซึ่งรวมถึงนิรา กระเทียม กระเทียมต้น ต้นหอม หอมเล็กและหอมใหญ่) เช่น นิรา และ กระเทียมต้น มีคุณค่าอาหารสูงที่สุด ทั้งยังมีคุณค่าเป็นยาสมุนไพร และมีประโยชน์เป็นยาบำรุงสุขภาพโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม สำหรับคนส่วนใหญ่มักจะคิดว่าพืชผักที่มีความเป็นผักป่า เป็นต้นหอมและหอมใหญ่ มีรสชาติดีที่สุดในสมัยปัจจุบันมักจะชอบรสชาติของพืชผักที่ห่างไกลจากสภาพความเป็นผักป่าของมัน

ความพึงพอใจในรสชาติอาหารดังกล่าว ก็เป็นกับเนื้อสัตว์ด้วยเช่นกัน นกป่ามีคุณค่าต่อร่างกายดีกว่าสัตว์เลี้ยงพวกไก่และเป็ด แต่กระนั้นสัตว์ปีกพวกหลังซึ่งถูกเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมที่ห่างไกลจากสภาพตามธรรมชาติของมันก็ถือกันว่ามีรสชาติดีและขายในราคาแพง นมแพะมีคุณค่าอาหารสูงกว่านมวัว แต่นมวัวกลับเป็นที่ต้องการมากกว่า

อาหารที่ห่างไกลจากสภาพดั้งเดิมของมัน และผลิตโดยอาศัยสารเคมี หรือผลิตขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่สร้างขึ้นใหม่หมด จะทำให้สารเคมีภายในร่างกายเสียสมดุล ยิ่งร่างกายสูญเสียสมดุลมากเท่าไร เราก็จะยิ่งต้องการอาหารที่ไม่เป็นธรรมชาติมากขึ้นเท่านั้น สภาพการณ์เช่นนี้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

การพูดว่าสิ่งที่เรากินเป็นเพียงความชอบ ไม่มีอะไรมากกว่านั้น เป็นการหลอกลวง เพราะอาหารที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือมาจากต่างประเทศจะก่อความยุ่งยากให้กับเกษตรกรและชาวประมงด้วย ผมรู้ดีว่ายิ่งคนเรามีความต้องการมากขึ้นเท่าไร เขาก็ต้องทำงานสนองความต้องการของตนมากขึ้นเท่านั้น ปลาบางชนิด เช่นปลาโอและปลากะพงแดงที่คนนิยม ต้องออกไปจับยังน่านน้ำไกล ๆ ส่วนปลาชาร์ดิน ปลาอีครุค ปลาใบขนุนและปลาเล็ก ๆ อื่น ๆ สามารถจับได้จำนวนมาก ๆ ในทะเลใน พุดตามหลักโภชนาการ สัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำจืดเช่นในแม่น้ำ และลำธาร เช่น ปลาใน หอยทากน้ำจืด กุ้งน้ำจืดปูน้ำจืด และอื่น ๆ มีคุณค่าต่อร่างกายมากกว่าสัตว์น้ำเค็ม ถัดมาก็เป็นปลาจากทะเลน้ำจืด และสุดท้ายคือปลาจากทะเลลึกและจากน่านน้ำไกล ๆ อาหารที่ได้จากที่ไกล ๆ เป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ แต่สิ่งที่เขาต้องต่อสู้เพื่อให้ได้มากลับเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์น้อยที่สุด

นั่นก็คือ ถ้าคนเราอมรับสิ่งที่อยู่ใกล้มือ ทุกอย่างก็เป็นไปด้วยดี ถ้าเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้ กินแต่อาหารที่สามารถปลูกได้หรือหาได้ในบริเวณนี้ ก็จะไม่มีโทษภัยอะไรเกิดขึ้น เช่นเดียวกับกลุ่มคนหนุ่มสาวที่อาศัยในกระท่อมในสวนนี้ พวกเขากินข้าวกล้อง และข้าวบาร์เลย์ ข้าวมิลเล็ท และข้าวบรีทที่ไม่ขัดขาว กับพืชตามฤดูกาลและผักป่า ทุกคนก็จะมีความสุขกิน อาหารเหล่านั้นมีรสอร่อย และมีคุณค่าต่อร่างกาย

ถ้าที่ดินขนาด ? เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) ให้ผลผลิตข้าวเจ้าและธัญพืชฤดูหนาวอย่างละ ๒๒ บูเชล (๕๙๐.๙ กิโลกรัม) เหมือนที่นี้ ที่ดินขนาดนี้จะสามารถเลี้ยงคนได้ ๕-๑๐ คนโดยแต่ละคนลงแรงงานกันเฉลี่ยคนละไม่ถึง ๑ ชั่วโมงต่อวัน แต่ถ้าทุ่งนาถูกเปลี่ยนเป็นทุ่งหญ้า หรือธัญพืชถูกนำไปเลี้ยงวัว ที่ดิน ? เอเคอร์ ก็จะเลี้ยงดูคนได้เพียงคนเดียว เนื้อสัตว์กลายเป็นอาหารฟุ่มเฟือย* เนื่องจากการเลี้ยงสัตว์นั้นต้องอาศัยที่ดิน ซึ่งสามารถผลิตอาหารตอบสนองความจำเป็นของมนุษย์ได้โดยตรง ดังที่ได้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนและแน่นอน แต่ละคนควรจะได้ใคร่ครวญอย่างจริงจังว่า ตนต้องประสบความสำเร็จลำบากเพียงไร ในการหมกมุ่นตามใจตัวเองเกี่ยวกับอาหารที่ผลิตขึ้นด้วยราคาแพง

เนื้อและอาหารนำเข้ามาเป็นของฟุ่มเฟือย เพราะว่ามันต้องใช้พลังงานและทรัพยากรมากกว่าผักพื้นบ้านและธัญพืชที่ผลิตได้ในท้องถิ่น คนที่จำกัดตัวเองให้บริโภคแต่อาหารในท้องถิ่นจะทำงานน้อยลง และใช้ที่ดินน้อยลงกว่าพวกที่อยากในอาหารฟุ่มเฟือย

ถ้าประชาชนยังคงกินเนื้อและอาหารที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ภายใน ๑๐ ปี ญี่ปุ่นต้องประสบปัญหาวิกฤตการณ์ทางอาหารอย่างแน่นอน และภายใน ๓๐ ปี จะประสบกับความขาดแคลนอย่างรุนแรง มีความคิดที่เหลวไหลไร้สาระซึ่งมาจากที่ใดที่หนึ่ง ที่เชื่อว่า การเปลี่ยนจากการกินข้าวมากินขนมปังแทนแสดงถึงพัฒนาการในชีวิตประจำวันของชาวญี่ปุ่น ที่จริงแล้วมันมิได้เป็นเช่นนั้น ข้าวกล้องและพืชผักอาจจะดูเป็นอาหารหยาบที่ไม่วิจิตรพิสดาร แต่เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการดีที่สุดใน และช่วยให้มนุษย์มีชีวิตอย่างเรียบง่าย และตรงไปตรงมา

หากว่าเราต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางอาหาร นั้นย่อมไม่ใช่เพราะความขาดแคลนทางพลังการผลิตของธรรมชาติ หากทว่าเพราะความต้องการอันฟุ่มเฟือยไม่จบสิ้นของมนุษย์นั่นเอง

* ผักกาดน้ำ เซฟเฟดส์เพิส ผักกาดหัวป่า คอททอนวีด บัควีต หัวไชเท้าป่า บี เนทเทิล

** แม้ว่าเนื้อสัตว์ส่วนใหญ่ในอเมริกาเหนือจะได้จากสัตว์ที่เลี้ยงด้วยธัญพืชต่าง ๆ เช่น ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ข้าวโพด และถั่วเหลือง ก็ยังมีที่ดินขนาดใหญ่ที่ใช้ประโยชน์ได้ดีเมื่อหมุนเวียนใช้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์บ้างเป็นครั้งคราว ในญี่ปุ่นไม่มีที่ดินเช่นนี้เหลืออยู่ เนื้อสัตว์เกือบทั้งหมดต้องสั่งเข้ามาจากต่างประเทศ

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๓

๓.๘

ความตายอันน่าเวทนาของข้าวบาร์เลย์

เมื่อ ๔๐ ปีก่อน เนื่องมาจากความเป็นปรปักษ์ทางการเมืองระหว่างสหรัฐกับญี่ปุ่น เพิ่มกระแสสูงชัน การสั่งซื้อข้าวสาลีจากสหรัฐจึงเป็นไปได้ จึงมีขบวนการที่พยายามจะปลูกข้าวสาลีภายในประเทศขึ้นทั่วประเทศ พันธุ์ข้าวสาลีของสหรัฐที่ใช้บริโภคกันอยู่นั้น ต้องการเวลาในฤดูเพาะปลูกอันยาวนานและเมล็ดจะสุกในราวกลางฤดูฝนของญี่ปุ่น หลังจากที่เกิดเกษตรกรต้องหลังขาดหลังแข็งทนเจ็บปวดอยู่กับการปลูกพืชชนิดนี้ มันก็ยังมักจะเน่าเสียระหว่างการเก็บเกี่ยว พันธุ์ข้าวชนิดนี้ปรากฏว่าไว้ใจไม่ได้ และมีความอ่อนแอต่อเชื้อโรคสูง ด้วยเหตุนี้เกษตรกรจึงไม่อยากปลูกข้าวสาลี เมื่อสีเอาเปลือกออก และนำไปปิ้งในลักษณะแบบพื้นบ้าน รสชาติของมันก็แสนจะแยจนแทบจะสาส์ก และต้องถ่มทิ้งไป

พันธุ์ข้าวไรย์และบาร์เลย์พื้นบ้านของญี่ปุ่น สามารถเก็บเกี่ยวได้ในเดือนพฤษภาคม ก่อนฤดูฝน โดยเปรียบเทียบจึงมีความปลอดภัยกว่า กระนั้นเกษตรกรยังถูกบังคับให้ปลูกข้าวสาลี ทุกคนจะหัวเราะและพูดว่าไม่มีอะไรเลวร้ายไปกว่าการปลูกข้าวสาลี แต่พวกเขาก็ทำตามนโยบายรัฐบาลอย่างอดทน

หลังสงคราม เริ่มมีการนำเข้าข้าวสาลีจากสหรัฐในปริมาณมากอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ราคาของข้าวสาลีที่ปลูกในญี่ปุ่นตกต่ำลง เป็นการเพิ่มเหตุผลที่จะเลิกปลูกข้าวสาลี "เลิกปลูกข้าวสาลี เลิกปลูกข้าวสาลี!" เป็นคำขวัญที่โฆษณาในระดับประเทศโดยผู้นำทางการเกษตรของรัฐบาล และเกษตรกรก็รู้สึกยินดีที่จะเลิกปลูก ในเวลาเดียวกัน เพราะข้าวสาลีที่นำเข้ามีราคาต่ำ รัฐบาลก็เลยแนะนำให้เกษตรกรเลิกปลูกธัญพืชฤดูหนาวแบบพื้นบ้าน เช่นข้าวไรย์และข้าวบาร์เลย์ไปด้วย เมื่อมีนโยบายเช่นนี้ออกมา ท้องนาในญี่ปุ่นเลยถูกปล่อยว่างไว้ตลอดฤดูหนาว

ประมาณ ๑๐ ปีก่อน ผมได้รับเลือกเป็นตัวแทนของจังหวัดอิไซมิไปปรากฏตัวทางโทรทัศน์ในรายการประกวด "เกษตรกรดีเด่นแห่งปี" ของสถานีโทรทัศน์เอ็นเอชเค ในตอนนั้น กรรมการคัดเลือกคนหนึ่งถามผมว่า "คุณฟูกุโอะกะ ทำไมคุณไม่เลิกปลูกข้าวไรย์และข้าวบาร์เลย์เสียล่ะ" ผมตอบว่า "ข้าวไรย์และข้าวบาร์เลย์เป็นพืชที่ปลูกง่าย และเมื่อใช้วิธีปลูกหมุนเวียนกับข้าวเจ้า เราก็จะสามารถผลิตแคลอรีได้มากที่สุดจากท้องไร่ท้องนาของญี่ปุ่น นั่นคือเหตุผลที่ผมไม่เลิกปลูกข้าวทั้งสองชนิดนี้"

เห็นได้ชัดว่าใครก็ตามที่ทำการฟื้นเจตนารมณ์ของกระทรวงเกษตรอย่างดื้อด้านเช่นนี้ จะไม่มีทางได้รับเลือกเป็นเกษตรกรดีเด่น ดังนั้นผมจึงกล่าวว่า "ถ้าการไม่ได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่นมาจากสาเหตุนี้ละก็ ก็เป็นการดีที่ผมจะไม่ได้รางวัล" กรรมการคนหนึ่งในคณะกรรมการคัดเลือกกล่าวกับผมในภายหลังว่า "ถ้าผมลาออกจากมหาวิทยาลัย และทำเกษตรด้วยตัวผมเอง ผมก็คงจะทำเกษตรแบบที่คุณทำ ปลูกข้าวเจ้าในฤดูร้อน และปลูกข้าวบาร์เลย์กับข้าวไรย์ในฤดูหนาวทุกปี เช่นเดียวกับที่เคยทำกันก่อนสมัยสงคราม"

หลังเหตุการณ์ครั้งนี้ไม่นาน ผมไปปรากฏตัวอีกครั้งในรายการโทรทัศน์เอ็นเอชเค ในการอภิปรายร่วมกับอาจารย์มหาวิทยาลัยหลายท่าน และผมก็ถูกถามอีกว่า "ทำไมคุณไม่เลิกปลูกข้าวไรย์และข้าวบาร์เลย์" ผมกล่าวซ้ำอีกครั้งอย่างชัดเจนยิ่งว่า ผมจะไม่เลิกปลูกไม่ว่าจะมีเหตุผลดี ๆ มากมายสักแค่ไหนในเวลานั้น คำขวัญให้เลิกปลูกธัญพืชฤดูหนาวอาจเรียกได้ว่าเป็น "ความตายอันน่าเวทนา; ด้วยเหตุนี้ การปลูกธัญพืชฤดูหนาวและข้าวเจ้าหมุนเวียนสลับกันก็ค่อย ๆ ตายไปอย่างเงียบเชียบ แต่คำว่า "ความตายอันน่าเวทนา" ยังเป็นคำพูดที่อ่อนเกินไป กระทรวงเกษตรต้องการให้มันตายอย่างไม่ได้หยุดได้เกิดเลยด้วยซ้ำ เมื่อผมเห็นชัดว่าเป้าหมายหลักของรายการอภิปรายดังกล่าวต้องการที่จะประชาสัมพันธ์ให้หยุดการปลูกธัญพืชฤดูหนาวในทันที หรือพูดได้ว่าให้ทิ้งมัน "ตายอยู่ข้างถนน" ผมเลยระเบิดออกมาด้วยโทสะ

เมื่อ ๔๐ ปีก่อนมีการเรียกร้องให้ปลูกข้าวสาลี ปลูกธัญพืชจากต่างประเทศ ปลูกพืชที่ไร้ประโยชน์และเป็นไปไม่ได้ ในตอนนั้นกล่าวกันว่าพันธุ์ข้าวไรย์และข้าวบาร์เลย์พื้นบ้านของ

ญี่ปุ่นมีคุณค่าอาหารไม่สูงเท่าธัญพืชของอเมริกันและเกษตรกรก็เลิกปลูกธัญพืชพื้นบ้านเหล่านี้ไปด้วยความเสียใจ เมื่อมาตรฐานในการครองชีพพุ่งสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด จึงมีคำกล่าวออกมาว่าให้กินเนื้อกินไข่ กินนม และให้เปลี่ยนการกินข้าวมากินขนมปังแทน มีการนำเข้าข้าวโพด ถั่วเหลือง และข้าวสาลีในปริมาณมากขึ้นทุกที ข้าวสาลีของอเมริกามีราคาถูก ดังนั้นการปลูกข้าวพื้นบ้านทั้งข้าวไรย์และข้าวบาร์เลย์จึงถูกละทิ้งไป เกษตรกรญี่ปุ่นนำเอามาตรฐานที่บีบบังคับให้เกษตรกรทำงานครึ่งเวลาในเมือง เพื่อว่าเกษตรกรจะได้ซื้อพืชที่เขาได้รับคำแนะนำให้เลิกปลูกนั่นเอง

และบัดนี้ ความกังวลอย่างใหม่ต่อความขาดแคลนแหล่งอาหารก็ได้เกิดขึ้น การปลูกข้าวไรย์และข้าวบาร์เลย์เพื่อการยังชีพกำลังได้รับการส่งเสริมใหม่อีกครั้งหนึ่ง ถึงกับว่าจะมีการให้ทุนอุดหนุนด้วย แต่มันก็ไม่เพียงพอหรอก หากจะส่งเสริมให้ปลูกธัญพืชฤดูหนาวพื้นบ้านสักปีสองปี แล้วก็ประกาศให้เลิกปลูกอีก นโยบายทางเกษตรที่ดีจะต้องมีความแน่นอน ด้วยเหตุที่กระทรวงการเกษตรขาดความคิดที่ชัดเจนว่าพืชอะไรควรปลูกเป็นประการแรก และประการต่อมาขาดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างพืชที่ปลูกกับอาหารของประชาชน ทำให้นโยบายของทางการเกษตรไม่มีความแน่นอนคงเส้นคงวา

หากว่าเจ้าหน้าที่กระทรวงการเกษตรจะหาเวลาออกไปยังภูเขาและทุ่งหญ้าและเก็บสมุนไพร ๗ ชนิดในฤดูใบไม้ผลิ และสมุนไพร ๗ ชนิดในฤดูใบไม้ร่วง* มาลิ้มรสดู เขาก็จะรู้ว่าอะไรคือต้นกำเนิดของอาหารบำรุงกำลังของมนุษย์ และหากเขาจะศึกษาต่อไปอีก เขาก็จะเห็นว่าคุณสมบัตินี้ชีวิตอยู่ได้อย่างดีด้วยพืชพื้นบ้าน เช่นข้าวเจ้า ข้าวบาร์เลย์ ข้าวไรย์ ข้าวบาร์คิท และพืชผัก แล้วเขาก็จะตัดสินใจได้ว่า นี่คือนโยบายที่เกษตรกรของญี่ปุ่นจำเป็นต้องปลูก ถ้าสิ่งเหล่านี้คือทั้งหมดที่เกษตรกรจะต้องปลูก เกษตรกรก็จะกลายเป็นสิ่งที่ง่ายตายมาก

จนบัดนี้แนวคิดในหมู่นักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ยังคงเห็นว่า การทำเกษตรกรรมขนาดเล็กเพื่อเลี้ยงชีพเป็นสิ่งผิด ที่นี้เป็นเกษตรกรรมแบบบรรพกาลอันล้าหลัง เป็นสิ่งที่ควรกำจัดออกไปให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ มีคำกล่าวที่ว่าขนาดของที่นาแต่ละแปลงควรจะขยายออกไป เพื่อรับกับการเปลี่ยนไปสู่การเกษตรขนาดใหญ่แบบอเมริกัน ความคิดเช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในวงการเกษตรกรรมเท่านั้น แต่การพัฒนาในทุกสาขาล้วนมุ่งไปในทิศทางนี้

เป้าหมายก็คือให้เหลือคนทำเกษตรกรรมเพียงจำนวนน้อย ผู้รู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับในทางการเกษตรกล่าวว่า ในพื้นที่เท่าเดิมถ้าใช้คนน้อยลงแต่ใช้เครื่องจักรทันสมัยขนาดใหญ่ จะได้ผลผลิตมากกว่าเดิม และนี่คือสิ่งที่เรียกว่าความก้าวหน้าทางการเกษตร หลังสงคราม คนญี่ปุ่นที่เป็นเกษตรกรมีอยู่ในราวร้อยละ ๗๐-๘๐ ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เกษตรกรค่อย ๆ ลดลงเหลือร้อยละ ๕๐ แล้วก็ ๓๐ ๒๐ ตามลำดับ และในปัจจุบันตัวเลขเหลือเพียงร้อยละ ๑๔ นี่เป็นความตั้งใจของกระทรวงการเกษตรที่ต้องการจะบรรลุผลในระดับเดียวกับยุโรปและอเมริกา คือมีประชากรต่ำกว่าร้อยละ ๑๐ เท่านั้นที่เป็นเกษตรกร ส่วนที่เหลือก็ถูกทำให้หมดกำลังใจไป

ในความคิดของผม หากประชากรร้อยละร้อยล้วนทำการเกษตร มันจะวิเศษที่สุด ที่ดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกนั้นมีพอสำหรับประชากรญี่ปุ่นเฉลี่ยคนละ ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) หากบุคคลคนหนึ่งได้รับที่ดิน ๑/๔ เอเคอร์ (๐.๖ ไร่) แต่ละครอบครัวที่มีสมาชิก ๕ คนก็จะได้ที่ดิน ๑ ๑/๔ เอเคอร์ (๓ ไร่) นั่นก็เป็นที่ดินที่เกินพอสำหรับเลี้ยงดูครอบครัวตลอดทั้งปี หากนำเกษตรกรรมธรรมชาติมาใช้ เกษตรกรก็จะมีเวลาว่างมากมายเพื่อการพักผ่อน และร่วมกิจกรรมทางสังคมภายในชุมชนหมู่บ้านของตน ผมคิดว่านี่คือหนทางสายตรงที่จะทำให้ประเทศนี้เป็นดินแดนแห่งความสุขและความพึงพอใจ

* หญ้าดอกกระชัง ต้นสาคุ พืชจำพวกสามเสื่อ พืชจำพวกดัมเต่า พืชจำพวกแหมและเลา แปวปองฟ้า บุษ โคลเวอร์

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๓

๓.๙

รับใช้ธรรมชาติ แล้วทุกอย่างจะดำเนินไปด้วยดี

ความทะยานอยากอันไม่สิ้นสุด คือสาเหตุพื้นฐานที่ทำให้โลกตกอยู่ในสภาพดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เร็วดีกว่าช้า มากดีกว่าน้อย "การพัฒนา" แบบชั่วแล่นเช่นนี้มีส่วนเกี่ยวพันโดยตรงกับความใกล้จะล่มสลายของสังคม สภาพเช่นนี้มีแต่จะทำให้มนุษย์ถูกแยกขาดออกจากธรรมชาติ มนุษยชาติจะต้องล้มเลิกการหมกมุ่นอยู่ในความทะยานอยากทางวัตถุ และผลประโยชน์ส่วนตัว แต่ควรจะมุ่งสู่การเห็นแจ้งทางจิตวิญญาณ

เกษตรกรรมจะต้องเปลี่ยนแปลงจากการผลิตด้วยเครื่องจักรขนาดใหญ่มาเป็นเกษตรกรรมขนาดเล็กที่ผูกพันกับชีวิตแต่เพียงประการเดียว ความเป็นอยู่ทางวัตถุ และอาหารการกินควรจะเรียบง่าย หากทำได้เช่นนี้ งานก็จะกลายเป็นสิ่งเพลิดเพลิน และจะมีที่ว่างมากมายสำหรับจิตวิญญาณ

ยิ่งเกษตรกรเพิ่มขนาดการผลิตมากขึ้นเท่าไร ร่างกายและจิตใจของเขาก็จะยิ่งเหนื่อยล้ายุ่งเหยิงมากขึ้นเท่านั้น และเขาก็จะยิ่งห่างไกลจากชีวิตที่ออกงามไพเราะในทางจิตวิญญาณ วิถีชีวิตแห่งเกษตรกรรมขนาดเล็กอาจจะดูโบราณแล้วหลัง แต่วิถีชีวิตเช่นนั้น ย่อมเอื้อต่อการเฟื่องฟูของ "หนทางอันยิ่งใหญ่" * ผมเชื่อว่าถ้าบุคคลใดเข้าใจเพื่อนบ้านของตนและโลกแต่ละวันที่เขามีชีวิตอยู่อย่างลึกซึ้ง ความยิ่งใหญ่ของโลกก็จะเปิดเผยตัวเองแก่เขา

สมัยก่อนเกษตรกรที่มีที่นา ๑ เอเคอร์ (๒.๕ ไร่) จะใช้เวลาว่างยามสิ้นปีตั้งแต่เดือนมกราคม กุมภาพันธ์ และมีนาคม ออกล่ากระต่ายบนภูเขา แม้ว่าจะเป็นชาวนายากจน แต่พวกเขาก็มีอิสรภาพชนิดนี้อยู่ วันหยุดปีใหม่ยาวนานถึง ๓ เดือน ต่อมาวันหยุดปลายปีค่อย ๆ สั้นลงเหลือเพียง ๒ เดือน ๑ เดือน และปัจจุบันวันหยุดปีใหม่เหลือเพียง ๓ วันเท่านั้น

วันหยุดปีใหม่ที่หดสั้นลงแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรในปัจจุบันมีกิจธุระยุ่งเหยิงมากเพียงไร และได้สูญเสียวิถีชีวิตที่สุขสบายทั้งทางกายภาพและจิตวิญญาณมากเพียงไร เกษตรกรรมแผนใหม่ไม่มีเวลาเหลือให้เกษตรกรได้รำกายกวีและแต่งลำนำเพลง

หลายวันก่อนเมื่อผมเข้าไปปิดกวาดทำความสะอาดศาลเจ้าเล็ก ๆ ประจำหมู่บ้าน ผมต้องรู้สึกประหลาดใจที่พบแผ่นจารึกหลายแผ่นแขวนอยู่ที่ผนัง เมื่อปิดฝุ่นออกและเพ่งดูตัวอักษรที่เลื่อนลงและขีดจางตามกาลเวลา ผมพบว่าในนั้นมีบทกวีไฮกุถึง ๑๒ บท แม้ในหมู่บ้านเล็ก ๆ เช่นนี้ ก็มีชาวบ้าน ๒๐-๓๐ คนที่ได้แต่งบทกวีไฮกุพิเศษเป็นเครื่องสักการบูชา คิดดูสิว่า ชาวบ้านในสมัยก่อนมีที่ว่างในชีวิตของพวกเขาเพียงไร ภาพยักลอนเหล่านี้บางส่วนต้องมีอายุหลายศตวรรษ เนื่องจากเป็นเวลาที่นานมาแล้ว จึงคาดว่าพวกเขาคงจะเป็นชาวนาที่ยากจน แต่พวกเขา ก็ยังมีเวลาว่างในการแต่งบทกวีไฮกุ

ปัจจุบันไม่มีใครในหมู่บ้านนี้มีเวลามากพอที่จะแต่งกวีนิพนธ์ ในระหว่างเดือนอันหนาวเย็น จะมีชาวบ้านไม่กี่คน ที่สามารถหาเวลาสักวันสองวันดอดออกไปล่ากระต่าย ปัจจุบันโทรทัศน์ได้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งความสนใจในยามว่าง ไม่มีเวลาสำหรับงานอดิเรกอันเรียบง่ายซึ่งจะนำคุณค่าอันอุดมมาสู่ชีวิตประจำวันของเกษตรกรอีกต่อไป นี่คือสิ่งที่ผมหมายถึงเมื่อผมกล่าวว่า เกษตรกรรมได้กลายเป็นความยากไร้และอ่อนแอทางจิตวิญญาณ มันเพียงแต่มุ่งไปสู่การพัฒนาทางวัตถุเท่านั้น

เหลาจื๋อ นักปราชญ์เต๋า กล่าวว่า ชีวิตที่สมบูรณ์และถูกต้องดีงามคือชีวิตที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเล็ก ๆ ท่านโพธิธรรม ซึ่งเป็นปรมาจารย์ทางพุทธศาสนานิกายเซน ได้ใช้เวลา ๙ ปีอาศัยอยู่ในถ้ำ โดยปราศจากกิจกรรมอันวุ่นวายยุ่งเหยิง การเป็นกังวลอยู่กับการหาเงินทอง การขยายตัว การพัฒนา ปลูกพืชเศรษฐกิจและส่งไปขาย หาใช้วิถีทางของเกษตรกรไม่ การอยู่ที่นี้ดูแลที่นาผืนเล็ก ๆ เป็นเจ้าของอิสระภาพและเวลาอันเหลือเฟือในแต่ละวันและทุก ๆ วัน สิ่งนี้ต่างหากคือหนทางเดิมแท้ของเกษตรกร

การแบ่งแยกประสบการณ์ออกเป็นกายและจิตนั้นเป็นความคับแคบและสับสน มนุษย์ไม่ได้มีชีวิตอยู่โดยพึ่งพิงแต่อาหารเท่านั้น ที่สุดแล้ว เราไม่อาจรู้ว่าอาหารคืออะไรด้วยซ้ำ มันคงจะดีกว่านี้ถ้าคนเราเลิกคิดถึงแม้แต่อาหารเช่นเดียวกัน จะเป็นการดีถ้าคนเราเลิกทำให้ตัวเองให้ยุ่งยากด้วยการค้นหา "ความหมายที่แท้จริงของชีวิต" เราไม่มีวันจะรู้คำตอบเกี่ยวกับคำถามทางจิตวิญญาณที่ยิ่งใหญ่เช่นนี้ แต่มันก็ไม่เสียหายอะไรที่จะไม่เข้าใจ เราเกิดมาและมีชีวิตอยู่บนพื้นพิภพนี้เพื่อเผชิญหน้าโดยตรงกับความเป็นจริงของการมีชีวิตอยู่

การมีชีวิตอยู่ไม่มีอะไรมากกว่าเป็นผลจากการที่เราได้ถือกำเนิดมา ไม่ว่าอะไรก็ตามที่คนเรากินเพื่อมีชีวิตอยู่ ไม่ว่าอะไรก็ตามที่คนเราคิดว่าเขาต้องกินเพื่อมีชีวิตอยู่ นั้นไม่ใช่อะไรมากไปกว่าสิ่งที่เขาคิดขึ้นเอง โลกเป็นอยู่โดยความเป็นเช่นนั้นเอง หากว่าคนเราจะละทิ้งเจตนาภรณ์ในฐานะมนุษย์ของเขา และปล่อยให้ธรรมชาตินำทางเข้าแทน มันก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะเกรงกลัวการอดตาย

จงมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันขณะ นี่คือพื้นฐานที่แท้จริงของชีวิตมนุษย์ เมื่อความรู้ทางวิทยาศาสตร์อันไม่เพียงสาได้กลายเป็นพื้นฐานของการมีชีวิตอยู่ ผู้คนก็ใช้ชีวิตประหนึ่งว่าพวกตนพึ่งพิงอาศัยแต่เพียงแป้ง ไขมัน และโปรตีน และเพาะปลูกโดยพึ่งแต่ ในโตรเจน ฟอสฟอรัส และโปแตส

และนักวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าเขาจะได้ศึกษาธรรมชาติมากเพียงไร ไม่ว่าเขาจะทำวิจัยกว้างแค่ไหน ก็เพียงเพื่อจะตระหนักในที่สุดว่าธรรมชาติช่างมีความสมบูรณ์และลึกลับอะไรเพียงนั้น การเชื่อว่า โดยอาศัยการวิจัยและประดิษฐ์กรรม มนุษยชาติก็จะสามารถสร้างสรรคบางสิ่งบางอย่างที่ดีเลิศกว่าธรรมชาตินั้น เป็นเพียงมายาภาพ ผมคิดว่าการที่คนเราต่อสู้ดิ้นรนต่าง ๆ นานา ไม่ใช่เพื่อเหตุผลอื่น นอกเสียจากเพื่อจะเรียนรู้สิ่งที่คุณอาจเรียกว่าเป็นความลึกลับอันไม่อาจเข้าใจได้ของธรรมชาติ

ดังนั้นงานของเกษตรกรก็คือรับใช้ธรรมชาติ แล้วทุกอย่างจะดำเนินไปด้ายดี เคยถือกันว่าเกษตรกรเป็นงานอันงานอันศักดิ์สิทธิ์ เมื่อมนุษย์ชาติหลุดออกจากอุดมคตินี้ เกษตรกรรมเพื่อการค้าแบบใหม่ก็เกิดขึ้น เมื่อเกษตรกรเริ่มปลูกพืชเพื่อเงินทอง เขาก็หลงลืมหลักการที่แท้จริงของเกษตรกร

แน่ละ พ่อค้าก็มีบทบาทในสังคม แต่ความรุ่งเรืองของการค้ามีแนวโน้มจะดึงผู้คนออกห่างจากความสำนึกในแหล่งกำเนิดที่แท้ของชีวิต เกษตรกรรมในฐานะของงานที่อยู่ภายในขอบเขตของธรรมชาตินั้น อิงแอบอย่างใกล้ชิดกับต้นกำเนิดดังกล่าว แต่เกษตรกรจำนวนมากไม่ได้สำนึกในธรรมชาติ แม้ในขณะที่ใช้ชีวิตและทำงานอยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ แต่ผมรู้ดีกว่า เกษตรกรรมได้เปิดโอกาสมากมายต่อการสำนึกอันสูงส่งกว่า

"ไม่ว่าฤดูใบไม้ร่วงจะนำสายลมหรือสายฝนมาให้ ฉันไม่อาจรู้ได้ แต่สำหรับวันนี้ ฉันจะทำงานอยู่ในทุ่งนา" นั่นเป็นเนื้อหาของเพลงพื้นบ้านอันเก่าแก่ มันแสดงออกถึงสัจจะของเกษตรกรในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต ไม่ว่าจะการเก็บเกี่ยวจะให้ผลอย่างไร ไม่ว่าจะมียาอาหารเพียงพอหรือไม่ เพียงการหว่านเมล็ดและดูแลพืชผลด้วยความรักใคร่อ่อนโยนภายใต้การนำของธรรมชาติ นั่นก็เป็นความเบิกบานใจ

* หนทางในการรู้แจ้งทางจิตวิญญาณ ซึ่งถามถึงการเพ่งพินิจและความเอาใจใส่ต่อกิจกรรมอันสามัญในชีวิตประจำวัน

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๓

๓.๑๐

โรงเรียนเกษตรกรรมธรรมชาติที่หลากหลาย

ผมไม่ชอบคำว่า "งาน" เป็นอย่างยิ่ง มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดเดียวที่ต้องทำงาน และผมคิดว่านี่เป็นเรื่องน่าหัวเราะมากที่สุดในโลก สัตว์โลกชนิดอื่นหาเลี้ยงชีพด้วยการมีชีวิตอยู่ แต่มนุษย์ทำงานเหมือนคนบ้า โดยคิดว่าเขาต้องทำเช่นนั้นเพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ ยิ่งงานนั้นยิ่งใหญ่เท่าไร ความทำทหายยิ่งมากเท่าไร เขาจะคิดว่ามันยิ่งวิเศษเท่านั้น จะเป็นการดีถ้าเลิกคิดในลักษณะเช่นนั้นได้และใช้ชีวิตอย่างง่าย ๆ ชีวิตที่สะดวกสบายและเต็มไปด้วยเวลาว่าง ผมคิดว่าการใช้ชีวิตของสัตว์ในเขตร้อนที่จรรอมาในตอนเช้าและตอนเย็นเพื่อดูว่ามีอะไรกินบ้าง และมีเวลาว่างในยามบ่ายสำหรับงีบหลับ เป็นวิถีชีวิตที่ดีพิเศษ

สำหรับมนุษย์ ชีวิตที่เรียบง่ายเช่นนั้นสามารถเป็นไปได้ ถ้าเขาทำงานเพื่อผลิตปัจจัยพื้นฐานของชีวิตโดยตรง ชีวิตเช่นนั้น งานจะไม่ใช่งานแบบที่คนทั่วไปคิด แต่เป็นเพียงการทำในสิ่งที่จำเป็นต้องทำ

การให้สิ่งต่าง ๆ เคลื่อนไปในทิศทางนี้คือจุดมุ่งหมายของผม และมันก็เป็นจุดมุ่งหมายของหนุ่มสาวอีก ๗-๘ คน ที่อาศัยร่วมกันในกระท่อมบนภูเขาแห่งนี้และช่วยกันทำงานเกษตร หนุ่มสาวเหล่านี้ต้องการเป็นเกษตรกร ตั้งหมู่บ้านและชุมชนใหม่ และทดลองวิถีชีวิตแบบนี้ พวกเขาไปที่ไร่นาของผมเพื่อเรียนรู้ทักษะในการทำเกษตรกรรมที่จำเป็นต่อการบรรลุผลตามโครงการที่วางไว้ ถ้าคุณลองมองไปทั่วประเทศ คุณก็จะสังเกตเห็นว่ามีชุมชนใหม่ๆ เกิดขึ้นหลายแห่งเมื่อไม่นานมานี้ ชุมชนแบบนี้ในอนาคตจะถูกเรียกขานว่าเป็นการรวมกลุ่มของพวกฮิปปี ซึ่งผมก็คิดว่าอาจจะมองในลักษณะนั้นก็ได้เหมือนกัน แต่จากการใช้ชีวิต และทำงานร่วมกัน ตลอดความพยายามในการแสวงหาทางกลับไปสู่ธรรมชาติ ผมคิดว่าพวกเขาคือแบบจำลองของ "เกษตรกรรุ่นใหม่" พวกเขาเข้าใจดีว่าการมีรากที่มั่นคงต้องหมายถึงการมีชีวิตอยู่ด้วยพืชผลที่ได้จากที่ดินของตนเอง ชุมชนที่ไม่สามารถพึ่งตนเองทางด้านอาหารจะอยู่ได้ไม่นาน

หนุ่มสาวจำนวนมากพวกนี้ได้เดินทางไปถึงอินเดีย หรือหมู่บ้านคานธีในฝรั่งเศส บ้างไปใช้เวลาระยะหนึ่งในชุมชนคิบุดในอิสราเอล บ้างก็ไปเยี่ยมชุมชนบนภูเขาและในทะเลทรายทางตะวันตกของอเมริกา มีกลุ่มประเภทนี้อยู่ที่เกาะชวโนเซในหมู่เกาะโทคาร่าทางใต้ของประเทศญี่ปุ่น กลุ่มเหล่านี้พยายามทดลองการอยู่เป็นครอบครัวในลักษณะใหม่ และหาประสบการณ์จากความใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชาวเขา ผมคิดว่าขบวนการของคนหิบบมีอนี่จะมีอนาคตที่สดใส หมู่คนเหล่านี้เองที่ทำให้เกษตรกรรมธรรมชาติกลายเป็นที่นิยมอย่างรวดเร็ว และมีพลังมากขึ้นทุกที

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มศาสนาต่าง ๆ เข้ามาจับงานทางด้านเกษตรกรรมธรรมชาติ ในการค้นหาธรรมชาติที่เป็นเนื้อแท้ของมนุษย์ ไม่ว่าจะกระทำด้วยวิธีการใดก็ตามแล้วแต่ คุณจะต้องเริ่มต้นด้วยการพิจารณาถึงเรื่องของสุขภาพ หนทางที่นำไปสู่การสำนึกหรืออย่างถูกต้องซึ่งรวมถึงการมีชีวิตอยู่อย่างซื่อตรงเปิดเผยในแต่ละวัน ปลูกพืชผักและกินอาหารธรรมชาติที่ถูกอนามัยด้วยเหตุนี้สำหรับคนเป็นจำนวนมาก เกษตรกรรมธรรมชาติจึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุด

ผมไม่ได้จัดตัวเองอยู่ในกลุ่มศาสนาใด และสามารถสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะกับใครก็ได้อย่างอิสระ ผมไม่ได้ใส่ใจมากนักกับการหาความแตกต่างระหว่างศาสนาคริสต์ ศาสนาพุทธ ซินโต หรือศาสนาอื่น ๆ แต่สิ่งที่ให้ผมรู้สึกถึงคือพบว่าบุคคลที่มีความศรัทธาต่อศาสนาอย่างลึกซึ้ง ให้ความสนใจต่อไร่นาของผม ผมคิดว่านี่คงเป็นเพราะเกษตรกรรมธรรมชาติซึ่งไม่เหมือนกับเกษตรกรรมแบบอื่นนั้น มีพื้นฐานอยู่บนปรัชญาที่ยังลึกไปพ้นการพิจารณาแต่เฉพาะเรื่องของการวิเคราะห์ดิน การวัดค่าความเป็นกรดต่างของดินและผลผลิต

คราวหนึ่ง มีหนุ่มจากศูนย์เกษตรกรรมอินทรีย์แห่งกรุงปารีสบินเขาขึ้นมาที่นี่ และเราก็ใช้เวลาสนทนากันอยู่ ๑ วัน เมื่อได้ฟังเรื่องราวในฝรั่งเศสผมก็รู้ว่าเขากำลังเตรียมการประชุมเกี่ยวกับเกษตรกรรมอินทรีย์ในระดับนานาชาติ หนุ่มฝรั่งเศสผู้นี้เดินทางไปเยี่ยมดูฟาร์มเกษตรกรรมอินทรีย์ และเกษตรกรรมธรรมชาติทั่วโลกเพื่อเตรียมการประชุม ผมพาเขาเดินชมสวน หลังจากนั้นเราก็นั่งลงดื่มชาที่เวิร์ท และสนทนาถึงข้อสังเกตบางประการของผม ตลอดระยะเวลา ๓๐ ปีอันแปลกประหลาดนี้

ผมกล่าวขึ้นก่อนว่า ถ้าคุณลองตรวจสอบหลักการของเกษตรกรรมอินทรีย์อันเป็นที่นิยมอยู่ในตะวันตกเวลานี้ คุณจะพบว่ามันแทบจะไม่แตกต่างจากวิธีการทำเกษตรกรรมพื้นบ้านของทางตะวันออก เช่นในจีน เกาหลี และญี่ปุ่นเมื่อหลายศตวรรษก่อน เกษตรกรชาวญี่ปุ่น

ทั้งหมดยังคงใช้รูปแบบการเกษตรดังกล่าวตลอดรัชสมัยเมจิ และไทโช* มาจนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

เกษตรกรรมดังกล่าวเป็นระบบที่เน้นการใช้ปุ๋ยจากมูลคนและมูลสัตว์เป็นพื้นฐานสำคัญ มีการจัดการที่เน้นหนักการผลิตปริมาณมากในที่ดินขนาดเล็ก โดยอาศัยแรงงานเป็นหลักและรวมถึงการปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกพืชหลายชนิดและการใช้ปุ๋ยจากพืชคลุมดิน เนื่องจากที่ว่างมีจำกัด ท่งนาจึงไม่เคยถูกปล่อยทิ้งโดยไม่ดูแล การเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวจะมีตารางเวลาที่แน่นอน ของเหลือใช้ที่เป็นสารอินทรีย์จะนำไปหมักเป็นปุ๋ยและนำกลับไปใส่ในท้องนา การใช้ปุ๋ยได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นทางการ และการวิจัยทางการเกษตรจะเน้นเรื่องอินทรีย์วัตถุ และเทคนิคการทำปุ๋ยหมัก

ดังนั้นเกษตรกรรมแบบที่รวมเอาสัตว์ พืช และมนุษย์มาอยู่เป็นหน่วยเดียวกันนี้ จัดเป็นเกษตรกรรมกระแสหลักของญี่ปุ่นตลอดมาจนถึงยุคสมัยใหม่ อาจจะถูกกล่าวได้ว่าการทำเกษตรกรรมอินทรีย์ในตะวันตกได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อเกษตรกรรมพื้นบ้านแบบนี้ค่อย ๆ หมดจากประเทศทางตะวันออก

ผมกล่าวต่อไปว่าในบรรดาวิธีการของเกษตรกรรมธรรมชาติ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ เกษตรกรรมธรรมชาติแบบทัศนะกว้างที่อยู่พ้นขอบเขตพหุธิปัญญาของมนุษย์ และเกษตรกรรมธรรมชาติที่ทัศนะแคบที่เกี่ยวข้อกับโลกสมมติ** ถ้าหากผมต้องพูดด้วยภาษาทางพุทธศาสนา เกษตรกรรมทั้งสองประเภทอาจเรียกโดยการเปรียบเทียบว่า เป็นการเกษตรกรรมแบบมหายาน และหินยาน

เกษตรกรรมธรรมชาติแบบมหายานเกิดขึ้นโดยตัวมันเอง เมื่อมีเอกภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มันเป็นไปตามธรรมชาติอย่างที่มีมันเป็น และเป็นไปตามจิตใจอย่างที่มีมันเป็น มันเกิดจากความศรัทธาที่ว่าหากปัจเจกชนละทิ้งเจตนาแห่งมนุษย์ และยอมตนให้ธรรมชาติเป็นผู้นำทาง ธรรมชาติจะตอบแทนโดยการจัดหาสรรพสิ่งให้ หากจะใช้อุปมาแบบง่าย ๆ ก็จะเป็นว่า เกษตรกรรมธรรมชาติแบบโลกุตระ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ อาจจะเปรียบได้กับคู่สามีภรรยาที่ครองคู่กันด้วยสมรสที่สมบูรณ์ การสมรสนั้นมิใช่การให้ มิใช่การรับ คู่สมรสที่สมบูรณ์จะดำรงอยู่โดยตัวของตัวเอง

เกษตรกรรมธรรมชาติที่ทัศนะแคบ ในอีกด้านหนึ่งคือการดำเนินตามวิถีแห่งธรรมชาติ เป็นความพยายามที่จะดำเนินตามธรรมชาติอย่างจงใจ โดยอาศัยวิธีการ "แบบอินทรีย์" หรือเกษตรกรรมวิธีอื่น ๆ เป็นเครื่องมือในการบรรลุจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ แม้ว่าจะมีความรักอย่างจริงจังต่อธรรมชาติและมีความกระตือรือร้นในการเข้าถึงธรรมชาติ ความสัมพันธ์นั้นก็ยังคงเป็นเรื่องการทดลองดูก่อน เกษตรกรรมแบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่ทะยานอยากในปัญญาแห่งสวรรค์ โดยปราศจากความเข้าใจในสาระของมัน และในขณะที่เดียวกันก็ต้องการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ แม้จะค้นหาอย่างมิหยุดหย่อน แต่ก็ไม่มีใครสามารถให้คำตอบได้เลย

ทัศนะแคบของเกษตรกรรมธรรมชาติกล่าวว่า เป็นเรื่องดีสำหรับเกษตรกรที่จะใช้อินทรีย์วัตถุกับดิน และเป็นเรื่องดีที่จะเลี้ยงสัตว์ และนี่คือวิธีที่ดีที่สุดมีประสิทธิผลที่สุดที่จะทำให้ธรรมชาติสามารถใช้ประโยชน์ได้ ถ้าพูดในแง่ของการปฏิบัติส่วนบุคคล นี่ย่อมเป็นเรื่องดี แต่ด้วยวิธีนี้เพียงลำพัง ย่อมไม่อาจรักษาพลังแห่งชีวิตของเกษตรกรรมธรรมชาติให้ดำรงอยู่ได้ เกษตรกรรมธรรมชาติอย่างแคบชนิดนี้อุปมาได้กับสำนักดาบที่เน้นการฟันเพียงครั้งเดียวซึ่งช่วยชนะจะต้องขึ้นกับทักษะ และการใช้เทคนิคที่เกิดจากการฝึกฝนอย่างมีเจตนา เกษตรกรรมแบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่ดำเนินตามวิถีของสำนักดาบฟันสองครั้ง ซึ่งเชื่อว่าชัยชนะจะได้มาจากการระดมพลังในการจู่โจม

เกษตรกรรมธรรมชาติที่บริสุทธิ์แท้ เป็นไปในทางตรงกันข้ามคือเปรียบได้กับสำนัก

อกรรม คือไม่กระทำ ไม่มีทิศทาง และไม่แสวงหาชัยชนะ สิ่งหนึ่ง ที่เกษตรกรควรต่อสู้เพื่อให้บรรลุผลก็คือ การนำหลัก "ไม่กระทำ" มาสู่ภาคปฏิบัติให้ได้ เหล่านี้ได้อ้างถึงธรรมชาติแห่งการไม่กระทำ ผมคิดว่าถ้าท่านเป็นเกษตรกร ท่านจะต้องทำเกษตรกรรมแบบธรรมชาติอย่างแน่นอน ผมเชื่อว่าวิธีของคานธี เป็นวิธีที่ไร้วิธี กระทำด้วยภาวะจิตที่ปราศจากการเอาชนะและปราศจากการต่อต้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกับเกษตรกรรมธรรมชาติ เมื่อไรที่สามารถเข้าใจได้ว่าบุคคลจะสูญเสียความรื่นรมย์และความสุข ก็เมื่อเขาพยายามจะครอบครองมันไว้ เมื่อนั้นก็จะเข้าใจถึงหัวใจของเกษตรกรรมธรรมชาติ เป้าหมายสูงสุดของเกษตรกรรมไม่ใช่การเพาะปลูกพืชผล แต่คือการบ่มเพาะความสมบูรณ์แห่งความเป็นมนุษย์***

* ปี พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๖๙

** คือโลกที่รับรู้และเข้าใจได้โดยพุทธิปัญญา

*** ในย่อหน้านี้ ฟูกุโอะกะได้แยกให้เห็นความแตกต่างระหว่าง การใช้เทคนิคเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีเจตนา กับสิ่งที่เกิดเองตามธรรมชาติที่แสดงออกถึงความกลมกลืนของมนุษย์กับธรรมชาติ ในการทำงานประจำวันที่ปลอดพ้นจากการครอบงำของเจตจำนงแห่งพุทธิปัญญา

.....ถ้าคุณไม่ "พยายาม" ทำอาหารให้อร่อย คุณจะพบว่าธรรมชาติได้ทำให้มันอร่อยอยู่แล้ว ..ปัจจุบันคนกลับใช้ความพยายามทุกทางในการ "เพิ่ม" รสชาติให้กับอาหาร รสชาติที่อร่อยของอาหารเลยสูญหายไปหมด .....

ภาค ๔

- ความสับสนเกี่ยวกับอาหาร
- มณฑลอาหารของธรรมชาติ
- วัฒนธรรมของอาหาร
- มีชีวิตอยู่ด้วยอาหารเพียงอย่างเดียว
- สรูปประเภทโภชนาการ
- อาหารและการเกษตร

๔.๑

ความสับสนเกี่ยวกับอาหาร

ชายหนุ่มที่มาอาศัยอยู่ในกระท่อมบนเขาแห่งนี้มาเป็นเวลา ๓ ปีแล้ว ได้กล่าวกับผมในวันหนึ่งว่า "คุณรู้ไหม เวลาคนพูดถึง อาหารธรรมชาติ ผมไม่รู้เลยว่าเขาหมายถึงอะไร"

ถ้าคุณลองคิดดู คนทุกคนจะคุ้นเคยกับศัพท์คำว่า "อาหารธรรมชาติ" แต่มักไม่เข้าใจอย่างแจ่มชัดว่า อาหารธรรมชาติคืออะไรจริง ๆ มีคนจำนวนมากคิดว่าอาหารที่ไม่มีสารเคมี หรือสารเจือปนอื่น ๆ ก็คืออาหารธรรมชาติ และก็ยังมีคนอีกส่วนหนึ่งที่คิดอย่างคลุมเครือว่า อาหารธรรมชาติก็คือการกินอาหารอย่างที่พบในธรรมชาติ

ถ้าคุณถามว่าการใช้ไฟและเกลือในการประกอบอาหาร เป็นวิธีธรรมชาติหรือไม่เป็นธรรมชาติ คำตอบจะเป็นได้ทั้งสองทาง ถ้าอาหารของคนในยุคบรรพกาล ซึ่งได้แก่ พืช และสัตว์ที่หาได้ในป่า คือ "ธรรมชาติ" อาหารที่ใช้เกลือและไฟก็ไม่อาจเรียกว่าเป็นอาหารธรรมชาติได้ แต่อาจมีการโต้แย้งว่าความรู้ที่ได้มาในสมัยโบราณเกี่ยวกับการใช้ไฟและเกลือ เป็นสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นกับมนุษยชาติอยู่แล้วโดยธรรมชาติ การปรุงอาหารก็ต้องจัดว่าเป็นธรรมชาติอย่างไม่ต้องสงสัย เราจะถือว่าอาหารที่ปรุงขึ้นจากเทคนิคต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นสิ่งดี หรือว่าอาหารที่ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติเดิมของมันเป็นสิ่งดีกันแน่ พืชผลที่ได้จากการเพาะปลูกจะเรียกว่าเป็นธรรมชาติได้หรือไม่ เส้นแบ่งระหว่างธรรมชาติกับไม่เป็นธรรมชาติของคุณอยู่ที่ไหน

อาจจะกล่าวได้ว่า คำว่า "อาหารธรรมชาติ" ในญี่ปุ่นเกิดขึ้นจากคำสอนของชาเกน อิชิซูกะ ในสมัยเมจิ ทฤษฎีของเขาได้รับการปรับปรุงและเพิ่มเติมรายละเอียดโดยนายซากุราซาว่า* และนายนิกิ โภชนาการที่รู้จักกันในประเทศตะวันตกว่า โภชนศาสตร์เพื่ออายุวัฒนะ (Macrobiotic) มีพื้นฐานอยู่บนทฤษฎีอทริลักษณ์ และความคิดเกี่ยวกับยิน-หยิง ของอิจิง เนื่องจากว่าในศาสตร์แขนงนี้มักจะเน้นให้กินอาหารเช่นข้าวกล้อง ดังนั้นจึงทำให้คิดกันโดยทั่วไปว่า "อาหารธรรมชาติ" ก็คือ การกินธัญพืชอย่างเต็มรูป ไม่ขัดสี (whole grains) และพืชผัก อย่างไรก็ตามอาหารธรรมชาติไม่อาจจะสรุปลงอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นเรื่องการกินข้าวกล้องและมังสวิรัตินั้น

ถ้าอย่างนั้น มันคืออะไรล่ะ?

เหตุผลแห่งความสับสนทั้งหมดก็คือ มีความรู้ของมนุษย์อยู่ ๒ ประเภท ได้แก่ความรู้แบบแบ่งแยก และความรู้แบบไม่แบ่งแยก** คนโดยทั่วไปเชื่อกันว่าจะสามารถรับรู้และเข้าใจโลกได้อย่างไม่ผิดพลาด โดยอาศัยเพียงความรู้แบบแบ่งแยกเท่านั้น ดังนั้น คำว่า "ธรรมชาติ"

ที่พูดกันโดยทั่วไป หมายถึงธรรมชาติที่รับรู้ได้ด้วยปัญญาแบบแบ่งแยกชนิดนี้

ผมปฏิเสธสภาพอันว่างเปล่าของธรรมชาติที่สร้างขึ้นจากพุทธิปัญญาของมนุษย์ ผมแยกมันออกอย่างชัดเจนจากตัวธรรมชาติเอง ที่รับรู้ได้โดยความเข้าใจอันไม่แบ่งแยก ถ้าเรากำจัดความคิดที่ผิดพลาดเกี่ยวกับธรรมชาติ ผมเชื่อว่ารากเหง้าของปัญหาในโลกจะปลาสนาการไป

ในตะวันตก วิทยาศาสตร์ธรรมชาติพัฒนามาจากความรู้แบบแบ่งแยกส่วน ปรัชญาจีน-หยั่งและอิจิงทางตะวันออกพัฒนามาจากต้นกำเนิดเดียวกัน แต่ความจริงทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถเข้าถึงสัจจะอันสมบูรณ์ได้ และปรัชญาในที่สุดแล้วก็มีไข่อะไรอื่น นอกจากเป็นเรื่องการตีความเกี่ยวกับโลกเท่านั้น ธรรมชาติที่เรารับรู้ด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นธรรมชาติที่ได้ถูกทำลายไปแล้วเปรียบได้กับภูติผีที่มีเพียงโครงกระดูกอันปราศจากวิญญาณ ธรรมชาติที่ถูกรับรู้ด้วยความรู้ทางปรัชญาเป็นทฤษฎีที่เกิดจากการคิดของมนุษย์ เป็นภูติผีที่มีวิญญาณแต่ปราศจากโครงร่าง

ไม่มีวิธีการใดที่จะเข้าใจความรู้อันไม่แบ่งแยกนี้ได้ เว้นเสียแต่จะผ่านทางญาณทัศน์โดยตรง (direct intuition) แต่ก็มีคนพยายามจัดให้มันอยู่ในกรอบอันคุ้นเคยโดยการเรียกมันว่า "สัญชาตญาณ" แท้ที่จริงแล้วมันเป็นความรู้จากแหล่งกำเนิดอันไร้ชื่อ ละทิ้งจิตแห่งการแบ่งแยก และไปพ้นจากโลกแห่งสัมพัทธภาพ ถ้าคุณปรารถนาจะรู้จักภาพปรากฏที่แท้ของธรรมชาติ ในตอนเริ่มแรกจะไม่มีตะวันออกหรือตะวันตก ไม่มีฤดูกาลทั้งสี่ และไม่มีอิน-หยั่ง

เมื่อผมพูดมาถึงแค่นี้ คนหนุ่มก็ถามขึ้นว่า "ถ้าฉันคุณก็ไม่ได้ปฏิเสธเพียงแค่วิทยาศาสตร์ธรรมชาติเท่านั้นนะซี แต่ยังปฏิเสธปรัชญาตะวันออกบนพื้นฐานของอิน-หยั่งและอิจิงอีกด้วย"

ผมตอบว่าถ้าในฐานะของหนทางชั่วคราว หรือเครื่องหมายบอกทิศทางละก็ ก็ถือได้ว่ามันเป็นสิ่งที่มีคุณค่า แต่ไม่ควรเห็นว่ามันเป็นความสำเร็จอันสูงสุด ความจริงทางวิทยาศาสตร์และปรัชญาเป็นบัญญัติของโลกแห่งสัมพัทธภาพ และมันก็ถูกยึดถือว่าเป็นความจริง คุณค่าของมันก็ได้รับการยอมรับ ตัวอย่างเช่น สำหรับคนสมัยใหม่ที่อาศัยอยู่ในโลกแห่งสัมพัทธภาพ และได้ทำลายกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ทั้งทำให้ร่างกายและจิตใจของตนต้องป่วยไข้ ระบบของอิน-หยั่ง สามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ ในการฟื้นฟูแก้ไขระเบียบกฎเกณฑ์อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ในหนทางเช่นนั้นอาจกล่าวได้ว่ามันเป็นทฤษฎีที่มีประโยชน์ ที่ช่วยให้ผู้คนสามารถได้รับโภชนาการที่เข้มข้นหนักแน่นด้วยคุณค่า แต่ถ้าคุณตระหนักว่าเป้าหมายสุดท้ายของมนุษย์คือการไปพ้นโลกแห่งสัมพัทธภาพ เพื่ออยู่ในอาณาจักรแห่งอิสราภาพ การเผ่ายึดติดในทฤษฎีก็จะเป็นความโชคร้าย เมื่อไรก็ตามที่บุคคลสามารถเข้าถึงโลกที่ยินและหยั่งกลับสู่เอกภาพเดิมแท้ของมัน หน้าที่ของสัญลักษณ์เหล่านี้ก็จะสิ้นสุดลง

คนหนุ่มที่เพิ่งมาอยู่เมื่อเร็ว ๆ นี้พูดขึ้นว่า "ถ้ายังงั้นก็หมายความว่า ถ้าคุณเข้าถึงความเป็นธรรมชาติ คุณก็กินอะไรก็ได้ที่ต้องการซี"

ถ้าคุณคาดหวังโลกอันสว่างสดใส ซึ่งอยู่อีกด้านหนึ่งของอุโมงค์ ความมืดมิดในอุโมงค์ก็จะคงอยู่อย่างยาวนานยิ่งกว่า เมื่อไรก็ตามที่คุณเลิกต้องการจะได้กินของที่มิรสอร่อย เมื่อนั้นคุณจะได้ลิ้มรสที่แท้จริงของสิ่งที่คุณกิน เป็นเรื่องง่ายที่จะนำอาหารธรรมชาติที่เรียบง่ายมาขึ้นโต๊ะ แต่คนที่พอใจอาหารเช่นนั้นจริง ๆ มีน้อยมาก

* ยอร์ช โอชาว่า

** นี่คือการแตกต่างที่จำแนกโดยบรรดาปราชญ์เมธีทางตะวันออก ความรู้แบบแบ่งแยกเกิดจากปัญญาที่วิเคราะห์แยกแยะ และอย่างมีเจตจำนงที่จะจัดระเบียบประสบการณ์เข้าสู่กรอบโครงสร้างตรรก ฟุ่กูโอะกะเชื่อว่าในกระบวนการเช่นนี้ ปัจเจกชนจะแยกตัวเองออกจากธรรมชาติ นี่คือการจำกัดของเกณฑ์วินิจฉัยและความจริงทางวิทยาศาสตร์

ความรู้แบบไม่แบ่งแยกจะเกิดขึ้นโดยปราศจากความพยายามอย่างมีเจตนาของบุคคล แต่จะเกิดขึ้นเมื่อประสบการณ์นั้นได้รับการยอมรับอย่างที่มีนัยเป็น โดยปราศจากการตีความด้วยความรู้ทางพุทธิปัญญา แม้ว่าความรู้แบบแบ่งแยกจะมีความจำเป็นต่อการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลก ฟุ่กูโอะกะก็เชื่อว่า ในท้ายที่สุดแล้ว ความรู้ชนิดนี้จะให้ทัศนะการมองที่แคบเกินไป

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๔

มณฑลอาหารของธรรมชาติ

ความคิดของผมเกี่ยวกับอาหารธรรมชาติ ก็เป็นเช่นเดียวกับเกษตรกรรมธรรมชาติ ด้วยเหตุที่เกษตรกรรมธรรมชาติได้คล้อยตามธรรมชาติอย่างที่มีนัยเป็น ซึ่งก็คือธรรมชาติที่เข้าใจได้ด้วยจิตที่ไม่แบ่งแยก ด้วยเหตุนี้อาหารธรรมชาติก็คือวิธีการกินอาหารที่ได้จากป่า หรือพืชผลที่ได้จากการทำเกษตรกรรมแบบธรรมชาติ และปลาที่จับด้วยวิธีการธรรมชาติ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ได้มาจากการกระทำอันปราศจากเจตนา ซึ่งเป็นผลมาจากจิตที่ไม่แบ่งแยก

แม้ว่าผมจะพูดถึงการกระทำอันปราศจากเจตนา และปราศจากวิธีก็ตามแต่ปัญญาที่เกิดขึ้นในวิถีทางแห่งชีวิตประจำวัน ก็เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับด้วยเช่นกัน การใช้เกลือและไฟในการปรุงอาหารสามารถถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้ว่าเป็นก้าวแรกของการแยกห่างจากธรรมชาติของมนุษย์แต่มันก็เป็นสติปัญญาตามธรรมชาติ ที่มนุษย์ในสมัยบรรพกาลสามารถจะรับรู้เข้าใจได้ แล้วควรถือได้ว่าเป็นปัญญาที่สวรรค์ประทานให้

พืชผลที่ค่อย ๆ วิวัฒนาการมาเป็นพัน ๆ หมื่น ๆ ปีด้วยการอยู่กับมนุษย์มิใช่เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากความรู้แบบแบ่งแยกของเกษตรกรโดยสิ้นเชิง และก็สามรถจัดว่าเป็นอาหารที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติได้ด้วย แต่ภายหลังเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพันธุพืชซึ่งไม่ได้เกิดจากวิวัฒนาการภายในสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ แต่เกิดจากการพัฒนาโดยอาศัยวิทยาศาสตร์เกษตรกรรมซึ่งได้ถอยห่างออกจากธรรมชาติ นี้รวมถึง ปลา สัตว์จำพวกกุง หอย ปู และสัตว์เลี้ยงอื่น ๆ ที่เลี้ยงกันแบบอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้มันผันแปรจากชนิดพันธุ์ของมันที่มีมาแต่เดิม

เกษตรกรรม การประมง การปศุสัตว์ ปัจจุบันจำเป็นในชีวิตประจำวัน อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย จริตทางจิตวิญญาณ ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ

ผมได้เขียนแผนผังต่อไปนี้เพื่อช่วยอธิบายโภชนาการธรรมชาติ ซึ่งอยู่เหนือวิทยาศาสตร์และปรัชญา แผนผังแรกเป็นการรวบรวมอาหารที่สามารถหาได้ง่ายและรายชื่อเหล่านี้ได้พยายามจัดให้เป็นหมวดหมู่ไม่มากนักน้อย แผนผังที่ ๒ แสดงอาหารที่หาได้ในแต่ละเดือนของปี แผนผังดังกล่าวประกอบด้วยมณฑลอาหารของธรรมชาติ*

(คลิกที่รูปเพื่อขยาย)

จากมณฑลอาหารนี้จะเห็นได้ว่า แหล่งกำเนิดของอาหารที่มีอยู่บนผิวโลก เกือบจะไม่มีขีดจำกัด หากคนเราจะแสวงหาอาหารโดย "จิตว่าง" ** แม้ว่าเขาจะไม่รู้อะไรเกี่ยวกับยีน-หยัง เขาก็สามารถได้รับอาหารธรรมชาติที่สมบูรณ์ได้

ชาวประมงและเกษตรกรในหมู่บ้านของญี่ปุ่น ไม่ได้สนใจในตรรกของแผนผังนี้เป็นการพิเศษ พวกเขาเพียงดำเนินตามเงื่อนไขของธรรมชาติ ด้วยการเลือกอาหารตามฤดูกาลที่หาได้ในท้องถื่นของตนเอง

ต้นฤดูใบไม้ผลิ เมื่อสมุนไพร ๗ ชนิดเริ่มงอกต้นอ่อนจากพื้นดิน เกษตรกรก็จะได้ลิ้มรสทั้ง ๗ ชนิด สมุนไพรเหล่านี้สามารถกินร่วมกับหอยทากน้ำจืด หอยทากทะเล และหอยทากทะเลที่มีรสอร่อยพวกนี้

ฤดูกาลอันเขียวขจีเริ่มต้นขึ้นในเดือนมีนาคม พืชผักสมุนไพร เช่น หญ้าถอดปล้อง ผักกูด มักเวิร์ท ออสมันต้าและพืชผักบนภูเขาชนิดต่าง ๆ รวมทั้งยอดอ่อนของต้นพลับ ต้นท้อ และต้นอ่อนของมันป่า ล้วนกินได้ทั้งสิ้น เนื่องจากพืชผักเหล่านี้มีรสจี๊ดและกลมกล่อม จึงเหมาะที่จะนำมาทำเหมประ*** ทั้งยังสามารถใช้เป็นเครื่องปรุงรสอีกด้วย สำหรับทะเล เช่น เคล็พ โนริ และร็อคควิด**** ก็มีรสอร่อย และมีเป็นจำนวนมากในระหว่างฤดูใบไม้ผลิ

เมื่อต้นไม้แตกหน่ออ่อน ปลาเคียด ปลาอีครุคและปลาสิกรุด จะอยู่ในระยะที่อร่อยที่สุด ฤดูดอกไอริชบานจะฉลองด้วยปลาเลนเดอร์ ธิบบอน และปลาดิบทำจากปลาอินทรีย์ ถั่วลิ้นเต่า ถั่วลิ้นเต่าใหญ่ ถั่วราชมาษและถั่วฟาวา แกะจากผักกินสด ๆ ได้อร่อย หรือดัมกับธัญพืชที่ไม่ขัดขาว เช่น ข้าวกล้อง ข้าวสาลีหรือข้าวบาร์เลย์

เมื่อสิ้นสุดฤดูฝน***** บัวยญี่ปุ่นจะถูกนำมาดองเค็ม ส่วนสตรอเบอร์รี่และแรสเบอร์รี่ จะหาได้มากมาย พอถึงเวลานี้จะเป็นธรรมชาติของร่างกายที่เริ่มอยากกินต้นหอมทอดกรอบกับผลไม้รสจืดเช่น ไม้แป้น ลูกแอบปรีคอต และลูกท้อ ลูกไม้แป้นมิใช่เพียงส่วนเดียวของต้นที่กินได้ เมล็ดสามารถเอามาบดเป็น "กาแฟ" และใบของมันก็สามารถนำมาชงเป็นชาสมุนไพรที่ดีมากที่สุดชนิดหนึ่ง ใบแก่ของต้นท้อและต้นพลับนำมาทำเป็นยาอายุวัฒนะ

ภายใต้แสงอาทิตย์อันเจิดจ้าในกลางฤดูร้อน การได้กินแตงเทศกับน้ำผึ้งภายใต้ร่มเงาของต้นไม้ใหญ่ ถือเป็นการพักผ่อนหย่อนใจที่น่าโปรดปราน พืชผักจำนวนมากในฤดูร้อนเช่น แครอท ผักปวยเล้ง หัวไชเท้า และแตงกวา จะเริ่มสุกและพร้อมที่จะเก็บเกี่ยวได้ ร่างกายจะต้องการพืชผักและน้ำมันงาด้วย เพื่อจะขจัดความเกียจคร้านเฉื่อยชาจากความร้อนในฤดูนี้

(คลิกที่รูปเพื่อขยาย)

ถ้าคุณเรียกมันว่าความลึกกลับ ความลึกกลับนั้นก็คือการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่เป็นธัญพืชฤดูหนาวในฤดูใบไม้ผลินั้น เข้ากันได้ดีกับความเจริญอาหารที่ลดลงในฤดูร้อน และด้วยเหตุนี้เส้นก๋วยเตี๋ยวหลายประเภทและหลายขนาด ซึ่งทำจากข้าวบาร์เลย์จึงนิยมทำกันมากในฤดูร้อน ข้าวบัควีทก็เก็บเกี่ยวในฤดูร้อน มันเป็นพืชป่าในสมัยก่อน และเป็นอาหารที่ดีในฤดูกาลนี้

ต้นฤดูใบไม้ร่วงเป็นฤดูกาลอันรื่นรมย์มีความสุข ถั่วเหลือง ถั่วแดงอาซูกิ ผลไม้ชนิดต่าง ๆ พืชผัก และธัญญาหารสีเหลืองหลากชนิด ล้วนแต่สุกในเวลาเดียวกัน ขนมเด็กทำจากข้าวมีลเล็ทให้ความพึงพอใจในระหว่างการชมจันทร์ในเทศกาลไหว้พระจันทร์ ถั่วเหลืองต้มกึ่งดิบก็สุกไว้กินร่วมกับเผือก พอถึงปลายฤดูใบไม้ร่วง ข้าวโพดและข้าวเจ้าที่หนึ่งพร้อมกันกับถั่วแดงเห็ดมีทซุทาเกะ ลูกเกาลัด จะเป็นอาหารที่ทำกินกันบ่อย ๆ และเป็นที่ยังพอใจของทุกคน ที่สำคัญที่สุดคือข้าวเจ้าที่ดูดซับเอาแสงแดดตลอดฤดูร้อน จะเริ่มสุกในฤดูใบไม้ร่วง นี่หมายความว่าอาหารหลักที่สามารถหาได้มากมายและยังอุดมด้วยแคลอรีนั้น เป็นอาหารที่เตรียมไว้สำหรับเดือนแห่งความหนาวเย็น

เมื่อน้ำเริ่มจับตัวแข็ง เราจะรู้สึกนึกอยากไปเลียบเคี้ยวเตาอย่างปลา ปลาน้ำลึก เช่น ปลากระพงแดง และปลาโอ สามารถจับได้ในฤดูนี้ ที่น่าสนใจคือ หัวไชเท้าญี่ปุ่นและผักกินใบที่มีมากมายในฤดูนี้ เหมาะที่จะกินร่วมกับปลาพวกนี้

การปรุงอาหารในวันปีใหม่จะเตรียมอย่างมโหฬาร ตั้งแต่อาหารซึ่งได้หมักดองเกลือเอาไว้เพื่อการเฉลิมฉลองครั้งใหญ่นี้ ปลาแซลมอนดองเกลือ ไข่ปลาแฮร์ริง ปลาอี๊ดแดง กุ้งมังกร สาหร่ายทะเล และถั่วดำ จะถูกนำมาเสิร์ฟในเทศกาลนี้ทุกปีเป็นเวลาหลายศตวรรษมาแล้ว

การขูดหัวไชเท้า และผักกาดหัว จากใต้ดินซึ่งปกคลุมด้วยหิมะในฤดูหนาวเป็นประสบการณ์อันน่าเพลิดเพลินใจ ธัญพืชและถั่วต่าง ๆ ที่ปลูกในระหว่างปี เต้าเจี้ยว และซีอิ๊วทำจากถั่วเหลือง เป็นอาหารหลักที่มีใช้ประจำ ทะเลสาบปลา หัวไชเท้า น้ำเต้า และมันเทศที่เก็บไว้ตั้งแต่ฤดูใบไม้ร่วงทำให้มีอาหารหลายชนิดบริโภคในระหว่างเดือนหนาวจัดที่แสนทรมาณ กระเทียมต้นและต้นหอมมีรสชาติดีเมื่อกินร่วมกับหอยนางรม และปลิงทะเลที่หาได้ในระยะนั้น

ในระหว่างรอให้ฤดูใบไม้ผลิมาถึง คนจะเผารอดูหน่ออ่อนของต้นโคลทฟุตและใบที่กินได้ของเถาสตรอเบอร์รี่ เจอราเนียมค้อย ๆ โผล่ออกมาจากหิมะ พร้อม ๆ กับการกลับมาของผักกาดน้ำ เซฟเฟดส์เพิส ซิควีด และสมุนไพรอื่น ๆ ส่วนผักธรรมชาติในฤดูใบไม้ผลิที่อยู่ใต้หน้าต่างครัวก็พร้อมที่จะให้เก็บได้

การปฏิบัติตามหลักโภชนาการอันเรียบง่าย โดยเก็บหาอาหารในแต่ละฤดูกาลจากที่ใกล้มือ และลิ้มรสอาหารที่เต็มไปด้วยคุณประโยชน์ และถูกอนามัยเหล่านั้น นี่คือวิถีทางที่ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นยอมรับสิ่งที่ธรรมชาติจัดหาไว้ให้

ชาวบ้านรู้จักรสชาติอร่อยของอาหาร แต่เขาไม่สามารถรู้สึกอันลึกซึ้งมหัศจรรย์ของธรรมชาติ อันที่จริงเขาได้รับรสชาติของมัน แต่ไม่สามารถอธิบายเป็นคำพูดมากกว่า

อาหารธรรมชาตินั้นได้เรียงรายอยู่รอบตัวเรา ขอเพียงแต่มองดูเท่านั้น

* แผนผังรูปวงกลมในศิลปะและศาสนาของตะวันออก เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นหนึ่งและทั้งหมดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

** ศัพท์ทางพุทธศาสนาซึ่งอธิบายถึงสภาวะที่ไร้การแบ่งแยกระหว่างปัจเจกบุคคลกับโลกภายนอก

*** อาหารขุบแบ่งทอด กินกับน้ำจิ้มผสมด้วยหัวไชเท้าขูดเป็นฝอย : ผู้แปล

**** เคล็พ ร็อควีด เป็นสาหร่ายทะเลสีน้ำตาล โนริเป็นสาหร่ายทะเลสีแดง : ผู้แปล

***** ฤดูฝนในญี่ปุ่นเกือบทุกภาคจะเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน-กลางเดือนกรกฎาคม

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๔

๔.๓

วัฒนธรรมของอาหาร

เมื่อถูกถามว่าทำไมเราจึงกินอาหาร มีน้อยคนที่จะคิดไปมากกว่าข้อเท็จจริงที่ว่าอาหารมีความจำเป็นในการหล่อเลี้ยงชีวิตและการเจริญเติบโตของร่างกายมนุษย์ อย่างไรก็ตามเมื่อพ้นจากข้อเท็จจริงเหล่านี้ ยังมีคำถามที่ลึกกว่านั้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาหารกับจิตของมนุษย์ สำหรับสัตว์อื่น เพียงแค่กินเล่น นอน ก็นับว่าเพียงพอแล้ว สำหรับมนุษย์ก็เช่นกันจะเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ทีเดียว ถ้าหากมนุษย์สามารถพึงพอใจกับอาหารที่มีคุณประโยชน์การใช้ชีวิตประจำวันที่เรียบง่าย และการนอนหลับที่สงบสุข

พระพุทธเจ้าตรัสว่า "รูปคือความว่าง และความว่างคือรูป" เพราะว่า "รูป" ในความหมายของชาวพุทธ หมายถึง วัตถุ หรือสิ่งของ และความว่างก็คือจิต พระองค์ตรัสว่าวัตถุกับจิตคือสิ่งเดียวกัน วัตถุมีสีสัน รูปทรง และรสแตกต่างกัน จิตของคนจะเคลื่อนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ถูกดึงดูดด้วยคุณสมบัติอันหลากหลายของวัตถุ แต่แท้ที่จริงแล้ววัตถุและจิตคือสิ่งเดียวกัน

สีส้ม

ในโลกนี้มีสีพื้นฐานอยู่ ๗ สี แต่เมื่อไรที่สีทั้ง ๗ นี้ผสมกัน มันจะกลายเป็นสีขาว ถ้าแยกแสงสีขาวด้วยแท่งปริซึม มันจะกลายเป็น ๗ สี เมื่อมนุษย์มองดูโลกด้วย "จิตว่าง" สีสิ้นในสีจะหายไป มันจะไม่มีสี ต่อเมื่อมันถูกมองด้วยจิตแห่งสีสิ้นทั้ง ๗ ของการแบ่งแยกเมื่อใด เมื่อนั้นสีสิ้นทั้ง ๗ ก็จะปรากฏขึ้น

กระแสน้ำประสพกับการเปลี่ยนแปลงนับครั้งไม่ถ้วน แต่น้ำก็ยังคงเป็นน้ำเช่นเดียวกัน แม้ว่าจิตในระดับสำนึกจะมีความเปลี่ยนแปลงหลายครั้งหลายหน แต่จิตเดิมแท้อันไม่เคลื่อนไหวนั้นไม่เปลี่ยนแปลง บุคคลที่หลงใหลกับสีสิ้นทั้ง ๗ จิตของเขาจะถูกทำให้เขวได้ง่าย เรามองเห็นสีสิ้นของใบไม้ กิ่งไม้และผลไม้ แต่สีอันเป็นฐานเดิมแท้ก็ถูกมองผ่านเลยไป

อาหารก็เป็นอย่างเดียวกัน ในโลกนี้มีวัตถุดตามธรรมชาติที่เหมาะสมจะเป็นอาหารของมนุษย์อยู่มากมาย อาหารเหล่านี้ถูกแบ่งแยกโดยจิตด้วยการคิดว่ามันมีคุณภาพที่ดีบ้างเลวบ้าง คนเราก็เลยตั้งใจเลือกสิ่งที่เขาคิดว่าเขาจะต้องกิน กระบวนการในการคัดเลือกนี้ ได้ขัดขวางการรับรู้ถึงหลักการพื้นฐานของอาหารที่บำรุงเลี้ยงมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สวรรค์ได้กำหนดให้โดยสถานที่และฤดูกาล

สีสิ้นของธรรมชาติเปรียบได้กับดอกไฮเดรนเยียที่แปรเปลี่ยนงายตาย เนื้อแท้ของธรรมชาติมีความเปลี่ยนแปลงเป็นนิรันดร์ ด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ที่อาจจะเรียกว่าเป็นการเคลื่อนไหวอันไม่สิ้นสุด หรืออาจจะเรียกว่าการเคลื่อนไหวอันไม่เคลื่อนไหวก็ได้ เมื่อเหตุผลถูกนำมาใช้กับการคัดเลือกอาหาร ความเข้าใจของคนเกี่ยวกับธรรมชาติจะหยุดนิ่งไม่เคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวของธรรมชาติซึ่งเป็นการแปรเปลี่ยนของฤดูกาลก็ถูกละเลย

ไป

เป้าหมายของโภชนาการธรรมชาติไม่ใช่เพื่อจะสร้างผู้รู้ที่สามารถให้คำอธิบายที่น่าฟัง และคัดเลือกอาหารหลายชนิดได้อย่างชำนาญ แต่เพื่อสร้างผู้ไม่รู้ที่จะกินอาหารได้โดยปราศจากการจงใจแบ่งแยก สิ่งนั้นย่อมไม่ขัดแย้งกับธรรมชาติ ด้วยการประจักษ์ใน "จิตว่าง" โดยไม่หลงติดในรูปอันละเอียด ยอมรับสัจแห่งความไร้สีว่าเป็นสี โภชนาการที่ถูกต้องก็จะเริ่มต้นขึ้น

รสชาติ

คนพูดกันว่า "คุณไม่รู้รสอาหารจนกว่าจะได้ลิ้มรสนั้นเสียเอง" แต่แม้ว่าคุณได้ลองลิ้มรสดูแล้วก็ตาม รสของอาหารก็อาจจะแตกต่าง ซึ่งขึ้นอยู่กับเวลา สภาพแวดล้อม และสภาพจิตของคุณคนผู้ลิ้มรสนั้น ถ้าคุณถามนักวิทยาศาสตร์ว่าอะไรคือเนื้อแท้ของรส เขาก็จะพยายามให้คำจำกัดความ ด้วยการแบ่งแยกองค์ประกอบอันหลากหลาย และด้วยการกำหนดสัดส่วนของรสหวาน เปรี้ยว ขม เค็ม และเผ็ด แต่เราไม่อาจให้คำจำกัดความรสชาติ ด้วยการวิเคราะห์แยกแยะหรือแม้แต่การชิมด้วยลิ้น แม้ว่าลิ้นจะรับรสทั้ง ๕ ได้ แต่จิตต่างหากที่เป็นตัวรับความรู้สึกและให้ความหมาย

บุคคลที่เข้าถึงความเป็นธรรมชาติ สามารถเข้าถึงโภชนาการที่ถูกต้องได้เพราะสัญชาตญาณของเขาทำงานได้อย่างมีระเบียบถูกต้อง เขาพอใจอาหารพื้น ๆ มันมีคุณค่าทางโภชนาการ รสดี และเป็นยาที่มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน อาหารและจิตของมนุษย์จะรวมเป็นหนึ่ง

คนสมัยใหม่ได้สูญเสียสัญชาตญาณอันบริสุทธิ์หมดจดของตนไป และเพราะเหตุนี้เขาจึงไม่สามารถที่จะเก็บสมุนไพรทั้ง ๗ ชนิดในฤดูใบไม้ผลิ และชื่นชมรสชาติของมันได้ พวกเขาเสาะแสวงหาแต่รสต่าง ๆ ที่หลากหลาย โภชนาการของเขายุ่งเหยิงไม่เป็นระเบียบ ช่องว่างระหว่างชอบกับไม่ชอบขยายกว้างขึ้น และสัญชาตญาณของเขาก็สับสนยิ่งขึ้นทุกที มาถึงจุดนี้คนจะใช้เครื่องปรุงรสอาหารเข้มข้นขึ้น และใช้เทคนิคการปรุงอาหารที่พิสดาร ซึ่งทำให้ความสับสนยิ่งหนักเข้าไปอีก อาหารและจิตของมนุษย์ก็จะยิ่งห่างเหินกันออกไปอีก

คนส่วนใหญ่ในเวลานี้ได้ถูกแยกขาดออกจากรสของข้าวด้วยข้าว เมล็ดธัญพืชถูกขัดสี และผ่านกระบวนการต่าง ๆ จนเหลือแต่เพียงแป้งที่ไร้รสชาติเท่านั้น ข้าวที่ถูกขัดสีจะขาดรสชาติและกลิ่นหอมเฉพาะของข้าวทั้งเมล็ดที่ไม่ถูกขัดสี ด้วยเหตุนี้มันจึงต้องการเครื่องชูรสและเพิ่มเติมด้วยเครื่องเคี้ยวหรือราดด้วยซอส มีคนคิดอย่างผิด ๆ ว่าคุณค่าทางอาหารของข้าวจึงจะต่ำก็ไม่เป็นไร トラบใดที่เรายังกินวิตามินเสริม หรืออาหารประเภทอื่นเช่นเนื้อหรือปลามาเสริมธาตุอาหารที่ขาดไป

อาหารรสอร่อยไม่ใช่อร่อยในตัวของมันเอง อาหารไม่อร่อยถ้าคนคิดว่ามันไม่อร่อย แม้ว่าคนส่วนใหญ่คิดว่าเนื้อ และไก่เป็นอาหารอร่อย แต่มันจะเป็นสิ่งน่ารังเกียจสำหรับคนที่ตัดสินใจจะปฏิเสธมัน ด้วยเหตุผลทางกายภาพหรือจิตวิญญาณ

เด็ก ๆ จะมีความสุข ถ้าปล่อยให้เล่น หรือไม่ต้องทำอะไรเลย แต่สำหรับผู้ใหญ่ด้วยจิตที่แบ่งแยก เขาจะตัดสินใจว่าอะไรที่ทำให้เขามีความสุข และเมื่อเงื่อนไขดังกล่าวเป็นไปตามนั้น เขาจะรู้สึกพึงพอใจ หากเขาจะรู้สึกว่าการมีรสชาติดี ก็ไม่จำเป็นเสมอไปว่านั่นเป็นเพราะอาหารนั้นมีรสชาติสุขุมอย่างธรรมชาติ และสามารถบำรุงเลี้ยงร่างกาย หากเพราะว่ารสนิยมของเขาถูกกำหนดโดยความคิดว่าอาหารมีรสอร่อย

บะหมี่ที่ทำจากข้าวสาลีมีรสอร่อย แต่บะหมี่สำเร็จรูปมีรสชาติแย่มากแต่การโฆษณา

ได้เปลี่ยนแปลงความคิดว่ามันมีรสชาติดี และสำหรับคนจำนวนมาก แม้แต่กะหล่ำที่ไร้รสชาติ พวกนี้ก็ยิ่งกลายเป็นของอร่อยได้

มีเรื่องเล่ากันว่า คนกินข้ามาเพราะถูกหมาจิ้งจอกหลอก นี่ไม่ใช่เรื่องน่าหัวเราะ คนสมัยนี้กินอาหารด้วยใจไม่ใช่ด้วยร่างกาย คนจำนวนมากไม่สนใจว่าจะมีผงชูรสในอาหารของเขาหรือไม่ เขาลืมรสชาติอาหารโดยใช้ปลายลิ้นเท่านั้น ด้วยเหตุนี้เขาจึงถูกหลอกได้ง่าย

เมื่อแรกคนเรากินเพียงเพราะเขามีชีวิตอยู่ และเพราะอาหารมีรสอร่อย คนสมัยใหม่คิดกันว่าถ้าเขาไม่ปรุงอาหารด้วยเครื่องปรุงอันพิสดาร อาหารจะไม่มีรสชาติ ถ้าคุณไม่ "พยายาม" ทำอาหารให้อร่อย คุณจะพบว่าธรรมชาติได้ทำให้มันอร่อยอยู่แล้ว

ข้อพิจารณาข้อแรกควรจะเป็นว่า มีชีวิตอยู่ในวิถีทางที่ให้อาหารมีรสอร่อยในตัวมันเอง แต่ปัจจุบันคนกลับใช้ความพยายามทุกทางในการ "เพิ่ม" รสชาติให้กับอาหาร รสชาติที่อร่อยของอาหารเลยสูญหายไปหมด

คนพยายามทำขนมปังให้อร่อย และแล้วขนมปังที่อร่อยก็สูญหายไป เมื่อคนเราพยายามปรุงอาหารให้หรูหราฟุ่มเฟือย อาหารที่ไร้ประโยชน์ก็เกิดขึ้นมาและความพึงพอใจในอาหารของคนปัจจุบันก็หมดไป

วิธีเตรียมอาหารที่ดีที่สุดจะรักษารสชาติอันกลมกล่อมของธรรมชาติไว้ได้ ปัญญาในชีวิตประจำวันของคนสมัยก่อน ช่วยให้เราสามารถทำอาหารหมักดองได้หลากชนิด และรสชาติของพืชผักเองได้รับการรักษาไว้ด้วย เช่น การตากแห้ง การดองเกลือ การดองหมักด้วยยีสต์ และการดองเต้าเจี้ยว

ศิลปะการปรุงอาหารเริ่มด้วยเกลือทะเล และการย่าง คนทำอาหารที่ละเอียดอ่อนต่อหลักการปรุงอาหาร อาหารที่ปรุงขึ้นนั้นจะรักษารสชาติตามธรรมชาติไว้ได้ อาหารที่ปรุงขึ้นให้มีรสชาติแปลก ๆ และมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อให้ถูกปาก เป็นการปรุงอาหารที่ผิด

คนมักคิดกันว่าวัฒนธรรมเป็นบางสิ่งบางอย่างที่ถูกสร้างขึ้น และได้รับการสงวนรักษา ตลอดจนพัฒนาขึ้นโดยความพยายามของมนุษย์เท่านั้น แต่วัฒนธรรมมักเกิดขึ้นในความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เมื่อความเป็นเอกภาพของสังคมมนุษย์และธรรมชาติได้รับการตระหนัก วัฒนธรรมจะก่อกำเนิดขึ้น วัฒนธรรมมักจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตประจำวัน และส่งผ่านไปสู่นรุ่นต่อ ๆ ไป และได้รับการสงวนรักษามาจนถึงปัจจุบัน

สิ่งที่เกิดจากทฤษฎีมานะและเพื่อสนองความพอใจ ไม่อาจนับว่าเป็นวัฒนธรรมที่แท้ วัฒนธรรมที่แท้เกิดขึ้นภายในธรรมชาติ มีลักษณะเรียบง่าย อ่อนน้อมและบริสุทธิ์ หากขาดวัฒนธรรมที่แท้ มนุษย์ชาติจะสูญสิ้น

เมื่อผู้คนปฏิเสธอาหารธรรมชาติ และรับเอาอาหารที่ปรุงแต่งไว้แทน สังคมก็ได้มุ่งหน้าไปสู่ความพินาศ นี่เป็นเพราะว่าอาหารดังกล่าวไม่ใช่ผลิตผลจากวัฒนธรรมที่แท้ อาหารคือชีวิต และชีวิตต้องไม่เดินถอยห่างจากธรรมชาติ

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๔

๔.๔

มีชีวิตอยู่ด้วยอาหารเพียงอย่างเดียว

ไม่มีอะไรดีไปกว่าการได้กินอาหารอร่อย แต่สำหรับคนส่วนใหญ่แล้วการกินเป็นเพียงหนทางในการหล่อเลี้ยงร่างกายให้มีกำลังในการทำงาน และเพื่ออายุยืนนาน แม้มักจะบอกลูก ๆ ให้กินอาหาร เพราะว่ามัน "ดี" สำหรับเขา แม้ว่าพวกเขาจะไม่ชอบรสของมันก็ตาม

แต่โภชนาการไม่อาจแยกขาดจากการรับรู้ในเรื่องรส อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการมีทั้งประโยชน์ต่อร่างกายมนุษย์ กระตุ้นความเจริญอาหารและมีรสอร่อยในตัวเอง คุณค่าทางโภชนาการที่ดีไม่แยกขาดจากรสชาติที่ดี

ไม่นานมานี้อาหารประจำวันของเกษตรกรในถิ่นนี้ ประกอบด้วยข้าวเจ้า และข้าวบาร์เลย์ เต้าเจี้ยว และผักดอง อาหารนี้ช่วยให้อายุยืนยาว ร่างกายแข็งแรง และมีอนามัยดี ผักดองและข้าวหนึ่งถ้วยแดงเป็นอาหารที่กินกันเดือนละครั้งอาหารที่เรียบง่ายเช่นนี้สามารถบำรุงร่างกายอันกำยำ และแข็งแรงของเกษตรกร

อาหารพื้นบ้านของชาวตะวันตกที่ประกอบด้วยข้าวกล้องและพืชผัก ซึ่งแตกต่างจากอาหารในสังคมของชาวตะวันตกส่วนใหญ่ วิทยาศาสตร์ทางอาหารของตะวันตกเชื่อว่าถ้าขาดคาร์โบไฮเดรต ไขมัน โปรตีน เกลือแร่ และวิตามินในจำนวนที่แน่นอนในแต่ละวัน จะทำให้ได้ อาหารไม่ครบถ้วน และไม่อาจมีสุขภาพจิตที่ดีได้ ความเชื่อดังกล่าวทำให้แม่ต้องพยายามป้อนอาหาร "ที่มีคุณค่า" ใส่ปากลูกของตน

คนอาจคิดว่าโภชนาการแบบตะวันตกที่มีทฤษฎีและการคำนวณมาประกอบจะทำให้ได้อาหารที่มีคุณค่าเหมาะสมอย่างไม่ต้องสงสัย ความเป็นจริงคือมันสร้างปัญหามากกว่าจะแก้ไข

ปัญหาข้อหนึ่งของวิทยาศาสตร์ทางอาหารของตะวันตกก็คือ ไม่มี ความพยายามที่จะ

ปรับอาหารให้เข้ากับวงจรตามธรรมชาติ อาหารที่จัดสรรขึ้นนั้นได้แยกมนุษย์ออกจากธรรมชาติ ความกลัวธรรมชาติ และความรู้สึกไม่มั่นคงจะเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามมา

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือคุณค่าทางจิตวิญญาณและอารมณ์ถูกละเลยไปอย่างสิ้นเชิง แม้ว่าอาหารจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับจิตและอารมณ์ของมนุษย์แต่ถ้ามองมนุษย์ว่าเป็นเพียงองค์ประกอบทางวัตถุเท่านั้น ย่อมไม่อาจทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของอาหารได้ เมื่อข้อมูลที่รวบรวมเป็นส่วน ๆ ถูกนำมาประกอบกันเข้าอย่างไม่ถูกต้อง ผลที่ได้ก็คือแบบแผนอาหารที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งจะดึงมนุษย์ให้ออกห่างจากธรรมชาติ

"ในหนึ่งมีทั้งหมด แต่ถ้าเอาทั้งหมดมารวมกัน ก็ไม่สามารถทำให้เกิดสิ่งหนึ่งขึ้นมาได้" วิทยาศาสตร์ตะวันตกไม่สามารถเข้าใจปรัชญาตะวันออกในข้อนี้ได้ คนเราสามารถวิเคราะห์แยกแยะศึกษาผีเสื้อให้ลึกซึ้งกว้างไกลแค่ไหนได้ตามที่ปรารถนา แต่เขาไม่อาจสร้างผีเสื้อขึ้นมาได้

ถ้าวิทยาศาสตร์ทางอาหารแบบตะวันตกถูกนำมาใช้ในระดับกว้าง ลองคิดดูว่าในทางปฏิบัติจะมีปัญหาอะไรบ้างเกิดขึ้น เนื้อวัวคุณภาพสูง ไช้ นม พืชผัก ขนมอบี และอาหารอื่นจะต้องมีอยู่ตลอดปี การผลิตขนาดใหญ่และการสะสมอาหารในระยะยาว จะกลายเป็นสิ่งจำเป็นในญี่ปุ่นได้รับเอาแบบแผนอาหารแบบนี้มา ซึ่งทำให้เกษตรกรต้องปลูกพืชผักฤดูร้อน เช่น ผักกาดหอม แตงกวา มะเขือยาว และมะเขือเทศในฤดูหนาว อีกไม่นานเกษตรกรคงจะต้องปลูกพลับในฤดูใบไม้ผลิ และท้อในฤดูใบไม้ร่วง

เป็นสิ่งไรเหตุผลที่คิดว่า อาหารที่สมดุลและถูกอนามัยจะได้มาจากอาหารหลากชนิดโดยไม่คำนึงถึงฤดูกาล พืชผักและผลไม้ที่ปลูกนอกฤดูกาลในสภาพที่ไม่เป็นธรรมชาติมีไวดามินและเกลือแร่ต่ำ เมื่อเทียบกับพืชผลที่สุกเองตามธรรมชาติ ไม่น่าแปลกใจที่พืชผักในฤดูร้อน ซึ่งปลูกในฤดูใบไม้ร่วงหรือฤดูหนาวจะไม่มีรสชาติและกลิ่นหอมเหมือนพืชผักที่ปลูกภายใต้แสงแดด ด้วยวิธีอินทรีย์และธรรมชาติ

การวิเคราะห์ทางเคมี สัตสวนทางโภชนาการ และข้อพิจารณาอื่น ๆ ในทำนองนี้ คือสาเหตุหลักของความผิดพลาด อาหารที่ถูกกำหนดโดยวิทยาศาสตร์สมัยใหม่นั้น ห่างไกลจากอาหารพื้นบ้านของคนตะวันออก และก็เป็นสิ่งที่บ่อนทำลายสุขภาพของชาวญี่ปุ่น

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๔

สรุปประเภทโภชนาการ

ในโลกนี้มีโภชนาการหลัก ๆ อยู่ ๔ ประเภท คือ

๑) โภชนาการเฟ้อ คือ การกินที่เป็นไปตามความอยากอันเคยชิน และความพึงพอใจในรสชาติ คนที่เลือกโภชนาการในลักษณะนี้จะแกว่งไปแกว่งมาเอาแน่ไม่ได้ เป็นไปเพื่อตอบสนองความอยากชั่วคราว โภชนาการประเภทนี้เรียกว่า การกินตามใจอยากที่ไร้คุณประโยชน์

๒) โภชนาการที่มีคุณภาพมาตรฐานสำหรับคนส่วนใหญ่ เกิดขึ้นจากข้อสรุปทางชีววิทยา อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการมีจุดมุ่งหมายเพื่อบำรุงเลี้ยงร่างกายสามารถเรียกได้ว่าเป็นโภชนาการแบบวัตถุนิยมวิทยาศาสตร์

๓) โภชนาการที่อยู่บนหลักเกณฑ์ทางจิตวิญญาณและปรัชญาเชิงอุดมคติ หากจำกัดขอบเขตของอาหาร อาหาร "ธรรมชาติ" ส่วนใหญ่จะอยู่ในโภชนาการประเภทนี้ อาจเรียกว่า โภชนาการตามหลักเกณฑ์

๔) โภชนาการธรรมชาติ เป็นไปตามเจตนาของสวรรค์ ละทิ้งความรู้ทั้งหมดของมนุษย์ โภชนาการประเภทนี้สามารถเรียกได้ว่าเป็นโภชนาการแห่งการไม่แบ่งแยก

คนเราจะเริ่มต้นจากการผล่อออกจากโภชนาการไร้คุณประโยชน์ ซึ่งเป็นบ่อเกิดของโรคภัยนานาชนิด ถัดมาจะเล็กลงไหลในโภชนาการวิทยาศาสตร์ซึ่งมุ่งบำรุงรักษาแต่เพียงด้านชีววิทยา หลายคนจะมุ่งไปสู่โภชนาการตามหลักเกณฑ์ และในที่สุดเมื่อไปพ้นโภชนาการประเภทนี้ คนจะเริ่มเข้าสู่โภชนาการที่ไม่แบ่งแยกของบุคคลที่เข้าถึงความเป็นธรรมชาติ

โภชนาการแห่งการไม่แบ่งแยก

ชีวิตของมนุษย์มิได้ดำรงอยู่โดยตัวของมันเอง ธรรมชาติให้ชีวิตมนุษย์และหล่อเลี้ยงบำรุงให้คงอยู่ นี่คือนัยสัมพันธ์ที่มนุษย์มีกับธรรมชาติ อาหารคือของขวัญจากสวรรค์ คนเรามีได้สร้างอาหารจากธรรมชาติ แต่สวรรค์ประทานอาหารนั้นมาให้

อาหารคืออาหาร และอาหารมิใช่อาหาร มันเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์และก็เป็นส่วนที่ต่างหากจากมนุษย์

เมื่ออาหาร ร่างกาย หัวใจ และจิตได้เชื่อมรวมเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์ตามธรรมชาติ โภชนาการธรรมชาติจึงจะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ร่างกายที่เป็นอย่างที่มีมันเป็น เช่นเป็นไปตามสัญชาตญาณ กินสิ่งที่มีรสอร่อย หลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่อร่อย เป็นร่างกายที่อิสระ

เป็นไปได้ไม่ได้ที่จะกำหนดกฎเกณฑ์หรือสัดส่วนให้กับโภชนาการธรรมชาติ โภชนาการชนิดนี้จะกำหนดตัวเองไปตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และความจำเป็นอื่น ๆ ตลอดจนองค์ประกอบทางร่างกายของแต่ละคน

โภชนาการตามหลักเกณฑ์

ทุกคนควรจะตระหนักว่าธรรมชาตินั้นมีความสมบูรณ์ มีสมดุลอย่างกลมกลืนภายในตัวมันเองอยู่เสมอ อาหารธรรมชาติมีความสมบูรณ์หนึ่งเดียวและภายในความสมบูรณ์เช่นนี้จะมี

คุณภาพในการบำรุงหล่อเลี้ยง และรสชาติอันละเอียดสุขุม

รหัสหรือระบบที่แน่นอน ซึ่งใช้เลือกหรือกำหนดคำถามดังกล่าวอย่างเจาะจงเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ธรรมชาติหรือเนื้อแท้ของมันสามารถใช้เป็นเพียงแนวทาง แต่แนวทางที่ละเอียดอ่อนนี้ มักจะผ่านโสตประสาทไปอย่างไม่มีใครสนใจ เนื่องจากความอึกทึกวุ่นวายของความทะยานอยาก และกิจกรรมที่เกิดจากจิตแห่งการแบ่งแยก

ถ้าใช้ระบบของยิน-หยั่ง เราจะสามารถอธิบายถึงต้นกำเนิดของจักรวาลและการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ทั้งยังดูเหมือนว่าความกลมกลืนของร่างกายมนุษย์สามารถกำหนดและรักษาไว้ได้อย่างมีเจตนา แต่ถ้าบุคคลได้ลงลึกไปในทฤษฎีดังกล่าวมากเกินไป (ซึ่งมีความจำเป็นในการศึกษาการแพทย์ตะวันออก) เขาจะเข้าไปในขอบเขตของวิทยาศาสตร์ และไม่อาจก้าวพ้นห้วงสภาวะแบ่งแยก ไปได้

ผู้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของโภชนาการประเภทนี้ หากไม่รู้ชัดถึงขีดจำกัดของความรู้อาจจะถูกความรู้อันละเอียดซับซ้อนชักพาไป จนหลงเกี่ยวข้องอยู่กับเรื่องต่าง ๆ อย่างแยกขาดจากเรื่องอื่น ๆ เมื่อเขาพยายามจะเข้าใจความหมายของธรรมชาติด้วยทัศนะที่กว้างไกล เขาก็ไม่อาจสังเกตเห็นสิ่งเล็กสิ่งน้อยที่เกิดต่อหน้าได้

โภชนาการแบบฉบับสำหรับคนป่วย

ความเจ็บไข้จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลแยกห่างออกจากธรรมชาติ ความรุนแรงของโรคร้ายเป็นสัดส่วนโดยตรงกับระดับของการแยกขาดจากธรรมชาติ ถ้าผู้ป่วยกลับไปหาสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์บริสุทธิ์ โรคร้ายมักจะหายไป เมื่อความแปลกแยกกับธรรมชาติทวีความรุนแรงขึ้น ปริมาณของคนป่วยก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย เมื่อนั้นความปรารถนาจะกลับคืนสู่ธรรมชาติก็ยิ่งทวีมากขึ้น แต่การค้นหาหนทางกลับสู่ธรรมชาตินั้น หากปราศจากความเข้าใจที่แจ่มชัดว่าธรรมชาติคืออะไร ความพยายามเหล่านั้นก็เปล่าประโยชน์

แม้ว่าบุคคลนั้นจะใช้ชีวิตแบบบรรพกาลอยู่หลังเขา เขาก็ยังอาจจะพลาดจากการเข้าใจสภาพที่เป็นจริงของสิ่งปรากฏนั้น เมื่อคุณพยายามทำอะไรสักอย่าง ความพยายามดังกล่าวก็จะไม่อาจส่งผลตามที่ปรารถนาได้

ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองต้องประสบกับความยากลำบากอย่างยิ่งยวด ที่จะหาอาหารธรรมชาติมาบริโภค อาหารธรรมชาติเป็นสิ่งที่หาไม่ได้เพราะเกษตรกรเลิกปลูก แม้ว่าเขาจะสามารถหาซื้ออาหารธรรมชาติได้ แต่ร่างกายของเขาก็ต้องมีการปรับเพื่อจะย่อยอาหารแข็งเช่นนั้น

ในสถานการณ์เช่นนี้ ถ้าคุณพยายามที่จะกินอาหารที่ถูกอนามัยหรือได้รับอาหารที่มียิน-หยั่งสมดุล คุณต้องอาศัยวิธีการที่เหนือธรรมชาติและอำนาจในการวินิจฉัยที่สามารถปฏิบัติได้ อาหาร "ธรรมชาติ" ประเภทแปลก ๆ และซับซ้อนมีส่วนในการดึงผู้คนให้ถอยห่างออกจากธรรมชาติยิ่งขึ้น ยิ่งกว่าจะเป็นวิธีกลับไปหาธรรมชาติ

ถ้าคุณลองเข้าไปดูในร้าน "อาหารสุขภาพ" ในปัจจุบัน คุณจะพบอาหารประเภทต่าง ๆ ที่ทำให้รู้สึกงวยงง ตั้งแต่ อาหารสด อาหารกล่อง ไรตามิน และอาหารเสริม ในหนังสือคุณจะพบอาหารลักษณะต่าง ๆ กันที่ปิดฉากกว่าเป็นอาหาร "ธรรมชาติ" ที่มีคุณค่าทางโภชนาการและดีที่สุดในสุขภาพ ถ้ามีคนบอกว่าการต้มอาหารรวมกันเป็นวิธีที่ถูกอนามัย ก็จะมีคนที่บอกว่าการต้มอาหารรวมกันจะทำให้คนกินเจ็บป่วย บ้างก็ให้ความสำคัญกับคุณค่าของเกลือในอาหาร บ้างบอกว่าใส่เกลือในอาหารมากเกินไปทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บได้ ถ้ามีคนร้องเกี้ยวผลไม้ม่าเป็นยิน และว่าเป็นอาหารสำหรับลิง ก็จะมีอีกคนที่บอกว่าผลไม้และพืชผักเป็นอาหารที่ดีที่สุด

สำหรับช่วยให้ชีวิตยืนยาว และจิตใจเบิกบานผาสุก

ความคิดเหล่านี้ในเวลาและเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน ก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่คนก็จะรู้สึกสับสน หรือมีจะนั้นทฤษฎีทั้งหมดนี้ก็จะกลายเป็นเรื่องที่ทำให้คนซึ่งสับสนอยู่แล้ว สับสนหนักยิ่งขึ้นไปอีก

ธรรมชาติมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คนเราไม่สามารถเข้าใจปรากฏการณ์ที่แท้จริงของธรรมชาติได้ โฉมหน้าของธรรมชาติเป็นสิ่งที่ไม่อาจรู้ได้ การพยายามจะจับสิ่งที่ไม่อาจรู้ได้นี้มาใส่ในทฤษฎี และกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ ก็เปรียบเหมือนกับการพยายามจับสายลมด้วยสวิงจับผีเสื้อนั่นเอง

ถ้าคุณไปไปยังป่าที่มืด คุณก็พลาด

มนุษยชาติก็เหมือนกับคนตาบอดที่ไม่รู้ว่าตนกำลังเดินไปไหน เขาคำทางไปด้วยไม้เท้าของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ขึ้นอยู่กับยิน-หยั่งในการกำหนดเส้นทางของ ตน

ดังนั้นผมต้องการจะพูดก็คือ อย่ากินอาหารด้วยสมอง และนั่นก็คือการพูดว่าให้กำจัดจิตแห่งการแบ่งแยกเสีย ผมหวังว่ามณฑลอาหารที่ผมทำไว้ก่อนหน้านี้จะช่วยทำหน้าที่เป็นมดคุเทศก์ที่จะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอาหารชนิดต่าง ๆ และความสัมพันธ์กับมนุษย์ แต่คุณสามารถทิ้งมันไปได้เลย หากว่าคุณสามารถเห็นมันด้วยตัวคุณเองสักครั้งหนึ่ง

ข้อพิจารณาข้อแรกที่สำคัญที่สุดก็คือ เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาประสาทสัมผัสที่ว่องไวที่จะปล่อยให้ร่างกายเลือกอาหารของมันเอง การคิดถึงแต่เพียงตัวอาหารโดยละเอียดก็เหมือนกับการไปวัด อ่านพระสูตร แต่ทั้งพระพุทธรูปไว้ข้างนอก แทนที่จะศึกษาทฤษฎีทางปรัชญาเพื่อจะเข้าใจเรื่องอาหาร แต่ละคนควรจะเข้าถึงทฤษฎีจากโภชนาการประจำวันของตนจะเป็นสิ่งที่ดีกว่า

แพทย์จะดูแลคนป่วย ส่วนคนที่มีสุขภาพสมบูรณ์ได้รับการดูแลจากธรรมชาติ แทนที่จะรอให้ป่วยแล้วกินอาหารธรรมชาติเพื่อรักษาตัว คนเราควรมีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อป้องกันไม่ให้โรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้น

คนหนุ่มสาวที่มาอยู่อาศัยในกระท่อมบนภูเขา และใช้ชีวิตแบบบรรพกาลกินอาหารธรรมชาติ และทำเกษตรกรรมธรรมชาติ เป็นผู้ที่ตระหนักรู้ในเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ และเขาได้ตัดสินใจที่จะดำเนินชีวิตไปตามเป้าหมายเช่นนั้นด้วยหนทางที่ตรงที่สุด

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๔

อาหารและการเกษตร

หนังสือเกี่ยวกับเกษตรกรรมธรรมชาติเล่มนี้ มีความจำเป็นต้องผนวกเอาข้อพิจารณาเกี่ยวกับอาหารธรรมชาติเอาไว้ด้วย นี้เพราะว่า อาหารและการเกษตรก็คือหน้าและหลังของสิ่งเดียวกัน มันเป็นเรื่องที่ชัดเจนยิ่งว่าหากไม่มีการทำเกษตรกรรมธรรมชาติ จะไม่มีอาหารธรรมชาติสำหรับสาธารณชน แต่ถ้าอาหารธรรมชาติมิได้รับการยอมรับ เกษตรกรก็จะยังคงสืบสานต่อไปว่าควรจะทำอะไร

หากประชาชนมิได้เป็นบุคคลที่เข้าถึงธรรมชาติ จะไม่อาจมีทั้งเกษตรกรรมธรรมชาติและอาหารธรรมชาติ ในกระท่อมหลังหนึ่งบนเขา ผมสลักด้วยอักษรไวบนแผ่นไม้วางอยู่เหนือเตาไฟว่า "สัมมาโภชนา สัมมากรรมันตะ สัมมาสติ" คำทั้ง 3 ไม่อาจแยกขาดจากกันและกัน ถ้าคำใดคำหนึ่งขาดหายไป คำที่เหลือก็ไม่อาจทำให้เป็นจริงได้ ถ้าคำใดคำหนึ่งได้รับการปฏิบัติทั้งหมดก็จะเป็นจริงได้

ผู้คนจำนวนมากมองอย่างมีความหวังว่า "ความก้าวหน้า" ของโลกนั้นจะเกิดขึ้นมาท่ามกลางความวุ่นวายและความสับสน แต่การพัฒนาที่ไร้เป้าหมายและมีลักษณะทำลายนั้นเป็นตัวการที่เชื่อเชิญความสับสนทางความคิด และไม่มีอะไรมากไปกว่า ความเสื่อมโทรมและการพังทลายของมนุษยชาติหากปราศจากความเข้าใจอย่างแจ่มชัดถึงต้นกำเนิดอันไม่เคลื่อนไหว ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของกิจกรรมทุกชนิด นั่นคือความเข้าใจว่าธรรมชาติคืออะไร ก็จะเป็นไปไม่ได้ที่จะฟื้นฟูสุขภาพของเราให้กลับคืนมา

..... ยิ่งผู้คนทำอะไรมากขึ้นเท่าไร ยิ่งสังคมพัฒนามากขึ้นเท่าไร ปัญหาต่าง ๆ ก็เกิดมากขึ้นเท่านั้น การที่ธรรมชาติเสื่อมสภาพไปอย่างรวดเร็ว ทรัพยากรต่าง ๆ ร่อยหรอลงไป จิตวิญญาณของมนุษย์ป่วยไข้และแตกสลายทั้งหมดนี้ล้วนเป็นผลสืบเนื่องมาจาก การที่มนุษยชาติพยายามเอาชนะสิ่งต่าง ๆ.....

ภาค ๕

- ความโง่ดูเหมือนเป็นความฉลาด
- ใครคือคนโง่
- เกิดมาเพื่อไปโรงเรียนอนุบาล
- เมฆพเนจรและมายาแห่งวิทยาศาสตร์
- ทฤษฎีสัมพัทธภาพ
- หมู่บ้านที่ปราศจากสงครามและสันติภาพ

• ปฏิวัติด้วยฟางเส้นเดียว

๕.๑

ความโง่ดูเหมือนเป็นความฉลาด

คำคืนในฤดูใบไม้ร่วงนั้นยืดยาวและหนาวเย็น การได้นั่งจ้องมองถ่านที่ลุกโพลงพร้อมกับถ้วยชาอุ่น ๆ ในอุ้งมือข้างเป็นเวลาอันแสนสุข กล่าวกันว่าจะคุยเรื่องอะไรก็ดีทั้งนั้นถ้าคุยกันรอบกองไฟ ด้วยเหตุนี้ผมจึงคิดว่า เรื่องเกี่ยวกับความขุ่นเคืองของเพื่อนบ้านนั้นอาจเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ ซึ่งนานครั้งที่ผมจะหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาพูด แต่ดูเหมือนว่ามันจะมีปัญหาบางประการอยู่

ผมพูดถึงอยู่เสมอว่าสรรพสิ่งนั้นไร้แก่นสารอย่างไร มนุษย์นั้นล้วนโง่เขลาไม่มีอะไรที่ต้องต่อสู้แข่งขันให้ได้มา และทุกอย่างที่กระทำไปล้วนเป็นความพยายามอันสูญเปล่า ผมจะพูดเช่นนั้นได้อย่างไร และยิ่งคุยถึงเรื่องราวเช่นนี้ต่อไปอีกได้อย่างไร หากผมผลึกต้นตัวเองให้เขียนอะไรออกมา สิ่งเดียวที่ผมจะเขียนก็คือการเขียนนั้นไร้ประโยชน์ มันเป็นเรื่องที่น่างุนงงอย่างยิ่ง

ผมไม่วิตกที่จะจมอยู่กับอดีตของตัวเองนานพอที่จะเขียนอะไรเกี่ยวกับมันและผมก็ไม่ปรารถนารื่องพอที่จะพยากรณ์ถึงอนาคต ผมเขียนถ่านไฟในเตาพร้อมกับสนทนาถึงเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ผมจะเรียกร้องให้ใครมาอดทนฟังความเห็นใจ ๆ ของชาวนาแควคนหนึ่งได้อย่างไร

บนเนินในสวนมีกระท่อมดินหลังเล็ก ๆ อยู่หลายหลัง จากที่นั่นสามารถมองลงไปเห็นอ่าวมัทชียามา และที่ราบโดโกอันกว้างใหญ่ ณ ที่นั่นมีคนอยู่หยิบมือหนึ่งที่รวมตัวกัน และใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายอยู่ด้วยกัน ไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกแบบสมัยใหม่ ใช้เวลายามเย็น

อันสงบอยู่ภายใต้แสงเทียนและแสงตะเกียง พวกเขาอยู่อาศัยด้วยปัจจัยยังชีพอันสามัญ ได้แก่ ข้าวกลอง พืชผัก เสื้อผ้า และขามใส่อาหาร พวกเขามาจากที่ต่าง ๆ พักอาศัยอยู่ที่นี้ชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วก็จากไป

ในบรรดาแขกที่มามีทั้งนักวิจัยทางการเกษตร นักศึกษา ผู้คงแก่เรียน เกษตรกร ฮิปปี กวี คนพเนจร มีทั้งคนหนุ่ม คนแก่ ผู้ชาย ผู้หญิงที่หลากหลายบุคลิกลักษณะและสัญชาติ คนส่วนใหญ่ที่อยู่นานล้วนเป็นคนหนุ่มสาว ที่ต้องการระยะเวลาสำหรับการใคร่ครวญพิจารณา

หน้าที่ของผมคือผู้ดูแลที่พักแรมรายทางแห่งนี้ ให้บริการน้ำชาแก่ผู้เดินทางที่มาแล้วก็จากไป และเมื่อพวกเขาอยู่ช่วยงานในทุ่งนา ผมก็จะรู้สึกเพลิดเพลินกับการรับฟังเรื่องราวความเป็นไปของโลกภายนอก

ทั้งนี้อาจจะฟังดูเข้าที่ดี แต่แท้ที่จริงแล้ว มันมิใช่ชีวิตที่สบายหรือง่ายตายเลย ผมสนับสนุนการเกษตรกรรมแบบ "ไม่กระทำ" และก็มีคนจำนวนมากได้มาที่นี่โดยคิดว่าพวกเขาจะพบเมืองในฝันที่เขาจะมีชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องแม้แต่ลุกขึ้นมาจากเตียงนอน คนเหล่านี้จะต้องพบกับความประหลาดใจอย่างใหญ่หลวงเมื่อพบว่าต้องขนน้ำจากบ่อน้ำพุในท่ามกลางหมอกยามเช้าตรู่ ต้องฝ่าพืนจนมือพองแดง ปวดแสบปวดร้อน ทำงานอยู่ในโคลนลึกถึงข้อเท้า มีคนจำนวนมากต้องรีบเผ่นหนีกลับไป

วันนี้ขณะที่ผมมองดูคนหนุ่มสาวที่ทำงานกันในกระท่อมหลังน้อย ก็มีหญิงสาวคนหนึ่งที่มาจากฟุนาบาชิ เดินขึ้นมาบนเขา

เมื่อผมถามว่า เธอมาทำไมที่นี่ เธอตอบว่า "ฉันเพียงแต่มา ก็เท่านั้น ฉันไม่รู้อะไรมากกว่านี้หรอก"

สาวน้อยที่ฉลาดเฉลียวท่าทางเฉยเมยคนนั้นดีसानวน

ดังนั้นผมเลยถามว่า "ถ้าเธอรู้ว่าเธอยังไม่กระจำจ้ง ก็ไม่มีอะไรต้องพูดใช่ไหม การเข้าใจโลกโดยอาศัยอำนาจแห่งการแบ่งแยก ทำให้คนเราสูญเสียการแลเห็นความหมายของมัน นี่มิใช่หรือที่ทำให้โลกเรามีสภาพที่หยุดนิ่งตายตัวตั้งเช่นที่เป็นอยู่"

เธอตอบอย่างนุ่มนวลว่า "ใช่ ถ้าคุณพูดเช่นนั้น"

"บางทีเธออาจไม่มีความคิดที่แจ่มชัดนักว่าการประจักษ์แจ้งคืออะไร ว่าแต่เธออ่านหนังสืออะไรก่อนมาที่นี่"

เธอสั่นศีรษะเป็นการตอบปฏิเสธ

คนเราศึกษาเพราะเขาคิดว่าเขาไม่เข้าใจ แต่การศึกษาไม่ได้ช่วยให้คนเราเกิดความเข้าใจได้ เขาศึกษาอย่างหนักเพียงเพื่อจะพบในท้ายที่สุดว่า คนเราไม่สามารถรู้อะไรเลย ความเข้าใจนั้นอยู่นอกเหนือการเข้าถึงของมนุษย์

โดยปกติคนเรามักคิดว่า คำว่า "ไม่เข้าใจ" นั้นใช้ในกรณีที่คุณเข้าใจของ ๙ สิ่ง และมีเพียง ๑ สิ่งที่คุณไม่เข้าใจ แต่เมื่อคุณตั้งใจที่จะเข้าใจของทั้ง ๑๐ สิ่ง คุณจะไม่สามารถเข้าใจอะไรแม้สักสิ่งเดียว ถ้าคุณรู้จักดอกไม้ถึง ๑๐๐ ชนิดคุณจะไม่ "รู้จัก" มันสักชนิด คนเราต้องต่อสู้อย่างหนักเพื่อจะเข้าใจ ทำให้ตัวเองเชื่อว่าได้เข้าใจ และก็ตายไปโดยไม่รู้อะไรสักอย่าง

คนหนุ่มเหล่านั้นหยุดพักจากงานช่างไม้ ทรดกายลงนั่งบนพื้นหญ้าใกล้ต้นส้มต้นใหญ่ และมองดูปุยมะขบนพากฟ้าทางใต้

คนเราคิดว่าเมื่อเขาละสายนจากพื้นโลกไปยังท้องฟ้า เขาจะเห็นสรวงสวรรค์ เขาแยกผลส้มออกจากใบสีเขียวของมัน และกล่าวว่า เขารู้จักสีเขียวของใบและสีส้มของผล แต่จากช่วงขณะที่เขาแยกกระหว่างสีเขียวกับสีส้ม สีที่แท้ก็หายไป

ผู้คนที่คิดว่าเขาเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เพราะเขาค้นเคยกับมัน นี่เป็นเพียงความรู้ที่ผิวเผิน มัน เป็นความรู้ของนักดาราศาสตร์ที่รู้จักชื่อของกลุ่มดาว เป็นความรู้ของนักพฤกษศาสตร์ที่รู้จักการ จำแนกประเภทของใบและดอก เป็นความรู้ของจิตรกรที่รู้จักทฤษฎีความงามของสีเขียวและ แดง นี่มิใช่การรู้จักธรรมชาติโดยตัวของมันเอง พื้นโลก และท้องฟ้า สีเขียวและสีแดง นักดาราศาสตร์ นักพฤกษศาสตร์ และจิตรกร มิได้ทำอะไรมากไปกว่าการจับเอาความประทับใจและ ดีความมันโดยอาศัยความทะยานแห่งจิตของแต่ละคน ยิ่งเขาเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทาง พุทธิปัญญามากเท่าไร เขาก็ยิ่งแยกตัวออกจากธรรมชาติ และยากที่จะอยู่อย่างธรรมชาติมาก เท่านั้น

โศกนาฏกรรมก็คือด้วยความหยิ่งผยองอันเหลวไหลของเรา เขาพยายามที่จะตัด ธรรมชาติให้เป็นไปตามเจตนาของตน มนุษย์สามารถทำลายรูปทรงของธรรมชาติได้ แต่เขาไม่ สามารถสร้างมันขึ้นมาได้ การแบ่งแยกซึ่งเป็นการเข้าใจที่เป็นส่วน ๆ และไม่สมบูรณ์มักจะเป็น จุดตั้งต้นของความรู้ของมนุษย์ ความไม่สามารถเข้าใจองค์รวมของธรรมชาติ คนเรายังไม่ สามารถทำอะไรได้ดีกว่าการสร้างแบบจำลองอันไม่สมบูรณ์ของธรรมชาติขึ้น และจากนั้นก็ หลอกตัวเองให้คิดว่า เขาได้สร้างอะไรบางอย่างที่เป็นธรรมชาติขึ้นมา

ทั้งหมดที่คนเราต้องทำเพื่อรู้จักธรรมชาติก็คือ การตระหนักว่าตนไม่ได้รู้อะไรจริง ๆ เลยสักอย่าง ตระหนักว่าตนเองไม่อาจรู้อะไรสักอย่าง นี่จึงจะคาดหวังได้ว่าเขาจะเลิกสนใจใน ความรู้แบบแบ่งแยก เมื่อเขาละทิ้งความรู้แบบแบ่งแยก ความรู้แบบไม่แบ่งแยกจะปรากฏขึ้นเอง ภายในตัวของเขา ถ้าเขาไม่พยายามคิดเกี่ยวกับการรู้ หากเขาไม่วิตกเกี่ยวกับการเข้าใจ เวลา แห่งการเข้าใจของเขาก็จะมาถึง ไม่มีวิธีการอื่นใดนอกจากทำลายอัตตาของตนเสีย สลัดทิ้ง ความคิดที่ว่ามนุษย์อยู่แยกขาดจากสรวงสวรรค์และพื้นพิภพ

"นี่หมายถึงการเป็นคนโง่แทนที่จะเป็นคนฉลาด" ผมตะคอกใส่หนุ่มน้อยคนหนึ่งที่มี แววฉลาด และความใจเย็นบนใบหน้า "เธอรู้ไหม เห็นแนวตาของเธอแล้วทำให้เข้าใจว่าเธอเป็น คนเช่นไร ความโง่นั้นมองดูภายนอกนี้กว่าเป็นความฉลาด เธอรู้ตัวหรือเปล่าว่าเป็นคนฉลาดหรือ คนโง่ หรือเธอกำลังพยายามเป็นคนฉลาดแบบโง่ ๆ เธอไม่สามารถเป็นคนฉลาด ไม่สามารถ เป็นคนโง่ เมื่อนิ่งอยู่เช่นนี้ ตอนนี้เธอเป็นอย่างนั้นใช่ไหม"

ก่อนที่ผมจะรู้ตัว ผมก็โกรธตัวเองที่ทวนคำซ้ำ ๆ ซาก ๆ คำพูดที่ไม่สามารถเทียบได้ กับปัญญาแห่งการนิ่ง คำพูดที่ผมเองก็ไม่อาจเข้าใจ

พระอาทิตย์ในฤดูใบไม้ร่วงลดต่ำลงอยู่ ณ ขอบฟ้า ลำแสงสลัวของดวงตะวันสาด ส่องมาถึงโคนต้นไม้เด๋า หนุ่มสาวเดินทางกลับสู่ที่บกระโจมอย่างช้า ๆ เพื่อกินอาหารมื้อเย็น ในขณะที่ลำแสงสะท้อนจากทะเลในสาดต้องเบื้องหลังของเขาเหล่านั้น ผมเดินตามหลัง ท่ามกลางความมืดที่โรยตัวลงมาอย่างเงียบงัน

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๕

๕.๒ ใครคือคนโกง

กล่าวกันว่าไม่มีสัตว์โลกชนิดใดที่ฉลาดเท่ากับมนุษย์ และโดยอาศัยปัญญาดังกล่าวคนเราจึงกลายเป็นสัตว์โลกชนิดเดียวที่สามารถทำสงครามนิวเคลียร์ได้

เมื่อวันก่อนเจ้าของร้านอาหารธรรมชาติแห่งหนึ่ง ที่อยู่หน้าสถานีรถไฟโอซาก้า ได้ป็นเขาขึ้นมาที่นี่พร้อมกับพาเพื่อนมา ๗ คน เหมือนกับเทวดาแห่งโชคทั้ง ๗ ตอนเพียงในขณะที่เรานั่งกินอาหารที่ไม่ได้ตระเตรียม ซึ่งได้แก่ข้าวกล้องกับจับจ่าย คนหนึ่งในพวกเราได้กล่าวกับเพื่อนที่มาด้วยว่า ในบรรดาเด็ก ๆ มักจะมีคนหนึ่งที่ไม่สนใจความเป็นไปของโลก ผู้ที่หัวเราะอย่างเบิกบานเป็นสุข ส่วนอีกคนที่มักจะต้องเป็น "ม้า" เมื่อเล่นเกม "ขี่ม้าส่งเมือง" ส่วนคนที่ ๓ มักจะมีเล่ห์เหลี่ยมในการชิงเอาขนมของผู้อื่นอยู่เสมอ ก่อนที่จะมีการเลือกหัวหน้าชั้นครูมักจะพูดอย่างเคร่งเครียดจริงจัง ถึงความต้องการจะได้หัวหน้าที่มีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำที่ดี และความสำคัญในการเลือกหัวหน้าอย่างฉลาด เมื่อมีการเลือกตั้งขึ้น กลับกลายเป็นเจ้าหนูที่หัวเราะอย่างเบิกบานอยู่ข้างถนนได้รับเลือก"

ทุกคนหัวเราะ แต่ผมไม่เข้าใจว่าเขาหัวเราะทำไม ผมคิดแต่เพียงว่ามันเป็นเรื่องธรรมดา

ถ้าสิ่งต่าง ๆ ถูกมองในแง่ของการได้และเสีย คนก็จะมองได้ว่าเด็กที่มักจะต้องเล่นเป็นม้าคือผู้เสีย แต่ความยิ่งใหญ่และความธรรมดาสามัญไม่อาจใช้กับเด็กได้ ครุคิดว่าเด็กฉลาดเป็นคนที่น่าสนใจที่สุด แต่เด็กอื่นจะมองว่าเขาใช้ความฉลาดในทางที่ผิด เป็นคนที่จะเอาเปรียบคนอื่น

การคิดว่าคนที่ฉลาดและสามารถดูแลตัวเองได้นั้นเป็นกรณีพิเศษ และเป็นการดีกว่าที่จะเป็นกรณีพิเศษ นี่เป็นค่านิยมของ "ผู้ใหญ่" คนที่กระทำแต่สิ่งที่เป็นเรื่องของตน กินและนอนหลับดี คนที่ไม่มีอะไรกังวล เป็นคนที่มีชีวิตอยู่อย่างน่าพึงพอใจที่สุดในความคิดของผม ไม่มีใครยิ่งใหญ่ไปกว่าคนที่ไม่ต้องการประสบความสำเร็จในสิ่งใด

ในนิทานอีสป เมื่อภพขอนายจากพระเจ้า พระองค์ประทานขอนไม้มาให้ภบเล่นสนุกอยู่กับขอนไม้ที่ไม่เคลื่อนไหว ต่อมาเมื่อภบต้องการนายที่ยิ่งใหญ่กว่าขอนไม้ พระองค์ก็ทรงประทานนกกระสามาให้ และตอนจบของนิทานก็คือนกกระสากินกบเหล่านั้นจนหมด

ถ้าคนที่ยืนอยู่ข้างหน้าเป็นคนยิ่งใหญ่ คนที่ตามหลังจะต้องต่อสู้และดิ้นรน แต่ถ้าคุณเลือกคนธรรมดาให้อยู่หน้า คนที่ตามหลังก็จะมีเวลาผ่อนคลาย คนเราคิดว่าผู้ที่เข้มแข็งและฉลาดเป็นคนเด่นคนสำคัญ และด้วยเหตุนี้เขาจึงเลือกนายกรัฐมนตรีนี่ที่เข้ามาลากจูงประเทศชาติ เหมือนกับเป็นหัวรถจักรดีเซล

"คนประเภทใดที่ควรได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีกันหนอ"

"ขอนไม้ที่อ ๆ ซึ" ผมตอบ "ไม่เห็นมีใครเหมาะสมกว่าดาร์มา-ซัง* เขาเป็นคนที่ผ่อนคลายผาสุก ที่นั่งภาวนาอยู่ได้เป็นปี ๆ โดยไม่เอ่ยวาจาสักคำ ถ้าคุณผลักเขาที่หนึ่ง เขาก็จะล้ม

ตัวลงไป แต่ด้วยการยื่นหยัดโดยไร้อาการต่อต้าน เขาก็จะลุกขึ้นมา นั่งในท่าสมาธิอย่างเดิม เสมอ ดารมาซึ่งไม่ใช่เพียงนั่งอย่างเกียจคร้านไขว้ขาและซ่อนมือไว้เท่านั้น เขาจะถลึงตาอย่างเงียบ ๆ ในคนที่ต้องการจะดึงแขนขาของเขาออกมา"

"ถ้าคุณไม่ทำอะไรเลย โลกก็จะไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ โลกจะเป็นอย่างไรถ้าปราศจากการพัฒนา"

"ก็ทำไมคุณต้องพัฒนาด้วยเล่า หากอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๕ เป็นร้อยละ ๑๐ ความสุขจะเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวด้วยหรือเปล่า จะมีอะไรผิดปกติหรือถ้าอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจเท่ากับ ๐ ไม่มีไข้ภาวะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงกว่าละหรือ จะมีอะไรดีไปกว่าการอยู่อย่างเรียบง่าย และทำอะไรอย่างสบาย ๆ อีกละ"

ผู้คนพยายามค้นคว้าเรียนรู้ว่าธรรมชาติมีกลไกการทำงานอย่างไร และนำธรรมชาติมาใช้สอย โดยคิดว่าการทำเช่นนี้จะประโยชน์ต่อมนุษยชาติ トラバจนถึงปัจจุบัน ผลลัพธ์ปรากฏออกมาแล้วว่า ดาวเคราะห์ดวงนี้เต็มไปด้วยมลภาวะ ผู้คนกำลังเคืองคว้างสับสน และเราเข้าสู่ยุคสมัยใหม่แห่งความวุ่นวาย

ในไร่นาแห่งนี้เราได้ทำเกษตรกรรมแบบ "ไม่กระทำ" และกินธัญญาหารพืชผัก และส้มที่ถูกสุขอนามัยและมีรสอร่อย เพียงการดำรงชีวิตที่แนบสนิทกับต้นธารแห่งสรรพสิ่ง ก็เป็นสิ่งมีความหมาย และเป็นความพึงพอใจขั้นพื้นฐาน ชีวิตก็จะเป็นลำนำเพลง และกาพย์กวี

เกษตรกรรมก็จวนวายมากเกินไป เมื่อผู้คนเริ่มศึกษาวิจัยโลก และตัดสินใจว่ามันเป็นสิ่ง "ดี" ถ้าเราทำสิ่งนี้หรือสิ่งนั้น งานวิจัยทั้งหมดของผมอยู่ในทิศทางของการ "ไม่" ทำสิ่งนี้ หรือสิ่งนั้น ประสบการณ์ ๓๐ ปีที่ผ่านมาได้สอนผมว่าเกษตรกรรมจะมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่านี้ ถ้าทำอะไรให้น้อยจนแทบไม่ทำอะไรเลย

ยิ่งผู้คนทำอะไรมากขึ้นเท่าไร ยิ่งสังคมพัฒนามากขึ้นเท่าไร ปัญหาต่าง ๆ ก็เกิดมากขึ้นเท่านั้น การที่ธรรมชาติเสื่อมสภาพไปอย่างรวดเร็ว ทรัพยากรต่าง ๆ ร่อยหรอลงไป จิตวิญญาณของมนุษย์ป่วยไข้และแตกสลาย ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่มนุษยชาติพยายามเอาชนะสิ่งต่าง ๆ แต่เดิมมาไม่มีเหตุผลที่จะต้องก้าวหน้า และไม่มีอะไรที่ต้องทำ เราได้มาถึงจุดที่ว่า ไม่มีหนทางอื่นอีกแล้วนอกจากกระทำการ "เคลื่อนไหว" ที่จะไม่ทำการอันใดทั้งสิ้น

* ดารมา-ซึ่ง เป็นของเล่นของเด็กญี่ปุ่นที่เป็นที่รู้จักกันดี มันเป็นลูกบอลขนาดใหญ่ ที่มีน้ำหนักถ่วงอยู่ที่ฐาน เป็นรูปของพระนั่งในท่าสมาธิ

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๕

๕.๓

เกิดมาเพื่อไปโรงเรียนอนุบาล

ชายหนุ่มพร้อมกับหญิงใบยอมนบนบ่า เดินทอดน่องตรงมาหาพวกเราที่ทำงานกันอยู่ในทุ่งนา

"คุณมาจากไหน" ผมถาม

"จากที่โนน"

"คุณมาที่นี่ได้อย่างไร"

"ผมเดินมา"

"คุณมาที่นี่ทำไม"

"ผมไม่รู้"

คนส่วนใหญ่ที่มาที่นี่ไม่รีบร้อนที่จะเปิดเผยชื่อ หรือเรื่องราวในอดีตของตน เขาไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนนักด้วย เพราะว่าพวกเขาหลายคนไม่รู้ว่ตนมาที่นี่ทำไม เพียงแต่มา นี่เป็นเพียงสิ่งธรรมดาสามัญ

ในยามเริ่มแรก คนเราไม่รู้ว่เขามาจากไหน หรือจะไปไหน การพูดว่คุณเกิดมาจากครรภ์มารดา และต้องกลับไปสู่ผงคลีดิน เป็นคำอธิบายทางชีววิทยาแต่ไม่มีใครว่มีอะไรดำรงอยู่ก่อนการเกิด หรือโลกที่รอเราอยู่ภายหลังตาย

เกิดมาโดยไม่รู้เหตุผล เพียงเพื่อจะหลับตาและจากไปด้วยความไม่รู้อันหาที่สุดมิได้ มนุษย์แท้จริงแล้วต่างเป็นสัตว์โลกที่น่าสงสาร

วันต่อมา ผมได้พบหมวกสานที่นักแสงบุญกลุ่มหนึ่งมาทิ้งไว้ คราวที่แวะมาเยี่ยมหลังจากไปนมัสการวัดในชโขก บนหมวกสานนั้นมีอักษรเขียนไว้ว่ "เริ่มแรกนั้นไม่มีตะวันออก ตะวันตก ทิศทางนับสิบองศา" บัดนี้ขณะที่ถือหมวกในมือ ผมถามหนุ่มคนนั้นอีกว่ เขามาจากไหน และเขาตอบว่ เขาเป็นลูกชายของนักบวชแห่งวัดคานาชาว่ เขารู้สึกว่เป็นเรื่องโง่เขลาที่ได้แต่อ่านคัมภีร์อยู่ตลอดทั้งวัน จึงคิดอยากเปลี่ยนมาเป็นเกษตรกรบ้าง

ไม่มีตะวันออกหรือตะวันตก ดวงตะวันขึ้นทางทิศตะวันออก และตกทางทิศตะวันตก แต่นี้เป็นเพียงการสังเกตทางดาราศาสตร์เท่านั้น ความรู้ว่เรานั้นไม่เข้าใจทั้งตะวันออกและตะวันตกนั้นเป็นสิ่งที่ใกล้เคียงกับสัจจะ ข้อเท็จจริงก็คือไม่มีใครว่ดวงอาทิตย์มาจากแห่งไหน

ในบรรดาคัมภีร์เป็นหมื่น ๆ สูตร มีพระสูตรหนึ่งที่น่าน่าสนใจในคุณ เป็นพระสูตรที่รวมเอาประเด็นที่สำคัญทั้งหมดไว้ พระสูตรนั้นคือคัมภีร์พระฤทธิสูตรตามพระสูตรกล่าวว่ "พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่ 'รูปคือความว่าง ความว่างคือรูป' วัตถุและจิตเป็นหนึ่งเดียว แต่ทั้งหมดล้วนเป็นความว่าง มนุษย์มิได้มีอยู่ มิได้ไม่มีอยู่ มิได้เกิดและมิได้ตาย ปราศจากชราและความเจ็บไข้ ปราศจากการเพิ่มและปราศจากการลด"

วันต่อมาขณะที่กำลังเกี่ยวข้าว ผมพูดกับคนหนุ่มที่นั่งพิงกับฟางกองใหญ่ว่า "ผมคิดว่าเมื่อข้าวถูกหว่านในฤดูใบไม้ผลิ เมล็ดจะงอกเป็นต้นอ่อน และขณะนี้ขณะที่เรากำลังเกี่ยวข้าว มันก็ดูเหมือนกับตายไป แต่ความจริงก็คือแบบแผนเช่นนี้จะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ ปีแล้วปีเล่า ซึ่งหมายความว่าชีวิตนั้นมิได้อยู่อย่างต่อเนื่องในทุ่งนาแห่งนี้ และการตายในแต่ละปีโดยตัวมันเองก็เป็นการเกิดใหม่ในแต่ละปีด้วย คุณสามารถพูดได้ว่า ข้าวที่เกี่ยวข้องอยู่ในขณะนี้มิชีวิตสืบต่ออย่างไม่ขาดสาย"

มนุษย์มักจะมองชีวิตและความตายด้วยทัศนวิสัยที่ค่อนข้างตื้น การเกิดขึ้นของฤดูใบไม้ผลิ และการตายจากของฤดูใบไม้ร่วงมีความหมายอย่างไรต่อหญ้าเหล่านี้ คนเราคิดว่าชีวิตคือความรื่นรมย์ และความตายคือความเศร้าสลด เมล็ดข้าวที่นอนนิ่งอยู่ในพื้นดิน ซึ่งจะงอกเป็นต้นอ่อนในฤดูใบไม้ผลิ ใบและลำต้นของมันจะเหี่ยวเฉาในฤดูใบไม้ร่วง แต่กระนั้นเมล็ดกระจิวัดของมันก็ยังคงห่อหุ้มความรื่นรมย์แห่งชีวิตไว้อย่างเต็มเปี่ยม ความรื่นรมย์แห่งชีวิตมิได้สลายไปพร้อมกับความตาย ความตายมิใช่อะไรมากกว่าการจากไปชั่วคราว คุณมิได้กล่าวหรือหรือว่าข้าวนี้มิได้รู้จักความเศร้าสลดของความตาย ด้วยเหตุที่มันเป็นเจ้าของความรื่นรมย์แห่งชีวิตอันเต็มเปี่ยม

สิ่งเดียวกันที่เกิดขึ้นกับข้าวเจ้าและข้าวบาร์เลย์ ก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายภายในกายของมนุษย์ด้วย แต่ละวันผมและเล็บงอกใหม่ มีเซลล์เป็นหมื่น ๆ ที่ตายไป เซลล์ใหม่เป็นหมื่นก็เกิดขึ้นแทนที่ เลือดในกายเมื่อเดือนที่แล้วก็ไม่ไหลเวียนในวันนี้ เมื่อคุณคิดว่าบุคลิกลักษณะของคุณจะสืบต่อในร่างกายของลูกและหลานต่อไป คุณก็สามารถกล่าวได้ว่าคุณกำลังตายและเกิดใหม่ในแต่ละวันและยังคงมีชีวิตต่อไปอีกหลายชั่วอายุคนหลังจากตายไปแล้ว

หากว่าการมีส่วนร่วมอยู่ในวัฏจักรของการเกิดตายนี้จะสามารถประสพสัมผัสได้ในแต่ละวัน ก็จะไม่มียะไรอื่นที่จำเป็นยิ่งไปกว่านี้อีก แต่คนส่วนใหญ่ไม่สามารถชื่นชมกับชีวิตขณะที่มันผ่านไป และแปรเปลี่ยนไปในแต่ละวัน เขายึดติดกับชีวิตตามประสบการณ์ที่เขาได้สัมผัสมา และความติดยึดเป็นนิสัยเช่นนี้ที่นำความกลัวตายมาให้ การให้ความสนใจแต่กับอดีตที่ได้ผ่านพ้นไปแล้วหรือต่ออนาคตที่ยังไม่มาถึง เขาก็ได้หลงลืมไปว่าเขามีชีวิตอยู่บนพื้นพิภพในปัจจุบันขณะ การต่อสู้ในความสับสน เขาจะเฝ้ามองชีวิตของเขาที่ผ่านไปเหมือนอยู่ในความฝัน

"ถ้าหากชีวิตและความตายเป็นความจริง ความทุกข์ของมนุษย์จะมีใช่เป็นสิ่งที่หลบเลี่ยงมิได้ละหรือ"

"มันไม่มีชีวิตหรือความตาย"

"คุณพูดเช่นนั้นได้อย่างไร"

โลกโดยตัวมันเองคือเอกภาพของวัตถุในกระแสแห่งประสบการณ์ แต่จิตของมนุษย์ได้แบ่งแยกปรากฏการณ์เป็นทวิภาวะ เช่น ชีวิตและความตาย ยินและหยั่ง ความมีและความว่าง จิตจะเริ่มเชื่อว่าสิ่งที่สามารถสัมผัสรับรู้ได้นั้นเป็นสิ่งถูกต้องสมบูรณ์ และจากนั้นสสารก็ได้กลายเป็นวัตถุอย่างที่มนุษย์รับรู้มันตามปกติ

รูปของโลกทางวัตถุ บัญญัติเกี่ยวกับชีวิตและความตาย สุขภาพและความป่วยไข้ ความรื่นรมย์และความเศร้า ล้วนก่อกำเนิดขึ้นจากจิตของมนุษย์ ในพระสูตรเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสว่า สรรพสิ่งเป็นความว่างนั้น พระองค์มิเพียงแต่ไม่ยอมรับว่าสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากพุทธิปัญญาของมนุษย์นั้น เป็นความจริงอันเที่ยงแท้ พระองค์ยังทรงประกาศให้เห็นว่า อารมณ์ของมนุษย์ก็เป็นมายาด้วย

"คุณหมายความว่าทุกอย่างเป็นมายาหรือ 'ไม่มีอะไรเหลือเลยหรือ'"

"ไม่มีอะไรเหลือเลยหรือ บัญญัติของ 'ความว่าง' ยังคงปรากฏชัดในใจของคุณ" ผมกล่าวกับคนหนุ่มนั้นว่า "หากคุณไม่รู้ว่าคุณมาจากไหน หรือจะไปที่ไหน ถ้าจันคุณแน่ใจได้"

อย่างไรว่าคุณอยู่ที่นี้ ยืนอยู่ต่อหน้าผม หรือว่าการมีอยู่เป็นสิ่งไร้ความหมาย"
"....."

เช้าวันต่อมา ผมได้ยินเด็กหญิงอายุ 4 ขวบถามแม่ของเธอว่า "ทำไมหนูจึงเกิดมาในโลกนี้คะ เพื่อจะไปโรงเรียนอนุบาลหรือคะ"

เป็นธรรมดาที่แม่ของเธอไม่สามารถตอบอย่างซื่อสัตย์ว่า "ใช่จะ ถูกแล้ว หนูต้องไปโรงเรียน" และยิ่งกว่านั้น คุณก็อาจกล่าวได้ว่าผู้คนทุกวันนี้เกิดมาเพื่อจะไปโรงเรียนอนุบาลกัน

นี่เป็นจริงสำหรับคนในวิทยาลัยที่ศึกษาอย่างขยันหมั่นเพียร เพื่อจะรู้ว่าทำไมเขาจึงเกิดมา ผู้คงแก่เรียนและนักปรัชญาแม้ว่าได้ทำลายชีวิตของเขาไปแล้วในความพยายามดังกล่าว ก็ยังคงกล่าวว่า เขาพึงพอใจที่จะได้เข้าใจถึงเรื่องนี้

แต่เดิมมนุษย์หาจุดหมายหมายใดไม่ บัดนี้เขาได้ฝันถึงจุดหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาต่อสู้ดิ้นรนเพื่อจะหาความหมายของชีวิต นี่เป็นการต่อสู้มวยปล้ำเล่นคนเดียว มันไม่มีจุดหมายอะไรทุกอย่างที่ต้องคิดถึง หรือเสาะแสวงหา คุณควรจะถามเด็ก ๆ ดูว่าจิตที่ไม่มีเป้าหมายนั้นไร้ความหมายหรือเปล่า

จากวันที่พวกเขาเริ่มเข้าโรงเรียนอนุบาล ความทุกข์ของคนก็เริ่มต้นขึ้นมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีความสุข แต่เขาได้สร้างโลกแห่งความยากลำบาก และบัดนี้ก็ต้องต่อสู้เพื่อกำจัดความยากลำบากนั้น

ในธรรมชาติมีชีวิตและความตาย และธรรมชาติคือความรื่นรมย์
ในสังคมมนุษย์มีชีวิตและความตาย แต่มนุษย์มีชีวิตอยู่ในความทุกข์โศก

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๕

๕.๔

เมฆพเนจรและมายาการแห่งวิทยาศาสตร์

เช้าวันนี้ผมไปล้างกล่องบรรจุส้มที่แม่น้ำ ขณะที่ก้มตัวลงเท้าแขนบนก้อนหิน มือของผมก็ได้สัมผัสกับความเย็นของแม่น้ำแห่งฤดูใบไม้ร่วง ใบสีแดงของต้นชมภูคตามริมฝั่งแม่น้ำที่ยืนโดดเด่นท่ามกลางฟ้าสีครามสดใสในฤดูใบไม้ร่วง ผมยืนตะลึงกับความงามที่ไม่คาดฝัน

ของกิ่งก้านที่ตัดกับท้องฟ้า

ภายในทัศนียภาพที่เกิดขึ้นนาน ๆ ครั้งนี้ โลกแห่งประสบการณ์ทั้งหมดก็ปรากฏขึ้นในท่ามกลางกระแสของน้ำ กระแสของเวลา ฟุ้งน้ำทางซ้ายและทางขวา แสงอาทิตย์และเงาสลัว ใบไม้สีแดงและฟ้าสีคราม ทั้งหมดได้ปรากฏขึ้นภายในหน้าสมุดหนังสือแห่งความเจียมและศักดิ์สิทธิ์ของธรรมชาติ และมนุษย์ก็เป็นไม้้ออันบอบบางที่คิดได้

เมื่อเขาถามว่าธรรมชาติคืออะไร เขาก็ต้องถามต่อไปว่า อะไร คือ "อะไร" และอะไรคือมนุษย์ผู้ถามว่าอะไรคือ "อะไร" นั่นกล่าวได้ว่าเขามุ่งหน้าเข้าไปในโลกแห่งการถามอันไม่สิ้นสุด

ในความพยายามที่จะเข้าใจอย่างแจ่มชัดว่าอะไรคือสิ่งที่ก่อให้เกิดคำถามมากมายแก่เขา อะไรคือสิ่งที่ทำให้เขาประหลาดใจ เขาก็มีหนทางที่เป็นไปได้อยู่ ๒ ทาง หนทางแรกก็คือการมองลึกกลงไปในตัวเองของผู้ถามคำถามว่า "ธรรมชาติคือ อะไร"

หนทางที่ ๒ ก็คือการวิจัยสืบค้นธรรมชาติโดยแยกขาดจากมนุษย์

หนทางสายแรกนำไปสู่อาณาจักรแห่งปรัชญาและศาสนา เมื่อเหม่อมองดูสายน้ำไม่ใช่ว่าสิ่งผิดปกติที่จะเห็นกระแสน้ำไหลจากบนลงล่าง แต่ก็ไม่มี ความขัดแย้งกันที่จะเห็นกระแสน้ำหยุดนิ่ง และสะพานไหลเลื่อนไป

ในอีกด้านหนึ่ง ถ้าเลือกทำตามหนทางสายที่สอง ทัศนียภาพจะถูกแบ่งออกเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่หลากหลาย สายน้ำ ความเร็วของกระแสน้ำ คลื่นลมและเมฆขาว ทั้งหมดนี้กลายเป็นวัตถุที่แยกขาดจากกันสำหรับการศึกษารววิจัย มันจะนำไปสู่คำถามอื่น ๆ ซึ่งขยายไปอย่างไม่จบสิ้นในทุกทิศทาง และนี่คือหนทางของวิทยาศาสตร์

โลกเคยเป็นสิ่งเรียบง่ายสามัญ คุณเพียงแต่สังเกตเห็นว่าขณะเดินลัดเลาะผ่านทุ่งหญ้า หยาดน้ำค้างกระเซ็นมาถูกตอเนื้อตัวจนเปียกชื้น แต่เมื่อคนเราเริ่มที่จะอธิบายหยาดน้ำค้างอย่างเป็นวิทยาศาสตร์เขาก็ได้วางกับดักตัวเองให้ตกอยู่ในวังวนแห่งความชั่วร้ายอันไม่สิ้นสุดของพุทธิปัญญา

โมเลกุลของน้ำประกอบด้วยอะตอมของไฮโดรเจน และออกซิเจน ครั้งหนึ่งคนเราคิดว่า อนุภาคที่เล็กที่สุดในโลกคืออะตอม แต่ต่อมาเขาก็ค้นพบว่ายังมีนิวเคลียสอยู่ในอะตอม มาบัดนี้เขาได้ค้นพบอีกว่าภายในนิวเคลียสยังมีอนุภาคที่เล็กยิ่งกว่าอยู่อีก และในบรรดาอนุภาคปรมาณูเหล่านี้ก็มีความแตกต่างกันเป็นร้อย ๆ ชนิด และไม่มีใครรู้ว่า การศึกษารววิจัยโลกน้อย ๆ ดวงนี้ จะสิ้นสุดลง ณ แห่งหนใด

กล่าวกันว่าจักรวาลของอีเลคตรอนที่มีความเร็วสูงยิ่งภายในอะตอมนั้นมีลักษณะเดียวกับการเคลื่อนที่ของดาวหางภายในกาแลคซี่ สำหรับนักฟิสิกส์ทางอะตอม โลกแห่งอนุภาคมูลฐานเป็นโลกที่กว้างใหญ่ไพศาลเท่า ๆ กับจักรวาลทีเดียว แต่แม้กระนั้นก็ยังมีการค้นพบอีกว่านอกจากกาแลคซี่ซึ่งเราอาศัยอยู่นี้ ยังมีกาแลคซี่อื่น ๆ อีกนับไม่ถ้วน ในสายตาของนักจักรวาลวิทยา กาแลคซี่ทั้งกาแลคซี่ของเราเป็นเพียงสิ่งที่เล็กน้อยเหมือนกับเศษผง

ความเป็นจริงก็คือ คนที่คิดว่าหยาดน้ำเป็นสิ่งสามัญธรรมดา หรือหินมีลักษณะไม่เคลื่อนไหว และมีแต่ความเฉื่อยชา เป็นคนโงเขลาเบาปัญญาที่มีความสุข ส่วนนักวิทยาศาสตร์ที่รู้ว่าหยาดน้ำนั้นยิ่งใหญ่ไพศาลราวกับจักรวาล และหินก็เป็นโลกแห่งการเคลื่อนไหวอันไม่หยุดนิ่งของอนุภาคมูลฐาน ที่พุ่งไปดุจเดียวกับจรวด เป็นคนโงเขลาที่มากปัญญา มองดูอย่างธรรมดาสามัญ โลกนี้เป็นสิ่งมีอยู่จริงและอยู่ใกล้ แต่เมื่อมองดูอย่างซับซ้อน โลกจะกลายเป็นสิ่ง

ไม่มีตัวตนที่น่าสะพรึงกลัวและอยู่ห่างไกล

นักวิทยาศาสตร์ที่รู้สึกยินดีเมื่อได้นำหินมาจากดวงจันทร์ เข้าถึงดวงจันทร์ได้น้อยกว่าเด็ก ๆ ที่ร้องเพลงว่า "จันทร์เจ้าขา อายุเท่าไหน" บาโซ* สามารถเข้าใจถึงความมหัศจรรย์ของธรรมชาติ เพียงการเฝ้ามองแสงสะท้อนของดวงจันทร์ภายในสระอันสงบนิ่ง นักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายที่ออกไปในอวกาศ และฝากรอยเท้าไว้บนดวงจันทร์ ได้ทำให้ดวงจันทร์ต้องหมองมัวไปในความรู้สึกของเด็ก ๆ และคนนับล้านที่รักดวงจันทร์ เป็นไปได้อย่างไรที่คนเราคิดว่าวิทยาศาสตร์จะนำประโยชน์มาให้แก่มนุษยชาติ

แต่เดิมนั้นในหมู่บ้านนี้ใช้โมหินในการบดเมล็ดพืชให้เป็นแป้ง โดยการหมุนด้วยมืออย่างช้า ๆ ต่อมาก็มีโรงโม่พลังน้ำ ที่สร้างขึ้นเพื่อจะใช้ประโยชน์จากกระแสน้ำในแม่น้ำ ซึ่งมีกำลังสูงกว่าโมหินแบบเดิมอย่างเทียบกันไม่ได้ หลายปีก่อนเขื่อนถูกสร้างขึ้นเพื่อผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำ และโรงโม่ไฟฟ้าก็เกิดตามมา

คุณคิดว่าเครื่องจักรที่ก้าวหน้าพวกนี้ทำงานเพื่อผลประโยชน์ของมวลมนุษยละ หรือ ในการโม่ข้าวให้เป็นแป้ง ข้าวจะถูกขัดสีก่อนในขั้นแรก ซึ่งทำให้กลายเป็นข้าวขาว หมายความว่าเมล็ดข้าวจะถูกขัดสี เอาจาวข้าวและรำ ซึ่งเป็นส่วนที่มีคุณค่ามากที่สุดออกไป และเหลือไว้แต่เพียงกากข้าว (leftover)** ดังนั้นผลจากเทคโนโลยีนี้ก็คือการทำลายเมล็ดข้าวทั้งเมล็ดให้กลายเป็นผลพลอยได้ที่ไม่สมบูรณ์ ถ้าข้าวขาวที่ย่อยง่ายกลายเป็นอาหารหลักประจำวัน อาหารที่กินก็จะขาดสารอาหาร และอาหารเสริมก็จะกลายเป็นสิ่งจำเป็น กันหันนำกับโรงสีข้าวได้ทำหน้าที่แทนกระเพาะและลำไส้ ผลก็คือทำให้อวัยวะทั้งสองนั้นเฉื่อยชาลงไป

น้ำมันก็เช่นเดียวกัน น้ำมันดิบเกิดจากเนื้อเยื่อของพืชดึกดำบรรพ์ที่ทับถมกันใต้พื้นโลกเป็นเวลานาน และเกิดการแปรสภาพโดยอาศัยความกดดันสูงและความร้อน น้ำมันดิบนี้ถูกขุดจากทะเลทราย ส่งผ่านท่อไปยังเมืองท่า และจากนั้นก็ขนส่งมาญี่ปุ่นโดยทางเรือ เพื่อมากลั่นให้เป็นน้ำมันก๊าดและน้ำมันเครื่องในโรงกลั่นน้ำมันขนาดใหญ่

คุณคิดว่าอะไรที่เร็วกว่า อุณหภูมิ และสะดวกกว่าระหว่างการใช้น้ำมันก๊าดกับกึ่งของตันซีตาร์หรือฟีนที่อยู่หน้าบ้าน*** น้ำมันเชื้อเพลิงก็เป็นวัตถุจากไม้อย่างเดียวกัน แต่ น้ำมันเครื่องและน้ำมันก๊าดต้องผ่านเส้นทางอันยาวกว่าจะมาถึงที่นี่

ปัจจุบันเขากล่าวกันว่า เชื้อเพลิงฟอสซิลนั้นมีไม่เพียงพอเสียแล้ว เราจึงต้องพัฒนาพลังงานอะตอมมาใช้ การค้นหาแร่ยูเรเนียมที่หายาก นำมาทำให้เป็นเชื้อเพลิง กัมมันตรังสีและเผาในเตาปฏิกรณ์ปรมาณูขนาดใหญ่ ทำให้ไม่ได้ง่าย ๆ เหมือนการเผาใบไม้แห้งด้วยไม้ขีดไฟ ยิ่งกว่านั้นเตาไฟจะเหลือเพียงขี้เถ้าเท่านั้นในขณะที่ไฟจากพลังนิวเคลียร์เมื่อเผาไหม้หมดแล้ว ของเสียที่มีสารกัมมันตรังสีจะยังคงเป็นสิ่งอันตรายต่อไปอีกหลายหมื่นปี

นี่เป็นหลักการเดียวกันที่ใช้กับการเกษตรกรรม การปลูกข้าวที่อวบอ้วนแต่อ่อนแอในนาข้าว คุณจะได้ต้นข้าวที่ถูกรบกวนได้ง่ายจากแมลงและโรค ถ้าเกษตรกรนำเมล็ดพันธุ์ "ปรับปรุง" มาใช้ เขาก็จะต้องพึ่งพิงการช่วยเหลือของยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมี

ในอีกด้านหนึ่ง ถ้าคุณปลูกข้าวพันธุ์เล็กที่แข็งแรงในสภาพแวดล้อมที่สมดุล สารเคมีเหล่านี้จะเป็นสิ่งไม่จำเป็น

การปลูกข้าวในนาที่น้ำขังโดยใช้ไถหรือรถแทรกเตอร์จะทำให้ดินขาดออกซิเจน โครงสร้างของดินจะถูกทำลาย ไล่เดือนและสัตว์เล็ก ๆ จะถูกทำลาย พื้นดินจะแข็งและขาดชีวิตชีวา เมื่อสภาพแบบนี้เกิดขึ้น ที่นี่ก็ต้องถูกไถพลิกใหม่ทุกปี แต่ถ้าปล่อยให้พื้นดินไถพรวนด้วยตัวมันเองตามธรรมชาติ ก็จะไม่มีความจำเป็นต้องใช้ไถ หรือเครื่องจักรกลในการไถพรวน

เมื่อดินถูกเผาจนอินทรีย์วัตถุและจุลินทรีย์หมดไป การใช้ปุ๋ยก็จะกลายเป็นสิ่งจำเป็น ถ้าใช้ปุ๋ยเคมีต้นข้าวจะโตไวและสูง แต่วัชพืชก็จะเจริญเติบโตเช่นเดียวกันด้วย ยากำจัดวัชพืชก็ต้องถูกนำมาใช้ และคนก็จะคิดว่ามันมีประโยชน์

แต่ถ้าหว่านเมล็ดพืชคลุมดินพร้อมกับเมล็ดธัญพืช นำฟางและของเหลือที่เป็นอินทรีย์วัตถุไปใช้在地 ฝืนก็จะเติบโตได้โดยไม่ต้องใช้ทั้งยากำจัดวัชพืชปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยหมัก

ในการทำเกษตรกรรม มีไม่กี่อย่างที่ไม่อาจตัดทิ้งไปได้ ส่วนปุ๋ยหมัก ยากำจัดวัชพืช ยาฆ่าแมลง เครื่องจักรกล ล้วนเป็นสิ่งจำเป็น แต่เมื่อไหร่ที่เงื่อนไขถูกสร้างขึ้นให้สิ่งเหล่านี้กลายเป็นของจำเป็น เมื่อนั้นอำนาจของวิทยาศาสตร์ก็จะเป็นเรื่องจำเป็นด้วย

ผมได้สาธิตให้ดูในไร่นาของผมว่าเกษตรกรรมธรรมชาติสามารถให้ผลผลิตเทียบเท่ากับที่ได้จากเกษตรกรรมวิทยาศาสตร์แผนใหม่ ถ้าผลลัพธ์ของเกษตรกรรมแบบไม่กระทำให้ผลเทียบเท่ากับที่ได้จากเกษตรกรรมวิทยาศาสตร์ ทั้งที่อาศัยการลงทุนในด้านแรงงานและทรัพยากรแต่เพียงน้อยนิด เช่นนั้นแล้วประโยชน์ของเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์อยู่ที่ไหนกันแล้ว

* กริไฮกุที่มีชื่อเสียงของญี่ปุ่น (พ.ศ.๒๑๘๗-๒๒๓๗)

** ในภาษาญี่ปุ่นคำว่ากากข้าว ออกเสียงว่า คาคิ เป็นคำสมาสระหว่างคำว่า "ขาว" และ "ข้าว" คำว่ารำข้าวออกเสียงว่า นูกะ มาจากคำว่า "ข้าว" และ "สุขภาพ"

*** ในปัจจุบันภูมิภาคส่วนใหญ่ของโลกกำลังเผชิญกับความขาดแคลนไม่ทำพิน ข้อโต้แย้งของฟูกุโอกะมีนัยยะถึงความจำเป็นในการปลูกป่าไม้ในแง่ที่กว้างขึ้น ฟูกุโอกะได้เสนอแนะคำตอบต่อความจำเป็นในชีวิตประจำวันโดยตรง และถ่อมตน

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๕

๕.๕

ทฤษฎีสัมพันธภาพ

มองดูแสงแดดที่เจิดจ้าในท้องฟ้าแห่งฤดูใบไม้ร่วง พินิจดูทุ่งนาโดยรอบ ผมรู้สึกอัศจรรย์ใจ ในทุ่งนาทุกแห่งยกเว้นที่ของผมนจะมีเครื่องจักรเกี่ยวข้าวหรือเครื่องเกี่ยวและเครื่องนวดในเครื่องเดียวกันทำงานอยู่รอบ ๆ เพียงช่วงเวลา ๓ ปีที่ผ่านมา หมู่บ้านแห่งนี้ก็เปลี่ยนแปลงไปจนแทบจำไม่ได้

คนหนุ่มสาวที่อาศัยอยู่บนเขาที่นี่ มิได้รู้สึกริษยาการเปลี่ยนไปใช้เครื่องจักรของผู้คนรอบ ๆ พวกเขาพึงพอใจกับการเกี่ยวข้าวที่เจียบและสงบโดยใช้เคียวแบบเดิม

ค่าวันหนึ่งเมื่อเราเสร็จจากการกินอาหารเย็น ขณะนั่งดื่มชา ผมก็ระลึกถึงวันเวลาซึ่งผ่านมานานแล้วในหมู่บ้านแห่งนี้ ที่ชาวนาไถพลิกนาด้วยมือ ต่อมาก็มีชาวนาคคนหนึ่งเริ่มใช้วัว เขารู้สึกภูมิใจมากกับความสะอาดและความเร็วที่ช่วยให้เขาสามารถเสร็จงานไถอันยากลำบากอย่างรวดเร็ว เมื่อยี่สิบปีก่อนตอนที่เครื่องไถเข้ามาถึงหมู่บ้านเป็นครั้งแรก ชาวนานทั้งหมดต่างมาประชุมกัน และถกเถียงกันอย่างเอาใจจริงเอาใจงว่าอะไรจะดีกว่ากัน ระหว่างวัวกับเครื่องจักร ภายในเวลา ๒ หรือ ๓ ปีก็ปรากฏชัดว่าการไถด้วยเครื่องจักรเร็วกว่า และโดยไม่พิจารณาให้พ้นจากเงื่อนไขของเวลาและความสะอาด เกษตรกรก็จะทิ้งสัตว์เลี้ยงของตนไป สิ่งดึงดูดใจก็คือการทำงานเสร็จเร็วกว่าเพื่อนบ้านที่อยู่ถัดไป

เกษตรกรมิได้ตระหนักเลยว่าเขาเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งในสมการของเกษตรกรรมแผนใหม่ ที่มีแต่เรื่องการเพิ่มความเร็วและประสิทธิภาพ เขาปล่อยให้พนักงานขายอุปกรณ์ทางการเกษตรคิดคำนวณตัวเลขให้

แต่เดิมนั้นผู้คนจะมองดูท้องฟ้าในคืนดาวกระจ่าง และรู้สึกเกรงขามความกว้างใหญ่ไพศาลของจักรวาล แต่บัดนี้คำถามเกี่ยวกับกาลเวลาและอวกาศถูกปล่อยให้อยู่ในการพิจารณาของนักวิทยาศาสตร์โดยสิ้นเชิง

กล่าวกันว่าไออนส์ไดน์ได้รับรางวัลโนเบลสาขาฟิสิกส์ เพราะความเคารพในความเข้าใจได้ยากของทฤษฎีสัมพัทธภาพของเขา ถ้าหากทฤษฎีของเขาได้อธิบายปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ในโลกอย่างแจ่มแจ้ง และปลดปล่อยมนุษย์ชาติจากขอบเขตจำกัดของกาลและอวกาศ นำความสุขและความสงบมาสู่โลกมากขึ้น ทฤษฎีของเขาก็คงจะได้รับการยกย่องกล่าวขวัญถึง อย่างไรก็ตามคำอธิบายของเขาซับซ้อนน่างงง และทำให้คนคิดว่าโลกนี้มีความซับซ้อนเกินกว่าที่จะเข้าใจได้ จะเหมาะสมกว่าหากจะให้รางวัลสำหรับเกียรติคุณในข้อที่ว่า "รบกวนสันติสุขในจิตมนุษย์"

ในธรรมชาติ โลกแห่งสัมพัทธภาพมิได้ดำรงอยู่ ความคิดเกี่ยวกับปรากฏการณ์เชิงสัมพัทธ์ เป็นโครงสร้างที่เกิดจากประสบการณ์ทางพุทธิปัญญาของมนุษย์ สัตว์โลกชนิดอื่นดำรงชีวิตอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงที่มีได้แบ่งแยกด้วยเหตุที่คนเรามีชีวิตอยู่ในโลกแห่งสัมพัทธภาพทางพุทธิปัญญา เขาจึงสูญเสียการแลเห็นกาลที่อยู่นอกเหนืออวกาศ และอวกาศที่อยู่เลยพ้นอวกาศ

"คุณอาจจะสงสัยว่าทำไมผมจึงมีนิสัยที่ขอวิพากษ์วิจารณ์นักวิทยาศาสตร์อยู่ตลอดเวลา" ผมพูดขึ้นและหยุดจิบน้ำชาครู่หนึ่ง ชายหนุ่มมองหน้าผมแล้วยิ้ม แสงเรือ่เรืองจากเปลวไฟที่สองแสงวูบวาบจับต้องอยู่ที่ใบหน้า "นั่นเพราะว่าบทบาทของนักวิทยาศาสตร์ในสังคม ก็อุปมาได้กับบทบาทของการแบ่งแยกภายในจิตของคุณ"

กลับไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๕

๕.๖

หมู่บ้านที่ปราศจากสงครามและสันติภาพ

งูฉกเอาขาเข้าปากแล้วเลื้อยหนีหายไปใต้วงแขน เด็กหญิงกริดเสียงร้อง เด็กหนุ่มที่กล้าหาญอดกลั้นความรู้สึกกริ่งกึกและคว่ำก้นหันทิ่มใส่ตัวนั้น คนอื่น ๆ พากันหัวเราะ ผมหันไปหาเด็กชายคนที่ทิ่มทิ่มใส่ "เธอคิดว่าทำอย่างนั้นแล้วได้อะไรบ้าง"

เหยี่ยวล่าง หมาป่าทำร้ายเหยี่ยว มนุษย์ฆ่าหมาป่า และภายหลังต้องตายด้วยโรคแบคทีเรียแพร่พันธุ์ของเสียของมนุษย์และสัตว์อื่น ๆ หย่า และต้นไม้ดูดซับเอาธาตุอาหารที่เกิดจากการกระทำของแบคทีเรีย แมลงทำลายต้นไม้ กบกินแมลง

สัตว์ พืช จุลินทรีย์ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งในวงจรของชีวิต เมื่อรักษาสมดุลอย่างเหมาะสม สิ่งเหล่านี้ก็จะดำรงชีวิตอยู่อย่างเป็นระเบียบตามธรรมชาติ คนเราอาจจะเลือกมองโลกในแง่ของสัตว์แข็งแรงกินสัตว์อ่อนแอ หรือ ในแง่ของการอยู่รวม และผลประโยชน์ร่วมกันก็ได้ ไม่ว่าอธิบายในแง่ใด ล้วนเป็นการแปลความเอาตามอำเภอใจ ซึ่งก่อให้เกิดคลื่นและลม และนำความสับสนอลหม่านมาให้

ผู้ใหญ่คิดว่ากบสมควรแก่การเห็นใจ และรู้สึกสงสารต่อความตายของมันและนึกเกลียดชัง ความรู้สึกเช่นนี้อาจจะดูเป็นสิ่งธรรมดา เป็นเรื่องที่คาดหมายกันได้ แต่ความจริงแล้วมันเป็นเช่นนั้นหรือ

ชายหนุ่มคนหนึ่งพูดว่า "ถ้าหากถือว่าชีวิตเป็นการต่อสู้ที่ผู้แข็งแรงกินผู้อ่อนแอกว่า โจมหน่าของโลกก็จะกลายเป็นนรกแห่งการฆ่าฟันและการทำลาย แต่มันก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้อ่อนแอกว่าสมควรและอุทิศเพื่อให้ผู้เข้มแข็งสามารถมีชีวิตอยู่ได้ สัตว์ที่แข็งแรงกว่าจะชนะและมีชีวิตรอด ส่วนสัตว์ที่อ่อนแอจะตายไปเป็นกฎของธรรมชาติ หลังจากเวลาผ่านไปเป็นล้าน ๆ ปี สัตว์โลกที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันคือผู้มีชัยในการต่อสู้เพื่อให้ชีวิตรอด คุณสามารถกล่าวได้ว่าการอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุด คือความกรุณาของธรรมชาติ"

ชายหนุ่มคนที่สอง กล่าวขึ้นว่า "นั่นก็ยังเป็นเรื่องของผู้ชนะอยู่ดีนะแหละ แต่ที่ผมเห็น โลกนี้เป็นโลกแห่งการอยู่ร่วมพึ่งพาอาศัยกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน ในทุ่งนาแห่งนี้ นอกจาก ข้าวแล้วยังมีพืชคลุมดิน และหญ้าอีกหลายพันธุ์ ตลอดจนวัชพืชที่มีชีวิตอยู่ร่วมกันในลักษณะที่ พึ่งพาอาศัยประโยชน์จากกันและกัน ต้นไฉ่วีเลื้อยพันรอบต้นไม้ใหญ่ ตะไคร้และเห็ดราแพร่ พันธุ์อาศัยอยู่ตามดินและกิ่งก้านของต้นไม้ เฟิร์นแพร่พันธุ์อยู่ภายใต้ร่มเงาของป่า นก พืช แมลง สัตว์เล็ก แบคทีเรีย รา ซึ่งมีชีวิตทั้งหมดนี้มีบทบาทที่สำคัญ และได้รับประโยชน์จากการ ดำรงอยู่ของกันและกัน"

คนที่สาม กล่าวขึ้นบ้างว่า "พื้นพิภพนี้เป็นทั้งโลกของสัตว์แข็งแรงกินสัตว์อ่อนแอ และเป็นโลกที่พึ่งพาอาศัยกัน สัตว์ที่แข็งแรงกว่ากินอาหารเท่าที่จำเป็นไม่มากกว่านั้น แม้ว่ามันจะ ทำร้ายสัตว์อื่น แต่สมดุลธรรมชาติทั้งหมดจะถูกรักษาไว้ได้ ความกรุณาของธรรมชาติเป็นกฎที่ ดายตัว สงวนรักษาความสงบสุขและระเบียบบนพื้นโลก"

สามคน และสามความคิดเห็น ผมปฏิเสธทัศนคติทั้งสามอย่างตรง ๆ

โลกโดยตัวของมันเองไม่เคยถามว่ามันมีพื้นฐานอยู่บนหลักการแข่งขันหรือการร่วมมือ กันหรือไม่ เมื่อมองจากทัศนคติแบบสัมพัทธ์ภาพด้วยพหุทธิปัญญาของมนุษย์ ก็จะมีสัตว์ที่แข็งแรง และมีสัตว์ที่อ่อนแอ มีใหญ่และมีเล็ก

ปัจจุบันไม่มีใครทุกคนที่สงสัยว่าทัศนคติแบบสัมพัทธ์เช่นนี้ดำรงอยู่จริงหรือไม่ ถ้าหากว่า เราลองสมมติว่าสัมพัทธ์ภาพของการรับรู้ของมนุษย์เป็นสิ่งที่ผิดพลาด ยกตัวอย่างเช่นไม่มีใหญ่ ไม่มีเล็ก ไม่มีขึ้นและไม่มีลง ถ้าเราพูดว่าไม่มีหลักคิดเช่นนั้นเลย คุณค่าและการวินิจฉัยของ มนุษย์จะถึงกาลล่มสลาย

"วิธีการมองโลกเช่นนั้นมิใช่เป็นจินตนาการอันว่างเปล่าหรือ ในโลกแห่งความจริง มีประเทศใหญ่และประเทศเล็ก หากว่ามีความยากจนและความมั่งมี ความเข้มแข็งและความอ่อนแอ ย่อมมีข้อถกเถียงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และย่อมต้องมีผู้ชนะและผู้แพ้เป็นผล ตามมา คุณพูดเช่นนั้นจะไม่ดีกว่าละหรือว่า การรับรู้แบบสัมพัทธ์และอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นผล ตามมานั้นเป็นลักษณะของมนุษย์ และเป็นเรื่องปกติธรรมดา มันเป็นสิทธิพิเศษของการเป็น มนุษย์"

สัตว์ชนิดอื่นมีการต่อสู้กัน แต่ไม่ทำสงคราม หากคุณกล่าวว่า การทำสงครามตั้งอยู่บน พื้นฐานของความคิดเกี่ยวกับผู้เข้มแข็งและผู้อ่อนแอ คือสิทธิพิเศษเฉพาะของความเป็นมนุษย์ ละก็ ชีวิตก็จะเป็นเรื่องที่น่าขบขันเย้ยหยัน โศกนาฏกรรมของมนุษย์เป็นผลมาจากการไม่รู้ว่า ความน่าขบขันเย้ยหยัน เป็นความน่าขบขันเย้ยหยันนั่นเอง

ผู้ที่มีชีวิตอยู่ในโลกอย่างสงบสุขปราศจากความขัดแย้งและการแบ่งแยกก็คือเด็ก เขา รับรู้แสงสว่างและความมืด ความเข้มแข็งและความอ่อนแอ แต่ไม่วินิจฉัยตัดสิน แม้ว่างและกบ จะดำรงอยู่ เด็กก็ไม่อาจเข้าใจเรื่องความเข้มแข็งและความอ่อนแอ ความเบิกบานแห่งชีวิตที่ เป็นสิ่งเดิมแท้นั้นอยู่ ณ ที่นั้น แต่ความกลัวตายก็ยังไม่เกิดขึ้น

ความรักและความเกลียดชังเกิดขึ้นในความรู้สึกของคนที่เป็นผู้ใหญ่ ไม่ใช่สิ่งสองสิ่ง ที่ แยกขาดจากกันมาแต่เดิม มันเป็นเรื่องเดียวกันที่มองเห็นจากด้านหน้าและจากด้านหลัง รักเป็น ิจจจัยให้เกิดความเกลียด เมื่อคุณกลับข้างเหรียญแห่งความรัก ความเกลียดจะปรากฏขึ้น ด้วย การหยั่งลึกลงไปในโลกแห่งความสมบูรณ์ที่ปราศจากรูปลักษณ์ จึงจะสามารถหลีกเลี่ยงจาก การหลบอยู่ในทิวภาวะของโลกแห่งปรากฏการณ์

ผู้คนแยกแยะตัวเองจากคนอื่น ตราบเท่าที่อดีตยังดำรงอยู่ ตราบเท่าที่ยังมี "คนอื่น"

คนเราจะไม่อาจปลดปล่อยตัวเองจากความรักและความเกลียดได้ เมื่อหัวใจมีรัก อัดตาที่ชั่วร้ายจะสร้างศัตรูแห่งความเกลียดขึ้นมา สำหรับมนุษย์ ศัตรูคนแรกและยิ่งใหญ่ที่สุดก็คือ อัดตาที่เขาพากันยึดถือไว้อย่างเหนียวแน่นนั่นเอง

คนเราเลือกที่จะโจมตีหรือป้องกัน แต่ต่างฝ่ายต่างกล่าวโทษกันและกันในการต่อสู้ที่เกิดขึ้นว่า อีกฝ่ายเป็นคนชั่วทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น มันก็เหมือนกับการตบมือ แล้วก็เถียงกันว่ามือข้างไหนทำให้เกิดเสียงขึ้น เป็นมือข้างขวาหรือข้างซ้าย ในการต่อสู้ไม่มีฝ่ายใดถูก ฝ่ายใดผิด ไม่มีทั้งดีหรือชั่ว การแบ่งแยกที่เกิดขึ้นอย่างเจตนา นั้น เกิดขึ้นในขณะเดียวกัน และล้วนเป็นสิ่งที่ไม่ดีพลาดทั้งสิ้น

การสร้างป้อมปราการเป็นสิ่งผิดตั้งแต่จุดเริ่มต้นอยู่แล้ว แม้ว่าจะให้เหตุผลว่าเป็นการป้องกันเมือง ปราสาทราชวังเป็นผลจากบุคลิกลักษณะของผู้ปกครองและการใช้กำลังบังคับ และปกครองอาณาบริเวณ กล่าวได้ว่าเขากลัวการถูกโจมตีและป้อมปราการก็ถูกสร้างขึ้นเพื่อป้องกันเมือง มีการสะสมอาวุธยุทธโศปกรณ์และต้องปิดประตูใส่กุญแจ

การป้องกันก็เป็นการโจมตีอยู่แล้วในตัว ผู้ก่อสร้างสงครามมักจะสะสมอาวุธโดยอ้างว่าเพื่อป้องกันตนเองเสมอ ความหายนะของสงครามเกิดจากการขยายและเสริมสร้างการแบ่งแยกอันว่างเปล่าระหว่างตัวตนกับคนอื่น ระหว่างเข้มแข็งกับอ่อนแอ ระหว่างโจมตีกับป้องกัน

ไม่มีหนทางสายอื่นที่จะนำความสันติสุขมาให้ นอกเสียจากว่าทุก ๆ คนจะต้องออกห่างจากประตูปราสาทของทัศนคติแห่งการแบ่งแยกนั้นเสีย ออกไปสู่ทุ่งกว้าง และกลับไปสู่หัวใจของธรรมชาติแห่งการไม่กระทำ นั่นก็คือลับเคียวให้คมแทนการลับดาบ

เกษตรกรในสมัยก่อนเป็นผู้คนที่มีสันติสุข แต่มาบัดนี้เขาต้องโต้แย้งกับออสเตรเลียเกี่ยวกับเนื้อสัตว์ วิวาทกับรัสเซียเกี่ยวกับการจับปลา และต้องฟังฟังข่าวสาส์นและถั่วเหลืองจากสหรัฐอเมริกา

ผมรู้สึกว่าคุณเราในญี่ปุ่นดำรงชีวิตอยู่ใต้เงาของตนไม่ใหญ่ และไม่มีที่ใดจะอันตรายมากกว่าการอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ในขณะที่มีพายุฝนฟ้าคะนอง และก็ไม่มีอะไรที่จะโง่งงไปกว่าการอยู่ภายใต้ "ร่มเงาของนิวเคลียร์" ซึ่งจะเป็นเป้าแรกของสงครามครั้งต่อไป ปัจจุบันเรากำลังไถพรวนพื้นโลกภายใต้ร่มอันมืดทึบนั้น ผมรู้สึกเสมือนว่าวิกฤตการณ์กำลังใกล้เข้ามา ซึ่งมาจากทั้งภายในและภายนอก

จงกำจัดความคิดเกี่ยวกับภายในภายนอกเสีย เกษตรกรในทุกหนแห่งในโลกมีรากเหง้าของความเป็นเกษตรกรอย่างเดียวกัน ขอให้เรากล่าวว่ากุญแจสู่สันติสุขแนบชิดอยู่กับพื้นโลก

กลับขึ้นไปหัวข้อเรื่อง ภาค ๕

๕.๗

ปฏิบัติด้วยฟางเส้นเดียว

ในบรรดาเด็กหนุ่มสาวที่มายังกระท่อมบนภูเขาแห่งนี้ มีคนที่ยากไร้ทั้งกายและใจ ผู้ที่หมดหวังกับทุกสิ่ง ผมเป็นเพียงขานาแก่ ๆ คนหนึ่งที่รู้สึกเศร้าสลดใจที่ไม่อาจให้เขาได้ แม้แต่รองเท้าฟางสักคู่หนึ่ง แต่ยังมีสิ่งหนึ่งที่ผมให้เขาได้

ฟางเส้นหนึ่ง!

ผมหยิบฟางขึ้นมาจากหน้ากระท่อม และกล่าวว่า "จากฟางเพียงเส้นเดียวนี้ การปฏิบัติก็สามารถเริ่มต้นขึ้น"

"กับความล่มสลายของมนุษยชาติที่กำลังมาถึง คุณยังหวังจะยึดฟางเส้นเดียวนี้ อีกหรือ" เด็กหนุ่มคนหนึ่งถามขึ้นด้วยน้ำเสียงอันขมขื่น

ฟางเส้นนี้ดูบอบบางและไร้น้ำหนัก และคนส่วนมากก็ไม่อาจรู้ว่าแท้จริงแล้วมันมีน้ำหนักมากขนาดไหน หากผู้คนรู้ถึงคุณค่าที่แท้จริงของฟางนี้ การปฏิบัติของมนุษยชาติก็จะเกิดขึ้น เป็นการปฏิบัติที่ทรงพลังเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศ และโลกทั้งโลกเลยทีเดียว

เมื่อผมเป็นเด็ก มีชายคนหนึ่งอาศัยอยู่ใกล้กับช่องเขาอิโนโยเซะ สิ่งที่เขาทำอยู่ตลอดดูเหมือนจะเป็นการขนถ่านใส่หลังม้า และเดินทางออกจากยอดเขาไปส่งที่ท่าเรือกันซุ เป็นระยะทางราว ๒ ไมล์หรือกว่านั้น แต่เขาก็กลายเป็นคนมั่งมีขึ้นมาได้ ถ้าคุณถามว่าเขาทำได้อย่างไร ชาวบ้านจะตอบว่า ตอนเดินทางกลับบ้านจากท่าเรือ เขาจะเก็บเศษฟางที่คนทิ้ง และมูลสัตว์ตามข้างถนนและนำไปใส่ไว้ในนา หลักคิดของเขาก็คือ "ปฏิบัติต่อฟางเส้นหนึ่งอย่างสิ่งสำคัญ และไม่กระทำการที่ปราศจากประโยชน์" หลักคิดเช่นนี้ทำให้เขากลายเป็นคนมั่งมี

"ต่อให้คุณเผาฟาง ผมไม่คิดว่ามันจะจุดประกายแห่งการปฏิบัติขึ้นมาได้"

ลมอ่อน ๆ พัดโชยผ่านหมู่ไม้ในสวน แสงอาทิตย์สะท้อนประกายระยิบท่ามกลางใบไม้สีเขียวขจี ผมเริ่มพูดถึงการให้ฟางในการปลูกข้าว

มันเป็นเวลาเกือบ ๔๐ ปีมาแล้ว ที่ผมประจักษ์ว่าฟางมีความสำคัญเพียงไรในการปลูกข้าวเจ้าและข้าวบาร์เลย์ ในเวลานั้น เมื่อผมเดินผ่านทุ่งนาข้าวอันเก่าแก่ในจังหวัดโคชิ ซึ่งถูกปล่อยให้ร้างไว้เป็นเวลาหลายปี ผมแลเห็นต้นข้าวอ่อนที่แข็งแรงแทงยอดออกมาท่ามกลางวัชพืชที่งอกก่ายกันอย่างรกเรือและฟางที่ทับถมกันอยู่บนท้องนา หลังจากที่ทำงานตามนัยดังกล่าวเป็นเวลาหลายปี ผมจึงประกาศสนับสนุนวิธีใหม่ในการปลูกข้าวเจ้าและข้าวบาร์เลย์

ผมเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับวิธีทำเกษตรแบบใหม่ลงในหนังสือวารสาร และพูดออกทีวีและวิทยุเป็นจำนวนสิบ ๆ ครั้ง ด้วยความเชื่อว่าวิธีนี้แหละเป็นเกษตรกรรมแบบธรรมชาติ และเป็นหนทางปฏิบัติเกษตรกรรม

มันดูเป็นสิ่งธรรมดาสามัญมาก แต่เกษตรกรยึดติดกับความคิดของตนว่าฟางควรใช้ในลักษณะใด จึงดูเหมือนไม่ยากที่เขาจะยอมรับความเปลี่ยนแปลง การโปรยฟางสดลงในนา อาจเสี่ยงต่อการเกิดโรคใบไหม้ของข้าว และโรคต้นเน่าซึ่งเป็นเชื้อโรคที่มักมีอยู่ในฟางข้าว เจ้า ในอดีต โรคพวกนี้ทำให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง และนี่คือเหตุผลหลักข้อหนึ่งที่

เกษตรกรมักจะนำฟางไปทำปุ๋ยหมักก่อนนำมาใช้ นานมาแล้วที่การจัดการกับฟางข้าวอย่าง ะมัดระวังเป็นสิ่งที่เป็นปฏิบัติกันทั่วไปเพื่อควบคุมโรคใบไหม้ของข้าว และครั้งหนึ่งเคยมีกฎหมาย ให้เผาฟางทั้งหมดบนเกาะฮอกไกโด

หนอนกอข้าว จะเข้ามาอยู่ในฟางข้าวเพื่อรอให้ผ่านฤดูหนาวไป เพื่อที่จะป้องกัน การระบาดของแมลงพวกนี้ เกษตรกรเคยเอาฟางมาหมักเป็นปุ๋ยตลอดฤดูหนาวอย่างระมัดระวัง เพื่อให้แน่ใจว่ามันเปื่อยอย่างสมบูรณ์ในฤดูใบไม้ผลิที่จะมาถึง นี่คือเหตุผลว่าทำไมเกษตรกร ญี่ปุ่นจึงมักจะดูแลที่นาของตนอย่างสะอาดเกลี้ยงเกลา ความรู้จากการปฏิบัติในวิถี ชีวิตประจำวันได้สอนเกษตรกรว่าหากเขาปล่อยให้ฟางเรี่ยราด เขาจะถูกสวรรค์ลงโทษในความ ละเลยไม่เอาใจใส่ของเขา

จากการทดลองมาเป็นเวลาหลายปี บัดนี้แม้แต่ผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคก็ยังให้ คำยืนยันในทฤษฎีของผมว่า การโปรยฟางสดในท้องนาเป็นเวลา ๖ เดือนก่อนการหว่านเมล็ด เป็นวิธีปลอดภัยที่สุด คำยืนยันนี้ได้ล้มล้างความเชื่อเดิม ๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่กระนั้นก็ต้องใช้ เวลาอีกกระยะหนึ่ง กว่าที่เกษตรกรจะยอมรับการใส่ฟางในลักษณะเช่นนี้

เกษตรกรได้พยายามเป็นเวลาหลายศตวรรษ ในการเพิ่มปริมาณของปุ๋ยหมัก กระทบวงเกษตรกรรมเคยให้ผลตอบแทน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการสนับสนุนให้มีการทำปุ๋ยหมัก และจัดนิทรรศการประกวดปุ๋ยหมักเป็นงานประจำปี เกษตรกรให้ความเชื่อถือในปุ๋ยหมัก ราวกับ ว่ามันคือเทพเจ้าแห่งการปกป้องคุ้มครองดินก็ไม่ปาน ปัจจุบันยังมีขบวนการที่จะผลักดันให้ทำ ปุ๋ยหมักที่ "ดีขึ้น" ด้วยการใส่ไส้เดือน และสารเร่งปุ๋ยหมักอยู่อีก จึงไม่มีเหตุผลที่จะคาดหวังว่า ผู้คนจะให้การยอมรับอย่างง่ายดายต่อคำแนะนำของผมที่ว่า การเตรียมปุ๋ยหมักเป็นสิ่งไม่จำเป็น สิ่งที่จะต้องทำก็เพียงแต่โปรยฟางสดที่ไม่ได้สับลงไปบนนาข้าวเท่านั้น

ในระหว่างเดินทางไปยังโตเกียว ผมมองออกไปนอกหน้าต่างรถไฟสายฮอกไกโด ผมได้แลเห็นความเปลี่ยนแปลงของชนบทญี่ปุ่น มองดูท้องนาในฤดูเหมันต์ ภาพที่ปรากฏ ล้วนแต่แตกต่างจากเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้วโดยสิ้นเชิง ผมรู้สึกบันดาลโศกอย่างที่ไม่อาจอธิบายเป็น คำพูดได้ ภูมิประเทศเดิม ๆ ที่มีทุ่งนาข้าวบาร์เลย์อันเขียวขจีเป็นระเบียบ ต้นถั่วฝักยาว และต้น ผักกาดขี้เหล็กที่ออกดอกบานสะพรั่งไม่ปรากฏให้เห็นอีกต่อไป สิ่งที่เห็นก็คือ ฟางที่ถูกเผายังไม่ หมดดีกองสุมระเกะระกะและถูกปล่อยให้เปื่อยโหมกอยู่ในสายฝน การที่ฟางเหล่านี้ถูกละเลยเป็น ข้อพิสูจนถึงความไร้ระเบียบของเกษตรกรรมแบบใหม่ ทุ่งนาที่ไร้พืชผลเหล่านี้ได้สื่อให้เห็นถึง ความแห้งแล้งในจิตใจของเกษตรกร มันทำลายความรับผิดชอบของผู้นำรัฐบาล และได้แสดง ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการขาดนโยบายทางการเกษตรที่สุขุมเยบคาย

บุรุษที่เมื่อหลายปีก่อนเคยพูดถึง "จุดจบอันน่าสลดสังเวช" ในการปลูกธัญพืชฤดู หนาว และ "การตายอยู่ข้างถนน" ของมัน บัดนี้เขาคิดอะไรบ้างเมื่อแลเห็นท้องนาอันว่างเปล่า เหล่านี้ เมื่อมองดูท้องนาอันไร้พืชผลในฤดูหนาวของญี่ปุ่น ผมก็หมดสิ้นความอดทนอีกต่อไป ด้วยฟางเส้นนี้ ผมจะเริ่มการปฏิวัติด้วยตัวของผมเอง!

เด็กหนุ่มสาวที่นั่งฟังอยู่อย่างสงบ เมื่อถึงตอนนี้ก็ถึงกับส่งเสียงหัวเราะออกมา "การปฏิวัติด้วยคน ๆ เดียว พรงนี้ขอให้เราเอากระสอบใหญ่บรรจุข้าวบาร์เลย์ ข้าว เจ้า และเมล็ดโคลเวอร์ แล้วออกเดินทางแบกกระสอบไว้บนบ่าเหมือนกับโอคุนิซึ โนะ มิโก โตะ* แล้วหว่านเมล็ดพันธุ์ทั้งหมดให้ทั่วท้องนาในฮอกไกโด" "นั่นมิใช่การปฏิวัติด้วยคน ๆ เดียว" ผมหัวเราะ "มันคือการปฏิวัติด้วยฟางเส้นเดียว!"

ผมก้าวออกจากกระท่อมมาสู่แสงแดดยามบ่าย ผมหยุดยืนชั่วคราว และมองดูต้นไม้ ในสวนรอบ ๆ ที่ระย้าด้วยผลสุก มองดูแม่น้ำไคคุยเขียนในกอวัชพืชและพืชคลุมดิน จากนั้นผมก็

ออกเดินไปสู่ทุ่งนาด้วยความคุ้นเคย

* เทพเจ้าแห่งการรักษาในตำนานของญี่ปุ่น ผู้เดินทางท่องเที่ยวไปทั่วเพื่อหว่านโปรยโชคดีจากกระสอบใบใหญ่ที่เขาแบกเอาไว้บนบ่า